

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA PENALĂ

Decizia nr.51/A

Dosar nr..../2/2014

Ședința publică din 10 februarie 2016

-(,)-

S-au luat în examinare apelurile declarate de inculpatul **V.**, de părțile civile **E., I. și C.** și de intimatele părți responsabile civilmente **Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor** împotriva sentinței penale nr.122/F din 24 iulie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I penală, în dosarul nr..../2/2014 (.../2014).

Dezbaterea a avut loc în ședința publică din data de 27 ianuarie 2016 și au fost consemnate în încheierea întocmită la acea dată, care face parte integrantă din prezenta decizie, iar Înalta Curte, în temeiul art.391 alin.1 din Codul de procedură penală, a amânat pronunțarea deciziei la data de 10 februarie 2016 când, în aceeași compunere, a hotărât astfel:

ÎNALTA CURTE

Deliberând asupra apelurilor declarate de inculpatul V., de părțile civile E., I. și C. și de intimatele părți responsabile civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor împotriva sentinței penale nr.122/F din 24 iulie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I penală, în baza lucrărilor din dosar, constată următoarele:

A. Prin sentința penală nr.122/F din 24 iulie 2015 pronunțată în dosarul nr..../2/2014 (.../2014) Curtea de Apel București - Secția I penală a respins cererea inculpatului V., de schimbare a încadrării juridice a faptei în infracțiunea prevăzută de art.487 alin.1 rap. la art.486 alin.1 din Codul penal 1936.

A respins cererea părții civile I., de schimbare a încadrării juridice a faptei în infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e și lit.j din Codul penal.

A respins cererea părții civile C., de schimbare a încadrării juridice a faptei în infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e, lit.g, lit.j și lit.k cu aplic. art.35 alin.1 din Codul penal.

În temeiul art.386 alin.1 din Codul de procedură penală, a schimbat încadrarea juridică a faptei din infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.j cu aplic. art.5 din Codul penal **în infracțiunea prevăzută de art.358 alin.1 și alin.3 corob. cu art.41 alin.2 din Codul penal 1968** (în reglementarea în vigoare în perioada cuprinsă între modificările aduse prin Decretul-Lege nr.6/1990 și Legea nr.140/1996) cu aplic. art.5 din Codul penal.

În temeiul art.358 alin.1 și alin.3 corob. cu art.41 alin.2 din Codul penal 1968 (în reglementarea în vigoare în perioada cuprinsă între modificările aduse prin Decretul-Lege nr.6/1990 și Legea nr.140/1996) cu aplic. art.5 din Codul penal, **a condamnat pe inculpatul V. (...) la pedeapsa principală de 20 ani închisoare**, pentru săvârșirea infracțiunii de tratamente neomnoase (infracțiune contra omenirii), în formă continuată.

În temeiul art.65 alin.2 și alin.3 din Codul penal 1968, a interzis inculpatului, cu titlu de pedeapsă complementară, exercitarea drepturilor prevăzute de art.64 alin.1 lit.a, lit.b, lit.c

și lit.e din același cod, pe o perioadă de 5 ani după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

În temeiul art.67 alin.1 și alin.2 din Codul penal 1968, a dispus, cu titlu de pedeapsă complementară, degradarea militară a inculpatului (având gradul de ...).

În temeiul art.71 alin.1, alin.2 și alin.3 din Codul penal 1968, a interzis inculpatului, cu titlu de pedeapsă accesorie, exercitarea drepturilor prevăzute de art.64 alin.1 lit.a, lit.b, lit.c și lit.e din același cod, pe perioada executării pedepsei principale.

În temeiul art.7 alin.1 rap. la art.4 alin.1 lit.b din Legea nr.76/2008 (modificată prin Legea nr.255/2013), a dispus prelevarea de probe biologice de la inculpat, în vederea introducerii profilului genetic în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare.

În temeiul art.5 alin.5 din Legea nr.76/2008 (modificată prin Legea nr.255/2013), a dispus informarea inculpatului cu privire la faptul că probele biologice recoltate vor fi utilizate pentru obținerea și stocarea în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare a profilului genetic.

În temeiul art.397 alin.1 rap. la art.25 alin.1 și la art.19 alin.1, alin.2 și alin.5 din Codul de procedură penală, **a admis, în parte, acțiunile civile formulate în procesul penal de părțile civile I., E. și C.** și a obligat pe inculpat, în solidar cu părțile responsabile civilmente STATUL ROMÂN (prin Ministerul Finanțelor Publice), Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor, să plătească părții civile I. suma de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), părții civile E. suma de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), iar părții civile C. suma de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), cu titlu de daune morale.

În temeiul art.398 rap. la art.274 alin.1 și alin.3 din Codul de procedură penală, a obligat pe inculpat, în solidar cu părțile responsabile civilmente, la plata către stat a sumei de 25.000 lei, cu titlu de cheltuieli judiciare.

În temeiul art.404 alin.4 lit.c rap. la art.249 alin.5 teza I din Codul de procedură penală, **a menținut măsurile asigurătorii (sechestrul și poprirea)** instituite prin încheierea din data de 22 octombrie 2014, în vederea reparării pagubei, asupra bunurilor inculpatului (imobilul construcție situat în ..., cu privire la care s-a realizat notare ipotecară, 12 acțiuni deținute la ..., 10 acțiuni deținute la ..., 64 acțiuni deținute la ..., 77 acțiuni deținute la ... și 21 acțiuni deținute la ..., împreună cu dividendele la care acțiunile respective dau dreptul și, respectiv, cota de 1/3 din pensia încasată de la Casa de Pensii Sectorială a Ministerului Afacerilor Interne), până la concurența sumei de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății daunelor morale către părțile civile).

În temeiul art.404 alin.4 lit.c rap. la art.249 alin.5 teza a II-a din Codul de procedură penală, **a menținut aceleași măsuri asigurătorii** și pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare stabilite în sarcina inculpatului, până la concurența cuantumului acestora.

În temeiul art.272 alin.1 și alin.2 rap. la art.274 alin.1 din Codul de procedură penală, a dispus ca onorariul avocatului din oficiu, în cuantum majorat până la 2.000 lei, să rămână în sarcina statului și să se acopere din fondul Ministerului Justiției.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut următoarele:

Prin rechizitoriul din data de 16 iunie 2014, emis în dosarul de urmărire penală nr..../P/2013 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția de Urmărire Penală și Criminalistică (verificat, conform art.328 alin.1 din Codul de procedură penală, sub

aspectul legalității și temeiniciei, de către procurorul-șef de secție), s-a dispus, în temeiul art.327 lit.a din Codul de procedură penală, trimiterea în judecată, în stare de libertate, a inculpatului V., sub acuzația săvârșirii infracțiunii contra umanității prevăzute de art.439 alin.1 lit.j cu aplic. art.5 din Codul penal.

În fapt, s-a reținut că, în perioada 1956-1963, inculpatul V. (având, în prezent, gradul de ...), în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, a săvârșit acțiuni și inacțiuni sistematice, care au avut ca rezultat persecutarea colectivității reprezentate de deținuții politici încarcerati în penitenciarul respectiv (mulți dintre aceștia fiind personalități ale vieții politice, lideri ai partidelor istorice), prin privarea de drepturi fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acelor drepturi, pe motive de ordin politic, respectiv prin supunerea la condiții de existență sau tratament de natură să ducă la distrugerea fizică a acestora și prin acțiuni situate în afara cadrului legal (lipsa medicamentelor și a îngrijirii medicale, refuzul de a acorda asistență medicală adecvată, netratarea bolnavilor, refuzul de transfer către spitalele penitenciar, degradarea stării de sănătate prin lipsa hranei și a încălzirii, pedepse aplicate discreționar și abuziv, condiții de detenție inumane, rele tratamente, bătaia și alte violențe, ignorarea adreselor și sesizărilor formulate de către deținuți).

În concret, s-a arătat, invocându-se probatoriul administrat în faza de urmărire penală (*mărturii și interviuri ale deținuților politici supraviețuitori, unele dintre acestea înregistrate audio-video, documente din dosarele personale ale deținuților politici, declarații de martori, procesul-verbal de cercetare la fața locului*), că regimul de detenție aplicat de inculpat, în perioada în care a deținut funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, a fost unul menit să ducă la lichidarea fizică a deținuților politici, prin metode directe și indirecte, precum: condiții de detenție mizerabile și inumane; rele tratamente; lipsa hranei și reducerea rațiilor alimentare; lipsa medicamentelor și a asistenței medicale; refuzul de a acorda asistență medicală adecvată; refuzul de transfer către spitalele-penitenciar; bătaii și alte violențe; aplicarea de pedepse aspre pentru abateri minore de la regulament; ignorarea cererilor și a sesizărilor formulate de către deținuți.

S-a apreciat că toate aceste metode au definit regimul de detenție instituit și menținut de către inculpat și au reprezentat premisele declanșării și instaurării unui regim de exterminare a deținuților politici.

Astfel, condițiile de viață din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, descrise de către supraviețuitori și probate cu documente, au creat premisele apariției unor afecțiuni deosebit de grave, care au condus la moartea a 14 deținuți, menționați în lista anexă la rechizitoriul cu care a fost sesizată Curtea (A., C., D., G., H., L., L., M., P., P., R., R., R. și Ș.).

S-a arătat, în actul de sesizare, că inculpatul, în calitate de comandant de penitenciar, era direct responsabil de „viața deținuților”, astfel cum se arăta, în mod expres, și în Regulamentul de funcționare a Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, ceea ce înseamnă că ansamblul condițiilor de detenție era organizat sau cel puțin tolerat de către acesta.

Decesele deținuților politici au fost efectul unui cumul de factori, ce făceau obiectul voinței comandantului de penitenciar, acesta fiind singurul în măsură să ia decizii în materia condițiilor de detenție.

S-a evidențiat ca fiind de notorietate faptul că regulamentele în materia condițiilor de detenție ce erau în vigoare în perioada respectivă alcătuiau doar premisele organizării regimului de exterminare în penitenciare și colonii de muncă sau îl îmbrăcau într-o formă oficială, în timp ce măsurile concrete luate pentru anihilarea deținuților politici erau lăsate în

grija comandanților de penitenciare și doar amendate prin ordine și recomandări neoficiale, venite pe linie de partid.

Practic, organizarea și funcționarea regimului de exterminare, neputând fi reglementate prin acte oficiale, depindeau de eficacitatea și inventivitatea comandanților de penitenciare, dar și de obediența acestora și fidelitatea arătată de ei față de partid.

În aceste condiții, decesul deținuților politici survenea în urma unui proces lent, dar eficace, prin care aceștia erau torturați fizic și psihic.

Potrivit actului de sesizare, regimul de exterminare pus la punct de către inculpat, prin abuzuri și încălcări grave și sistematice ale drepturilor omului, se baza pe următoarele elemente:

1. completa izolare în care erau ținuți deținuții politici

Deși dispozițiile Codului penal în vigoare la acel moment (art.28-44) interziceau, în genere, separațiunea individuală, admitând-o numai pentru condamnații de drept comun și doar pentru o perioadă de maximum 2 ani de la începerea executării pedepsei, în practică, deținuții politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat au executat pedepsele într-o totală izolare.

Astfel, supraviețuitorii au relatat faptul că deținuții politici erau separați de cei de drept comun și că erau încarcerați câte unul în fiecare dintre cele 35 de celule alocate acestui tip de deținuți.

Izolarea completă se referea la două aspecte:

a) sistarea oricărei forme de comunicare cu exteriorul, inclusiv cu familia

Deși art.28-50 din Codul penal și regulamentele aprobate de Ministerul Afacerilor Interne prevedeau posibilitatea ca deținuții să fie vizitați de familiile lor o dată pe lună, prin Ordinul nr.8492/53 al Ministerului Afacerilor Interne s-a interzis dreptul la vorbitor. În același timp, s-a interzis și dreptul la corespondență. Aceste drepturi erau acordate numai în cazuri speciale și cu aprobarea conducerii Ministerului Afacerilor Interne. Măsurile restrictive impuse prin ordinul anterior menționat au avut drept urmare faptul că deținuții condamnați pentru infracțiuni contra securității statului au fost rupți ani de zile de familiile lor și de realitate, acesta având o influență distructivă asupra stării lor morale.

Subalternii inculpatului primeau de la acesta ordine clare, să nu permită niciunui deținut să transmită vreo informație în exterior, fiind amenințați cu sancțiuni dacă vreo scrisoare reușea să treacă de porțile penitenciarului. Supraviețuitorii au arătat că, în perioada în care au fost încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, nu au trimis nicio veste familiilor.

Pe de altă parte, vizitele erau complet interzise. Singurele persoane care puteau intra în celulele deținuților erau comandantul, procurorii și personalul medical, dar de fiecare dată însoțiți de un gardian.

b) interzicerea comunicării între deținuții politici

În toată perioada de detenție, acestora nu le era permis să vorbească între ei. Mărturiile supraviețuitorilor arată că aceștia comunicau totuși prin diverse lovituri în pereții celulelor, dar erau pedepsiți foarte aspru dacă erau prinși.

Izolarea extremă era o formă de tortură psihică, accentuată de lipsa oricărei ocupații.

2. lipsa unui program de socializare și neacordarea permisiunii de a munci

Deținuții politici nu aveau nicio ocupație în cadrul penitenciarului, fapt care accentua tortura cauzată de izolarea în care aceștia erau ținuti, deși, în toate regulamentele cu privire la regimul în locurile de deținere, erau prevăzute o serie de mijloace cultural-educative, cu

scopul declarat al reeducării condamnaților, cum ar fi: citirea de cărți și presă, organizarea de conferințe, vizionarea de filme, etc.

În concret, deținuții politici erau obligați să se trezească la ora 5 dimineața și să stea în picioare sau pe scaunul din celulă până la ora 22, când li se permitea din nou să se așeze pe pat. Lipsa de ocupație, combinată cu interzicerea oricărei activități intelectuale, avea un efect devastator asupra psihicului lor. Mai mult, deținuții politici erau supravegheați în mod continuu de gardieni și pedepsiți crunt dacă nu respectau aceste reguli. Deținuții politici aveau dreptul la o singură plimbare, de 20 de minute, în fiecare zi. Cu această ocazie, erau scoși pe rând în curtea penitenciarului, unde erau obligați să se plimbe cu capul în jos, cu mâinile la spate și cât mai departe de ferestre, astfel încât să nu intre în contact cu alți deținuți.

Așadar, deținuții politici nu aveau dreptul să desfășoare nicio activitate fizică sau intelectuală și nici să interacționeze cu alte persoane pe tot parcursul executării pedepselor, reguli care aduceau grave atingeri integrității lor psihice și contribuiau la deteriorarea stării lor generale de sănătate.

3. aplicarea de sancțiuni extrem de aspre și disproporționate față de gravitatea abaterilor constatate

Declarațiile supraviețuitorilor, dar și documentele din dosarele personale ale mai multor deținuți politici arată că sancțiunile se aplicau pentru cele mai mici abateri de la regulile interne. Aceste sancțiuni constau, în general, în diminuarea porției de alimente (care oricum era infimă), înrăutățirea condițiilor din celulă, prin obligarea deținuților politici să doarmă pe paturi fără saltele și aplicarea de corecții fizice.

Conform declarațiilor supraviețuitorilor, deținuții politici erau bătuți chiar și fără să încalce vreo regulă sau vreun ordin, corecțiile fizice fiind parte a programului zilnic și nefiind exceptate nici măcar în cazul celor imobilizați la pat.

4. regimul alimentar deficitar și lipsa unei asistențe medicale adecvate

În mărturiile supraviețuitorilor, tema lipsei hranei este una recurentă. Foștii deținuți politici au prezentat în detaliu alimentele primite, care erau insuficiente. Lipsa hranei adecvate se reflecta în starea de sănătate a deținuților politici. Documentele aflate în dosarele personale atestă că aceștia sufereau de numeroase boli, agravate de faptul că erau foarte slabi.

De asemenea, actele de constatare a decesului unora din ei evidențiază că deținuții politici erau anemici și sufereau de boli ale sistemului gastro-intestinal, asociate cu o alimentație proastă. Asistența medicală era deficitară și nu răspundea nevoilor variate ale deținuților politici. Astfel, aceștia se confruntau cu afecțiuni care puteau fi ameliorate prin tratamente adecvate, dacă acest lucru ar fi fost permis de către conducerea penitenciarului. Deținuții politici înaintau numeroase solicitări de acordare a asistenței medicale adecvate, care fie erau ignorate, fie erau respinse fără motive temeinice. Relevant în acest sens a fost apreciat cazul deținutului politic P., care a fost lăsat efectiv să moară, negându-i-se acordarea de asistență medicală de specialitate.

Potrivit declarațiilor supraviețuitorilor, condițiile de viață din penitenciar duceau la îmbolnăvirea lor. Lipsirea acestora de îngrijiri medicale, deși afecțiunile de care sufereau erau ușor de tratat, constituie, potrivit actului de sesizare, elementul material al infracțiunii de omor.

5. existența unor condiții mizere în celule

Cu privire la acest aspect, nu exista o reglementare legală explicită, actele normative în vigoare în perioada respectivă prevăzând doar obligația administrației penitenciarului de a asigura cazarea deținuților.

Conform mărturiilor supraviețuitorilor și documentelor de arhivă, celulele erau foarte mici și mobilate cu un pat de fier cu saltea de paie, un taburet și o sobă mică pe cărbuni. Supraviețuitorii au relatat că ferestrele nu erau izolate, motiv pentru care ploaia și ninsoarea puteau intra cu ușurință în celule.

În ciuda frigului greu de suportat, deținuții politici primeau o singură pătură, cu care nu puteau să se încălzească. Frigul, care începea să se resimtă încă din luna septembrie, ducea la îmbolnăvirea acestora de afecțiuni respiratorii grave, care, asociate cu lipsa îngrijirilor medicale, contribuiau la deteriorarea stării generale de sănătate și chiar la deces.

Potrivit actului de sesizare, toate aceste acte au fost realizate de către inculpat, cu ocazia organizării regimului de exterminare a deținuților politici. Luată împreună, privite ca un tot, ele au condus la anihilarea lentă a acestora.

În concret, deținuții politici erau supuși unui tratament inuman, caracterizat printr-o izolare completă de familie și de orice alte persoane, condiții de cazare mizerabile, frig insuportabil, sancțiuni crunte, inclusiv fizice, pentru abateri minore, hrană deficitară și lipsa oricărei activități care să dea sens vieții lor în cadrul penitenciarului.

Regimul de detenție impus de inculpat nu oferea condiții minime de supraviețuire pe termen lung, în condițiile în care, de cele mai multe ori, pedepsele aplicate deținuților politici se întindeau pe perioade ce depășeau 10 ani. Decesul deținuților politici survenea astfel, în urma unui proces lent, dar eficace, prin care aceștia erau torturați fizic și psihic.

În actul de sesizare, s-a mai arătat că, pe baza documentelor studiate, au fost identificați 138 de deținuți, care au fost încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în timpul mandatului de comandant al inculpatului.

În aceeași perioadă (1956-1963), în acel penitenciar, s-au înregistrat 14 decese ale unor deținuți, cauzate de cancer, colaps cardio-vascular, insuficiență circulatorie cerebrală, hemoragie cerebrală sau afecțiuni ale aparatului digestiv, în actele medicale de constatare a morții fiind consemnate semnele vizibile ale malnutriției. Cazurile de deces cunoscute, alături de cele ale deținuților grav bolnavi, tratate cu neglijență în perioada mandatului de comandant al inculpatului, indică, potrivit actului de sesizare, fie nerespectarea de către el a regulamentului penitenciar, fie interpretarea abuzivă a acestuia, în defavoarea deținuților politici, prin nerespectarea condițiilor de acordare a îngrijirii medicale sau întârzierea procedurilor de spitalizare.

În concluzie, în actul de sesizare s-a arătat că, prin activitatea întreprinsă în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, inculpatul, dând dovadă de o duritate extremă, a încălcat drepturi și libertăți fundamentale ale omului, mobilul acelei activități constituindu-l politica deliberată, consecvent urmărită de către regimul existent la putere în acea perioadă, de reprimare, persecutare și exterminare a unor grupuri de oameni, în speță pe criterii politice, pe motiv că aceștia constituiau un pericol actual sau potențial pentru sistemul politic instaurat în România.

Camera Preliminară și Judecata

1. Ca efect al trimiterii în judecată a inculpatului, cauza a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel București – Secția I penală la data de 17 iunie 2014.

În procedura de cameră preliminară, inculpatul nu a formulat cereri și excepții, pe care nici judecătorul nu le-a invocat din oficiu. Drept urmare, prin încheierea din camera de consiliu de la data de 30 iulie 2014 (definitivă), judecătorul de cameră preliminară a constatat competența instanței și legalitatea sesizării acesteia, precum și legalitatea efectuării actelor și administrării probelor în faza de urmărire penală și a dispus începerea judecății (*filele 102-103, vol.I*).

2. Cu respectarea dispozițiilor art.20 alin.1 și alin.2 din Codul de procedură penală, s-au constituit părți civile în procesul penal I., E. și C..

Astfel, partea civilă I. (... , sora deținutului politic A., decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de ..), printr-o cerere transmisă la dosar, a pretins, numai cu titlu de daune morale, suma de euro (*fila 217, vol.I*). Partea civilă E. (soția deținutului politic E., decedat la data de ... , cu care s-a căsătorit la data de ...), cu ocazia audierii de către instanță, în această calitate, a formulat pretenții civile în sumă totală de euro, din care suma de euro, cu titlu de daune materiale, iar suma de euro, cu titlu de daune morale, precizând că nu a beneficiat de despăgubiri în condițiile Legii nr.221/2009 (*fila 221, vol.I*). Partea civilă C. (... , nepoata pe linie descendentă maternă și, respectiv, fiica deținuților politici A., decedat la data de ... și B., decedat la data de ...), în cuprinsul unei cereri depuse la dosar (*filele 26-28, vol.II*), menționând că nu a beneficiat de despăgubiri în condițiile Legii nr.221/2009, și-a precizat pretențiile civile la suma totală de euro, din care suma de euro, cu titlu de daune materiale (... euro, pentru bunic și euro, pentru tată), iar suma de euro, cu titlu de daune morale (... euro, pentru bunic și euro, pentru tată).

Prin aceeași cerere, partea civilă C. a solicitat să i se impună inculpatului să publice eventuala hotărâre de condamnare, motivată, în patru ziare (nume precizate) și să asigure difuzarea acesteia la trei posturi de televiziune (de asemenea, indicate), într-un anumit interval orar (20⁰⁰ - 22⁰⁰) și cu o anumită regularitate (de 3 ori pe zi, la fiecare post), iar, în cazul neexecutării de către acesta a obligației respective, să fie autorizată să o aducă ea la îndeplinire, pe socoteala inculpatului.

În cuprinsul aceleiași cereri, partea civilă C. a formulat și o primă cerere de schimbare a încadrării juridice a faptelor ce constituie obiectul judecății, în infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.e, lit.g, lit.j și lit.k din Codul penal în vigoare.

Singurul deținut politic supraviețuitor, C., nu s-a constituit parte civilă și a înștiințat instanța că nu dorește să participe la procesul penal în calitate de persoană vătămată (*filele 157, vol.I și 174, vol.II*), fiind audiat ca martor, potrivit art.81 alin.2 din Codul de procedură penală.

Curtea a luat act de retragerea cererii de constituire de parte civilă de către D., a respins, ca inadmisibilă, cererea de constituire de parte civilă formulată de S. și a constatat, potrivit art.20 alin.4 din Codul de procedură penală, că G. nu se poate constitui parte civilă în procesul penal, pentru motivele arătate în încheierile de la termenele din datele de 22 octombrie 2014 și 05 noiembrie 2014 (*filele 47-51 și 142-146, vol.II*).

3. Prin încheierea de la termenul din data de 22 octombrie 2014 (*filele 47-51, vol.II*), Curtea, în temeiul art.249 alin.1, alin.2, alin.5 și alin.6 din Codul de procedură penală, pentru garantarea reparării pagubei, a instituit măsura sechestrului asigurător asupra următoarelor bunuri mobile și imobile aparținând inculpatului, până la concurența valorii reprezentând echivalentul în lei al sumei de euro (pretinsă, cu titlu de daune materiale și morale, de către părțile civile E., C. și I., singurele cărora le-a fost încuviințată participarea în procesul penal în această calitate):

- imobilul construcție situat în ... , compus din o cameră și dependințe, cu o valoare de impunere de ... lei, înscris în cartea funciară nr...., deschisă la Biroul de Cadastru și Publicitate Imobiliară al ... , asupra căruia s-a realizat notare ipotecară, potrivit art.253 alin.4 din Codul de procedură penală, prin încheierea nr.73272 din data de 03 noiembrie 2014, emisă în dosarul cu același număr al instituției anterior menționate (*filele 132-133, vol.II*);

- 12 acțiuni deținute la ... , 10 acțiuni deținute la ... , 64 acțiuni deținute la ... , 77 acțiuni deținute la ... și 21 acțiuni deținute la ... și dividendele la care acțiunile respective dau dreptul, cu reținerea acestora de către fiecare instituție plătitoare, fiind realizată înregistrarea

corespunzătoare la D. SA, împrejurare ce a fost confirmată de către instituția respectivă, prin adresa nr.44680 din data de 28 octombrie 2014 (*fila 73, vol.II*), confirmări în același sens fiind primite și de la Societatea de I. SA, prin adresa nr.6601 din data de 29 octombrie 2014 (*fila 75, vol.II*) și, respectiv, de la Societatea de I. SA, prin adresa nr.8893 din data de 29 octombrie 2014 (*fila 77, vol.II*).

Totodată, Curtea, în temeiul art.254 alin.1 din Codul de procedură penală rap. la art.728 alin.1 lit.b din Codul de procedură civilă, în același scop, a instituit măsura popririi asigurătorii asupra unei cote de 1/3 din pensia, în valoare netă de ... lei, încasată de inculpat de la Casa de Pensii Sectorială a Ministerului Afacerilor Interne, cu reținerea acesteia de către terțul poprit, instituția respectivă confirmând, prin adresa nr.591037 din data de 06 noiembrie 2014, înființarea popririi (*fila 167, vol.II*).

4. Prin aceeași încheiere, Curtea, în temeiul art.21 alin.1 din Codul de procedură penală, la cererile părților civile I., E. și C., a introdus în cauză, în calitate de părți responsabile civilmente, STATUL ROMÂN (prin Ministerul Finanțelor Publice), Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor, ultimele două instituții formulând cereri scrise, prin care au contestat această calitate (*filele 164-166 și 214-216, vol.II*).

În schimb, STATUL ROMÂN (prin Ministerul Finanțelor Publice), fiind legal citat, în calitate de parte responsabilă civilmente, primind termen în cunoștință, potrivit art.353 alin.2 teza a II-a din Codul de procedură penală și fiindu-i comunicată copia cererii de introducere a sa în cauză, în calitatea anterior menționată, formulată de partea civilă C., precum și împrejurarea că, în ceea ce îl privește, o solicitare similară a fost formulată oral și de partea civilă E. (*filele 64, 71, vol.II și 83, vol.VII*), nu și-a desemnat un reprezentant care să participe la judecată și nici nu a formulat concluzii scrise cu privire la calitatea procesuală ce i-a fost atribuită.

5. În cursul cercetării judecătorești, inculpatul a refuzat să facă declarații, prevalându-se de dreptul la tăcere, recunoscut de art.83 lit.a din Codul de procedură penală, însă a depus la dosar memorii (*filele 275-276, vol.I, 138, vol.II, 52, vol.III și 280, vol.IV*), a dat explicații, în cursul ședințelor publice de judecată, ori de câte ori a considerat necesar, potrivit art.374 alin.2 din Codul de procedură penală și a avut ultimul cuvânt, conform art.389 din același cod.

6. Curtea a procedat, în mod nemijlocit, în condiții de publicitate și contradictorialitate, în prezența inculpatului și a apărătorilor care i-au asigurat la fiecare termen de judecată asistența juridică, la ascultarea părților civile și a martorilor, după cum urmează:

- părțile civile E. (*filele 140-141, vol.II*) și C. (*filele 242-244, vol.II*);
- martorii indicați în rechizitoriu, pe situația de fapt, și anume C. - singurul deținut politic identificat a mai fi în viață (*filele 223-227, vol.II*), C. (*filele 229-231, vol.II*), S. (*filele 233-234, vol.II*) și C. (*filele 246-248, vol.II*);
- martorii propuși de inculpat, pe situația de fapt și în circumstanțierea persoanei sale, și anume B. (*filele 236-237, vol.II*) și, respectiv, B. (*filele 288-289, vol.VI*);
- martorul propus de partea civilă E., pe situația de fapt, și anume I. (*filele 239-240, vol.II*);
- martorii propuși de partea civilă C., atât pe situația de fapt, și anume J. (*filele 282-283, vol.III*), B. (*filele 284-287, vol.III*), C. (*filele 287-288, vol.III*), L. (*filele 289-290, vol.III*), T. (*filele 291-292, vol.III*), G., care a prezentat și un înscris referitor la bunicul său, L., deținut politic încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat (*filele 293-294 și 297, vol.III*), M. (*filele 295-296, vol.III și 63, vol.IV*), B. (*filele 61-62, vol.IV*), D. (*filele 120-121, vol.IV*) și V. (*filele*

281-283, vol.VI), cât și în circumstanțierea persoanei inculpatului, și anume D. (filele 285-286, vol.VI);

- martorii a căror audiere, pe situația de fapt, a fost dispusă de instanță, din oficiu, potrivit art.374 alin.10 din Codul de procedură penală, utilitatea ascultării acestora rezultând pe parcursul judecății, și anume B. (filele 283-286, vol.II), I. (filele 288-289, vol.II), Z. (fila 291, vol.II), H. (filele 58-60, vol.IV), C. (filele 269-270, vol.IV), M., care a prezentat extrase din scrisori ale tatălui său, D., deținut politic încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat (filele 272-275, vol.IV), N. (filele 277-278, vol.IV) și C. (fila 279, vol.VI).

Inculpatul a solicitat audierea, pe situația de fapt, a mai multor martori, menționați, fără indicarea domiciliului și fără precizarea vreunor date de stare civilă, în cuprinsul unei liste depuse la dosar (fila 58, vol.VI), însă, în ședința publică de la termenul din data de 22 aprilie 2015, nu a putut oferi informații care să justifice ascultarea, în această calitate, decât pentru opt dintre aceștia, și anume G., D., D., D., P., O., S. și H. (filele 66-70, vol.VI). Persoanele anterior menționate nu au putut fi însă audiate, întrucât verificările efectuate de instanță, folosind informații furnizate de Administrația Națională a Penitenciarelor și accesând baza de date a Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date, au evidențiat că fie acestea au decedat, fie identificarea lor nu a fost posibilă (filele 76, 88-89 și 91, vol.VI).

Partea civilă I. nu s-a prezentat în fața Curții, pentru a fi ascultată, invocând vârsta înaintată și starea precară de sănătate, însă a transmis la dosar un memoriu (fila 54, vol.III), în care a precizat că își menține declarația din faza de urmărire penală (ce i-a fost, în prealabil, comunicată), care, fiind înregistrată, a fost audiată/vizionată în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015 (filele 75-79, vol.IV), astfel că acea declarație (necontestată de inculpat), pusă în dezbateră contradictorie a părților și a procurorului, a fost avută în vedere de instanță în procesul deliberării, potrivit art.374 alin.7 din Codul de procedură penală.

Aceeași parte civilă a transmis la dosar un memoriu (filele 121-122, vol.II), înscrisuri, constând în copie de pe actul său de identitate și, respectiv, adrese, adeverințe-caracterizări, referate și rapoarte întocmite cu privire la fratele său pe perioada detenției, obținute din arhiva C.N.S.A.S. (filele 80-103 și 120, vol.II), precum și o cerere de schimbare a încadrării juridice a faptelor ce constituie obiectul judecății în infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e și lit.j din Codul penal în vigoare (filele 113-117, vol.II).

În fața Curții, invocând tot motive de sănătate, pe fondul unor vârste înaintate, nu s-au prezentat, în vederea ascultării, nici martorele C. și B. (surorile deținutului politic C.), indicate în rechizitoriu, care, fiind în mod expres întrebate, au precizat că nu se constituie părți civile (filele 159 și 161, vol.I) și, fiindu-le comunicate declarațiile din faza de urmărire penală, au arătat, în cuprinsul unor memorii depuse la dosar (filele 22 și 24, vol.III), că le mențin, declarațiile respective (necontestate de inculpat), puse în dezbateră contradictorie a părților și a procurorului, fiind avute în vedere de instanță în procesul deliberării, potrivit art.374 alin.7 din Codul de procedură penală.

De asemenea, nu s-au prezentat în fața Curții, pentru a fi ascultați, doi martori propuși de inculpat, pe situația de fapt, și anume martorul D., care a invocat, drept motive, vârsta înaintată și problemele de sănătate, confirmate prin actele medicale atașate procesului-verbal întocmit cu ocazia punerii în executare a mandatului de aducere emis pe numele său, în care se arată că martorul respectiv, în vârstă de 82 de ani, diagnosticat cu boli grave, de natură ..., prezintă „...”, același martor transmițând instanței un memoriu în care precizează că nu cunoaște nimic despre învinuirile care i se aduc inculpatului (filele 34, vol.III și 66-71, vol.IV) și, respectiv, martora Ș., care a invocat, la rândul său, starea precară de sănătate, prezentând în acest sens acte medicale, care dovedesc afecțiuni grave de natură ..., iar, cu ocazia punerii în executare a mandatului de aducere emis pe numele său, s-a constatat că aceasta, în vârstă de

82 de ani, se afla internată în Secția ... a Spitalului Municipal ..., medicul specialist de serviciu precizând că se află sub supraveghere medicală și nu poate fi transportată, ulterior martora respectivă comunicând telefonic grefierului că a suferit un ... și precizând, în cuprinsul unui memoriu transmis la dosar, că, în perioada 1959-1963, a fost angajat civil al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, pe postul de dactilograf, nu a luat niciodată legătura cu deținuții, nici măcar cu cei de drept comun și nu a intrat vreodată în clădirea în care se aflau celulele deținuților politici, separată de cea în care ea își desfășura activitatea (*filele 222-227, vol.IV, 262, vol.VI și 7-8, vol.VII*).

În ședințe publice de judecată, Curtea a procedat la audierea/vizionarea înregistrărilor prezentate Parchetului în faza de urmărire penală (*filele 144, vol.I și 702, vol.XI*) și, respectiv, depuse de martorii M. și H. în cursul cercetării judecătorești (*filele 73-74, vol.IV*), pe parcursul cărora inculpatul, potrivit art.374 alin.2 din Codul de procedură penală, atunci când a considerat necesar, a dat explicații, consemnate în încheierile de la termenele din datele de 28 ianuarie 2015 și 25 februarie 2015 (*filele 75-79 și 196-200, vol.IV*).

Inculpatul a prezentat înscrisuri, constând în livretul său militar (*filele 266-267, vol.IV*) și scrisori primite de la deținuți de drept comun încarcerati în alte penitenciare în care acesta a activat după anul 1963 (*filele 282-309, vol.IV*).

Partea civilă E. a prezentat, la rândul său, înscrisuri, constând în acte de stare civilă, inclusiv certificatul de căsătorie cu deținutul politic E. și certificatul de deces al acestuia, ordonanța de aplicare a sechestrului asigurător pe avere, sentința de condamnare, mandatul de executare a pedepsei, fișa matricolă penală, adeverințe-caracterizări, adrese, note, rapoarte și certificate medicale întocmite cu privire la acesta pe perioada detenției și ulterior acelei perioade, obținute din arhiva C.N.S.A.S., alte acte medicale referitoare la starea de sănătate a soțului său după momentul eliberării, decizii privind dreptul de pensie, decizia de acordare pentru acesta, la data de 16 noiembrie 2006, *postmortem*, a calității de luptător în rezistența anticomunistă și hotărârea definitivă (Decizia nr.110/2012 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția I Civilă), prin care i-a fost respinsă cererea de acordare de despăgubiri în temeiul Legii nr.221/2009 (*filele 10-12, 26-98, 116-134, 145-156, 264-270, vol.I și 158-160, vol.II*).

Partea civilă C. a prezentat și ea înscrisuri, constând în acte de stare civilă, inclusiv certificatele de deces ale bunicului și tatălui său, deținuții politici A. și, respectiv, B. (*filele 29-31, vol.II și 18-19, vol.VII*).

La dosar, au fost depuse lucrări memorialistice, majoritatea autobiografice, referitoare la deținuții politici și condițiile de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, în perioada la care se referă actul de trimitere în judecată a inculpatului, după cum urmează:

- de către partea civilă E. - manuscrise cu titlurile „Ochiul demoniac” și „Turnul subteran - Bătălia pentru vârfurile de plop”, dictate de către soțul său, deținutul politic E., după eliberare (*filele 222-232, vol.I*) și cartea „Insula Robinson”, publicată de Fundația Academia Civică în anul 2003, avându-l ca autor pe acesta (*fila 233, vol.I*);

- de către partea civilă C. - extrase din cărți având ca autori pe doi deținuți politici, decedați înainte de începerea procesului penal, și anume V. - „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, publicată de Editura Karograf în anul 2012 și G. - „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!”, publicată de Editura Ratio et Revelatio în anul 2014, extrase din două cărți avându-l ca autor pe I., și el decedat înainte de începerea procesului penal - „Viața politică și procesul lui Iuliu Maniu”, publicată de Editura Libravax în anul 2003 și, respectiv, „Rezistența anticomunistă din Munții României 1946-1958”, publicată de Editura Gândirea Românească în anul 1993, precum și extrase din lucrări ale altor autori, și anume S., autor al cărții „ION MIHALACHE - Destinul unei vieți”, publicată de Editura Saeculum în anul 1999

și G., autoare a articolului „O rapsodie epistolară a interbelicului românesc (II)”, datat 14 aprilie 2014 și publicat pe site-ul <http://www.cooperativag.ro> (*filele 165-89, vol.IV*);

- de către martorul M. - cartea „Prin ungherele iadului comunist Râmnicu-Sărat”, publicată la București, în anul 2007, având ca autori, decedați înainte de începerea procesului penal, pe deținutul politic D. și pe I. (*fila 299, vol.III*);

- de către martorul Budeancă Cosmin-Florin - extras din cartea „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!”, publicată de Editura Ratio et Revelatio în anul 2014, având ca autor pe deținutul politic G., decedat înainte de începerea procesului penal (*filele 300-309, vol.III*) și extras din cartea „Zile de încercare și de har - amintiri din închisoare”, publicată de Editura Serafica în anul 2007, având ca autor tot un deținut politic, și el decedat înainte de începerea procesului penal, P. (*filele 310-316, vol.III*);

- de către martorul I. - extrase din cartea avându-l chiar pe acesta ca autor, „Experimentul Râmnicu-Sărat”, publicată de Editura Irineu Mihălcescu în anul 2005, care conține mărturii ale unui fost gardian de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, P., decedat înainte de începerea procesului penal și, respectiv, ale unui fost cadru medical de la același penitenciar, oficianul sanitar R., și el decedat înainte de începerea procesului penal, precum și extras dintr-un interviu realizat de martor cu fostul gardian P., publicat la data de 22 iulie 1998 în suplimentul „Vestitorul de Râmnic” al ziarului „Opinia” (*filele 38-44, vol.IV*).

De asemenea, partea civilă C. a prezentat și alte documente (necontestate), făcute publice de C.N.S.A.S., și anume raportul întocmit de Consiliul Securității Statului la data de 12 iunie 1968, privind cazul deținutului politic P. (*filele 6-10, vol.V*), raportul din luna mai 1950 al directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor către ministrul de interne, privind starea medicală a deținuților politici (*filele 11-13, vol.V*), declarația din data de 08 februarie 1954 a directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor, B. (*filele 14-20, vol.V*), planuri de măsuri de supraveghere informativă, note și rapoarte ale Securității, datând din perioada 1957-1978, referitoare la bunicul și tatăl său - deținuții politici A. și B. (*filele 28-51, vol.V*) și o declarație din anchetă a deținutului politic R., datând din 02 decembrie 1961 (*filele 20-62, vol.VII*).

La rândul său, martorul I. a prezentat două documente conținând extrase din acte având ca emitent Ministerul Afacerilor Interne - Direcția Penitenciare, Lagăre și Colonii (ambele necontestate), și anume „Nota-raport nr.010260 din data de 12 aprilie 1955, privind drepturile deținuților politici” și, respectiv, „Nota nr.001095 din data de 01 mai 1968 a Direcției Generale a Penitenciarelor, privind problemele deosebite rezultate în ședința cu activul D.G.P., în care s-au prelucrat documentele Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din perioada 22-25 aprilie 1968”, publicate în cartea „Casa terorii, documente privind Penitenciarul Pitești 1947-1977”, editată sub egida Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România (*filele 34-37, vol.IV*).

Partea civilă C. a prezentat jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului, constând în decizia pronunțată în cauza Polednova c. Republica Cehă și rezumate ale deciziilor pronunțate în cauzele Streletz, Kessler și Krenz c. Germania și K.-H.W. contra Germania (*filele 126-164 și 190-194, vol.IV*).

La cererile din oficiu ale Curții, au fost depuse la dosar următoarele înscrisuri:

- de către Ministerul Afacerilor Interne - fișa de evidență privind evoluția profesională a inculpatului (*filele 128-129, vol.II*);

- de către Administrația Națională a Penitenciarelor - Raportul de activitate medico-sanitară pe trimestrul I/1961 întocmit, pentru Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, în calitate de comandant al acestuia (*filele 27-33, vol.III*); Instrucțiunile

nr.3039/1960, aprobate de ministrul Afacerilor Interne, pentru aplicarea prevederilor HCM nr.2097/1954, privitoare la acordarea asistenței medicale, a medicamentelor și a materialelor sanitare, protezelor și ochelarilor, necesare deținuților, reținuților și minorilor din coloniile de reeducare din cadrul aceluși minister (*filele 18-20, vol.VI*); adresa nr.30386/DCEAN/CIC din data de 21 aprilie 2015, prin care s-a precizat că numitul L., la care s-a făcut referire în declarațiile unor martori, nu figurează ca angajat al Direcției Generale a Penitenciarelor în perioada 1956-1963 (*fila 34, vol.VI*); Normele anexe (referitoare la hrana deținuților) la Ordinul nr.1430/1958 al ministrului Afacerilor Interne, prin care au fost aprobate Instrucțiunile nr.673.100/1958 (*filele 216-256, vol.VI*);

- de către Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (C.N.S.A.S.) - dosarul profesional al inculpatului (*anexat, în copie, la dosarul instanței, în timp ce originalul a fost restituit instituției care l-a comunicat*); Ordinul nr.1250/1957 al ministrului Afacerilor Interne, privind aprobarea normelor de echipament și gospodărie în unitățile și formațiunile ministerului, împreună cu instrucțiunile prin care au fost stabilite acele norme (*filele 127-273, vol.III*); Ordinul nr.1430/1958 al ministrului Afacerilor Interne, privind aprobarea normelor de hrană pentru efectivele din unitățile și formațiunile ministerului, împreună cu Instrucțiunile nr.673.100/1958, prin care au fost stabilite acele norme (*filele 58-126, vol.III*); un document comparativ referitor la caracteristicile regulamentelor și ordinelor care au reglementat regimul de detenție în anii 1942, 1952, 1955 și 1962 și nota olografă întocmită de inculpat la data de 04 decembrie 1967 „în legătură cu unele probleme de la fostul Penitenciar Râmnicu-Sărat, desființat în anul 1963”, prezentate în „Ancheta P.C.R. din anul 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 231-238, vol.IV*); registrul de evidență a deținuților din Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 1961-1963, comunicat de Arhivele Naționale ale României (*filele 239-262, vol.IV*); rapoarte de sancționare a deținuților din Penitenciarul Râmnicu-Sărat (*filele 63-113, vol.V*); fișe și referate medicale referitoare la deținuții din Penitenciarul Râmnicu-Sărat (*filele 114-171, vol.V*); declarații de confidențialitate semnate de deținuții politici din Penitenciarul Râmnicu-Sărat la momentul eliberării lor (*172-178, vol.V*);

- de către Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (I.I.C.C.M.E.R.) - lista deținuților eliberați din Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 1956-1963 și, respectiv, lista deținuților pentru care au fost identificate declarații de la momentul eliberării, prin care li se aducea la cunoștință că nu aveau voie să divulge informații despre locul de detenție (*filele 113-117, vol.IV*);

- de către Curtea de Apel București - Secția a VIII-a Contencios Administrativ și Fiscal - Sentința civilă nr.336 din data de 05 februarie 2014 (definitivă), pronunțată în Dosarul nr.6601/2/2013, prin care s-a constatat calitatea inculpatului de lucrător al Securității (*filele 191-194, vol.II*);

- de către Primăria municipiului Râmnicu-Sărat - adresa nr.22891 din data de 14 noiembrie 2014, prin care s-a comunicat că instituția respectivă nu deține documente și nici o evidență cu privire la deținuții decedați în penitenciarul din localitate (*fila 197, vol.II*).

Tot la cererile din oficiu ale Curții, au fost adoptate, la datele de 29 aprilie 2015 și 08 iulie 2015, două hotărâri de guvern, privind declassificarea unor informații referitoare la activitatea sistemului penitenciar, emise de Ministerul Afacerilor Interne în perioada 1957-1962, după cum urmează:

- Hotărârea de Guvern nr.288/2015, publicată în Monitorul Oficial nr.302 din data de 04 mai 2015 (*filele 93-100, vol.VI*), prin care au fost declassificate următoarele documente, atașate ulterior la dosar: Ordinul ministrului Afacerilor Interne nr.108/1957, referitor la măsuri privind separațiunea deținuților (*filele 116-119, vol.VI*); Instrucțiunile nr.200/1961, aprobate prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.3500/1961, privind aplicarea normelor de echipament și gospodărie pentru minori și

deținuți (*filele 120-138, vol.VI*); Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.4045/1962 (*filele 139-176, vol.VI*); Instrucțiunile nr.320/1961, aprobate prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.3820/1961, privind aplicarea normelor de hrană pentru minori, reținuți și deținuți (*filele 177-191, vol.VI*); Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.4044/1962, cap.I, art.21-29 și cap.X-XI, art.129-192 (*filele 192-211, vol.VI*);

- Hotărârea de Guvern nr.539/2015, publicată în Monitorul Oficial nr.520 din data de 13 iulie 2015 (*filele 102-103, vol.VII*), prin care a fost declassificat următorul document, atașat ulterior la dosar: Anexa la Instrucțiunile nr.320/1961, cuprinzând normele de hrănire pentru minori, reținuți și deținuți (*filele 107-134, vol.VII*).

7. În ședința publică de la termenul din data de 25 martie 2015, Curtea a solicitat procurorului și părților să-și prezinte, în scris, punctul de vedere cu privire la încadrarea juridică a faptelor pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, punând în discuție, din oficiu, și o eventuală schimbare a acesteia în infracțiunea prevăzută de art.358 alin.3 din Codul penal 1968, în reglementarea anterioară sau ulterioară modificărilor aduse prin Legea nr.140/1996 (*filele 1-4, vol.VI*).

La același termen, partea civilă E. a depus la dosar un memoriu, prin care a precizat că lasă la aprecierea instanței stabilirea încadrării juridice a faptelor de care este acuzat inculpatul (*fila 279, vol.IV*).

La termenul din data de 22 aprilie 2015, procurorul a prezentat concluzii scrise cu privire la încadrarea juridică a faptelor ce face obiectul judecății, solicitând schimbarea acesteia în infracțiunea prevăzută de art.358 alin.1 și alin.3 din Codul penal 1968 cu aplic. art.5 din Codul penal (*filele 40-48, vol.VI*).

La același termen, inculpatul, prin apărătorul său, a prezentat o cerere de schimbare a încadrării juridice a faptelor pentru care a fost trimis în judecată în infracțiunea prevăzută de art.487 alin.1 rap. la art.486 alin.1 din Codul penal 1936 - Carol al II-lea (*filele 35-38, vol.VI*).

La termenul din data de 13 mai 2015, partea civilă C. a prezentat, la rândul său, note scrise cu privire la încadrarea juridică a faptelor ce constituie obiectul judecății, solicitând schimbarea acesteia în infracțiunea continuată prevăzută de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e, lit.g, lit.j și lit.k cu aplic. art.35 alin.1 din Codul penal în vigoare (*filele 290-293, vol.VI*).

La termenul din data de 29 iunie 2015, Curtea, având în vedere precizarea părții civile C., a solicitat ca, la formularea concluziilor cu privire la încadrarea juridică, să fie avută în vedere și eventuala reținere a formei continuate a infracțiunii (*filele 76-77, vol.VII*), iar, cu ocazia dezbaterilor de la termenul din data de 14 iulie 2015, asupra acestui aspect au exprimat opinii procurorul și apărătorul inculpatului (în sensul nereținerii acelei forme) și partea civilă anterior nominalizată (care și-a menținut punctul de vedere), în timp ce partea civilă E. a reafirmat că lasă la aprecierea instanței stabilirea încadrării juridice a faptelor deduse judecății.

Cadrul legislativ cu caracter general, în perioada faptelor care fac obiectul judecății

I. Ministerul Afacerilor Interne și structurile sale

1. Cu relevanță în speță, Curtea a reținut că, în Constituția Republicii Populare Române din anul 1948 (în vigoare în perioada 13 aprilie 1948 - 24 septembrie 1952), se prevedea că „Republica Populară Română a luat ființă prin lupta dusă de popor, în frunte cu clasa muncitoare, împotriva fascismului, reacțiunii și imperialismului” (art.2).

Aceeași Constituție atribuia calitatea de organ suprem al puterii de stat și de unic organ legislativ Marii Adunări Naționale (art.37 și art.38), care alegea, din rândul membrilor săi, un Prezidiu compus dintr-un președinte, trei vicepreședinți, un secretar și 14 membri (art.40 alin.1 și art.41), acesta având, între atribuții, pe acelea de a emite decrete, a interpreta legile votate de Marea Adunare Națională, a exercita dreptul de grațiere și comutare a pedepselor, a numi și revoca pe miniștri, la propunerea Președintelui Consiliului de Miniștri, în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale (art.44 pct.2, pct.3, pct.4 și pct.9).

Potrivit aceleiași Constituții, organul suprem executiv și administrativ era Guvernul, compus din Președintele Consiliului de Miniștri (primul ministru), unul sau mai mulți vicepreședinți și miniștri, care împreună alcătuiau Consiliul de Miniștri (art.66). Ministerele și atribuțiile lor erau stabilite de Marea Adunare Națională (art.67), iar Guvernul era responsabil de activitatea sa și dădea seama de ea în fața acesteia, iar, în intervalul dintre sesiuni, în fața Prezidiului său (art.69).

2. În acest cadru constituțional, prin Decretul nr.102/1949, Ministerul Afacerilor Interne a primit o nouă organizare, având, în structura aparatului central, între altele, Direcția Generală a Securității Poporului și Direcția Generală a Penitenciarelor.

3. Direcția Generală a Securității Poporului (D.G.S.P.) fusese înființată, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, prin Decretul nr.221/1948, conform căruia îndatorirea acesteia era „apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității Republice Populare Române contra uneltirilor dușmanilor din interior și exterior” (art.II).

Potrivit aceluiași decret, organizarea, atribuțiunile și funcționarea tuturor serviciilor D.G.S.P. erau reglementate prin decizii și instrucțiuni interioare, nepublice, ale Ministerului Afacerilor Interne (art.III), iar ofițerii de securitate erau singurii competenți a instrumenta în cauzele referitoare la infracțiunile care primejduiau regimul democratic și securitatea poporului, această competență fiind valabilă pe întreg teritoriul țării (art.IV și art.V).

4. Prin Decretul nr.50/1951, Direcția Generală a Securității Poporului devine Direcția Generală a Securității Statului, funcționând tot ca o structură în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

5. Prin Decretul nr.324/1952, este înființat Ministerul Securității Statului, ca organ central distinct de Ministerul Afacerilor Interne, având, în structura aparatului central, mai multe direcții și servicii, între care Serviciul „K” (contrainformații miliție și penitenciare).

Ministerul Afacerilor Interne păstra, în componența aparatului central, între altele, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă.

6. La data de 24 septembrie 1952, a intrat în vigoare o nouă Constituție a Republicii Populare Române, care a fost abrogată la data de 21 august 1965.

În preambulul acestei Constituții (*adoptată de Marea Adunare Națională, în temeiul art.38 și art.104 din Constituția din anul 1948*), se menționează, între altele, că: „Republica Populară Română a luat naștere ca urmare a victoriei istorice a Uniunii Sovietice asupra fascismului german și a eliberării României de către glorioasa Armată Sovietică, eliberare care a dat putință poporului muncitor, în frunte cu clasa muncitoare condusă de Partidul Comunist, să doboare dictatura fascistă, să nimicească puterea claselor exploatoare și să făurească statul de democrație populară, care corespunde pe deplin intereselor și năzuințelor maselor populare din România. Astfel s-au putut încununa cu o victorie istorică lupta de secole dusă de poporul muncitor român pentru libertate și independență națională, luptele eroice ale clasei muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare pentru doborârea regimului capitalisto-moșieresc și scuturarea jugului imperialist. Făurirea și întărirea statului de democrație populară, prietenia și alianța cu marea Uniune Sovietică, sprijinul și ajutorul ei

dezinteresat și frățesc asigură independența, suveranitatea de stat, dezvoltarea și înflorirea Republicii Populare Române”.

În Capitolul 1 al Constituției din anul 1952 - „Orânduirea socială”, a fost reluată și completată una dintre tezele din preambul, prevăzându-se că „Republica Populară Română s-a născut și s-a întărit ca rezultat al eliberării țării de către forțele armate ale Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (U.R.S.S.) de sub jugul fascismului și de sub dominația imperialistă, ca rezultat al doborârii puterii moșierilor și capitaliștilor de către masele de la orașe și sate în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român” (art.3).

De asemenea, în Capitolul 2 al aceleiași Constituții - „Orânduirea de stat”, se prevedea că „Regimul de stat al Republicii Populare Române este regimul democrației populare, care reprezintă puterea oamenilor muncii” (art.16) și, respectiv, că „Statul român democrat-popular - stat unitar, suveran și independent apără independența și suveranitatea poporului român, cuceririle oamenilor muncii de la orașe și sate, drepturile, libertățile și puterea oamenilor muncii, împotriva dușmanilor poporului muncitor (...) asigură securitatea internă a cetățenilor, face inofensivi și reprimă pe dușmanii poporului” (art.17 lit.a și lit.e).

Ca și precedenta Constituție, noua Constituție atribuia calitatea de organ suprem al puterii de stat și unic organ legiuitor Marii Adunări Naționale (art.22 și art.23), care alegea un Prezidiu compus dintr-un președinte, doi vicepreședinți, un secretar și 13 membri (art.35), acesta având, între atribuții, pe acelea de a emite decrete, a interpreta legile în vigoare, a anula hotărârile și dispozițiunile Consiliului de Miniștri, când acestea nu erau conforme legilor, a numi și revoca din funcții pe miniștri, la propunerea Președintelui Consiliului de Miniștri și cu aprobarea ulterioară a Marii Adunări Naționale, în intervalul dintre sesiunile acesteia și a exercita dreptul de grațiere și comutare a pedepselor (art.37 lit.b, lit.c, lit.e, lit.f și lit.l).

Potrivit aceleiași Constituții, organul suprem executiv și de dispoziție al puterii de stat era Consiliul de Miniștri, constituit de Marea Adunare Națională și format din Președintele consiliului, vicepreședinți, președinții unor comitete și miniștri (art.42 și art.43). Consiliul de Miniștri era răspunzător și dădea socoteală de activitatea sa în fața Marii Adunări Naționale, iar, în intervalul dintre sesiuni, în fața Prezidiului acesteia (art.44). Consiliul de Miniștri era împuternicit să emită hotărâri și dispoziții pe baza legilor în vigoare sau în vederea aplicării lor și să controleze executarea acestora (art.45) și avea, între atribuții, pe acelea de a coordona și îndruma activitatea ministerelor și a lua măsuri în vederea asigurării ordinii publice, apărării intereselor statului și ocrotirii drepturilor cetățenilor (art.47 lit.a și lit.c). De asemenea, se recunoștea Consiliului de Miniștri dreptul de a anula ordinele și instrucțiunile miniștrilor neconforme legilor și hotărârilor Consiliului de Miniștri (art.48).

Referitor la ministere, în rândul cărora enumera, în art.50, Ministerul Afacerilor Interne, Constituția din anul 1952 îi împuternicea pe miniștri ca, în limitele competenței ministerelor conduse, să dea ordine și instrucțiuni pe baza și în vederea aplicării legilor în vigoare, a hotărârilor și dispozițiilor Consiliului de Miniștri și să controleze executarea lor (art.49).

7. În noul cadru constituțional, prin Decretul nr.365/1953, s-a dispus comasarea Ministerului Securității Statului și Ministerului Afacerilor Interne. A rezultat, astfel, o nouă structură a Ministerului Afacerilor Interne, care avea, în aparatul central, între altele, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă și Serviciul „K” (contrainformații miliție și penitenciare), iar, în aparatul teritorial, compartimente corespunzătoare.

8. Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri (HCM) nr.1361/1956, s-a stabilit organizarea Ministerului Afacerilor Interne (M.A.I.) pe două departamente, și anume:

- Departamentul Securității, care cuprindea, între altele, Securitatea Statului, cu mai multe direcții și servicii, între care, cu relevanță în speță, Serviciul „K” (contrainformații penitenciare și miliție), Serviciul „D” (internări deținuți) și Serviciul „C” (evidență operativă);
- Departamentul Internelor, care cuprindea, între altele, Miliția și, respectiv, Penitenciarele și Coloniile de Muncă.

Se prevedea că, pentru buna funcționare a acestor departamente, M.A.I. putea organiza, la nevoie, servicii proprii de deservire, în cadrul efectivelor aprobate.

Această structură a Ministerului Afacerilor Interne s-a menținut până la reorganizarea dispusă prin Decretul nr.141/1963, ulterior faptelor care constituie obiectul judecății.

II. Sistemul penitenciar

1. Cu relevanță în speță, Curtea a reținut că, prin Decretul nr.38/1951, a fost organizată Direcția Generală a Penitenciarelor, în structura și subordinea Ministerului Afacerilor Interne.

Potrivit art.2 din acest decret, organizarea și funcționarea Direcției Generale a Penitenciarelor erau aprobate de către Consiliul de Miniștri, iar activitatea acesteia era reglementată prin regulamente și instrucțiuni emise de către Ministerul Afacerilor Interne.

2. Prin Hotărârea Consiliului de Miniștri (HCM) nr.729/1951 (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*), au fost reglementate organizarea și funcționarea Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă (D.G.P.C.U.M.).

Potrivit dispozițiilor inserate în Capitolul I - „Dispozițiuni generale”, D.G.P.C.U.M. era organul Ministerului Afacerilor Interne care asigura executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate, prin izolarea elementelor periculoase din punct de vedere social, în scopul reeducării lor, pentru a deveni elemente folositoare societății (art.1), iar, pentru realizarea acestui scop, îi reveneau, între altele, următoarele sarcini: izolarea și ținerea sub pază, în scopul ispășirii pedepselor, a celor care au comis infracțiuni grave, fiind condamnați la muncă silnică sau închisoare pe viață; izolarea și ținerea sub pază, în scopul ispășirii pedepselor, a celorlalți infractori condamnați la închisoare și reeducarea lor, în scopul adaptării la viața socială (art.2).

În scopul aducerii la îndeplinire a sarcinilor respective, actul normativ citat recunoștea, în Capitolul II - „Atribuțiuni”, dreptul D.G.P.C.U.M. de a face propuneri Ministerului Afacerilor Interne, în legătură, între altele, cu: înființarea și desființarea penitenciarelor; regimul deținuților, metodele de reeducare a lor și modul de folosire a acestora la muncile interioare și exterioare; grațierea și eliberarea deținuților înainte de termen în cazul când dădeau dovezi temeinice de îndreptare (art.3).

În Capitolul III - „Organizare și conducere”, același act normativ prevedea (art.10) că, pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor și atribuțiilor ce îi reveneau, D.G.P.C.U.M. avea, în structura organizatorică, pe de o parte, organe centrale (între care, cu relevanță în speță, direcția politică, serviciul de inspecții, corpul de control, direcția cadrelor și serviciul sanitar), iar, pe de altă parte, organe exterioare (penitenciarele, coloniile de muncă, unitățile de muncă și unitățile productive).

Potrivit art.11 din același capitol, erau organizate următoarele feluri de penitenciare: penitenciare regionale (pentru deținuții aflați în urmărire penală, în care aceștia rămâneau până la pronunțarea sentinței de condamnare sau de achitare); penitenciare de transferare (în scopul regrupării deținuților, unde aceștia erau ținuți cel mult o lună); penitenciare pentru deținerea celor care au comis crime grave împotriva securității statului; penitenciare pentru ispășirea muncii silnice; penitenciare cu regim sever, pentru deținuții care nesocoteau cu reavoință regimul locurilor de deținere comune.

Conform art.43, inserat în Capitolul V - „Cadre”, personalul D.G.P.C.U.M. era recrutat „din rândul elementelor devotate clasei muncitoare și regimului de democrație populară”, iar membrii Partidului Muncitoresc Român (n.r. denumirea sub care s-a realizat, în anul 1948, fuziunea dintre Partidul Comunist din România și Partidul Social-Democrat Român, păstrată până în anul 1965, când a fost adoptată denumirea de Partidul Comunist Român) și Uniunii Tineretului Muncitor (n.r. organizația de tineret a partidului respectiv) se bucurau de întâietate la ocuparea posturilor vacante.

3. Dispoziții cu relevanță în speță, referitoare la organizarea și funcționarea sistemului penitenciar, există și în Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 (*filele 222-244, vol.II, dosar de urmărire penală*).

Astfel, în Capitolul I - „Dispozițiuni generale”, se prevedea că **D.G.P.C.U.M. era organul central de conducere al tuturor penitenciarelor** din Republica Populară Română (art.1) și că aceasta avea ca scop asigurarea executării pedepselor și folosirea muncii deținuților în anumite ramuri ale economiei naționale, în vederea educării lor, pentru a deveni elemente folositoare societății (art.2).

De asemenea, se prevedea că, în scopul îndeplinirii acestei atribuțiuni, **D.G.P.C.U.M. organiza penitenciare** pentru deținuții condamnați de toate categoriile și, totodată, asigura ispășirea pedepselor, prin ținerea sub pază a acestora și aplicarea regimului penitenciar conform regulamentului, precum și prin folosirea celor apti în munci productive, în vederea educării (art.3).

În Capitolul III - „Organizare și funcționare”, actul normativ citat menționa, pe de o parte, organele centrale ale **D.G.P.C.U.M., între care** Direcția Politică, Direcția Pazei și a Regimului Locurilor de Deținere, Direcția Cadrelor, Corpul de Control, Serviciul de Inspecții și Serviciul Sanitar (art.7), menționând că Direcția Politică avea ca sarcină să organizeze și să îndrume munca politică din toate unitățile **D.G.P.C.U.M.**, potrivit ordinelor și dispozițiilor date de Direcțiunea Generală Politică din Ministerul Afacerilor Interne, care îi stabilea și schema de organizare (art.8 și art.9), iar, pe de altă parte, **organele exterioare ale D.G.P.C.U.M., subordonate acesteia, cuprinzând, între altele, penitenciarele** (art.79).

Cu privire la penitenciare, același act normativ prevedea că aveau ca sarcină asigurarea pazei deținuților și aplicarea regimului penitenciar, în vederea educării lor prin muncă (art.82), erau împărțite în patru categorii: categoria I, categoria a II-a, categoria a III-a și categoria a IV-a (art.83), iar înființarea sau desființarea acestora, numărul și categoria lor, precum și trecerea dintr-o categorie în alta se stabileau prin decizia Ministerului Afacerilor Interne, la propunerile **D.G.P.C.U.M.** (art.84).

De asemenea, era reglementată, pentru fiecare categorie de penitenciare, structura organizatorică (art.85), prevăzându-se că penitenciarele de categoria I și a II-a erau conduse de un director, ajutat de un locțiitor, care îi ținea locul, în lipsă, dar și de un locțiitor politic (art.86), iar penitenciarele de categoria a III-a și a IV-a (pentru care nu era instituită funcția de locțiitor) erau conduse de un director, ajutat de locțiitorul politic, care, în lipsă, îi ținea locul, aceeași atribuție fiind stabilită și pentru comandantul de pază (art.87).

4. Reglementări, relevante în speță, cu privire la organizarea și funcționarea sistemului penitenciar, au fost identificate și în Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*).

Astfel, potrivit art.1 din acest regulament, persoanele care au comis infracțiuni și se aflau în executarea pedepselor privative de libertate sau în curs de judecată ori de cercetare și anchetă penală, sub stare de arest, trebuiau izolate de societate și reeducate, scop în care erau plasate în locurile de deținere organizate și conduse de Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (D.G.P.C.M.).

Conform art.4, aceste locuri de deținere, a căror înființare și desființare se realiza prin ordinul ministrului Afacerilor Interne, erau penitenciarele - definite drept locuri de deținere pentru cei „preveniți” (n.r. arestați preventiv), pentru cei condamnați care nu erau puși la muncă, precum și pentru cei condamnați care munceau și, respectiv, coloniile de muncă - definite drept locuri de deținere anume organizate, în vederea folosirii la muncă a condamnaților.

Potrivit art.5, fiecare loc de deținere era condus de către un comandant, menționându-se că acesta era numit și desărcinat din funcție prin ordinul ministrului Afacerilor Interne (în cazul locurilor de deținere de categoria I și a II-a) și, respectiv, prin ordinul directorului general al D.G.P.C.M. (în cazul locurilor de deținere de categoria a III-a și a IV-a).

III. Comandantul (Directorul) de penitenciar

1. Potrivit art.25 și art.26 din HCM nr.729/1951, directorii locurilor de deținere erau subordonați, în activitatea lor, conducerii Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, fiind obligați să aplice întocmai instrucțiunile și dispozițiile primite de la aceasta și conduceau activitatea aparatului din subordine, rezolvând problemele în legătură cu primirea și eliberarea deținuților și mutarea lor în interiorul locului de deținere, controlând aplicarea strictă a regimului de detenție.

2. Prin Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952, au fost reglementate și atribuțiunile directorului de penitenciar, care, potrivit art.114, erau următoarele:

- să ia măsuri și să controleze zilnic ca regimul fiecărei categorii de deținuți să se aplice în spiritul legilor, regulamentelor și ordinelor date de D.G.P.C.U.M.;
- **Să se** îngrijească și să controleze ca viața deținuților în penitenciar, de la deșteptare și până la stingere, să se desfășoare în strictă conformitate cu programul zilnic al vieții deținuților din penitenciar, stabilit prin regulamentul asupra regimului penitenciar;
- să aplice pedepse disciplinare deținuților care nu se supun dispozițiilor regulamentare în legătură cu disciplina și regimul penitenciar;
- să organizeze munca de educare a deținuților, în conformitate cu programul și instrucțiunile trasate de D.G.P.C.U.M.;
- **să se îngrijească** de aprovizionarea penitenciarului cu echipament, cazarmament, combustibil, alimente și toate cele strict necesare vieții deținuților în penitenciar;
- să îndrume și să supravegheze aplicarea măsurilor de igienă și asistență medicală deținuților, îngrijind de aprovizionarea la timp cu medicamente, aparate și instrumente medicale, pentru infirmeria penitenciarului.

3. Dispoziții referitoare la atribuțiile comandantului de penitenciar, cu relevanță în speță, au fost identificate și în Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4044/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 192-211, vol.VI, dosar de instanță*).

Astfel, potrivit prevederilor inserate în Capitolul I - „Îndatoririle personalului de conducere din locurile de deținere” al actului normativ citat, comandantul locului de deținere era subordonat directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (D.G.P.C.M.) și locuitorilor săi, era șeful direct al întregului personal al locului de deținere, purta întreaga răspundere, între altele, pentru corecta aplicare a regimului și izolării deținuților și organiza activitatea cultural-educativă cu deținuții, conform instrucțiunilor D.G.P.C.M. (art.1).

De asemenea, conform art.2 din același act normativ, comandantul locului de deținere avea, între altele, următoarele îndatoriri:

- să asigure organizarea pazei, escortării, deținerii și izolării deținuților, astfel încât să excludă orice posibilități de evadare a acestora și legături cu exteriorul;
- să primească deținuții de la organele de urmărire penală și de la instanțele de judecată și să-i dețină numai pe baza actelor legale;
- să ordone repartizarea deținuților pe camere și secții, strict pe categorii și după felul pedepsei;
- să treacă periodic prin toate camerele, pentru a verifica cum sunt repartizați deținuții pe camere, cum li se aplică regimul și dacă au anumite cereri, reclamații sau sesizări;
- să stabilească zilele când deținuții aveau dreptul să facă cereri și reclamații către organele anchetatoare, organele de judecată și organele superioare de partid și de stat;
- să asigure scoaterea deținuților zilnic la plimbare, precum și baia săptămânală, dezinfectarea efectelor și a camerelor;

- să organizeze pregătirea și distribuirea la timp a hranei deținuților, în conformitate cu normele stabilite;
- să urmărească respectarea regimului stabilit și a ordinii interioare în camere de către deținuți și să ia măsuri regulamentare de pedepsire împotriva celor care încălcau aceste reguli.

În sfârșit, potrivit art.5 din actul normativ citat, comandantul era răspunzător de toate evenimentele petrecute în locul de deținere, ca: evadare, revoltă, refuz de primire a hranei în masă, decesul deținuților produs în alt mod decât pe cale naturală, incendiu, fiind obligat să ia măsuri de evitare a acestor evenimente și de lichidare a lor, atunci când au avut loc, raportând imediat, codificat prin telefon și apoi detaliat în scris, directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă.

Situația de fapt și probatoriul

I. PENITENCIARUL RÂMNICU-SĂRAT

1. Pe baza mențiunilor din lucrarea „Dicționarul penitenciarelor din România comunistă, 1945-1967” (*filele 88-102, vol.II, dosar de urmărire penală*), Curtea a reținut că Penitenciarul Râmnicu-Sărat este așezat în partea de sus a localității cu același nume, la aproximativ 200 de metri de gara orașului.

Penitenciarul a fost construit, în sistem celular, pe timpul Regelui Carol I, fiind atestat documentar în luna octombrie 1901, cu ocazia unei vizite a acestuia.

În perioada de început a funcționării sale, până în anul 1938, a fost folosit ca penitenciar de drept comun, fiind destinat deținuților condamnați la închisoare corecțională, originari din județul Slam Râmnic. În anul 1907, au fost încarcerati acolo, pentru perioade scurte, unii dintre țărani arestați în timpul răscoalei.

Începând cu anul 1938, au fost încarcerati în acest penitenciar, ca deținuți politici, membri ai Mișcării Legionare, între care și Z.. În noaptea de 28/29 noiembrie 1938, 14 dintre aceștia, inclusiv cel anterior nominalizat, au fost ridicați din penitenciarul respectiv, pentru a fi transferați la Penitenciarul Jilava, însă, în timpul transportului, au fost executați, în apropiere de pădurea Tâncăbești, lângă capitala București, de către jandarmii care îi escortau. De asemenea, în noaptea de 21/22 septembrie 1939, alți 13 legionari, care se aflau în penitenciar, au fost executați, ca urmare a asasinării primului-ministru A..

În timpul celui de-al doilea război mondial, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, au fost încarcerati deținuți militari, iar, după terminarea acestuia, a revenit la statutul de penitenciar de drept comun, până în anul 1948, când a fost transformat în penitenciar mixt, acolo fiind încarcerati, pe lângă deținuți de drept comun, și primii deținuți politici, opozanți ai regimului comunist, începând cu membri sau susținători ai partidelor istorice, dar și simpli țărani agricultori, considerați „sabotori”, din zona respectivă. Aceștia le-au urmat, începând cu anul 1955, lideri naționali ai partidelor istorice, îndeosebi ai Partidului Național Țărănesc și prelați bisericești.

2. Din procesul-verbal de cercetare la fața locului, întocmit de procuror la data de 08 aprilie 2014 și fotografiile judiciare realizate cu acea ocazie (*filele 3-5 și 115-156, vol.XI, dosar de urmărire penală*), Curtea reține următoarele aspecte:

Vechiul amplasament al penitenciarului (desființat, în mod oficial, în luna mai a anului 1963) este alcătuit dintr-o curte împrejmuită cu gard din zidărie și sârmă ghimpată, conservate din perioada funcționării acestuia și trei clădiri, aflate, la momentul acelei cercetări, într-o stare avansată de degradare.

Accesul în acest amplasament se face pe poarta principală, situată pe strada care, în prezent, poartă numele deținutului politic ION MIHALACHE (*decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 05 februarie 1963*).

Suprafața totală a curții interioare este de aproximativ 8.500 mp.

Pe această suprafață, sunt amplasate trei clădiri, datând din perioada funcționării penitenciarului, poziționate, în raport cu poarta de acces, astfel: cea dintâi, principală, în față, a doua în partea stângă (spre vest) și a treia în partea dreaptă (spre est).

Clădirea nr.1 (unde, în perioada faptelor ce constituie obiectul judecății, au fost amenajate celulele) este poziționată în centrul curții interioare, în fața porții de acces. Această clădire (care, în perioada anilor 1990-2000, a servit drept depozit de legume și alimente) este alcătuită dintr-un singur corp, construit pe două nivele și este deservită de o curte interioară (folosită pentru plimbarea deținuților), poziționată în spatele său. La parterul clădirii, culoarul de acces se intersectează cu curtea interioară anterior menționată și cu două pavilioane poziționate de-a dreapta și de-a stânga acestuia. Pe partea dreaptă, sunt amplasate 2 încăperi, care au fost folosite drept camere comune de detenție, la momentul cercetării acestea nemaiaivând uși. În capătul culoarului, se află alte 2 încăperi similare, utilizate și ele drept camere comune de detenție. Din această ultimă zonă, se face accesul către încăperile aflate la subsolul clădirii, folosite drept celule de izolare, cunoscute sub denumirea „neagra”. Scările care duceau la celulele de izolare erau, la momentul cercetării, surpate, astfel că nu s-a putut pătrunde în acea zonă, fotografiile judiciare din aceste spații de detenție fiind realizate din exteriorul clădirii. Pe partea stângă, clădirea este amenajată în același fel precum pe partea dreaptă, neexistând însă celule de izolare la subsol. În zona centrală, se află un culoar, de pe care se face accesul în 16 celule, dispuse astfel: 8 celule pe partea dreaptă (numerotate de la nr.1 până la nr.8) și, respectiv, alte 8 celule pe partea stângă (numerotate de la nr.9 până la nr.16). Tot la parterul clădirii, din culoarul principal, în partea dreaptă, se face accesul către curtea interioară, cu o suprafață de aproximativ 400 mp (care a avut destinația de loc de plimbare pentru deținuți), prevăzută cu un foisor de supraveghere și, respectiv, către un grup sanitar.

Accesul între parterul și etajul clădirii se face pe o scară interioară, poziționată în partea dreaptă în raport cu ușa principală de acces în clădire. La etajul clădirii, au fost identificate mai multe încăperi, după cum urmează: Pe partea stângă, sunt dispuse 3 celule, numerotate de la nr.36 la nr.38, fiecare având o suprafață de aproximativ 4 mp și fiind prevăzută cu un gol de geam, cu gratii, poziționat în zona superioară a peretelui opus ușii de acces. Într-o singură celulă dintre acestea au fost găsite bucăți de cărămidă ce au constituit o sobă pe lemne. De asemenea, există alte 2 încăperi, care au funcționat drept cabine de duș, fiecare cu suprafața de aproximativ 2 x 1 m. Pe partea dreaptă, se află 2 grupuri sanitare, zidul despărțitor dintre acestea fiind distrus. În zona centrală, există scări de pe care se coboară pe două culoare care servesc drept acces către 16 celule, dispuse în mod identic cu cele de la parterul clădirii, și anume: 8 celule pe partea dreaptă (numerotate de la nr.20 la nr.27) și, respectiv, alte 8 celule pe partea stângă (numerotate de la nr.28 la nr.35). În fiecare dintre cele 32 de celule dispuse la parterul și etajul clădirii era încarcerat câte un singur deținut politic. Toate aceste celule au uși din lemn masiv, sunt numerotate și prezintă vizete. Fiecare dintre ele are o suprafață de aproximativ 4 mp și este prevăzută cu un gol de geam, cu gratii, poziționat pe peretele opus ușii de acces, în zona superioară a acestuia. În spatele clădirii nr.1, se află două porți metalice de acces, ce fac legătura cu calea ferată, pe acestea fiind aduși în penitenciar deținuții politici.

Clădirea nr.2 (poziționată în partea stângă a porții de acces, spre vest), compusă din 4 încăperi principale și alte 3 încăperi secundare, a funcționat ca locuință a comandantului.

Clădirea nr.3 (poziționată în partea dreaptă a porții de acces, spre est) a funcționat ca stabiliment administrativ, în care se aflau bucătăria, depozitul de alimente, o cameră de răcire, WC-ul și mai multe dependențe.

3. Potrivit dispozițiilor art.83 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 și art.5 din Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (anterior citate), Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost încadrat în categoria a III-a, comandantul său fiind numit în funcție prin ordin al directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (aflată în structura și subordinea Ministerului Afacerilor Interne, astfel cum deja s-a evidențiat), iar, în lipsă, fiind înlocuit, la comanda unității, în ordine, de locțiitorul politic și, respectiv, de comandantul de pază.

II. Deținuții și condamnările acestora

1. Într-un document olograf datând din 04 noiembrie 1967, purtând denumirea „Notă în legătură cu unele probleme de la fostul Penitenciar Râmnicu-Sărat, desființat în anul 1963”, identificat de Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității (C.N.S.A.S.) în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din anul 1968, privind abuzurile Securității” și comunicat Curții în cursul judecății (*filele 230-231 și 236-238, vol.IV, dosar de instanță*), inculpatul însuși menționează că, în perioada 1956-1963, cât a funcționat la comanda penitenciarului respectiv, acolo au fost încarcerăți deținuți C.S.S. (n.r. contra securității statului), împărțiți de el în următoarele categorii:

- foști membri ai guvernelor burghezo-moșierești și conducători ai Partidului Național Țărănesc și ai Partidului Național Liberal;

- foști conducători ai diverselor organizații subversive;
- foste cadre de conducere după data de 23 august 1944;
- foste cadre ale Ministerului Afacerilor Interne după data de 23 august 1944;
- foști conducători ai diverselor „secte religioase”;
- alte cazuri, considerate de inculpat „mai izolate”.

2. Pe baza fișelor matricole penale și documentelor din dosarele personale (*volumele III, IV, V, VIII și IX, dosar de urmărire penală și filele 113-117, vol.IV, dosar de instanță*), Curtea a identificat, pentru perioada de referință, în care inculpatul a îndeplinit funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat (01 iulie 1956 - 13 mai 1963), corespunzător categoriilor enunțate de acesta, următorii deținuți politici (prezențați, pentru fiecare categorie, în ordine alfabetică), condamnați pentru infracțiuni prevăzute în Codul penal 1936 (cu modificările și completările ulterioare, republicat în anul 1948) sau în legi speciale:

a) Membri marcanți ai Partidului Național Țărănesc, deținând funcții de conducere în structurile acestuia, dar și demnități și funcții publice, precum și simpatizanți ai aceluiași partid (*cu mențiunea că cei mai mulți dintre aceștia au fost transferați la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, după mai mulți ani de detenție, fiind aduși acolo, îndeosebi de la Penitenciarele Aiud și Gherla, la data de 10 august 1957*)

- A. (născut la data de ..., avocat, membru în conducerea Tineretului Național Țărănesc), condamnat la *15 ani muncă silnică*, pentru „activitate politică interzisă”, conform art.3 lit.c din Legea nr.289/1947 și la 1 an închisoare corecțională (contopită în prima pedeapsă), pentru „apologia infracțiunilor”, potrivit art.328 din Codul penal, prin Sentința penală nr.242/1948 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 02 decembrie 1947,

încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 27 noiembrie 1962, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei;

- **A.** (născut la data de ..., avocat, ministru secretar de stat în Ministerul Poștei și Comunicațiilor în guvernările din perioada 1928-1933, secretar general al Ministerului Comunicațiilor în Guvernul Nicolae Rădescu, până la data de 06 martie 1945), condamnat la *10 ani muncă silnică*, pentru „înaltă trădare”, „uneltire contra ordinii sociale” și „complot”, conform art.186, art.209 și, respectiv, art.227 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1067/1950 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 15 august 1949, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 12 august 1959*, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei și trimis, cu domiciliu obligatoriu, pe timp de 60 de luni, în localitatea ...;

- **A.** (zis „J.”, născut la data de ..., fost ofițer, luptător partizan în munții din Bucovina), condamnat la *25 ani muncă silnică*, pentru „uneltire împotriva securității interne și externe a Republicii Populare Române”, conform art.1 lit.c din Legea nr.16/1949 comb. cu art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.781/1950 a Tribunalului Militar Iași, arestat la data de 16 decembrie 1949, *transferat la data de 10 august 1957 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de 02 noiembrie 1959;*

- **B.** (născut la data de ..., locotenent în rezervă, avocat, președintele Tineretului Universitar Național Țărănesc, organizator al manifestației pro-monarhiste din data de 08 noiembrie 1945), condamnat la *15 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.979/1950 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 12 februarie 1949 și *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 04 noiembrie 1957- 07 mai 1958, 04 septembrie 1958 - 22 aprilie 1959 și 12 mai 1959 - 13 aprilie 1963*, eliberat la 08 februarie 1964, la expirarea duratei pedepsei, din Penitenciarul Văcărești;

- **B.** (născut la data de ..., student, inițiator al organizației anticomuniste „Muntenia”), condamnat la *20 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal și, respectiv, la 10 ani închisoare corecțională (contopită în prima pedeapsă), pentru „răspândire de publicații interzise”, potrivit art.325 din același cod, prin Sentința penală nr.79/1953 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 24 ianuarie 1952, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 11 aprilie 1963*, eliberat la data de 29 iulie 1964 din Penitenciarul Botoșani, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **B.** (născut la data de ..., avocat și ziarist, responsabil cu presa al Partidului Național Țărănesc), condamnat la *muncă silnică pe viață*, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „participare la complot în vederea distrugerii unității statului”, conform art.227 comb. cu art.229, art.230 și art.184 din Codul penal, la 5 ani închisoare corecțională, pentru „răspândire de știri false”, potrivit art.329 din același cod (infrațiune ulterior amnistiată) și la 10 ani detenție riguroasă (contopită în prima pedeapsă), pentru „răzvrătire”, conform art.210 din același cod, prin Decizia penală nr.2/1946 a Curții Militare de Casare și Justiție, arestat la data de 10 iulie 1952, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 19 martie 1962 - 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 28 iulie 1964 din Penitenciarul Jilava, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **B.** (născut la data de 14 aprilie 1918, economist, avocat și asistent universitar, membru în conducerea Tineretului Național Țărănesc), condamnat la *10 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.124/1949 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 16 septembrie 1948,

încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 19 octombrie 1957, când a fost eliberat;

- **C.** (născut la data de ..., președinte al Uniunii Studenților Democrați din Universitatea Cluj, avocat și ziarist, secretarul politic al lui I. și secretarul general adjunct al partidului), condamnat la *15 ani detenție grea*, pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare”, conform art.193¹ din Codul penal, prin Sentința penală nr.876/1955 a Tribunalului Militar Teritorial București, arestat la data de 14 iulie 1947, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 10 august 1957 - 10 septembrie 1959 și 23 noiembrie 1959 - 09 iulie 1962*, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei și trimis, cu domiciliu obligatoriu, pe o perioadă de 24 de luni, în localitatea ...;

- **D.** (născut la data de ..., inginer, membru în conducerea Tineretului Național Țărănesc și membru al Biroului Central al partidului), condamnat la *15 ani muncă silnică*, pentru „activitate politică interzisă”, conform art.3 lit.c din Legea nr.289/1947 și art.328 din Codul justiției militare comb. cu art.210, art.211 și art.229 din Codul penal, prin Sentința penală nr.242/1948 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 05 decembrie 1947, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 10 august 1957 - 08 ianuarie 1960, 04 mai 1960 - 07 iulie 1961 și 17 august 1961 - 30 noiembrie 1962*, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei și trimis, cu domiciliu obligatoriu, în localitatea ...;

- **D.** (născut la data de ..., deputat, subsecretar de stat în Ministerului Agriculturii și Domeniilor în perioada 1928-1930), condamnat la *20 ani temniță grea*, prin Sentința penală nr.1067/1950 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 28 iulie 1949, *transferat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în anul 1958, decedat la data de ..., în Penitenciarul Văcărești;*

- **H.** (născut la data de ..., ziarist, redactor al publicației „Dreptatea Satelor”, secretar general al organizației regionale transilvănene a partidului, deputat de Alba), condamnat la *25 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.876/1955 a Tribunalului Militar Teritorial București, arestat la data de 08 mai 1954, *transferat la data de 10 august 1957 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de ...;*

- **L.** (născut la data de ..., avocat, semnatar al Actului Unirii de la Alba-Iulia din data de 01 Decembrie 1918, președintele organizației Maramureș a partidului, deputat, subsecretar de stat), condamnat la *12 ani temniță grea*, pentru „complot” și „încercare de trecere frauduloasă a frontierei”, conform art.227 din Codul penal și art.579 din Codul justiției militare, prin Sentința penală nr.1988/1947 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 15 iulie 1947, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 04 martie 1955 - 05 aprilie 1957 și 16 iulie 1957 - 21 iulie 1959*, când a fost eliberat, după 10 zile de la expirarea, în data de 11 iulie 1959, a duratei pedepsei, fiind internat imediat, până la data de 15 aprilie 1964, în Colonia de muncă Culmea, în baza Decretului-Lege nr.89/1958;

- **L.** (născut la data de ..., avocat, deputat, subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri în perioada 1928-1930, ministru al instrucțiunii publice), condamnat la *muncă silnică pe viață*, pentru „înalță trădare”, conform art.191 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1067/1950 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 15 august 1949, *transferat la data de 20 octombrie 1957 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de ...;*

- **M.** (născut la data de 18 februarie 1882, învățător, veteran al primului război mondial, decorat cu ordinul militar de război „Mihai Viteazul”, fondator al Partidului Național Țărănesc, președinte și vicepreședinte al acestui partid, ministru al agriculturii și domeniilor și ministru de interne în guvernele național-țărăniste din perioada interbelică), condamnat la *temniță grea pe viață*, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „complot”, „trădare” și „insurecție armată”, conform art.227, art.184-186 și, respectiv, art.211

din Codul penal, prin Sentința penală nr.1988/1947 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 15 iulie 1947, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 29 iulie 1955 - 16 iulie 1957 și 18 septembrie 1957 - 05 februarie 1963, când a decedat;*

- **N.** (născut la data de ..., inginer constructor, fratele ministrului național-țărănist de externe Niculescu-Buzești Grigore), condamnat la *10 ani temniță grea*, pentru „complot” și „înaltă trădare”, conform art.227 și art.184 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1988/1947 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 16 august 1947 și *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada la data de 16 aprilie 1955 - 12 august 1957*, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei și trimis, cu domiciliu obligatoriu, pe o perioadă de 60 de luni, în localitatea ...;

- **P.** (născut la data de ..., inginer chimist, conferențiar universitar, membru în conducerea Tineretului Național Țărănesc), condamnat la *20 ani muncă silnică*, pentru „activare într-o organizație politică subversivă”, conform art.3 lit.c din Legea nr.289/1947, prin Sentința penală nr.242/1948 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 02 decembrie 1947, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 10 august 1957 - 20 mai 1958 și 19 mai 1959 - 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 23 iunie 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.310/1964.

- **R.** (născut la data de ..., avocat și economist, membru în consiliul de administrație al C.E.C.), condamnat la *20 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.754/1950 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 06 aprilie 1948, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 07 octombrie 1957*, eliberat la data de 28 iulie 1964 din Penitenciarul Văcărești, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **R.** (născut la data de ..., avocat, președintele organizației Bihor a partidului, deputat), condamnat la *25 ani temniță grea*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1067/1950 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 15 martie 1948, *transferat la data de 10 august 1957 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de ...;*

- **R.** (născut la data de ..., inginer și profesor, membru în organizația Iași a partidului), condamnat la *10 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.410/1949 a Tribunalului Militar Iași (modificată prin Decizia penală nr.2766/1950 a Curții Militare de Justiție Iași), arestat la data de 09 iulie 1948, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 06 iulie 1958*, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei;

- **V.** (născut la data de ..., avocat și economist, membru în consiliul de administrație al C.E.C.), condamnat la *15 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.6/1951 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 17 august 1948, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 11 aprilie 1963*, eliberat la data de 12 august 1963, la expirarea duratei pedepsei, din Penitenciarul Botoșani;

- **V.** (născut la data de ..., economist, președintele Tineretului Național Țărănesc), condamnat la *20 ani muncă silnică*, pentru „spionaj”, conform art.194 din Codul penal, prin Sentința penală nr.63/1957 a Tribunalului Regional Cluj, arestat la data de 04 iunie 1948, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 01 noiembrie 1957*, când a fost eliberat.

b) Înalți demnitari și un înalt ofițer în rezervă (unii dintre aceștia membri ai Partidului Național Liberal)

- **A.** (născut la data de ..., avocat, membru al Partidului Național Liberal, deputat, ministru de finanțe în perioada 1945-1947), condamnat la muncă silnică pe viață, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „complicitate la înaltă trădare”, conform art.121 comb. cu art.184 din Codul penal, prin Sentința penală nr.108/1953 a Tribunalului Militar Teritorial București, arestat la data de 06 mai 1950, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1957 - 29 ianuarie 1963*, eliberat la data de 14 septembrie 1963, prin grațiere, în baza Decretului nr.551/1963;

- **M.** (născut la data de ..., contraamiral în rezervă, fost comandant al Forțelor Navale și Maritime), condamnat la *temniță grea pe viață*, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „complot”, conform art.227 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1834/1948 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 22 aprilie 1948, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 04 aprilie 1958 - 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 29 iulie 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **R.** (născut la data de ..., diplomat, director al Cabinetului și Cifrului în Ministerul Afacerilor Străine), condamnat la *25 ani temniță grea*, pentru „complot”, conform art.227 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1988/1947 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 15 august 1947, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 29 iulie 1955 - 21 februarie 1962*, *decedat în Penitenciarul Văcărești la data de 10 martie 1962*;

- **R.** (născut la data de ..., avocat, profesor la Facultatea de Drept din București, membru în Comitetul Executiv al Partidului Național Liberal, senator de Hunedoara, ministru de finanțe în guvernele Sănătescu II și Rădescu, în perioada noiembrie 1944 - februarie 1945, administrator al Băncii Naționale a României, delegat de Partidul Național Liberal, ca ministru fără portofoliu, în guvernul Petru Groza, pentru pregătirea alegerilor din anul 1946), condamnat la *12 ani temniță grea*, pentru „înaltă trădare”, conform art.190 din Codul penal, prin Sentința penală nr.9/1957 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 28 aprilie 1948, *încarcerat la data de 03 mai 1958 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de ...*

c) Membri ai clerului, de diferite confesiuni

- **B.** (născut la data de ..., preot romano-catolic, episcop auxiliar al Diacezei romano-catolice din Timișoara), condamnat la muncă silnică pe viață, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „înaltă trădare” și „uneltire împotriva securității externe a Republicii Populare Române”, conform art.191 din Codul penal și, respectiv, art.1 lit.c din Legea nr.16/1949, prin Sentința penală nr.1228/1951 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 10 mai 1951, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 20 martie 1955 - 07 noiembrie 1957*, eliberat la data de 03 august 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **G.** (născut la data de ..., preot iezuit), condamnat la *10 ani muncă silnică*, pentru „înaltă trădare”, conform art.191 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1234/1953 a Tribunalului Militar Teritorial București, arestat la data de 18 noiembrie 1952, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 06 septembrie 1955 - 10 iunie 1959 și 16 octombrie 1960 - 13 august 1962*, eliberat la data de 15 noiembrie 1962, la expirarea duratei pedepsei, din Penitenciarul Văcărești;

- **L.** (născut la data de ..., preot greco-catolic și profesor), condamnat la *25 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.396/1952 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 30 ianuarie 1951, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 20 martie 1955 - 07 noiembrie*

1957, eliberat la data de 31 iulie 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **P.** (născut la data de ..., preot greco-catolic), condamnat la *9 ani temniță grea*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.695/1950 a Tribunalului Militar Iași, arestat la data de 13 martie 1949, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 20 martie 1955 - 11 martie 1958*, când a fost eliberat, la expirarea duratei pedepsei;

- **T.** (născut la data de ..., preot greco-catolic), condamnat la muncă silnică pe viață, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „înaltă trădare”, conform art.190 din Codul penal, prin Sentința penală nr.104/1952 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 30 ianuarie 1951, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 20 martie 1955 - 15 februarie 1956 și 23 iulie 1956 - 07 noiembrie 1957*, eliberat la data de 03 august 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **T.** (născut la data de ..., secretar mitropolitan, profesor de religie, paroh și protopop al Reghinului, episcop greco-catolic), condamnat la muncă silnică pe viață, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „înaltă trădare”, conform art.190 din Codul penal, la 10 ani închisoare corecțională (contopită în prima pedeapsă), pentru „instigare publică”, potrivit art.327 din același cod și, respectiv, la 3 ani închisoare corecțională (contopită în prima pedeapsă), pentru „întrebuințare de fals”, conform art.412 din același cod, prin Sentința penală nr.104/1952 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 31 ianuarie 1951, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 20 martie 1955 - 07 noiembrie 1957*, eliberat la data de 04 august 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **W.** (născut la data de ..., preot, consilier al Cancelariei episcopale romano-catolice din Timișoara), condamnat la *15 ani muncă silnică*, pentru „trădare de patrie” și „uneltire împotriva securității externe a Republicii Populare Române”, conform art.191 din Codul penal comb. cu art.1 lit.a și lit.c din Legea nr.16/1949, prin Sentința penală nr.1228/1951 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 10 martie 1951, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 20 martie 1955 - 07 noiembrie 1957*, eliberat la data de 14 ianuarie 1963 din Penitenciarul Dej, prin grațiere, în baza Decretului nr.5/1963.

d) Foști miniștri, înalți funcționari, ofițeri în rezervă și cadre ale Ministerului Afacerilor Interne, cu apartenență sau convingeri comuniste, după data de 23 august 1944

- **A.** (născut la data de ..., general-maior în rezervă, fost locuitor al ministrului Afacerilor Interne), condamnat la *14 ani detenție grea*, pentru „activitate intensă împotriva clasei muncitoare”, conform art.193¹ din Codul penal, prin Sentința penală nr.111/1959 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 01 iulie 1958, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 iunie 1959 - 13 ianuarie 1963*, eliberat la data de 28 iulie 1964 din Penitenciarul Gherla, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **A.** (născut la data de ..., colonel în rezervă), condamnat la *25 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal și, respectiv, la 12 ani temniță grea (contopită în prima pedeapsă), pentru „complicitate la trădare de patrie”, potrivit art.121 comb. cu art.194³-194⁴ din același cod, prin Sentința penală nr.198/1959 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 17 octombrie 1958 și *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 12 decembrie 1960 - 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 01 august 1964 din Penitenciarul Aiud, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **E.** (născut la data de 05 august 1913, general-maior în rezervă, inspector economic la Sfatul Popular al Capitalei), condamnat la *25 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal și 14 ani temniță grea (contopită în prima pedeapsă), pentru „trădare de patrie”, potrivit art.194³-194⁴ din același cod, prin Sentința penală nr.198/1959 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 17 octombrie 1958, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 04 mai 1960 - 17 octombrie 1960 și 12 decembrie 1960 - 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 01 august 1964 din Penitenciarul Aiud, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **H.** (născut la data de ..., maior în Direcția de Informații Externe), condamnat la *15 ani muncă silnică*, pentru „înaltă trădare”, conform art.190 din Codul penal, prin Sentința penală nr.12/1960 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 01 iunie 1959, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 01 martie 1960 - 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 25 mai 1963 din Penitenciarul Aiud, prin grațiere, în baza Decretului nr.236/1963;

- **I.** (născut la data de ..., economist și profesor universitar, ministru adjunct de finanțe), condamnat la *20 ani muncă silnică*, pentru „subminarea economiei naționale”, conform art.2 din Legea nr.16/1949 comb. cu art.209¹ din Codul penal, prin Sentința penală nr.180/1954 a Tribunalului Suprem (Colegiul Militar), *arestat preventiv și încarcerat la data de 25 martie 1952 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a mai fost deținut în alte două perioade, penultima încetând la data de 19 martie 1961, iar ultima începând cu data de 04 mai 1961 și încheindu-se la data de 13 aprilie 1963*, eliberat la data de 01 august 1964 din Penitenciarul Aiud, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **L.** (născut la data de ..., activist comunist, ministru de finanțe în perioada noiembrie 1947 - martie 1952), condamnat la muncă silnică pe viață, comutată, în baza Decretului nr.5/1963, în *25 ani muncă silnică*, pentru „subminarea economiei naționale” și „activitate intensă împotriva clasei muncitoare”, conform art.209¹ și, respectiv, art.193¹ din Codul penal, prin Sentința penală nr.180/1954 a Tribunalului Suprem (Colegiul Militar), arestat la data de 14 august 1952, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 20 ianuarie 1955 - 31 mai 1956 și 02 august 1956 - 13 aprilie 1963, decedat în Penitenciarul Aiud la data de ...*

e) *Ofițeri, medici, ingineri, avocați, scriitori, ziariști, profesori, învățători, diverși funcționari, comercianți, muncitori și agricultori (cu sau fără apartenență politică declarată), condamnați de instanțe militare ori doar arestați preventiv, îndeosebi pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, categorie în care au fost identificați de către Curte următorii deținuți: A., A., A., B., B., B., B., B., B., C., C., C., C., C., C., C., C., C., D., D., D., D. (zis „A.”), D., D., D., D., D., F., F., G., G., G., H., I., I., L., M., M., M., M., N., N., N., P., P., P., P., P., R., R., R., R., R., S., S., S., S., S., S., S., T., T., T., T., T., T., T., T., V. și V..*

Dintre aceștia, Curtea a reținut, ca relevante în speță, cazurile a cinci deținuți, și anume:

- **C.** (născut la data de ..., fost magistrat, decedat în anul ..., a cărui mărturie a fost înregistrată audio-video), condamnat la *12 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal și 5 ani închisoare corecțională (contopită în prima pedeapsă), pentru „deținere ilegală de aur”, potrivit Legii nr.284/1947, prin Sentința penală nr.170/1960 a Tribunalului Militar București, *arestat preventiv și încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 08 aprilie 1959 - 12 octombrie 1959*, eliberat la data de 29 iulie 1964 din Penitenciarul Botoșani, prin grațiere, în baza Decretului nr.411/1964;

- **C.** (născut la data de ..., zidar, decedat în anul ..., a cărui mărturie a fost înregistrată audio-video), condamnat la *16 ani muncă silnică*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”,

conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.796/1959 a Tribunalului Militar București, *arestat preventiv și încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 06 martie 1959 - 06 august 1959*, eliberat la data de 15 aprilie 1964 din Penitenciarul Aiud, prin grațiere, în baza Decretului nr.176/1964;

- **C.** (născut la data de ..., inginer, audiat de Curte ca martor), condamnat la *7 ani închisoare corecțională*, pentru „divulgare de secrete de stat”, conform art.506 din Codul penal, prin Sentința penală nr.330/1957 a Tribunalului Militar București, arestat la data de 08 februarie 1956, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioadele 17 noiembrie 1956 - 23 februarie 1957 și 04 octombrie 1957 - 16 ianuarie 1963*, când a fost eliberat, prin grațiere, în baza Decretului nr.5/1963;

- **D.** (zis „A.”, născut la data de ..., învățător, ale cărui fiice au fost audiate de Curte ca martori), *fără condamnare*, arestat preventiv pentru „uneltire contra ordinii sociale”, *încarcerat la data de 23 septembrie 1959 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de ...*;

- **P.** (născut la data de ..., medic chirurg), condamnat la *10 ani închisoare corecțională*, pentru „uneltire contra ordinii sociale”, conform art.209 din Codul penal, prin Sentința penală nr.1140/1959 a Tribunalului Militar București și, respectiv, la 5 ani închisoare corecțională (contopită în prima pedeapsă), pentru „complicitate la speculă”, prin Sentința penală nr.1296/1959 a Tribunalului M.A.I. Tudor Vladimirescu București, arestat la data de 13 august 1959, *încarcerat la data de 01 martie 1960 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a decedat la data de ...*

f) *Agricultori (cu sau fără apartenență politică declarată), condamnați de instanțe militare pentru „instigare publică”, conform art.327 din Codul penal, categorie din care fac parte următorii deținuți: B., B., C., C., C., D., G., G., J., L., L., M., N., O., P., P., R., S..*

g) *Membri ai guvernelor din perioada 1940 - 23 august 1944 și un înalt funcționar al serviciului de informații din aceeași perioadă, majoritatea condamnați pentru „crime de război împotriva păcii și umanității”, conform Legilor nr.312/1945 și nr.291/1947 și Decretului nr.207/1948, iar unii pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare”, potrivit art.193¹ din Codul penal:*

- **C.** (ministrul economiei naționale în perioadele mai - iulie 1940 și noiembrie 1940 - ianuarie 1941), condamnat la 20 ani temniță grea, *decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 25 decembrie 1959*);

- **C.** (zis „C.”, subsecretar de stat în Ministerul Propagandei), condamnat la 25 ani detenție grea;

- **C.** (director în Serviciul Secret de Informații), condamnat la muncă silnică pe viață, comutată, în baza Decretului nr.421/1955, în 12 ani și 6 luni muncă silnică;

- **D.** (ministrul înzestrării armatei și producției de război în perioada septembrie 1942 - august 1944), condamnat la detenție grea pe viață, *decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de ...*;

- **D.** (ministrul coordonării statului major economic în perioada ianuarie - aprilie 1941), condamnat la 10 ani detenție grea;

- **D.** (ministrul romanizării, colonizării și inventarului în perioada noiembrie 1941 - noiembrie 1943), condamnat la 15 ani muncă silnică, comutată, la împlinirea vârstei de 60 de ani, în 15 ani detenție grea;

- G. (președintele Consiliului de Miniștri în perioada iulie - septembrie 1940), condamnat la 15 ani detenție riguroasă, *decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 24 noiembrie 1959*;

- L. (ministrul economiei naționale în perioada iulie - septembrie 1940), condamnat la 12 ani detenție grea, *decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de ...*;

- N. (ministrul de finanțe în perioada septembrie 1942 - aprilie 1944), condamnat la 15 ani detenție grea;

- P. (ministrul apărării naționale în perioada ianuarie 1942 - august 1944), condamnat la pedeapsa cu moartea, comutată în muncă silnică pe viață, *decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de ...*;

- P. (ministrul culturii naționale și cultelor în perioada decembrie 1941 - august 1944), condamnat la 10 ani temniță grea;

- T. (ministrul muncii, sănătății și ocrotirii sociale în perioada ianuarie 1941 - august 1944), condamnat la 15 ani muncă silnică.

h) Deținuți condamnați de instanțe civile pentru infracțiuni de drept comun, din categoria cărora Curtea reține, cu relevanță în speță, cazul unui singur deținut (audiat ca martor):

- C. (născut la data de ..., zugrav), condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională, pentru „huliganism”, prin Sentința penală nr.411/1961 a Tribunalului Buzău, arestat la data de 03 martie 1961, *încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 12 mai 1961 - 12 martie 1962*, când a fost eliberat.

3. Curtea a constatat că noțiunea de condamnare cu caracter politic a fost definită, în ordinea juridică internă, prin Legea nr.221/2009.

Astfel, potrivit art.1 alin.1, constituie condamnare cu caracter politic orice condamnare dispusă printr-o hotărâre judecătorească definitivă, pronunțată în perioada 06 martie 1945 - 22 decembrie 1989, pentru fapte săvârșite înainte de data de 06 martie 1945 sau după această dată, care au avut drept scop împotrivirea față de regimul totalitar instaurat la data de 06 martie 1945.

De asemenea, conform alin.2 lit.a și lit.g, constituie de drept condamnări cu caracter politic condamnările pronunțate pentru faptele prevăzute, între altele, de art.185-187, art.190-191, art.193¹, art.194, art.194¹-194⁴, art.207-209, art.209¹-209⁴, art.210-218, art.227, art.229-230, art.267, art.323-329 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948, cu modificările și completările ulterioare) și, respectiv, de Legea nr.16/1949.

Pe de altă parte, potrivit art.7, dispozițiile legii respective nu se aplică persoanelor condamnate pentru infracțiuni contra umanității și persoanelor condamnate pentru că au desfășurat o activitate de promovare a ideilor, concepțiilor sau doctrinelor rasiste și xenofobe, precum ura sau violența pe motive etnice, rasiale sau religioase, superioritatea unor rase și inferioritatea altora, antisemitismul, incitarea la xenofobie.

În consecință, instanța de fond a apreciat că este îndreptățită a-i considera pe deținuții anterior nominalizați - cu excepția celor menționați la pct.2 lit.g) și lit.h) - deținuți politici, în raport cu care, potrivit actului de sesizare, au fost săvârșite faptele ce constituie obiectul judecății.

4. Curtea a constatat că, în mărturiile deținuților politici supraviețuitori care au parvenit instanței și în declarațiile unora dintre martorii audiați în cursul procesului penal, au fost indicate, ca fiind încarcerate în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, și alte persoane, precum B.

(preot) și D. (director adjunct al Cifrului în Ministerul de Externe), însă, în probatoriul cauzei, nu au fost identificate nici fișele matricole penale, nici alte documente care să confirme detenția lor, în penitenciarul respectiv, în perioada cât inculpatul a exercitat funcția de comandant al acestuia, la care se limitează obiectul judecării, potrivit art.371 din Codul de procedură penală.

De asemenea, Curtea a constatat că, potrivit fișei matricole penale (*filele 353-354, vol.VIII, dosar de urmărire penală*), deținutul P. (născut la data de ..., lider al Partidului Social Democrat și ministru fără portofoliu în guvernul Sănătescu, condamnat la temniță grea pe viață, arestat la data de 05 noiembrie 1948), a fost încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada 10 august 1955 - 21 septembrie 1955, prin urmare într-o perioadă anterioară celei în care inculpatul a deținut funcția de comandant al acestuia, astfel că situația sa excede obiectului judecării.

Totodată, Curtea a constatat că, potrivit fișei matricole penale și extrasului din registrul stării civile (*filele 218-220, vol.XI, dosar de urmărire penală*), deținutul Ș. (născut la data de ..., pastor romano-catolic și profesor de religie, condamnat la 25 ani muncă silnică, prin Sentința penală nr.22/1952 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare București, arestat la data de 11 martie 1951), menționat în rechizitoriu și în lista anexă la acesta, a decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 29 februarie 1956, înainte de numirea inculpatului în funcția de comandant, motiv pentru care și cazul său se situează în afara obiectului judecării.

III. Inculpatul

1. Potrivit dosarului profesional (*anexat, în copie, la dosarul de instanță*) și fișei de evidență privind evoluția profesională a acestuia, comunicată de Ministerul Afacerilor Interne – Direcția Generală Management și Resurse Umane (*filele 128-129, vol.II, dosar de instanță*), inculpatul V. a lucrat, ca ofițer activ, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, începând cu data de 20 mai 1950 și până la data de 15 aprilie 1978, când a fost trecut în rezervă, cu gradul de locotenent-colonel (acordat la data de 23 august 1970), deținut și în prezent.

În această perioadă, inculpatul a ocupat funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat începând cu data de 01 iulie 1956 și până la data de 13 mai 1963, când acel stabiliment a fost desființat, în mod oficial, iar el a fost pus la dispoziția Direcției Generale a Penitenciarelor.

2. Inculpatul, fiu de țărani, s-a născut la data de ... în comuna ... și a absolvit 6 clase elementare în anul 1939, după care a muncit, ca zilier, la diferiți cetățeni din localitatea natală, numiți în actele dosarului profesional „chiaburi” (n.r. termen introdus prin Rezoluția Ședinței Plenare a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din perioada 03-05 martie 1949, fiind inspirat de noțiunea „culac”, folosită în U.R.S.S. și desemnând țărani bogăți din sate, acuzați că au strâns averi din exploatarea țăranimii sărace), iar, apoi, ca muncitor sonder necalificat, la Schela Berca.

La data de 15 ianuarie 1948, inculpatul a fost încorporat, pentru îndeplinirea serviciului militar, la C.I. Securitate Turnu Măgurele (județul Teleorman), fiind mutat apoi la Batalionul 7 Securitate Florești (județul Cluj).

3. La data de 15 ianuarie 1950, după lăsarea la vatră, la terminarea serviciului militar, cu gradul de sergent (arma „securitate”, specialitatea „pușcaș”), inculpatul, prin Ordinul nr.164, a fost selecționat și trimis să urmeze, în perioada 07 februarie 1950 - 08 aprilie 1950, cursurile Școlii de ofițeri de securitate din cadrul Direcției Generale a Securității Poporului (D.G.S.P.), aflată în structura Ministerului Afacerilor Interne (M.A.I.).

Conform fișei personale, la intrarea în acea școală, inculpatul avea „un nivel politic și cultural scăzut, dar a muncit cu hotărâre”, pentru ca, la jumătatea cursurilor, să fie caracterizat

astfel: „A dat dovadă de o voință foarte mare, relevându-se de la început un elev foarte muncitor, cu perspective frumoase. E vioi, dezghețat, are memorie bună, putere de muncă și posibilități bune de asimilare. E dinamic, hotărât, serios, cinstit și sincer. A reușit să fie primul din toate punctele de vedere. Arareori se intimidează, se exprimă frumos, calm. Face unele confuzii la termenii tehnici, cu care nu este încă deprins. Pare atașat clasei muncitoare și instituției. Are perspective bune de creștere”. La absolvirea cursurilor, inculpatul era caracterizat astfel: „Element foarte muncitor, hotărât și perseverent. E modest, cinstit și sincer. A dat dovadă de foarte multă voință, muncind din răputeri, mai ales de când a fost ales responsabilul clasei. E vioi, dezghețat, cu multă putere de muncă. Are aptitudini de conducător. E serios, cu o foarte bună comportare, foarte disciplinat. E consecvent, se poate pune bază pe el. E inteligent, are putere de asimilare și memorie bună. Se exprimă limpede, calm. Are discernământ. Scrie însă slab. Are spirit critic și autocritic. Îi place viața în colectiv, își ajută tovarășii, e uneori puțin autoritar. Susține că e cam nervos, însă nu a avut manifestări din care să reiasă acest lucru. De asemenea, într-o analiză, a arătat că, la început, nu a avut conștiință de clasă și nici spirit tovarășesc și că acestea le-a căpătat abia la școală. În manifestările sale, însă, a dovedit totuși, de la început, că are aceste calități. În general, este un exemplu pentru toată clasa. Atașat clasei muncitoare, are perspective mari de creștere. Și-a însușit foarte bine materialul politic”.

4. După absolvirea cursurilor, la data de 20 mai 1950, inculpatul a primit gradul de sublocotenent (prin Ordinul M.A.I. nr.374) și a fost repartizat, ca lucrător operativ, în cadrul Serviciului „D” al D.G.S.P. (prin Ordinul nr.374), la Penitenciarul Jilava.

La intrarea în rândurile Securității, inculpatul a depus jurământ, în care este inserată, între altele, mențiunea „Jur să urăsc din adâncul ființei mele pe toți dușmanii Patriei și ai poporului muncitor”.

Potrivit foii de notare, în perioada 01 iunie 1951 - 01 iunie 1952, inculpatul a condus munca de contrainformații în Penitenciarul Jilava. În acea perioadă, inculpatul s-a remarcat printr-un stil anarhic de muncă, dar și prin faptul că „nu a reușit să acopere informativ obiectivul său, necunoscând temeinic toate formele de manifestare a dușmanului”, însă comisia de evaluare a concluzionat că acesta „a reușit să obțină unele rezultate în munca sa, în special atunci când i s-au trasat sarcini concrete pentru obținerea unor declarații de la unii deținuți criminali politici”.

În aceeași perioadă, respectiv la data de 01 iulie 1951, inculpatul a fost avansat la gradul de locotenent (prin Ordinul M.A.I. nr.283).

La data de 20 februarie 1952, pe când își exercita funcția în cadrul Penitenciarului Jilava, inculpatul a semnat un angajament de încadrare, ca ofițer, în serviciul Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă (D.G.P.C.U.M.), aflată și ea în structura Ministerului Afacerilor Interne, ocazie cu care a depus un nou jurământ, cuprinzând, și de această dată, mențiunea „Jur să urăsc din adâncul ființei mele pe toți dușmanii Patriei și ai poporului muncitor”.

În luna noiembrie 1952, inculpatul a fost numit în funcția de șef Birou Operativ la Penitenciarul Mislea. Referitor la activitatea sa din această perioadă, într-un raport întocmit la data de 25 februarie 1959 de către șeful Direcției Cadre a M.A.I. (colonel de securitate P.), se arată că inculpatul „nu a reușit să-și îndeplinească în întregime sarcinile încredințate, fiind în unele cazuri depășit de probleme”, făcându-se mențiunea că „agentura cu care lucra nu era bine dirijată, din care cauză unele acțiuni întreprinse de deținuți nu erau cunoscute la timp”. Cu motivarea că se dorea „a fi sprijinit în muncă”, inculpatul a fost mutat, la data de 01 octombrie 1953, în aparatul central al Serviciului „D”.

Pentru faptul că, la data de 15 martie 1954, a încercat să-și însușească două foi de drum CFR, inculpatul a fost sancționat cu 2 zile de arest la garnizoană. De asemenea, pentru deficiențe în munca organelor din teritoriu, constatate la data de 27 martie 1954, la care s-a apreciat că a contribuit și el, prin lipsa instructajului, inculpatul a fost sancționat cu „ordin observatoriu”.

Cu toate acestea, la data de 30 septembrie 1954, inculpatul a fost numit lucrător operativ în cadrul Serviciului „D” de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat (prin Ordinul nr.3643).

De asemenea, la data de 15 decembrie 1954, după absolvirea unui curs de pregătire profesională, inculpatul era caracterizat drept „un element disciplinat și cu perspective de viitor în munca informativă”.

În schimb, într-o caracterizare datând din 17 decembrie 1954, se arată că inculpatul „posedă unele cunoștințe teoretice despre tehnica muncii de securitate, în practică însă nu aplică ceea ce știe și aceasta din cauză că e stăpânit de o serioasă doză de comoditate”.

Pe de altă parte, cu referire la acea perioadă, în raportul din data de 25 februarie 1959 al șefului Direcției Cadre a M.A.I. (anterior citat), se arată că, la noul loc de muncă, inculpatul „a depus mai mult efort în pregătirea sa politică și profesională, reușind astfel să obțină unele rezultate bune”.

Drept urmare, la data de 01 ianuarie 1955, inculpatul a fost avansat la gradul de locotenent major (prin Ordinul M.A.I. nr.1118), fiind promovat apoi, începând cu data de 01 august 1955, în funcția de șef grupă operativă al Serviciului „D” din Penitenciarul Râmnicu-Sărat (prin Ordinul nr.2479).

5. La data de 01 aprilie 1956, inculpatul a fost mutat la Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (D.G.P.C.M.), aflată și ea în structura M.A.I., fiind numit, la aceeași dată, în funcția de locțiitor de comandant (cu atribuții de pază) al Penitenciarului Râmnicu-Sărat (prin Ordinul nr.1091).

După numai 3 luni, la data de 01 iulie 1956, deși, la momentul respectiv, absolvise doar 7 clase elementare, inculpatul, apreciat „pentru rezultatele bune obținute în muncă”, a fost numit (prin Ordinul nr.2762 al D.G.P.C.M.) în funcția de comandant al aceluiași penitenciar, pe care a îndeplinit-o până la desființarea acestuia, în data de 13 mai 1963, când a fost pus la dispoziție (prin Ordinul nr.652 al Direcției Generale a Penitenciarelor).

Referitor la împrejurările care au determinat numirea inculpatului în cele două funcții de conducere (mai întâi locțiitor de comandant, iar apoi, la scurtă vreme, comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat), într-un raport întocmit de șeful Direcției Cadre a M.A.I. (general-maior D.) la data de 28 iunie 1957, se arată că acesta, deși a manifestat interes în munca operativă, „nu a reușit să fie la înălțimea sarcinilor, fiind frânat de slaba pregătire culturală și politică”, iar, drept urmare, în luna aprilie 1956, „a fost scos din munca operativă” și numit, în mod succesiv, în funcțiile respective, apreciindu-se, în final, că inculpatul „corespunde întru-totul funcției actuale”.

La datele de 03 aprilie 1957 și 15 mai 1957, inculpatul a fost sancționat cu observații scrise, reținându-i-se, drept abateri, faptul că nu a înaintat D.G.P.C.M. copiile livretelor militare ale personalului din subordine și, respectiv, faptul că, abuzând de funcția de comandant, a folosit mijloacele de transport ale unității în scopuri personale.

În contrapondere, într-o caracterizare datând din 24 decembrie 1957, instructorul Secției Politice afirmă despre inculpat că „în activitatea sa, a dovedit că are dezvoltată ura față de dușmanul de clasă și că privește cu mult simț de răspundere sarcina care i-a fost încredințată”.

De asemenea, în foaia de notare aferentă perioadei 01 ianuarie 1957 - 01 aprilie 1958, se arată că inculpatul, deși are o pregătire politică și ideologică doar „satisfăcătoare”, „în munca practică, a dovedit că are capacitate organizatorică, spirit de orientare în munca de pază și regim cu deținuții contrarevoluționari” și „a obținut rezultate bune în asigurarea măsurilor de pază, supraveghere și aplicarea regimului, reușind ca, în această perioadă, să nu se producă evenimente negative deosebite”, întrucât, pe de o parte, „are experiență în munca de penitenciare și, în special, în problemele informative, lucrând mai mulți ani ca ofițer în Serviciul D”, iar, pe de altă parte, „este curajos și hotărât, manifestând o atitudine fermă față de deținuții contrarevoluționari”.

Pe de altă parte, într-un raport din data de 30 octombrie 1958, întocmit de Serviciul Cadre al D.G.P.C.M., se arată că inculpatul a favorizat un deținut de drept comun, căruia i-a acordat vorbitor contrar dispozițiilor din regulament, abatere pentru care, la data de 21 noiembrie 1958, a fost sancționat cu 5 zile de arest la garnizoană.

Totodată, în raportul din data de 25 februarie 1959 al șefului Direcției Cadre a M.A.I. (deja citat), se arată că, în exercitarea funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, inculpatul „s-a dovedit exigent în aplicarea regimului la deținuții contrarevoluționari”, însă „nu în aceeași măsură s-a ocupat de asigurarea pazei penitenciarului”, astfel că, la controalele efectuate de organele D.G.P.C.M., s-au constatat lipsuri în executarea pazei și, respectiv, în evidența și întreținerea armamentului din dotare și a bunurilor unității, pentru aceste abateri fiind sancționat, la data de 18 august 1958, cu 3 zile de arest la garnizoană.

De asemenea, inculpatul a fost sancționat cu 5 zile de arest la garnizoană în data de 22 noiembrie 1958, imputându-i-se încălcarea regulamentului, iar, la data de 26 februarie 1960, acesta a fost sancționat cu mustrare scrisă, pe motiv că a depozitat în unitate cantitatea de 400 de kilograme de porumb, proprietate personală.

O caracterizare asemănătoare, din perspectiva conduitei față de „deținuții contrarevoluționari”, este făcută inculpatului, care, la data de 01 aprilie 1959, a fost avansat la gradul de căpitan (prin Ordinul M.A.I. nr.1772) și în foaia de notare aferentă perioadei 30 noiembrie 1960 - 31 decembrie 1961, în care, pe lângă mențiunile referitoare la absolvirea clasei a 10-a în anul 1960 și înscrierea în clasa a 11-a în anul de învățământ 1961/1962, se arată că acesta „are o bună pregătire profesională și politică”, „se orientează just în fața problemelor ce stau în fața unității”, „conduce în mod competent activitatea din unitate”, „este curajos și hotărât în acțiuni, manifestând atitudine fermă față de dușmanii de clasă” și, de asemenea, „este devotat P.M.R. (n.r. Partidul Muncitoresc Român) și atașat regimului democrat popular”.

În aceeași perioadă, inculpatul a fost, însă, și sancționat, la data de 18 iulie 1961, cu 7 zile de arest la garnizoană, pe motivul încălcării regulamentului, dar acea sancțiune a fost ulterior ridicată, oferindu-i-se acestuia scuza „superficialității”.

De asemenea, la data de 09 martie 1962, inculpatul a fost sancționat cu observație scrisă, pe motiv că, în urma controalelor efectuate de către organele Procuraturii Militare, s-a constatat că „nu a fixat zilele în care deținuții pot scrie cererile, reclamațiile și sesizările și nu s-au asigurat materialele necesare scrierii acestora”, însă, după mai puțin de o lună, la data de 06 aprilie 1962, acea sancțiune a fost ridicată, din dispoziția locțiitorului directorului D.G.P.C.M., fără a fi oferită vreo explicație.

În perioada cât a exercitat funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, inculpatul a fost primit în rândul membrilor de partid P.M.R. (în anul 1958) și a terminat cursurile școlii medii serale din localitatea Nehoiu (județul Buzău), în anul școlar 1961/1962, cu examen de maturitate (bacalaureat), promovat în sesiunea din luna iunie 1962, la școala medie mixtă din localitatea Pătârlagele (același județ).

6. După desființarea Penitenciarului Râmnicu-Sărat, după o scurtă perioadă de punere la dispoziție (13 mai 1963 - 01 iulie 1963), inculpatul a fost mutat în aparatul central al Direcției Generale a Penitenciarelor (D.G.P.), pe postul de ofițer control la Serviciul Inspecții și, apoi, pe postul de ajutor ofițer control la Serviciul Pază și Regim, iar, ulterior, pe fondul avansării în grad (maior, la data de 23 august 1964, prin Ordinul M.A.I. nr.2691 și, respectiv, locotenent-colonel, la data de 23 august 1970, prin Ordinul M.A.I. nr.1400), a fost numit, în mod succesiv, începând cu data de 01 noiembrie 1965, în funcțiile de loctiitor de comandant la Penitenciarul Ploiești, loctiitor și, apoi, adjunct de șef de secție la Școala D.G.P., profesor-șef la Școala de perfecționare a subofițerilor Ministerului Afacerilor Interne, instructor cu pregătirea militară și de specialitate la Penitenciarul Jilava și, în final, comandant al Secției de deținere Căscioarele din subordinea aceluiși penitenciar, fiind trecut în rezervă la data de 15 aprilie 1978.

7. Drept apreciere pentru activitatea desfășurată, inculpatul a fost decorat cu medalia „Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orânduirii de stat” (prin Decretul nr.155 din data de 08 august 1959, când era comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat), cu ordinul „În serviciul patriei socialiste”, clasa a III-a (prin Decretul nr.684 din data de 23 octombrie 1963, la scurt timp după încetarea acelei funcții) și cu medalia „25 ani de la proclamarea Republicii” (prin Decretul nr.480/1972), acestora adăugându-li-se medalia și, ulterior, ordinul „Meritul militar”, clasa a II-a (acordate prin Decretul nr.348/1954 și, respectiv, prin Decretul nr.316/1970).

8. Față de aspectele anterior menționate, Curtea a reținut că, în condițiile constatării, de către șefii ierarhici din structura Ministerului Afacerilor Interne, a incapacității inculpatului de a face față activității operative de securitate, din cauza „dozei serioase de comoditate” și „slabei pregătiri culturale și politice”, argumentele care au justificat numirea și, ulterior, menținerea sa, timp de aproximativ 7 ani, în funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, până la desființarea acestuia, în pofida nivelului scăzut de școlarizare și a unor abateri disciplinare grave, inclusiv în executarea pazei exterioare și întreținerea armamentului (care, în mod firesc, ar fi trebuit să determine înlăturarea sa din funcția respectivă), sunt următoarele:

- ura, din start asumată și permanent dezvoltată, față de deținuții „contrarevoluționari” încarcerați în acel penitenciar, considerați „dușmani de clasă”;
- îndeplinirea „cu mult simț de răspundere” și „spirit de orientare” a sarcinii ce i-a fost încredințată în raport cu deținuții respectivi (în formele ce vor fi evidențiate ulterior);
- atitudinea „fermă și exigentă” față de aceiași deținuți (în opoziție cu cea îngăduitoare manifestată față de deținuții de drept comun, favorizați în contra dispozițiilor regulamentare);
- devotamentul față de partidul unic (al cărui membru inculpatul a și devenit pe parcursul exercitării funcției);
- atașamentul față de „valorile regimului democrat-popular” (dintre care, astfel cum deja s-a evidențiat, au fost ridicate, la rang constituțional, „nimicirea claselor exploatare”, „doborârea regimului capitalist-moșieresc” și „scuturarea jugului imperialist”).

Aceleași argumente au determinat, atât pe parcursul, cât și după încetarea funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, odată cu desființarea acestuia, decorarea inculpatului de către cele mai înalte autorități ale statului, avansarea lui în grad de către Ministerul Afacerilor Interne (al cărui ofițer în rezervă este și în prezent) și promovarea sa în structurile Direcției Generale a Penitenciarelor.

9. Curtea a reținut și faptul că, prin Sentința civilă nr.336 din data de 05 februarie 2014 (definitivă), pronunțată în Dosarul nr.6601/2/2013, Curtea de Apel București – Secția a VIII-a

Contencios Administrativ și Fiscal a constatat, potrivit art.2 lit.a din OUG nr.24/2008 (aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.293/2008), calitatea inculpatului de „lucrător al Securității”, cu motivarea că, prin activitățile desfășurate, inclusiv în cadrul Penitenciarului Râmnicu-Sărat, acesta a suprimat sau îngădit drepturi și libertăți fundamentale ale omului, făcându-se referire, în mod expres, la cele prevăzute de art.5 și art.19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, de a nu fi supus la tortură ori la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante și, respectiv, la libera exprimare (*filele 191-194, vol.II, dosar de instanță*).

IV. Raportul de adversitate

1. Probatoriul cauzei dovedește, mai presus de orice îndoială, că stabilirea deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat și alegerea comandantului acestuia în perioada de referință au fost rezultatul unui proces de selecție realizat la nivelul conducerii Ministerului Afacerilor Interne, după criterii complementare.

2. Astfel, pe de o parte, deținuții politici transferați pentru executarea pedepselor în Penitenciarul Râmnicu-Sărat au fost selectați din rândul „dușmanilor de clasă”, considerați „contrarevoluționari” (termen folosit atât în actele normative ce reglementau regimul de detenție, cât și în toate documentele oficiale întocmite în ceea ce îi privește, indicativul corespunzător, C.R., însoțindu-i pe cei decedați și după moarte, prin menționarea lui în procesele-verbale de constatare a deceselor) și adversari ai proaspăt înstăpânitului „regim democrat-popular”, care trebuiau „nimiciți”, iar hotărârea plasării lor în acel loc de detenție, independent de decidentul formal, a avut drept sursă voința persoanelor din conducerea Ministerului Afacerilor Interne, inclusiv a ministrului însuși (general-colonel D.).

Acest fapt a fost recunoscut și asumat chiar în timpul regimului comunist, când, într-un raport datând din 12 iunie 1968, clasificat la acel moment „strict secret”, întocmit de către o comisie a Consiliului Securității Statului (condusă de prim-vicepreședintele instituției, general-maior R.), identificat în fondul documentar al C.N.S.A.S. - „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 6-10, vol.V, dosar de instanță*), se arată, cu referire la cazul deținutului politic P., că acesta „după condamnare, din ordinul conducerii Ministerului Afacerilor Interne, a fost trimis, pentru executarea pedepsei, la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde erau trimiși cei mai periculoși dușmani ai regimului nostru”, una dintre concluziile raportului citat fiind aceea că, între persoanele răspunzătoare de condamnarea și exterminarea celui deținut în penitenciarul respectiv (unde acesta a decedat la data de 01 mai 1961, în timp ce comandant era inculpatul V.), se afla însuși ministrul de interne D., propus a fi tras la răspundere, însă numai „pe linie de partid”. În raportul preliminar din data de 03 iunie 1968, identificat în același fond documentar (*filele 222-225, vol.III, dosar de urmărire penală*), se fac și alte mențiuni care conturează caracterul special al celui penitenciar și rolul regimului de detenție aplicat celor încarcerați acolo, menționându-se că „după condamnare, lui P. i-a fost fixat ca loc de detenție - de către P. (n.r. adjunct al ministrului Afacerilor Interne, cunoscut sub diminutivul-poreclă „P.”) - Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde de obicei erau trimiși cei mai periculoși dușmani ai regimului, știut fiind că condițiile grele de detenție existente în acest loc conduceau în mod cert la exterminarea lui fizică” și, respectiv, că „fixarea locului pentru executarea detenției în Penitenciarul de la Râmnicu-Sărat se făcea numai din ordinul sau cu aprobarea conducerii Ministerului Afacerilor Interne, în atenția căruia se afla tot timpul, în mod nemijlocit, acest loc de detenție”.

Alegerea, la nivelul conducerii Ministerului Afacerilor Interne, a locului de detenție, în raport cu deținuții politici identificați la un moment dat drept „dușmani ai regimului” (unii având chiar aceeași apartenență politică precum conducătorii acelui regim) și cu scopul urmărit față de aceștia, rezultă și din „Raportul comisiei de partid, constituită în vederea clarificării situației lui L. (n.r. primul ministru comunist al justiției de după data de 23 august

1944, condamnat la moarte și executat în noaptea de 16/17 aprilie 1954)”, aprobat în Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român la data de 22 aprilie 1968, conform Protocolului nr.17 (*filele 3-65, vol.VI, dosar de urmărire penală*), care l-a identificat pe ministrul de interne D. drept răspunzător de „anchetarea abuzivă și asasinarea lui L.” și în care se arată, cu relevanță în speță, că: „Din indicația conducerii Ministerului Afacerilor Interne, marea majoritate a condamnaților în «procesul Pătrășcanu» au fost trimiși (n.r. formularea agramată este cea din textul citat) la Penitenciarul Aiud, care avea regimul de detenție cel mai sever din țară (n.r. mențiune ce are în vedere situația valabilă în anul 1954). (...) Fiind considerați deosebit de periculoși și pentru a li se răpi orice posibilitate de a se plânge împotriva nedreptății ce li s-a făcut, aceștia s-au aflat în întreaga perioadă de detenție în atenția conducerii ministerului. Ei au fost lucrați informativ și s-au luat o serie de măsuri pentru a-i demoraliza și a-i determina să renunțe la poziția lor și să se împace cu situația creată”.

Majoritatea deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, lideri marcant și simpatizanți ai Partidului Național Țărănesc, a fost adusă acolo la data de 10 august 1957, prin transferare tocmai de la Penitenciarul Aiud, iar această operațiune a urmat unei acțiuni ample de revoltă derulate în acel penitenciar începând cu luna mai 1957, care i-a avut drept inițiatori și conducători tocmai pe aceștia și a presupus inclusiv declararea unei greve colective a foamei cu participarea a aproximativ 700 de deținuți din „Zarcă”, situație în care, pentru „pedepsirea” capilor revoltei respective, a fost necesară identificarea unui loc de detenție cu un regim și mai aspru, acesta fiind tocmai penitenciarul condus de inculpat, unde se aflau deja încarcerați, din anul 1955, însuși conducătorul spiritual al partidului după moartea președintelui I., M. (adus prin transferare, după desființarea Penitenciarului Sighet) și ceilalți supraviețuitori ai „lotului Maniu” (L., N. și R.).

Astfel, conform afirmației înregistrate audio-video a deținutului politic C., adus și el în același loc de detenție, tot la data de 10 august 1957, prin transferare de la Penitenciarul Gherla, Penitenciarul Râmnicu-Sărat a dobândit destinația de „pușcărie de pedeapsă”, unde au fost încarcerați „cei care refuzaseră să moară în anii anteriori, aduși să se prăpădească, fără a se cheltui pe ei gloanțe” (*fila 74, vol.IV, dosar de instanță*).

De asemenea, potrivit declarației martorului I., unul dintre foștii angajați ai Penitenciarului Râmnicu-Sărat, sanitarul R. (decedat), i-a spus că, la orele de învățământ politic, personalul acelui penitenciar era „prelucrat” de către ofițerul politic, în sensul că deținuții încarcerați acolo „erau contrarevoluționari cu mâinile pătate de sânge, astfel încât puteau fi tratați oricât de rău, întrucât o meritau” (*filele 288-289, vol.II, dosar de instanță*).

Implicarea directă a conducerii Ministerului Afacerilor Interne în stabilirea locului de executare a pedepselor de către deținuții „contrarevoluționari” este evidențiată și de martorul C. (singurul dintre aceștia identificat a mai fi în viață), care a declarat că, după ce a fost arestat chiar în biroul generalului-maior T. (adjunct al ministrului de interne), fiind acuzat că, în calitate de lucrător într-un serviciu tehnic al Securității, a divulgat informații de serviciu unei mătuși a mamei sale și prietenului acesteia care constituiseră o organizație de rezistență anti-comunistă, ce răspândea manifeste și contacta telefonic ambasade străine, precum cea americană și apoi încarcerat, pe perioada anchetei și a procesului, în închisoarea Securității de la Malmaison, iar, după pronunțarea hotărârii de condamnare, în Penitenciarele Văcărești și Jilava, a fost transferat, din dispoziția personală a ministrului D., mai întâi la Penitenciarul Ocnele-Mari, iar apoi, în luna noiembrie 1956, într-un loc inițial necunoscut, despre care a aflat pe parcursul detenției că era tocmai Penitenciarul Râmnicu-Sărat (*filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală*).

3. Pe de altă parte, persoana numită în funcția de comandant al unui penitenciar atât de „special”, populat cu „cei mai periculoși dușmani ai regimului” și aflat în „atenția

permanentă” a Ministerului Afacerilor Interne, nu putea fi, independent de decidentul formal (în speță, directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, aflată ea însăși în structura și subordinea instituției respective), decât una agreată, verificată și constatată aptă pentru realizarea misiunii încredințate de către conducerea aceluiași minister.

De altfel, doi dintre angajații Penitenciarului Râmnicu-Sărat, intervievați de către martorul I., care a pus la dispoziție mărturiile acestora (gardianul P. și sanitarul R., ambii decedați înainte de începerea procesului penal), au afirmat că inculpatul V. era „omul lui A.”, fiind plasat în funcția de comandant de către acesta (*filele 117-121, vol.II, dosar de urmărire penală și 38-40, vol.IV, dosar de instanță*).

S-a apreciat că afirmațiile celor doi angajați sunt verosimile, în contextul împrejurărilor anterior menționate, ele fiind de altfel confirmate și de susținerile colonelului în rezervă C. (comandant al Penitenciarului Aiud aproximativ în aceeași perioadă cu inculpatul, și anume noiembrie 1958 - decembrie 1964, decedat în anul 2001), care, fiind el însuși cercetat, în legătură cu fapte săvârșite în exercitarea funcției respective, în Dosarul nr.15/P/1999 al Parchetului de pe lângă Curtea Militară de Apel București, a indicat, într-un interviu, împrejurările numirii sale în acea funcție și misiunea încredințată de către conducerea Ministerului Afacerilor Interne, astfel: „După ce ministrul D. mi-a spus că voi pleca la Aiud, m-a lăudat că sunt capabil și serios și m-a dat în primire lui P.. (...) Instructajul lui s-a redus la câteva vorbe, repetate de foarte multe ori – el vorbea foarte prost românește. (...) În esență, el a spus că «la Aiud sunt bandiți și trebuie bătuți la cur la ei», că eu să merg cu procurorul, să intru în fiecare cameră, să bag frica în ei, să spun că «eu sunt șeful pușcării, bat la voi la cur dacă voi bateți la calorifer și nu fii disciplinat». Am întrebat: «Tovarășe ministru, câte camere sunt acolo?». Mi-a spus «știe (expresie indecentă), poate multe, poate mai puține, trebuie să băgăm frica în ei cu duritate și, la nevoie, bătaie, noi trebuie să facem la ei reeducarea, fără să știe c-o facem noi și pe ei să nu-i lăsăm să facă, pentru ca să nu ia inițiativa»” (*filele 263-264, vol.II, dosar de urmărire penală*).

În plus, numirea în funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat a unui individ mediocru (care, la vârsta de 30 de ani, absolvise numai 7 clase elementare și se dovedise incapabil să desfășoare cu succes activitatea operativă de securitate pentru care fusese recrutat și școlarizat, tocmai din cauza educației precare) nu se putea întemeia, în mod rațional, decât pe identificarea, în decurs de mai puțin de 1 an (cât a activat în cadrul aceluiași penitenciar, ca lucrător de securitate în Serviciul „D” și, apoi, locțiitor de comandant), a altor „calități” ce îl recomandau pentru acea funcție (între care se disting, astfel cum se va evidenția ulterior, brutalitatea și comportamentul discreționar, mascate în rapoartele de evaluare a activității sale sub expresia „atitudine fermă și exigentă”), în raport cu tratamentul ce se dorea a fi aplicat, în mare parte chiar prin încălcarea normelor legale ale epocii, deținuților „contrarevoluționari” plasați în custodia sa, față de care avea deja dezvoltată „ura de clasă”.

Curtea a reținut și faptul că numirea inculpatului în funcția anterior menționată, dispusă la data de 01 iulie 1956, a precedat cu numai câteva luni „revoluția maghiară” din octombrie - noiembrie 1956 (înăbușită de trupele sovietice), după care regimul aplicat deținuților politici din toate penitenciarele românești s-a înăsprit, el devenind, în acest context istorico-politic, instrumentul potrivit să asigure aplicarea unui tratament și mai sever celor încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, deja recunoscut pentru duritatea sa.

Sub acest aspect, a apreciat ca fiind relevantă mărturia deținutului politic G. din lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comunistilor!”, în care acesta afirmă: „A existat oarecare omenie până la revoluția maghiară. După revoluția maghiară, situația a devenit înfiorătoare. Chiar au transformat închisoarea Râmnicu-Sărat în închisoare cu regim de exterminare. (...) Până la revoluția maghiară, cea mai severă închisoare, cea de la Râmnicu-Sărat, a fost o închisoare suportabilă. Apoi, deodată, închisoarea s-a sălbăticit. (...) Râmnicu-

Sărat devenise sanctuarul suferinței. (...) În pușcăria asta îngrozitor de nemiloasă, față de care celelalte închisori românești erau o joacă de copii. (...) Acolo erau aduși doar cei destinați morții. Adică nu-i împușcau, dar făceau în așa fel încât să-i lichideze încetul cu încetul” (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar de instanță*).

Inculpatul însuși a precizat, în declarația formulată în fața procurorului, că „Penitenciarul Râmnicu-Sărat a căpătat regimul de închisoare politică în urma revoltelor anti-comuniste din Ungaria din 1956” (*filele 76-80, vol.I, dosar de urmărire penală*).

4. Starea de adversitate în raport cu deținuții „contrarevoluționari” plasați în custodia sa a fost asumată de inculpat nu doar declarativ, ci și faptic, astfel că, în numeroase documente purtând semnătura sa, comportamentul și acțiunile acelor deținuți sunt calificate de către el drept „dușmănoase”, chiar și cele aparent improprii asocierii cu această noțiune.

Astfel, cu titlu exemplificativ, Curtea a menționat că, într-o adeverință-caracterizare referitoare la deținutul C.R. M., inculpatul, după ce menționează că a fost pedepsit de 7 ori cu regim sever de izolare, în total 103 zile, precizează că acesta „are manifestări dușmănoase față de regimul de deținere și față de regimul de democrație populară” (*fila 147, vol.III, dosar de urmărire penală*).

De asemenea, în trei adeverințe-caracterizare emise cu privire la deținutul C.R. A., inculpatul, după ce precizează că, în alte penitenciare unde a fost încarcerat, a primit diferite sancțiuni, dintre care una (aplicată în Penitenciarul Aiud) pentru „atitudine dușmănoasă față de producție”, menționează că, după transferarea în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, realizată la data de 10 august 1957, acesta a avut „atitudine dușmănoasă” și, respectiv, „manifestări dușmănoase” față de cadre, în condițiile în care și-a manifestat nemulțumirea față de regimul de detenție aplicat (*filele 324-325, 450-451, vol.XI, dosar de urmărire penală și filele 81, 98, vol.II, dosar de instanță*).

Într-o adeverință-caracterizare referitoare la deținutul C.R. R., inculpatul afirmă despre acel deținut că „de la venirea în acest penitenciar, în permanență, a avut o atitudine dușmănoasă față de conducerea penitenciarului (...) manifestând nemulțumiri față de regimul ce i se aplică”, adăugând că „și în momentul de față, se menține pe aceeași poziție dușmănoasă față de conducerea penitenciarului și de cadrele ce îl supraveghează” (*fila 318, vol.III, dosar de urmărire penală*).

În altă adeverință-caracterizare, întocmită pentru deținutul C.R. L., inculpatul arată că acesta „pe tot timpul deținerii în penitenciar, a avut o comportare dușmănoasă față de personalul unității” (*fila 321, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

Într-o notă-raport referitoare la deținutul C.R. N., inculpatul susține că acesta a avut „manifestări dușmănoase” față de personalul închisorii, fiind „un element periculos” (*fila 28, vol.V, dosar de urmărire penală*).

În adeverința-caracterizare emisă cu privire la deținutul C.R. E. în data de 20 februarie 1963 (cu puțin timp înainte de desființarea penitenciarului), inculpatul precizează că acesta „s-a manifestat dușmănos față de regimul de penitenciar ce i se aplică, arătând că regimul deținuților era mai omenos în timpul guvernului burghezo-moșieresc” (*filele 116 și 146, vol.I, dosar de instanță*).

Apogeul acestei teze, valorificată de pe poziția de forță conferită de funcția deținută, a fost atins, însă, în cazul deținutului C.R. M. (când acesta era încarcerat în celula nr.33), pe care inculpatul l-a pedepsit, la data de 01 februarie 1957, cu o zi de izolare, pe motivul, raportat de ofițerul de serviciu, că, la data de 30 ianuarie 1957, acesta, arătând că era bătrân și bolnav, „a aruncat în mod dușmănos cărbunii” ce îi fuseseră dați pentru foc, pe care i-a pus în gamela în care a primit mâncare, reclamând că erau doar praf, imposibil de folosit ca material combustibil pentru încălzire, astfel cum se deduce din situația de fapt prezentată în raportul de

pedepsire (*fila 183, vol.III, dosar de urmărire penală*), precum și în cazul deținutului C.R. L. (când acesta era încarcerat în celula nr.16), pe care, l-a pedepsit, tot cu o zi de izolare, pe motiv că, în ziua sărbătorii Sfântului Ștefan (la data de 27 decembrie 1956), a avut „manifestări dușmănoase” față de cadrele penitenciarului, care i-au dat ordin să se dezbrace cu ocazia efectuării unei percheziții, spunându-le că sunt „oameni fără suflet și păgâni” și că „tocmai în ziua de Crăciun îl pedepsesc” (*filele 386-387, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

V. Condițiile de detenție

1. În prealabil expunerii condițiilor de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, în perioada de referință, Curtea a precizat că acestea au fost stabilite pe baza următoarelor mijloace de probă:

- mărturiile unora dintre deținuții politici care au supraviețuit încarcerării (numai unul dintre aceștia, C., fiind identificat însă în viață și audiat, ca martor, atât în faza de urmărire penală, cât și în cursul judecății, celelalte mărturii, redată în scris, în timpul vieții, de către acei deținuți, fiind obținute din lucrările memorialistice, majoritatea autobiografice, depuse la dosar);
- înregistrările audio-video ale mărturiilor unor deținuți politici, în prezent decedați (C., D., C. și P.), realizate înainte de începerea urmăririi penale față de inculpat;
- declarațiile de martor a unui deținut de drept comun, încarcerat în același penitenciar (C.), a cărui audiere a fost realizată atât de către procuror, cât și de către Curte;
- mărturiile unor foști angajați ai penitenciarului (gardianul P. și oficianul sanitar R.), și ei decedați, obținute din interviurile acordate de aceștia martorului I., care le-a prezentat instanței;
- declarațiile părților civile și martorilor audiați în faza de urmărire penală și în cursul judecății (ce urmează a fi nominalizați pe parcursul expunerii), care au relaționat, pe de o parte, cu unii dintre deținuții politici supraviețuitori, iar, pe de altă parte, cu inculpatul;
- înscrisuri întocmite chiar în perioada de referință, unele sub semnătura inculpatului însuși, aflate în dosarele personale ale unora dintre deținuții politici.

Cu privire la mărturiile extra-procesuale, scrise și/sau înregistrate audio-video, ale unor deținuți politici și angajați ai penitenciarului, decedați înainte de începerea urmăririi penale față de inculpat, Curtea a menționat că sunt valorificate ca mijloace de probă prin prisma dispozițiilor art.97 alin.2 lit.f din Codul de procedură penală, întrucât legea nu le interzice.

De asemenea, Curtea a constatat că nu există niciun motiv pertinent care să pună la îndoială obiectivitatea acelor mărturii, întrucât ele datează dintr-o perioadă anterioară sesizării organului de urmărire penală, neavând prin urmare un caracter *pro causa*, iar conținutul acestora (care se coroborează cu fapte și împrejurări ce rezultă din alte mijloace de probă) nu relevă vreo intenție vindicativă la adresa inculpatului, întrucât autorii lor s-au limitat la expunerea frustă a unor evenimente care i-au avut drept protagoniști sau martori, iar unii dintre ei nici măcar nu au menționat numele inculpatului, referindu-se doar la calitatea de comandant a acestuia.

Lipsa unei astfel de intenții a fost și exprimată de către unul dintre deținuții politici între timp decedați, C., care, în înregistrarea audiată/vizionată de Curte în ședința publică de la termenul din data de 25 februarie 2015, în prezența inculpatului și a apărătorului său (*fila 73, vol.IV, dosar de instanță*), a precizat că nu le poartă celor numiți de el „torționari”, incluzându-l în acea categorie și pe inculpat, nici ranchiună, nici ură, motivând că aceștia, prin ceea ce au făcut, și-au pierdut calitatea de oameni și ar fi o onoare pentru ei să le păstreze

orice sentiment, fie și unul de inamiciție și afirmând, cu referire la episodul biblic al „tâlharului de pe cruce”, că aceștia ar trebui chiar iertați.

Totodată, Curtea a arătat că folosirea acestor mărturii ca mijloace de probă nu a fost contestată de inculpat.

Mai mult, cu ocazia audierii/vizionării de către Curte, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015, a înregistrării interviului realizat de martorul B. cu deținutul politic D. (*fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*), inculpatul, în prezența apărătorului său, dând explicațiile pe care le-a considerat necesare, potrivit art.374 alin.2 din Codul de procedură penală, a precizat, în mod expres, că nu contestă nimic din susținerile acestuia, fapt consemnat în încheierea întocmită la termenul respectiv (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*).

2. Pe baza mijloacelor de probă anterior menționate, Curtea a identificat următoarele caracteristici definitorii ale regimului aplicat deținuților politici în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub comanda inculpatului, și anume:

- izolarea completă și permanentă, ca formă de tortură psihică;
- tratamentele inumane și degradante aplicate în celule (prin impunerea unui așa-zis „program de cameră” cu efecte devastatoare asupra stării fizice și psihice a deținuților politici, lipsa încălzirii, condiții mizere de cazare și nerespectarea normelor de echipament);
- înfometarea permanentă, prin nerespectarea normelor de hrană prevăzute în instrucțiuni;
- lipsa asistenței medicale sau acordarea ei în condiții improprii;
- aplicarea discreționară de pedepse disciplinare severe (care, prin conținutul, durata și repetarea lor, au devenit acte de tortură fizică și psihică), disproporționate față de abaterile invocate, cărora li s-au adăugat „pedepse” inventate, cu același scop, al torturării deținuților politici;
- utilizarea bății, ca mijloc de menținere a disciplinei, dar și ca instrument de anchetă, în ambele cazuri transformată în act de tortură fizică;
- folosirea deliberată și conjugată a mijloacelor anterior menționate în vederea exterminării fizice a deținuților politici, rezultat care s-a și produs în cazul mai multora dintre aceștia.

A. Izolarea

1. *Izolarea este descrisă de către toți deținuții politici supraviețuitori și martorii care au relaționat cu aceștia după eliberarea lor ca fiind „amprenta” specifică Penitenciarului Râmnicu-Sărat*, ea manifestându-se în forme variate, puse în executare de către inculpat, fie în mod direct, fie prin intermediul subordonaților aflați sub comanda sa directă, multe contrare chiar normelor legale în vigoare la momentul respectiv, a căror conjugare și perpetuare pe perioade îndelungate a transformat-o într-un act de tortură psihică:

- interzicerea oricărui contact și schimb de informații cu lumea exterioară penitenciarului (adeseori necunoscut, cel puțin la începutul detenției, chiar celor încarcerați), fiind întreruptă astfel inclusiv legătura naturală cu familia, situație în care nici membrii acesteia, nici deținuții politici nu primeau vreo știre unii despre alții, de-a lungul a mai multor ani;
- plasarea fiecărui deținut politic în câte o celulă anume repartizată (separațiunea individuală) și permanent supravegheată de către gardieni, în condiții traumatizante (cu ferestre oblonite, care nu permiteau pătrunderea luminii naturale și cu un bec luminând, zi și

noapte, interiorul celulei) și menținerea lui în această stare pe tot parcursul detenției, până la eliberare, transferare în alt loc de detenție sau deces;

- scoaterea individuală la plimbare, cu mâinile legate la spate, timp de cel mult 15 minute pe zi, sub supraveghere severă;
- impunerea interdicției absolute de a comunica pe orice cale, nu doar cu ceilalți deținuți politici, dar și cu personalul de supraveghere și de deservire al penitenciarului, a cărei barieră a fost spartă, între cei dintâi, prin folosirea codificată, drastic pedepsită de comandantul penitenciarului, a limbajului Morse, în diferite variante, unele generatoare de traume suplimentare (ciocănituri în perete, bătăi de picior în pardoseală și tuse);
- depersonalizarea deținuților politici (individualizați prin simple numere), pentru a le fi ascunsă identitatea;
- interzicerea absolută a oricărei activități fizice sau intelectuale, interdicția referindu-se inclusiv la acțiuni inofensive precum recitarea de poezii sau fredonarea de cântece, și ele pedepsite disciplinar;
- privarea de posibilitatea de a munci, ca mijloc de socializare, inclusiv în cazul, cel mai numeros, al deținuților politici condamnați la muncă silnică, realizându-se astfel, în fapt, o modificare nelegală a înseși naturii pedepsei aplicate acestora;
- constrângerea celor eliberați prin expirarea duratei pedepselor executate la păstrarea confidențialității asupra condițiilor de detenție și identității celor rămași încarcerați, sub amenințarea aplicării de noi pedepse;
- lipsirea celor aflați în pragul morții de asistență religioasă și înhumarea lor în condiții de clandestinitate și fără un minim de respect (aceștia fiind aruncați în gropi, uneori comune, nemarcate, săpate la o margine a cimitirului local, pe timp de noapte, în absența oricărei ceremonii religioase);
- ținerea ascunsă, chiar timp de ani, a deceselor celor încetați din viață în penitenciar față de membrii familiilor.

2. Mărturia cea mai relevantă cu privire la împrejurările anterior menționate aparține chiar unui deținut politic supraviețuitor, C. (singurul identificat a mai fi în viață), audiat ca martor atât în faza de urmărire penală, cât și în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său. Astfel, în declarațiile sale (filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală și 223-227, vol.II, dosar de instanță), martorul respectiv a relatat următoarele fapte:

În luna noiembrie 1956, a fost adus, prin transferare, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, fără a i se comunica locul de detenție, fiind transportat acolo cu o dubă care nu i-a permis să vadă împrejurimile și obligat să poarte ochelari de tablă.

La acel moment, a fost încarcerat, singur, într-una dintre cele 3 celule separate de la etaj, unde a rămas până în luna februarie 1957, când a fost transferat mai întâi în Penitenciarul Văcărești și apoi în Penitenciarul Jilava, revenind însă, în toamna aceluiași an (n.r. la data de 04 octombrie 1957, conform fișei matricole penale), în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a rămas până la data eliberării sale (n.r. 16 ianuarie 1963, potrivit aceleiași fișe).

În prima perioadă, nu a știut că se afla în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, întrucât izolarea era totală și nu a putut intra în contact cu alți deținuți.

În cea de-a doua perioadă, după ce a învățat limbajul Morse în Penitenciarul Jilava, a aflat locul de detenție în care se afla, exclusiv din comunicarea purtată, în acest limbaj, cu vecinii de celulă, prin ciocănituri în perete.

Inițial, a fost plasat în aceeași celulă unde mai fusese încarcerat, respectiv cea cu nr.36, însă, după o perioadă scurtă, a fost mutat într-o celulă de la parter, purtând nr.2.

În fiecare celulă, ferestrele aveau obloane din scândură, orientate în sus, astfel că nu putea vedea decât o mică parte din cer.

Cele 35 de celule de la parterul și etajul penitenciarului erau destinate numai deținuților politici, separat existând și un sector pentru deținuții de drept comun, cu care nu a avut însă niciodată vreun contact, întrucât aceștia, deși se ocupau cu distribuirea hranei, o lăsau la ușa celulei, după care îi era dată de către gardianul supraveghetor.

Cât s-a aflat în celula de la parter, a comunicat în limbaj Morse cu deținuții politici încarcerați în celulele din părțile laterale și de sus, nominalizându-i pe A. (fost ofițer), aflat în celula nr.3, B. (avocat), plasat în celula nr.1 și, respectiv, M. (amiral).

După moartea celui dintâi (n.r. survenită la data de 02 noiembrie 1959), a fost mutat în celula nr.5, unde nu a mai avut vecini nici în dreapta, nici în stânga, fiind lipsit astfel de posibilitatea de a comunica, iar, ulterior, mai întâi, în celula nr.6, unde a comunicat, tot în limbaj Morse, cu deținutul politic B., plasat în celula nr.7, iar, apoi, în celula nr.13, vecin în celula de deasupra fiindu-i deținutul politic A., fost ministru de finanțe, care comunica cu el bătând semnalele Morse cu piciorul în pardoseală, în timp ce, în celula nr.14, se aflau doi avocați care erau mai temători, unul dintre aceștia fiind T..

Comunicarea în limbajul Morse se realiza îndeosebi prin ciocănituri în perete (o bătaie pentru punct și două bătăi pentru linie, o ciocănitură puternică având semnificația unui semnal de alarmă, prin care deținuții politici se informau reciproc despre riscul depistării lor de către gardieni), dar și prin tuse (se tușea o dată pentru punct și de două ori pentru linie), această formă de comunicare, deprinsă de mulți deținuți politici, fiind folosită mai ales pentru a se saluta între ei și a-și transmite mici mesaje cu ocazia sărbătorilor creștinești, când auzeau clopotele bătând în oraș.

Din cauza supravegherii stricte și a pedepselor severe aplicate în cazul când erau descoperiți, aceste comunicări aveau loc doar sporadic și durau cel mult 3-4 minute.

El însuși a fost sancționat pentru comunicarea în limbaj Morse de două ori, prima dată cu 3 zile de izolare severă, iar a doua oară cu alte 5 astfel de zile (condițiile de executare a acestor pedepse urmând a fi expuse ulterior).

Regimul de izolare impunea inclusiv interdicția de a vorbi cu gardienii, al căror nume nu îl cunoștea, iar aceștia, executând ordinele comandantului V., erau foarte vigilenți, uitându-se la intervale mici prin vizete, pentru a-i supraveghea pe deținuții politici aflați în celule și purtând pâslari peste încălțăminte obișnuită pentru a nu fi auziți de ei când se deplasau de la o celulă la alta, ceea ce a determinat conceperea unui sistem codat prin care aceștia se avertizau reciproc în legătură cu prezența lor.

La intrarea gardianului în celulă, era obligat să stea cu spatele la acesta, cu fața la perete și, doar dacă avea de formulat o cerere, primea permisiunea de a se întoarce și a-i vorbi.

Interdicția de comunicare era impusă și în raport cu medicul, astfel că, atunci când a solicitat de câteva ori asistență medicală și a primit vizita acestuia, în prezența unui gardian, nu i s-a permis să-i vorbească, condiții în care doar i-au fost prescrise niște medicamente necunoscute.

Pentru a-și păstra echilibrul psihic, în decursul celor aproximativ 6 ani cât a fost încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, timp în care nu a văzut pe nimeni în afara gardienilor, a ofițerilor de serviciu și a comandantului V., care o dată pe an, împreună cu un procuror, făcea câte o vizită formală în celulă, fără a purta însă vreo conversație cu el, a făcut

exerciții yoga, a trecut prin diverse experiențe de tip spiritual și chiar paranormal și, pentru a putea suporta singurătatea, a compus aproximativ 50 de poezii, pe care i le comunica, în limbaj Morse, deținutului vecin, A., iar acesta îi făcea cunoscute, pe aceeași cale, propriile poezii și îi povestea despre activitatea lui militară, în timp ce amiralul M. îi relata evenimente din timpul războiului, spunând că îl avusese elev pe nava lui pe Regele Mihai.

Singurul drept de care a beneficiat în timpul detenției în Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost acela la plimbare, care presupunea scoaterea zilnică, separat de orice alt deținut, într-o curte interioară a penitenciarului, sub supravegherea gardianului și a unei santinele, timp de 10-15 minute, perioadă în care era obligat să meargă în cerc, fără a privi în sus, fiindu-i interzis astfel să vadă până și cerul și fără a se putea apleca să culeagă ceva de pe jos.

Pe tot parcursul detenției în acest penitenciar, nu a avut vreun contact cu familia, care nu a știut nici măcar locul unde se afla, fiindu-i confirmat doar faptul că el încă trăia, întrucât un ofițer al penitenciarului respectiv i-a adus la un moment dat să semneze o procură prin care o împuternicea pe mama lui să vândă o casă.

La momentul eliberării din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, când a ajuns acasă, a aflat că ambii părinți muriseră în urmă cu 2 ani, el nefiind informat despre decesul niciunui dintre aceștia.

După anul 1989, l-a întâlnit pe unul dintre vecinii de celulă cu care comunicase în limbaj Morse, respectiv pe B., care i-a fost prezentat de către o altă persoană, întrucât el nu știa cum arăta acesta, nevăzându-l niciodată pe perioada detenției.

3. Starea de completă izolare impusă deținuților politici, păstrarea ascunsă, cu orice preț, a identității lor, interzicerea oricărui contact uman pentru ei și regimul discriminatoriu care le era aplicat în acest scop sunt confirmate și prin declarațiile deținutului de drept comun C., încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada de referință (filele 136-140, vol.I, dosar de urmărire penală și 229-231, vol.II, dosar de instanță), care, fiind audiat, ca martor, atât de către procuror, cât și de către Curte, în prezența inculpatului și a apărătorului său, a relatat următoarele fapte, de care a luat cunoștință în mod direct:

Fiind încarcerat în penitenciarul respectiv, timp de 10 luni (în perioada mai 1961 - martie 1962), ca deținut de drept comun, după o condamnare la pedeapsa de 1 an și 6 luni închisoare corecțională, pronunțată pentru infracțiunea de „huliganism”, a fost plasat într-o celulă comună, împreună cu alți 15-18 deținuți din aceeași categorie, în timp ce, separat, erau încarcerați, individual, într-un număr de 35 de celule, deținuții politici.

Ca și ceilalți deținuți de drept comun, a fost folosit la muncă în cadrul penitenciarului, inclusiv în sectorul celulelor respective, realizând, pe lângă zugrăveli, conform pregătirii sale, și alte activități administrative, precum aducerea mâncării și a apei de băut, însă numai până la ușile celulelor deținuților politici, unde nu avea voie să intre, preluarea tot de acolo a tinetelor în care aceștia își făceau nevoile fiziologice, pregătirea focului în camera de baie, spălarea obiectelor de îmbrăcăminte folosite de aceștia, fără a stabili însă vreodată un contact cu acei deținuți și fără măcar a vedea fața vreunui dintre ei, fapt care era strict interzis.

În penitenciar, erau foarte mulți gardieni, care depășeau numărul persoanelor încarcerate, iar, pe secția deținuților politici, erau repartizați numai anumiți gardieni, care vorbeau foarte urât despre aceștia, spunând că erau „criminali contra partidului” și că meritau să moară (expresia acelor gardieni, reprodusă de martor în fața Curții, fiind „dă-i în morții mă-sii, să moară acolo”).

Aceiași gardieni își înveleau încălțăminte în pâslă, pentru a nu face zgomot și a-i supraveghea astfel mai bine pe deținuții politici.

Într-una din zilele când a fost repartizat să facă focul în camera de baie unde erau aduși să se spele, pe rând, deținuții politici, l-a zărit pe unul dintre aceștia, despre care crede că era C., constatând că era foarte slab și, întrucât gardianul ce îl însoțea a observat și s-a arătat nemulțumit, l-a luat și l-a dus înapoi pe acesta, iar lui i-a cerut să nu spună nimic nimănui, întrucât nu va mai fi eliberat condiționat. Ulterior, a fost chestionat pe această temă de către ofițerul de serviciu, dar și de alte persoane, din administrația penitenciarului, iar el, de teamă, a spus că nu l-a văzut cu nimeni pe acel gardian, ci acesta era singur.

Spre deosebire de deținuții politici, deținuții de drept comun aveau dreptul la vizite din partea membrilor familiei (așa-numitul „vorbitor”) și la pachet, primind lunar de acasă alimente, îmbrăcăminte, țigări și chiar bani.

În timpul unei vizite a soției, el i-a reproșat gardianului supravegherea severă și nejustificată, cu pistolul îndreptat spre el, spunându-i „ce mă supraveghezi așa, că doar eu nu sunt deținut politic”, afirmație care l-a infuriat pe acesta și l-a determinat să-i interzică primirea pachetului adus de soție. Acest incident a fost urmat, a doua zi, de chemarea lui la raport în fața comandantului V., care a ordonat să se trimită o carte poștală fratelui martorului, pentru a veni cu pachet la acesta.

Privind din exteriorul clădirii, a putut vedea că obloanele de la ferestrele celulelor în care erau încarcerati deținuții politici erau confecționate din scânduri așezate una peste alta, astfel că nu se putea zări prin ele în afară.

De asemenea, a constatat că, deasupra ușii de acces în celula unui deținut politic, se afla un bec care rămânea aprins toată noaptea. Deținuții politici erau ținuti, în permanență, în celule și nu desfășurau nicio activitate în afara acelor spații, excepție făcând L. (n.r. fost ministru comunist de finanțe), care avea alocate două dintre cele trei celule separate de la etaj, una în care dormea și una în care i se permitea să muncească în timpul zilei, folosind chiar substanțe chimice care emanau un miros puternic.

Când deținuții politici erau scoși la plimbare în curte, câte unul, timp de 10-15 minute, li se puneau ochelari de către gardienii care îi însoțeau, iar deținuții de drept comun primeau însărcinări care să îi îndepărteze din acea zonă, aflată sub supravegherea santinelor de pe zidurile împrejmuitoare, pentru a împiedica orice formă de contact cu aceștia, iar cei rămași acolo erau împiedicați să-i privească, fiind culcați la pământ, sub amenințarea armelor, pentru a nu vedea cine erau deținuții respectivi, acest eveniment petrecându-se și atunci când, în penitenciar, erau aduși noi deținuți politici.

4. Mărturiile unora dintre deținuții politici care au supraviețuit perioadei de detenție, însă au decedat înainte de începerea urmăririi penale față de inculpat (care, coroborându-se cu declarațiile celor doi martori anterior menționați, dobândesc deplină credibilitate), conturează și ele formele în care s-a materializat izolarea completă ce le-a fost impusă atât acestora, cât și celor asemenea lor, în timpul încarcerării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub comanda inculpatului.

Astfel, deținutul politic C., în mărturii înregistrate audio-video, prezentate Curții și administrate ca mijloace de probă în prezența inculpatului și a apărătorului său (*filele 144, vol.I, dosar de urmărire penală și 73-74, vol.IV, dosar de instanță*), a relatat, cu referire la acest subiect, următoarele fapte:

Fiecare deținut politic era individualizat doar printr-un număr, cel al celulei, numele nefiindu-i niciodată rostit și era plasat singur într-o astfel de încăpere (n.r. cu suprafața de 4 mp, conform procesului-verbal de cercetare la fața locului deja prezentat), pe care nu o putea niciodată părăsi.

Fereastra fiecărei celule, dispusă la 3 metri înălțime și astfel inaccesibilă, cu dimensiunile de 45/30 centimetri, era oblonită pe dinafară, nelăsând să pătrundă lumina naturală în interior, în timp ce un bec de 15 W ardea în permanență, asigurând în interior, conform afirmației sale, „o lumină de cavou”.

Orice conversație între deținuții politici era interzisă, comunicarea unuia cu ceilalți putându-se realiza numai în limbaj Morse, mai întâi, prin bătăi în zid, până când sistemul a fost descoperit și cei care l-au folosit aspru pedepsiți, iar, apoi, prin tuse, care era extrem de obositoare și epuizantă, mai ales în starea de slăbiciune în care se aflau aceștia.

În timp, auzul i s-a ascuțit și a deprins „muzica” fiecărei uși, astfel dându-și seama care dintre celule era deschisă sau închisă.

Cât a fost încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, nu a schimbat niciun cuvânt cu nimeni, uitând chiar să vorbească, astfel că, la momentul eliberării (n.r. realizată, în cazul său, chiar din acest penitenciar, ca efect al expirării duratei pedepsei la care a fost condamnat, după aproximativ 4 ani și 8 luni de detenție petrecuți acolo), a întâmpinat dificultăți majore în a lega noțiunea cu coardele vocale și a avut nevoie să redobândească deprinderea exprimării firești, similară copiilor care învață să vorbească.

Cel mai apăsător și mai greu de suportat, pe lângă absența legăturii cu membrii familiei, de care nu știa nimic, nici măcar dacă mai erau în viață, a fost lipsa totală de preocupări, compensată, pentru a rezista psihic acestei forme de tortură, prin compunerea de poezii (peste 10.000, potrivit afirmației sale), rezolvarea mentală a unor probleme complexe de matematică și realizarea în gând de traduceri în limbi străine.

Referitor la M., a precizat că acesta, plasat într-o celulă de la etaj, a folosit și el sistemul de comunicare în limbaj Morse, prin bătăi în perete, însă, după 4-5 ani, slăbindu-i auzul, nu a mai putut conversa pe această cale, astfel că, la schimbul gărzii, când exista un moment care scăpa de sub controlul supraveghetorilor, venea la ușa celulei sale, bătea cu bocancul în ea și își striga numele atât de tare încât se auzea în tot celularul, acțiunile sale de acest fel atrăgându-i numeroase pedepse disciplinare, dar și bătăi.

La rândul său, deținutul politic D., tot într-o mărturie înregistrată audio-video, administrată ca mijloc de probă în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său (*fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*), a relatat, cu referire la acest subiect, următoarele fapte, despre care, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015, când a fost audiată/vizionată acea mărturie, inculpatul a precizat că nu le contestă (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*):

Regimul de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost caracterizat, în mod particular, spre deosebire de toate celelalte penitenciare prin care a trecut, de „izolarea fantastică”, distructivă de orice legături cu familia, cu semenii și cu viața însăși, impusă deținuților politici, pentru care celula individuală alocată a fost transformată, conform afirmației sale, într-un „mormânt”. Nu a cunoscut niciodată numele gardienilor, medicului ori sanitarului (întrucât aceștia nu se prezentau), ci doar pe acela al comandantului V..

La intrarea oricărei persoane în celulă, i se cerea să se așeze cu spatele la ușă și cu fața la perete, astfel că, de multe ori, nici nu cunoștea cine a fost vizitatorul. Au existat deținuți politici care au murit în celulele învecinate cu a sa, iar el nu a știut nici măcar cine au fost aceștia. Comunicarea între deținuții politici se realiza numai în limbaj Morse, iar descoperirea acestui tip de conversație era aspru pedepsită.

Deținuților politici, sub amenințarea pedepselor disciplinare, li se interzicea să-și rostească numele, context în care a evidențiat gestul lui M., care, într-un moment de revoltă, s-a repezit la ușa celulei sale și a strigat „Aici, I., sunt terorizat și bătut că nu vreau să dau declarațiile mincinoase care mi se cer”.

Timp de ani întregi (n.r. în cazul acestui deținut politic, mai mult de 4 ani și 10 luni), nu a putut face nimic cu care să-și ocupe timpul și să-și conserve mintea, rezistând psihic prin rememorarea trecutului, proiectarea viitorului, recitarea în gând de poezii și plimbarea prin celulă, menționând că, și după eliberare, până la momentul mărturiei înregistrate, a resimțit în permanență nevoia de a se plimba, astfel cum făcea odinioară în celula sa.

Mărturie despre regimul de izolare din Penitenciarul Râmnicu-Sărat și formele concrete în care s-a manifestat acesta a făcut și deținutul politic G. (preot iezuit), care, în lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar de instanță*), a prezentat următoarele fapte, citate ca atare, având în vedere forța intrinsecă a expunerii lor: „Aproape opt ani am stat singur. N-am văzut un om, n-am știut că tatăl meu murise. (...) Ani de zile, vietățile acestea mici (n.r. se referă la păienjenii din celulă) mi-au fost tovarăși. (...) Unul dintre milițieni mi-a călcat păianjenul în picioare. Mi-e rușine să recunosc, dar am plâns de durere. Ca atunci când îți moare o rudă, așa m-a durut că a murit bietul păianjen” și, în continuare, referindu-se la perioada ce a urmat revenirii sale în penitenciarul respectiv (n.r. la data de 16 octombrie 1960, potrivit fișei matricole penale), după ce, o vreme, din cauza infecției tuberculoase, a fost transferat într-un loc de detenție din București: „Când m-am întors la Râmnicu-Sărat, numai ce aud că toată lumea tușește, că toți transmit mesaje Morse în închisoare prin tușit! Știam deja literele. (...) A durat un an până ce mi-am completat cunoștințele și am fost sigur că am exersat suficient. Îmi amintesc și astăzi că, pe 24 august, am transmis și eu cele patru semne: linie, linie și patru puncte. Eram la plimbare și atunci le-am tușit. Toată închisoarea mi-a răspuns! M-a mișcat până la lacrimi că erau atât de curioși să afle cine era în camera asta. (...) Am început să mă conectez și eu la viața închisorii! Puteam face muncă pastorală! Era vorba de Dumnezeu! Mai ales seara, când se lăsa liniștea, iar gardienii erau ceva mai relaxați, atunci îmi puneau întrebări, iar eu le răspundeam. Numai că s-a întâmplat ceva. Unuia dintre milițienii formați în noua școală de miliție i s-a părut suspect că toată lumea tușea. Știau că toată lumea avea TBC din cauza alimentației proaste, dar să tușească chiar în halul ăsta! Au adus un informator care știa perfect Morse. (...) I-au și pedepsit pe toți cei care transmiteau mesaje Morse, căci îi turnase. (...) Locatarul din camera de deasupra, B., era sufletul Partidului Național Țărănesc. Era un tânăr curajos, de caracter. Rar am întâlnit o figură atât de hotărâtă, eroică și nobilă. Erau foarte credincioși membrii Partidului Național Țărănesc. Pe cât de patrioți, pe atât de buni creștini. De Paști, a tușit fiecare «Cristos a înviat!». Deși știau că administrația cunoștea deja cheia tusei, a semnalelor Morse și că erau aspru pedepsiți. Și-au asumat pedeapsa, n-au dat înapoi, și-au onorat aproapele, pe cei care erau împreună cu ei, cu salutul acesta creștinesc. Eu n-am făcut față mult timp acestui efort. (...) Aveam dreptul să fac acest lucru, deoarece avusesem bronșită și TBC. Era de înțeles că un astfel de om tușește mult, își drege glasul și toate celelalte. Spitalizarea mi-a fost salvarea. De ce? Pentru că turnătorul a predat lista. Și toată închisoarea, în mod special B., a fost pedepsită crunt, în fiecare săptămână. A dispărut deodată din camera de deasupra, apoi a ciocănit din camera alăturată, dar numai cu vârful unghiei. Atunci mi-a transmis că a fost bătut îngrozitor, de trei ori. Au fost bătuți toți cei care au tușit. (...) Eu am avut noroc, că turnătorul nu cunoștea semnele mele. (...) Am continuat să mă rog în fiecare seară, iar, la finalul fiecărei decade, tușeam un cuvânt pentru toată închisoarea. Aceasta nu atrăgea atenția. (...) Odată, pe când aveam camera jos, bate cineva din camera 3 (n.r. celulă în care a fost încarcerat deținutul politic P., decedat la data de 01 mai 1961) – eu eram în camera 4 – și spune «Părinte, sunt pe moarte. Există iertare pentru mine?». Normal că i-am spus: «există». I-am explicat cum facem. (...) În dreptul ușii mele să tușească ușor. Chiar dacă se va prăbuși din cauza slăbiciunii – trebuie să fi fost tare bolnav – să se ceară afară. Eu voi merge la ușă și îi voi da dezlegarea. (...) La scurt timp, se deschide ușa și vine gardianul. Îi spune că ar vrea să iasă și el la plimbare. (...) Și i-a permis să iasă. A ajuns la ușa celulei mele – trebuia să meargă în altă direcție, desigur – iar, când a ajuns, a tușit scurt de două ori. Eu l-am

dezlegat repede. Deținutul s-a prăbușit imediat. (...) După-amiaza, pe la patru-cinci, bate respectivul în perete și-mi spune: «Mulțumesc». În noaptea aceea, a murit”.

Aspecte factice pertinente și convingătoare (care se coroborează cu cele anterior expuse) au fost relatate și de către un alt deținut politic, P. (preot greco-catolic), în lucrarea autobiografică „Zile de încercare și de har - amintiri din închisoare”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 310-316, vol.III, dosar de instanță*), astfel: „Nu aveam dreptul la niciun fel de carte, hârtie, creion. (...) În acel fel, fără ocupație, omul era sortit pierzării minții și distrugerii. Am și avut sub camera mea un deținut care și-a pierdut mințile. Cânta toată ziua, cât îl ținea gura, «Tatăl Nostru». (...) Nu era voie să se vorbească cu voce tare sau să se cânte. Dar omul acela nu ținea cont. Cu cât îl dojeneau să nu mai cânte, cu atâta cânta mai tare. De la o vreme n-a mai cântat, ci a început să bată cu mâinile și cu picioarele în ușă, strigând: «Bandiților, dați-mi drumul, dați-mi voie acasă. De ce mă țineți aici!». După o săptămână - două, l-au luat și probabil l-au dus la balamuc. Pentru noi preoții, a fost totuși mai ușor. Noi ne-am menținut cu credința în Dumnezeu, cu rugăciunea, meditația și speranța! (...) Au fost trei ani de izolare și de pocăință, de rugăciune și de jertfă. (...) În această situație fiind, am căutat să-mi fac un riguros program de rugăciune și meditație. (...) Mă uitam pe geam seara și, după fazele lunii, știam când este Paștele și deci cum se succed Duminicile. Făceam meditație circa o oră și jumătate. Recitam trei Rozarii întregi. (...) Recitam rugăciunile Sfintei Liturghii, pe care le învășasem pe de rost. Făceam Calea Crucii, plimbându-mă prin cameră și oprindu-mă, în interior, la cele 14 cruci pe care le făcusem cu unghiile în varul peretelui. În acest fel, aveam totdeauna ocupație spirituală”.

La rândul său, un alt deținut politic, V., în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 165-168, vol.IV, dosar de instanță*), referindu-se la regimul de izolare aplicat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a prezentat următoarele fapte, care concordă, în toate aspectele esențiale, cu cele deja expuse: „Pe paznici nu i-am văzut la față niciodată. Îi știam numai după voce, când îi auzeam vorbind pe coridor. Celula mea se afla exact deasupra celulei doctorului D.. Mi-am dat seama după tusea lui tabagică, de neconfundat pentru mine, care îl cunoșteam atât de bine: mă bucuram când îl auzeam tușind. Era un semn că mai există. Închisoarea avea două corpuri de clădire: unul pentru deținuții politici, altul pentru cei de drept comun. Nu exista niciun contact între noi. (...) Peste tot domnea o liniște de cimitir. Paznicii aveau papuci de păslă, ca să nu se simtă când se deplasează dintr-un loc în altul mai ales, ca să poată supraveghea interiorul celulelor fără să fie auziți. (...) Ieșirea la aer avea un ceremonial deosebit. Se deschidea celula și fără vorbe, doar prin mișcarea capului, gardianul mă poftea afară. Pe coridor, eram încadrat de doi securiști, plutonieri, unul în față, în chip de ghid, iar altul în spate. În monom, străbăteam coridorul în pas monoton, stabilit de ghid, apoi coboram scările, iar la parter ne îndreptam spre ușa masivă din fier. Acolo, eram predat unui alt gardian, care intra împreună cu mine într-o curte interioară, pătrată. Ușa o încuia, după noi, unul din foștii însoțitori, iar eu rămâneam cu noul supraveghetor. De fiecare dată, mi se punea în vedere să mă mișc numai de-a lungul zidurilor, cu capul în jos și cu mâinile la spate. Nerespectarea ordinului aducea după sine pedeapsa. Curtea era împrejmuțată, pe două laturi, de corpul clădirii, iar, pe celelalte două, de un zid înalt de circa patru metri, de pe care doi securiști, cu pistoale automate îndreptate spre mine, nu mă scăpau din ochi. Gardianul stătea în dreptul ușii metalice și mă urmărea și el, atent. Am trecut prin multe închisori, în țară și în U.R.S.S., sub fasciști și comuniști, dar un penitenciar cu atâta supraveghere și atâtea măsuri de siguranță nu mai întâlnisem. Această maximă vigilență se aplica numai deținuților politici; cei de drept comun erau foarte liberi, mergând la lucru în grup, cu un singur gardian. Nu de criminali se temeau comuniștii, căci cu acest gen de indivizi își făceau treburile, ci de anticomuniști, fiindcă numai ei le tulburau domnia tiranică. La întoarcerea în celulă, același ceremonial. (...) În celulele deținuților nu intra niciodată un singur gardian, fie el ofițer sau subofițer. Ordinul era să intre cel puțin câte doi. Se luau măsuri de siguranță serioase, ca să nu

fie atacați. Fiind doi, se supravegheau unul pe altul și nu era posibil niciun aranjament cu personalul închisorii. Vigilența comunistă nu avea nicio fisură”.

Despre regimul de izolare, specific Penitenciarului Râmnicu-Sărat și formele în care acesta s-a manifestat a relatat fapte relevante, pe deplin concordante cu cele anterior prezentate, și deținutul politic E., în lucrarea autobiografică „Insula Robinson”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 233, vol.I, dosar de instanță*), astfel: „N-am voie să fac nimic care să-mi ușureze clipa grea ca plumbul. Nu-mi este îngăduit să scriu măcar un cuvânt, zgâriind săpunul (hârtia este socotită aici dinamită, și te poate costa viața). N-am voie să frământ vreun boț de mămligă sau de pâine spre a-l preface în vreo plăsmuire oarecare. N-am voie nici măcar să răsucesc un pai. Nu-mi este îngăduit să mișc buzele, să șoptesc vreun vers oarecare, să fredonez vreo melodie, pentru a scăpa o clipă de urât, de plictisul de moarte ce mă chinuie de atâta vreme. Măinile și buzele trebuie să rămână încremenite. Ele nu pot fi folosite decât pentru hrănire, pentru ducerea mămligii sau a arpacașului la gură și transformarea lor în bol alimentar. Altminteri, e vai și amar de mine. (...) Situația disperată din iadul de la Râmnicu-Sărat m-a povățuit că lucrul cel mai de seamă ce îl am de făcut este acela de a-mi păstra mintea întreagă, căci de asta depindea în primul rând supraviețuirea mea. (...) Am luat toate măsurile ca să nu mai fiu prins asupra faptului, ciulind bine urechile, spre a auzi târșitul abia perceptibil al târlicilor pe care paznicii îi purtau peste cizme spre a le face silențioase. Principalul era să aud ultimii pași ai paznicului ce se apropia hoțeste, atunci când ajungea la doi-trei metri de celula mea. (...) Una dintre ciudatele reacții ale instinctului meu de conservare este nevoia de a cânta, în clipe de grea cumpănă. (...) Am procedat la fel și de data aceasta: am început să cânt în șoaptă una din melodiile mele preferate. Din nefericire, în tăcerea de mormânt a pușcăriei noastre, am fost curând reperat. (...) Cei ce mă spionau cu insistență nu erau încă lămurii despre ce e vorba: vorbesc cu vecinii sau m-am smintit la cap, ca unii dintre tovarășii mei de suferință? Mi-am dat seama imediat că mă așteaptă carcera, dacă nu renunț la concertele mele de sănătate și le-am pus capăt. Nu și nevoii mele de muzică. (...) M-am trezit într-o zi că am găsit mijlocul prin care să cânt fără a da impresia că încalc asprele legi ale pușcăriei speciale în care mă aflam: voi cânta dimineța între orele 6,45 și 7 și după amiaza între orele 15 și 15,15, când sună amarnic sirenele celor două fabrici din apropierea închisorii. Bineînțeles, nu puteam cânta *con plena voce*, ci la un volum ceva mai moderat, suficient ca să-mi aud și să-mi admir propria mea voce. (...) Auto-concertele mi-au întărit tonusul nervos, mi-au izgonit gândurile negre și mi-au ameliorat starea depresivă în care alunecasem. (...) Din nefericire însă, bairamul muzical n-a ținut decât vreo săptămână. Într-o dimineță, când concertam la adăpostul sirenelor, mi-am dat prea mult drumul la voce și am fost prins asupra faptului. (...) Urmarea a fost că m-am ales cu trei zile de carceră, pedeapsă care, aplicată în zilele acelea neobișnuit de geroase, putea să mă trimită în lumea dreptilor. (...) Soarta m-a ajutat să descopăr (...) muzica fără sunete, care, aici, înlocuiește, cu egal succes, venerabila artă a sunetelor. Are un mic dezavantaj față de muzica sonoră, în ceea ce privește reputația descoperitorului ei: sunt socotit țâcnit și gardienii fac haz de mine. Asta din cauză că pentru a gusta ca lumea bucățile pe care le execut în gând, bat măsura cu mâna, mă dirijez singur. Cu piciorul n-am curaj, căci zbirii ar crede că bat semnale Morse. (...) Lipsindu-ne de activitate, de muncă, stăpânirea urmărește să ne invalideze ca ființe umane, să ne dezumanizeze. (...) În ziua a treia de Crăciun, ziua Sfântului Ștefan, am asistat la o scenă de neuitat. (...) Am auzit afară, în curtea cea stearpă, tusea seacă a preotului greco-catolic, ieșit «la aer» (n.r. raportat la fapte deja prezentate și la perioadele de detenție menționate în fișele matricole penale, Curtea consideră că acesta era, în realitate, preotul iezuit G.). O clipă m-am gândit că sărmanul de el nu a scăpat încă de răceală și are crize îndelungi de tuse în cascadă, dar îndată mi-am dat seama că este vorba de semnale Morse: o tuse simplă însemna punct, o tuse dublă, linie. Preotul era, așa îmi spusese, singurul care putea să tușească fără a fi pedepsit, căci administrația închisorii știa că este bolnav de piept. Acum el își folosea privilegiul său unic în închisoare, pentru a transmite tuturor

deținuților o rugăciune pe care o adresa, în numele robilor din închisoare, Sfântului Ștefan. Rugăciunea a fost transmisă de două ori, pentru a fi ascultată și de cei care nu au sesizat de la început că e vorba de o rugăciune. Suna astfel: «Sfinte Ștefane, tu, primul martir al creștinătății, ascultă ruga noastră fierbinte și fă să ne sfarme lanțurile robiei și gratiile temnițelor, mântuindu-ne de chinuri. Amin». După preot, am urmat eu la plimbare. Ceea ce am văzut în curte pe zăpada proaspătă m-a tulburat până la lacrimi: întreaga curte era împrejmuită cu cordon roșu. Preotul își însoțise ruga cu o bogată jertfă de sânge”.

5. Afirmații în același sens cu cele aparținând deținuților politici supraviețuitori a făcut, cu privire la regimul de izolare aplicat acestora, și un angajat al Penitenciarului Râmnicu-Sărat în perioada de referință (decedat înainte de începerea urmăririi penale față de inculpat), intervievat de martorul I. (ziarist local), care a prezentat, fiind administrat, ca mijloc de probă, în cursul judecății, extras din interviul acordat de acesta la data de 18 august 1998 (*filele 38-40, volumul IV, dosar de instanță*).

Astfel, gardianul P. a declarat: „Oamenii vorbeau foarte rar. Auzeam noaptea cum unii vorbeau singuri. Ziceam în sinea mea «Vorbește ca să nu-și piardă graiul!». Se ducea în control chiar comandantul «I-auzi, vorbește! Dar cu cine vorbește?». «Vorbește singur». «De ce vorbești?», îl întreba V.. «Să mă iertați, i se răspundea. Pierd graiul. N-am pe nimeni». «Lasă să vorbească – se îmbuna V. – numai să nu ciocănească, să nu ia legătura cu ceilalți». Izolarea asta te demoralizează. Nu ai contact cu nimeni. Nu mai auzi pe nimeni vorbind. Începi să te prostesti”.

De asemenea, același gardian, referindu-se la deținuții politici, a făcut și următoarele precizări: „Nu știau de Crăciun, de Anul Nou, Paști sau alte sărbători. De anotimpuri mai știau, iarna, vara, primăvara. Zilele de Crăciun sau de Anul Nou nu știau când pică. Nu aveau de unde să știe. Pe partea de celule dinspre Strada Matei Basarab, se mai auzea când umblau copiii cu Plugușorul. Când te duceai la ei și făceai o injecție sau îi dădeai un medicament, se închinau «Doamne, bine că am ajuns să aud și eu Plugușorul!». Comandantul se întreba de unde au aflat deținuții când pica Anul Nou. Noi știam, de la copiii de pe stradă, dar nu îi aduceam la cunoștință treaba asta. O femeie, care locuia pe Strada Matei Basarab, mai aproape, pe colț, avea un radio pe care l-a dat mai tare. Comandantul s-a dus la ea cu încă doi”.

6. Părțile civile E. (soția deținutului politic E.), I. (sora deținutului politic A.) și C. (nepoata pe linie descendentă maternă a deținutului politic A. și, respectiv, fiica deținutului politic B.), *precum și martorii* B. (sora celei din urmă părții civile), C. (nepoata pe linie descendentă a deținutului politic A.), J. și L. (nepoții pe linie descendentă ai surorii soției aceluiași deținut politic), C. și B. (surorile deținutului politic C.), M. (nepotul pe linie descendentă al surorii deținutului politic D. și fiul finului deținutului politic M.), G. (nepotul pe linie descendentă maternă al deținutului politic L.), D. (sora deținutului politic B.), V. (fiul deținutului politic V.), M. și N. (fiicele deținutului politic D., zis „A.”), T. și B. (membri, după anul 1989, ai Partidului Național Țărănesc Creștin și Democrat), B. (istoric și director general al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc - I.I.C.C.M.E.R., autor al denunțului care a stat la baza începerii urmăririi penale față de inculpat), I. și Z. (scriitori și jurnaliști) și H. (realizator de televiziune), audiați pe parcursul procesului penal, au relatat, în declarațiile lor (*filele 103-125, vol.I și 439-447, vol.XI, dosar de urmărire penală și filele 140-141, 242-244, 283-286, 288-289, 291, vol.II, 282-288, 291-296, vol.III, 58-60, 63, 120-121, 272-273, 277-278, vol.IV și 281-283, vol.VI, dosar de instanță*), aspecte cunoscute din familie, de la deținuții politici anterior menționați, de la alți asemenea deținuți (nominalizați fiind, dintre cei cu privire la care Curtea a reținut existența unor probe certe de încarcerare în Penitenciarul Râmnicu-Sărat sub comanda inculpatului, N., P., V., T. și T.), dar și de la angajați ai Penitenciarului Râmnicu-Sărat, cu

care au relaționat de-a lungul timpului, ce confirmă, cu referire la regimul de izolare, următoarele împrejurări:

Pe perioada încarcerării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, spre deosebire de situația din alte penitenciare din România, dar chiar și din U.R.S.S. (unde a fost încarcerat, până în luna noiembrie a anului 1955, deținutul politic V.), nu a existat nicio cale de comunicare între deținuții politici și familiile lor, care nu cunoșteau nimic despre situația acestora, nici măcar dacă mai erau în viață, astfel de informații neajungând nici în sens contrar.

În penitenciarul respectiv, deținuții politici, individualizați doar prin numere, erau încarcerați în regim monocelular, în camere neluminate natural, întrucât ferestrele erau acoperite cu obloane din scândură, astfel că nu puteau ști dacă era zi sau noapte și nu vedeau în exterior decât o fâșie din cer.

Deținuții politici nu aveau dreptul de a vorbi, inclusiv cu ei înșiși, dar nici cu gardienii, care, la rândul lor, aveau interdicția să le vorbească și erau supravegheați în permanență, prin vizetele celulelor, de către aceștia, care, pentru a nu-și face simțită prezența, purtau peste încălțăminte pâslari.

Solicitarea de asistență din partea medicului, în raport cu care aveau aceeași interdicție de comunicare, putea fi realizată de către deținuții politici doar prin gesturi.

Deținuții politici erau scoși la plimbare, cu mâinile legate la spate, timp de numai 5 minute zilnic, tot în mod individual și somați să privească doar în jos, pentru a nu putea vedea împrejurimile și stabili orice fel de contact cu ceilalți deținuți aflați în celule.

Singura posibilitate de comunicare între deținuții politici era aceea a folosirii limbajului Morse (pentru cei care îl cunoșteau), mai întâi în limba română, iar, după ce au fost descoperiți, în limba franceză (procedeu inițiat de B.), în diferite variante, cele mai folosite constând în ciocănituri în perete și tuse, cea din urmă transformându-se într-o experiență epuizantă și traumatizantă fizic, care ajungea până la expectorarea de sânge, în cazul celor cu boli de plămâni.

Deținuții politici erau privați de orice interacțiune afectivă, inclusiv cu mici animale sau insecte care populau celulele, precum șoriceii sau păienjeni, pe care gardienii îi omorau atunci când sesizau o astfel de interacțiune.

Păstrarea echilibrului psihic, în aceste condiții de izolare totală, se realiza de către deținuții politici exclusiv prin activități intelectuale desfășurate doar în gând (precum recitarea de poezii ori rostirea de rugăciuni).

La momentul eliberării celor ajunși în această situație, deținuții politici au fost obligați de către însuși comandantul penitenciarului să semneze declarații în care se arăta că nu vor dezvălui nimic despre ceea ce li s-a întâmplat pe perioada detenției.

Deținuții politici decedați erau înhumați în clandestinitate, pe timp de noapte, în gropi nemarcate, săpate la marginea cimitirului local, fără ca familiile acestora să fie anunțate.

În legătură cu acest ultim aspect, partea civilă I. a precizat, în declarația din faza de urmărire penală și în memoriul depus la dosar în cursul judecății, că familia a aflat abia în cursul anului 1963, dintr-un răspuns primit de la Consiliul de Stat la o scrisoare adresată de mama ei lui G. personal, că fratele său, A., de care nu mai știau nimic de 7 ani, a murit în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, fără a primi alte informații, iar, în luna martie a anului 1964, tatăl și un alt frate s-au deplasat la cimitirul din localitatea respectivă, unde au aflat că decesul intervenise la data de 02 noiembrie 1959 și, în clandestinitate, au deshumat cadavrul fostului deținut politic, ce fusese aruncat cu fața în jos, fără haine, într-o groapă comună, în care au fost găsite și osemintele unei alte persoane, necunoscute (*filele 439-447, vol.XI, dosar de urmărire penală și 121-122, vol.II, dosar de instanță*).

Cu privire la același aspect, după audierea/vizionarea, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015, a înregistrării conținând declarația din faza de urmărire penală a părții civile I., inculpatul, dând explicațiile pe care le-a considerat necesare, potrivit art.374 alin.2 din Codul de procedură penală, a confirmat că, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, nu anunța familiile aparținătoare despre decesele deținuților politici, ci doar efectua o informare către Direcția Generală a Penitenciarelor, precizând, totodată, că trupurile neînsuflețite erau transportate la locul îngropării numai după lăsarea întunericului, pentru ca aceste evenimente să nu poată fi văzute de nimeni, iar înhumarea se realiza prin depunerea sicriului cu corpul neînsuflețit într-o groapă individuală, iar nu comună, fără a fi organizată însă vreo slujbă religioasă (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*).

La rândul lor, martorele M. și N. au declarat că decesul tatălui lor, D. (zis „A.”), survenit în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 07 octombrie 1959, a fost tănuuit multă vreme, fiind înregistrat în mod oficial abia la data de 10 august 1960, iar familia nu a aflat niciodată locul în care au fost înhumate rămășițele pământești ale acestuia.

Suținerea martorelor este confirmată de extrasul Registrului Stării Civile al orașului Râmnicu-Sărat, din care rezultă că, într-adevăr, decesul deținutului politic D. a fost înregistrat la data de 10 august 1960 (după mai mult de 8 luni de la producerea acestuia), iar certificatul de deces a fost eliberat, în raport cu acel moment, după aproximativ 11 ani, respectiv la data de 28 iunie 1971 (*fila 122, vol.IV, dosar de instanță*).

7. Cu privire la aspecte, dintre cele anterior menționate, ce au caracterizat regimul de izolare aplicat deținuților politici, au fost audiați și trei martori care au relaționat cu inculpatul în perioada exercitării de către acesta a funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, respectiv S. (locțiitor politic), B. (ofițer de serviciu cu atribuții de pază și locțiitor de comandant) și C. (funcționar în aparatul central al Direcției Generale a Penitenciarelor, Direcția Cadre, în perioada 1952-1971), din declarațiile cărora Curtea reține, drept relevante, următoarele împrejurări:

În declarațiile sale (*filele 126-128, vol.I, dosar de urmărire penală și 233-234, vol.II, dosar de instanță*), martorul S. a precizat că nu a avut acces în sectorul unde erau amplasate celulele de detenție, întrucât predecesorul inculpatului în funcția de comandant, C., i-a interzis acest lucru, cu motivația că „treaba dumitale este afară, iar nu înăuntru”, iar, într-o discuție cu inculpatul, purtată după ce acesta a preluat funcția respectivă, i s-a spus de către interlocutorul său „cu cât vrei să afli mai mult ce fac eu, cu atât nu o să afli tu nimic”.

Același martor a precizat că el nu cunoștea identitatea deținuților politici încarcerați în penitenciar, cu excepția lui L., căruia i s-a amenajat o celulă specială, pentru a munci, însă comandantul nu avea cum să nu cunoască cine erau toți acei deținuți.

Martorul B., audiat de Curte la cererea inculpatului (*filele 236-237, vol.II, dosar de instanță*), a făcut precizări similare, arătând că el nu cunoștea identitatea deținuților politici, cu privire la care orice referire se făcea exclusiv prin menționarea numărului celulei în care erau încarcerați, știind însă că aceștia fuseseră condamnați pentru infracțiuni cu caracter politic. În schimb, potrivit martorului, în mod categoric, inculpatul cunoștea identitatea fiecăruia dintre acei deținuți, întrucât comandantul era singurul care avea acces la dosarele acestora.

Același martor a confirmat că, spre deosebire de deținuții de drept comun, deținuții politici nu aveau drept la vizită, la corespondență și nici măcar să muncească, fiind ținuti în permanență în camerele de detenție, câte unul în fiecare celulă și având interdicția de a comunica unul cu celălalt. Martorul a precizat că, în calitate de ofițer activ în cadrul Direcției Generale a Penitenciarelor, nu cunoaște ca, la momentul respectiv, să fi existat vreun act

(regulament, ordin, instrucțiune), prin care deținuților politici să le fi fost interzise, în mod legal, aceste drepturi sau orice alt drept.

De asemenea, martorul a declarat, cu referire la înhumarea deținuților politici decedați, că, din ordinul comandantului, aceasta se realiza numai pe timp de noapte, motivația fiind aceea că o astfel de situație „trebuia ținută secretă, în condițiile în care, peste drum de penitenciar, exista o fabrică cu mulți muncitori, care puteau vedea sicriile părăsind penitenciarul și și-ar fi pus întrebări”.

În declarațiile din fața procurorului și, apoi, a Curții (*filele 95-102, vol.I, dosar de urmărire penală și 246-248, vol.II, dosar de instanță*), martorul C. a arătat că, în mod cert, fără a exista o dispoziție legală specială, derogatorie, Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost singurul din România în care s-a aplicat, în cazul deținuților politici, sistemul de detenție monocelular (separațiunea individuală) și era considerat a fi unul de maximă siguranță, întrucât acolo erau încarcerați lideri ai partidelor istorice, țărăniști și liberali, pentru care regimul de detenție era unul sever, aceștia fiind „ținuți la izolare”, întrucât „așa erau ordinele”, fără a putea indica însă, în concret, acele ordine și emitentul lor, aprecierea martorului fiind că aplicarea regimului respectiv a avut legătură cu împrejurarea că, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, au fost aduși deținuți politici din alte penitenciare (precum Aiud și Sighet) și se dorea a fi evitate eventuale acțiuni de răzvrătire din partea acestora.

De asemenea, martorul a susținut că, potrivit reglementărilor în vigoare în perioada de referință, deținuții, indiferent că erau de drept comun sau politici, aveau recunoscut dreptul la vizită, în cazul celor din urmă o dată la 3 luni, spre deosebire de cei dintâi, cărora acest drept le era acordat în fiecare lună, excepție făcând, în ambele cazuri, numai cei sancționați disciplinar cu pierderea dreptului respectiv pe o perioadă determinată.

Cu privire la înhumarea deținuților politici decedați, și acest martor a precizat că se realiza numai după lăsarea întinericului, pentru a fi evitate prezența în cimitir a persoanelor din localitate, nașterea de discuții și o stare de spirit nefavorabilă în rândul cetățenilor. Totodată, martorul a susținut că familiile aparținătoare erau anunțate despre deces numai după un timp, pentru „a se evita perturbarea funcționării penitenciarului”, informarea realizându-se prin intermediul primăriilor din localitățile de domiciliu.

8. Regimul de izolare unic aplicat deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat și formele principale în care acesta s-a materializat (sistemul monocelular de detenție și interzicerea absolută a oricărei forme de comunicare) sunt dovedite, mai presus de orice îndoială, chiar prin documente identificate în dosarele personale ale acestora, care confirmă și oferă deplină credibilitate mărturiilor deținuților politici supraviețuitori și declarațiilor martorilor cărora aceștia li s-au destăinuit după eliberare.

Pe de o parte, analizarea acelor documente relevă că, în toate rapoartele pe baza cărora s-a dispus pedepsirea disciplinară a deținuților politici de către inculpat, în calitate de comandant al penitenciarului (singurul având această atribuție), acei deținuți nu sunt identificați prin nume și prenume, ci numai prin indicarea numărului matricolei (ce rămânea neschimbat, pe toată perioada detenției) și, respectiv, numărului celulei (care varia în timp, întrucât, din ordinul comandantului, un deținut putea fi mutat dintr-o celulă în alta, situație des întâlnită). Celulele de la parter făceau parte din secția I, iar cele de la etaj din secția a II-a a penitenciarului.

Mai mult, din aceleași documente, rezultă că deținuții politici pedepsiți erau obligați să semneze dovezile de comunicare a sancțiunilor disciplinare cu indicarea, fie în litere (de cele mai multe ori), fie în cifre, a numărului matricolei, iar nu a numelui.

Spre exemplu, considerând reprezentativ cazul deținutului politic M. (liderul Partidului Național Țărănesc), Curtea constată că acesta apare individualizat, în numeroasele

rapoarte care au determinat pedepsirea lui disciplinară, exclusiv după preluarea funcției de comandant al penitenciarului de către inculpat, prin indicarea numărului matricolei - nr.51 și, respectiv, a numărului celulei - care, în timpul exercitării funcției respective, a variat, în ordine cronologică, astfel: nr.33, nr.2 și nr.35 (celulă în care deținutul respectiv a și decedat la data de 05 februarie 1963).

În acest context, Curtea a considerat necesar a menționa că unul dintre primele ordine dispuse de inculpat după preluarea, la data de 01 iulie 1956, a funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat a fost acela al mutării deținutului politic M. din celula nr.3 în celula nr.33, acest ordin fiind emis și pus în executare la data de 21 iulie 1956 (*filele 193-194, vol.III, dosar de urmărire penală*). În același timp, deținutul politic încarcerat până atunci în celula nr.33, T. (matricola nr.109), a fost mutat, la aceeași dată, tot conform ordinului comandantului, în celula nr.20 (*filele 209-210, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Pe de altă parte, din aceleași documente, rezultă că numeroase și severe pedepse disciplinare (al căror conținut va fi prezentat ulterior) au fost aplicate de către inculpat deținuților politici, fie pe motiv că au încercat să stabilească legături între ei, fie pe motiv că au vorbit prea tare (în multe cazuri reclamând chiar abuzurile comise împotriva lor) sau fără a fi întrebați.

Astfel, Curtea ca constatat următoarele fapte, rezultând din înscrisuri oficiale:

Deținutul politic M. (matricola nr.51) a fost pedepsit disciplinar, între altele, pentru următoarele pretinse abateri:

- la data de 01 februarie 1957 (când se afla în celula nr.33), cu o zi de izolare, pentru că, între altele, „a vorbit foarte agitat față de șeful de secție” (*fila 183, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 16 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că a bătut în ușă și a strigat în gura mare astfel „Vreau pe domnul comandant, să ordone să înceteze ostilitățile împotriva mea” (*filele 158-159, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 19 august 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 7 zile de izolare, pentru că, mai întâi, aflându-se la fereastră, i s-a adresat deținutului din celula nr.13 (n.r. L.) cu expresia „Sănătate, Ilie”, iar apoi a strigat în cameră „Să vină G. și Petru Groza să vadă ce se petrece în acest penitenciar” și, respectiv, „Aici este M.”, cuvintele sale stârnind agitație printre ceilalți deținuți politici, care s-au poziționat lângă ușile celulelor proprii și ascultau (*filele 138-139 și 141, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 27 februarie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că a fost găsit ciocănind în ciment, ofițerul de serviciu notând că bătea mereu în perete (*filele 124-125, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 21 iunie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că a bătut în mod repetat, cu cana de apă, în peretele dinspre celula nr.34 (*fila 120, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 24 iulie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că, fiind scos la plimbare, a început să vorbească pe scări, fără a fi întrebat, spunându-i gardianului supraveghetor că „Puteți să-mi dați în cap, că m-am săturat de aceste necazuri”, iar, apoi, în curtea de plimbare, a încercat să vorbească cu santinela aflată în post, ofițerul de serviciu adăugând că, fiind chestionat, deținutul a afirmat că „așa ne luăm noi de el pentru toate fleacurile”, că „aceste măsuri care se iau asupra lui sunt venite de la centru, ca să-l maltratăm sub toate aspectele” și că „are să fie nevoit să strige la ușă în gura mare că el nu poate să mai sufere asemenea chinuri” (*fila 116-117, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 27 noiembrie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare severă, pentru că a venit la ușa celulei, a început să bată în aceasta și a strigat cu voce tare că, la vârsta de 72 de ani, după ce a muncit pentru țară și a stat 12 ani în pușcărie pe nedrept, întrucât a declarat numai ceea ce a știut, este lăsat să moară ca un câine pe ciment, nu i se dau medicamente, nu i se asigură un medic priceput pentru boala de care suferă, nu se poate ține pe picioare cu mâncarea care i se dă, afirmând apoi că toate acestea au rolul de „a-l omorî mai repede”, constituind „o exterminare a sa” și că „în toată țara românească, nu a văzut atâtea torturi câte i se aplică în acest penitenciar”, timp în care strigătele lui s-au auzit în toată secția, iar toți ceilalți deținuți au venit la vizete (*filele 110-115, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 04 ianuarie 1960 (când se afla în celula nr.35), cu 4 zile de izolare, pentru că a fost găsit ciocănind în scaun, motivând că face gimnastică, timp în care deținutul de la celula nr.34 se plimba nervos, în referatul ofițerului de serviciu menționându-se că, deși a insistat ca deținutul să recunoască abaterea, acesta a negat-o, susținând că gardienii doar își bat joc de el, după care a afirmat că „nu mai este altul în toată Europa, condamnat ca el fără drept de recurs”, cerând în final „să terminăm odată cu el” (*filele 106-107, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 11 ianuarie 1961 (când se afla în celula nr.35), cu 4 zile de izolare, pentru că a ciocănit în ușa celulei, l-a chemat pe gardianul supraveghetor, a cerut o îndrumare și, fără a fi întrebat, și-a spus numele, cu voce tare, de două ori, afirmând „Aici este Mihalache” (*filele 94-95, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 29 aprilie 1961 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că, potrivit rezoluției olografe a ofițerului de serviciu, „a făcut gălăgie, de s-a auzit în toată secția”, în raportul gardianului supraveghetor menționându-se că, la momentul efectuării unei percheziții, nu a vrut să se dezbrace, afirmând că „își bat joc de el”, motiv pentru care a fost dezbrăcat cu forța (*filele 91-92, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic A. (matricola nr.47, celula nr.3) a fost și el pedepsit disciplinar, între altele, pentru următoarele pretinse abateri:

- la data de 09 februarie 1958, cu 2 zile de izolare, pentru că „a vorbit prea tare în celulă”, iar, când i s-a atras atenția, a afirmat că „nu este la biserică” (*filele 488-490, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 06 august 1958, cu 5 zile de izolare severă, pentru că, în timp ce se afla în curtea de plimbare, a ridicat capul și s-a uitat la santinelă (*filele 329, 456, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 87, vol.II, dosar de instanță*);

- la data de 08 noiembrie 1958, cu 4 zile de izolare, pentru că a bătut cu mâna în perete, către celula nr.2 (n.r. unde era încarcerat martorul C.) și, când a fost întrebat, a negat, afirmând că, în realitate, cânta o melodie, susținere față de care ofițerul de serviciu a menționat în rezoluția olografă că nu doar ciocănitul în perete, ci și cântatul era interzis (*filele 322, 459, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 97, vol.II, dosar de instanță*);

- la data de 07 iunie 1959, cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit bătând cu piciorul în perete, ținând astfel legătura cu deținutul din altă celulă, iar, atunci când i s-a atras atenția, a început să râdă (*fila 103, vol.II, dosar de instanță*);

- la data de 25 iunie 1959, cu 3 zile de izolare, pentru că a fost găsit bătând cu picioarele în perete, încercând să stabilească legături cu alți deținuți, astfel cum a procedat și anterior de mai multe ori (*filele 504-506, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Numeroase pedepse disciplinare, pentru pretinse abateri de aceeași natură, au fost aplicate de către inculpat și în cazul deținutului politic L. (matricola nr.146, plasat, în ordine cronologică, în celulele nr.16, nr.13 și nr.7), sancționat astfel:

- la data de 25 noiembrie 1957 (când se afla în celula nr.13), cu 3 zile de izolare, pentru că a bătut de 3 ori în peretele dinspre celula nr.14, iar deținutul din aceea celulă i-a răspuns tot cu bătăi în perete (*filele 363-364, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 02 februarie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 5 zile de izolare, pentru că s-a urcat la fereastră și s-a uitat spre curtea de plimbare, când erau scoși la acest program alți deținuți (*filele 358-359, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 07 mai 1958 (când se afla în celula nr.13), cu o zi de izolare, pentru că i s-a adresat cu voce tare gardianului, căruia i-a reproșat că se uita tot timpul la el, pe vizetă, fiind auzit în toată secția (*filele 355-357, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 25 iulie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 7 zile de izolare, pentru că a stat cu mâna băgată între pat și perete și, fiind atenționat, a răspuns necuviincios (*filele 353-354, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 19 august 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 7 zile de izolare, pentru că, de la fereastra celulei sale, i s-a adresat deținutului aflat în celula nr.35 (n.r. M.), căruia i-a spus „Sănătate, Ioane”, iar acesta i-a răspuns „Să trăiești, Ilie” (*fila 351, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 20 august 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 7 zile de izolare, pentru că, de la fereastra celulei sale, a strigat numele unui alt deținut (*fila 349, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 17 septembrie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu o zi de izolare, pentru că a fost auzit cântând în celulă, iar, când a fost întrebat, a răspuns că nu cânta, ci vorbea în gând (*filele 346-348, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 08 octombrie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu mustrare, pentru că a fost găsit scriind pe pereți cu săpun (*fila 345, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 30 octombrie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 5 zile de izolare, pentru că a fost auzit fluierând și bătând din picioare în podea (*filele 343-344, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 02 noiembrie 1958 (în timp ce se afla în executarea pedepsei precedente), cu alte 5 zile de izolare, pentru că, aflându-se la „izolator”, a bătut cu putere în ușă și a cerut ofițerului de serviciu să-l ajute, întrucât nu mai poate suporta regimul de izolare, iar, după 15 minute, a început să strige „împușcați-mă”, afirmând că pedeapsa aplicată este „bătaie de joc”, urmărindu-se distrugerea lui (*filele 341-342, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 29 ianuarie 1959 (când se afla în celula nr.13), cu 7 zile de izolare, pentru că a comunicat, prin ciocănituri în perete, cu deținutul aflat în celula nr.12 (*fila 325, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 13 iunie 1959 (când se afla în celula nr.7), cu 3 zile de izolare, pentru că a venit la ușa celulei sale și, după ce i-a spus gardianului că este un om bun, i-a cerut să-i comunice data exactă când va fi eliberat, motivând că „este de 13 ani în închisoare și nu știe nimic de familie și copii” (*fila 333, vol.IV, dosar de urmărire penală*);
- la data de 08 iulie 1959 (când se afla în celula nr.7), cu 7 zile de izolare, pentru că, de la fereastra celulei sale, s-a uitat spre curtea de plimbare, să vadă ce deținut executa acel program (*fila 322, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

Un alt deținut politic pedepsit disciplinar de inculpat, pe motivul unor pretinse abateri de același fel, este D. (matricola nr.8, plasat, în ordine cronologică, în celulele nr.14, nr.12 și nr.2), care a fost sancționat după cum urmează:

- la data de 21 august 1957 (când se afla în celula nr.14), cu 5 zile de izolare, pentru că a comunicat prin ciocănituri cu deținutul aflat în celula nr.13 (n.r. L.), în timp ce acesta, întins în pat, stătea cu mâna lângă perete și asculta (*fila 680, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 25 noiembrie 1957 (când se afla în celula nr.14), cu 3 zile de izolare, pentru că a răspuns la chemarea deținutului din celula nr.13 (n.r. L.), prin bătăi în perete (*fila 679, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 29 ianuarie 1959 (când se afla în celula nr.12), cu 7 zile de izolare, pentru că a ciocănit prin perete spre celula nr.13, fapt pe care nu l-a recunoscut (*filele 209-210, vol.IV și 675-676, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 12 septembrie 1962 (când se afla în celula nr.2), cu 7 zile de izolare, pentru că a fost găsit ciocănind cu degetele în peretele dinspre celula nr.1 și, fiind întrebat, a negat, spunând că făcea mișcări de învioreare (*filele 664-665, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Pedepse disciplinare pentru pretinse abateri de aceeași natură au fost aplicate de inculpat și deținutului politic P. (matricola nr.145, plasat, în ordine cronologică, în celulele nr.16 și nr.9), pe care l-a sancționat astfel:

- la data de 24 mai 1960 (când se afla în celula nr.16), cu 7 zile de izolare, pentru că, profitând de momentul când era executat programul de plimbare, a încercat să comunice cu alți deținuți (*filele 85-87, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- la data de 07 februarie 1962 (când se afla în celula nr.9), cu 5 zile de izolare, pentru că, atunci când a fost scos la plimbare, s-a uitat la ferestre și a tușit de mai multe ori, iar, când i s-a atras atenția, a răspuns că el tușește întrucât este bolnav și nu i se dau medicamente contra tusei (*filele 75-76, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- acestor pedepse, li se adaugă altele, aplicate tot de către inculpat pentru abateri similare, menționate în fișa personală a deținutului politic (*filele 91-92, vol.V, dosar de urmărire penală*): la data de 13 septembrie 1957 (5 zile de izolare, întrucât s-a urcat la geam, pentru a-i vedea pe deținuții aflați la plimbare); la data de 19 mai 1959 (7 zile de izolare, deoarece a ciocănit în perete); la data de 27 iunie 1959 (2 zile de izolare, întrucât a fluierat în cameră); la data de 08 iulie 1959 (5 zile de izolare, deoarece a făcut o spărtură în ușă, pentru a asculta prin aceasta); la data de 10 august 1959 (7 zile de izolare, întrucât a încercat să ia legătura cu alți deținuți); la data de 25 martie 1960 (4 zile de izolare, deoarece s-au găsit asupra lui cărbuni pentru scris); la data de 29 mai 1960 (7 zile de izolare, pentru ciocănituri în perete); la data de 16 iunie 1961 (5 zile de izolare, tot pentru ciocănituri în perete); la data de 13 februarie 1962 (5 zile de izolare, pentru încercări de a stabili legături prin tuse); la data de 03 aprilie 1962 (7 zile de izolare, din nou pentru ciocănituri în perete).

Pentru același tip de abateri, inculpatul a dispus pedepsirea disciplinară și a deținutului politic N. (matricola nr.22, celula nr.6), după cum urmează:

- la data de 11 iunie 1957, cu o zi de izolare, pentru că a fost găsit scriind pe masă cu cărbune și, fiind avertizat, a spus să nu i se mai atragă atenția, întrucât el nu renunță la scris, orice i s-ar întâmpla, deoarece nu vrea să înnebunească (*fila 26, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- la data de 16 iunie 1957, cu 2 zile de izolare, pentru că a bătut cu mâna în perete, de 6 ori, câte 3 bătăi repetate (*fila 27, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Pedepse disciplinare pentru pretinse abateri din aceeași categorie au fost aplicate de inculpat și deținutului politic A. (matricola nr.63, plasat, în ordine cronologică, în celulele nr.7 și nr.32), care a fost sancționat după cum urmează:

- la data de 21 ianuarie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 7 zile de izolare, pentru că, fiind scos la plimbare, s-a uitat spre ferestrele celulelor, iar, când i s-a atras atenția că nu trebuie să privească în sus, mai întâi a negat că ar fi procedat astfel, iar apoi a susținut că a greșit, după care, fiind băgat în celulă, a fost văzut în timp ce scotea o placă de ciment, sub care avea ascunse niște pietricele, paie de mătură și bețe de lemn (*filele 41-42, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 08 februarie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 5 zile de izolare, pentru că a fost văzut, în timp ce se prefăcea că umbla la sobă, ciocănind în perete, spre celula nr.33, iar, când a fost întrebat, a recunoscut că a umblat la sobă fără să raporteze și că a atins puțin peretele (*fila 40, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 13 aprilie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 7 zile de izolare, pentru că a fost prins ciocănind în perete, spre celula nr.33, faptă pe care a recunoscut-o, susținând că a vrut să-și întrebe vecinul cine a fost la el și de ce a stat așa mult (*filele 38-39, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 18 iunie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 7 zile de izolare, pentru că, în timp ce se scoteau tinetele, a fost surprins ciocănind în perete, însă, fiind întrebat, a susținut că doar a vrut să așeze cana pe masă (*filele 34-45, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 20 noiembrie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 7 zile de izolare, pentru că a fost auzit cum ciocănea, fiind surprins, prin vizetă, cu mâna la scaun, încercând astfel să stabilească legătura cu deținutul din celula de jos (*fila 31, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic E. (matricola nr.553, plasat, în ordine cronologică, în celulele nr.4 și nr.5) a fost și el pedepsit disciplinar de către inculpat, inclusiv pentru pretinse abateri de natura celor anterior menționate, astfel:

- la data de 08 august 1960 (când se afla în celula nr.4), cu 2 zile de izolare, pentru că a cântat în celulă cu voce tare și a vorbit în limbi străine de la fereastră, iar, când i s-a ordonat să tacă, nu a vrut să asculte, întorcând spatele (*fila 149, vol.I, dosar de instanță*);

- la data de 25 decembrie 1961 (când se afla în celula nr.5), cu 7 zile de izolare, pentru că a fost găsit ciocănind în perete, spre celula nr.4, recunoscând că a atins peretele de câteva ori cu degetul, dar a făcut aceasta fără să vrea (*filele 147-148, vol.I, dosar de instanță*);

- la data de 30 decembrie 1961 (când se afla în celula nr.5), cu 7 zile de izolare, pentru că a fluierat în celulă, iar, când i s-a atras atenția, a spus că „se află în mormânt”, pentru ca, în prezența ofițerului de serviciu, să afirme cu glas tare că „deținuții politici care erau la Doftana aveau cantină, umblau liberi, aveau scrisori și vorbitor” (*fila 151, vol.I, dosar de instanță*);

- la data de 05 august 1962 (când se afla în celula nr.5), cu 5 zile de izolare, pentru că a fost văzut când ciocănea în perete, însă, în fața ofițerului de serviciu, a afirmat că doar își așeza boneta pe masă (*filele 118-119 și 153-154, vol.I, dosar de instanță*);

- la data de 15 septembrie 1962 (când se afla în celula nr.5), cu 5 zile de izolare, pentru că a fost auzit spunând cu voce tare despre „cruzimea” cu care era tratat, afirmând că „are să vorbească lumea în istorie 1.000 de ani, fără întrerupere, de această torturare ce se aduce lui”, dar, în fața ofițerului de serviciu, a afirmat că, în realitate, compunea versuri (*filele 121 și 152, vol.I, dosar de instanță*).

Și alți deținuți politici au fost pedepsiți disciplinar de către inculpat, pentru pretinse abateri similare, astfel:

- A. (matricola nr.55, celula nr.11) - la data de 25 august, cu 2 zile de izolare, pentru că, profitând de momentul scoaterii tinetelor, a vorbit cu voce tare, prin perete, cu deținutul aflat în celula nr.10 (*fila 15, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- B. (matricola nr.44, celula nr.24) - la data de 12 iunie 1962, cu 5 zile de izolare, pentru că a fost prins ciocănit în perete, primind răspuns de la deținutul aflat în celula nr.6, prin ciocănituri în tinetă, iar, când i s-a atras atenția, nu a recunoscut și a început să râdă, spunând că scârțâie patul, însă, în urma cercetărilor, s-a constatat că a stat între pat și perete, accesul în acel loc nefiindu-i permis (*filele 130-131, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- L. (celula nr.22), cu 7 zile de izolare, întrucât, cu ocazia percheziției generale din data de 27 decembrie 1956, a început să strige cuvinte dușmănoase și contra regimului, spunând următoarele: „Voi sunteți fii de țărani, de ce vă bateți joc de noi. Stăpânii voștri are să vină timpul când o să stea în genunchi să se roage la noi. Voi și stăpânii voștri sunteți tâlhari, fiindcă nu credeți în Dumnezeu, nu îi serbați ziua sa, că v-ați luat după Marx, Lenin și Stalin, care au fost niște nemernici și ați uitat de Dumnezeu, are să vie timpul când o să vă dați seama de ceea ce faceți acum” și, respectiv, „Unde sunt drepturile omului de care se vorbește la ONU?”, afirmând, totodată, că „Lumea nu va trăi niciodată în chinuri cum trăiesc eu astăzi” (*filele 93-96, vol.V, dosar de instanță*);

- A., care, potrivit unei adrese din data de 09 iunie 1959, a fost pedepsit disciplinar, între altele, cu 7 zile de izolare, pentru că a lăsat un săpun scris la baie, cu scopul de a lua legătura cu alți deținuți și, respectiv, cu 3 zile de izolare, pentru că a fost prins ciocănit în perete (*fila 56, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- B., care, conform mențiunilor dintr-o notă-sinteză întocmită la data de 06 decembrie 1962 de către un căpitan de securitate - prim lucrător operativ al Biroului „K”, Grupa Râmnicu-Sărat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Direcția Regională Ploiești, fiind încarcerat singur în celula nr.16, a încercat, prin ciocănituri în perete, să ia legătura cu ceilalți deținuți „contrarevoluționari” (C.R.) și a scris diferite amintiri pe bucăți de cărpe și pe masa din celulă, motiv pentru care, fiind descoperit, a fost pedepsit de către conducerea penitenciarului cu zile de izolare (*filele 47-48, vol.V, dosar de instanță*).

Și cu privire la deținutul politic V., au fost întocmite trei note informative, în care se menționează că acesta a săvârșit abateri de aceeași natură, după cum urmează:

- la data de 02 februarie 1959 (în timp ce era plasat în celula nr.12, împreună cu deținutul D.), a comunicat prin ciocănituri cu deținutul aflat în celula nr.13 - L. (*fila 252, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- la data de 10 martie 1962 (în timp ce era plasat în celula nr.8), a încercat să comunice, prin tuse, cu deținutul aflat în celula nr.27, făcându-se mențiunea că așa procedează întotdeauna, căutând să ia legătura cu ceilalți deținuți în aceeași modalitate (*fila 254, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- la data de 14 mai 1962, el (aflat în aceeași celulă) și deținutul P. (aflat în celula nr.9) au răspuns atunci când deținutul din celula nr.6, scos la plimbare, a încercat să comunice tușind la ferestrele camerelor de detenție (*fila 255, vol.V, dosar de urmărire penală*).

9. Probatoriul cauzei relevă și împrejurarea că deținuților politici eliberați din Penitenciarul Râmnicu-Sărat (în toate cazurile, numai la expirarea duratei pedepselor executate) li s-a cerut, fiind rezonabil a crede, raportat la împrejurările anterior enunțate, că prin constrângere, să declare că vor păstra confidențialitatea asupra condițiilor de detenție și identității celorlalte persoane încarcerate, tăcerea ce se urmărea a le fi astfel impusă constituind o dovadă a comiterii de abuzuri împotriva lor, inclusiv de către comandantul aceluia penitenciar, dar și a menținerii regimului de totală izolare cu privire la deținuții politici rămași în continuare încarcerați.

O astfel de declarație avea următorul conținut: „Subsemnatul (...), la punerea mea în libertate din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, am luat la cunoștință de faptul că nu am voie să

divulg nimănui nimic din cele văzute și auzite de mine în legătură cu locurile de detenție pe unde am trecut și nici despre persoanele încarcerate. De asemenea, nu voi comunica nimic scris și nici verbal rudelor sau altor persoane despre deținuții rămași în penitenciar. Dacă nu voi respecta cele de mai sus, am luat cunoștință că sunt pasibil de a suporta rigorile legilor R.P.R.”.

Declarații de acest tip, cu relevanță în speță în raport cu obiectul judecății, au fost semnate de către următorii deținuți politici eliberați din Penitenciarul Râmnicu-Sărat: N. - la data de 12 august 1957 (*fila 47, vol.V, dosar de urmărire penală*), L. - la data de 11 iulie 1959 (*fila 317, vol.IV, dosar de urmărire penală*), C. - la data de 09 iulie 1962 (*fila 177, vol.V, dosar de instanță*) și D. - la data de 30 noiembrie 1962 (*fila 200, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

10. *Din perspectiva normelor în vigoare în perioada de referință, Curtea a constatat că elementele esențiale ce au caracterizat izolarea impusă deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat (separațiunea individuală permanentă, cu toate consecințele acesteia, inclusiv în planul comunicării dintre deținuți, a cărei interzicere absolută a creat premisa pedepsirii disciplinare a acestora și, respectiv, privarea de muncă, ca posibil instrument de socializare), erau lipsite de o bază legală.*

a) Potrivit dispozițiilor art.28 și art.32 din Codul penal 1936 (republicat la data de 27 februarie 1948), condamnații la muncă silnică și temniță grea (pedepse prevăzute de art.22 pentru infracțiuni - crime în materie de drept comun), trebuiau închiși, în celule individuale, numai la începutul executării pedepselor și ținuți astfel, zi și noapte, doar pe o perioadă determinată (2 ani, când pedeapsa aplicată era munca silnică pe viață; 1 an și 6 luni, când pedeapsa aplicată era munca silnică de la 10 ani la 25 de ani; 1 an, când pedeapsa aplicată era munca silnică de la 5 ani la 10 ani; 1 an, când pedeapsa aplicată era temnița grea de la 7 ani la 20 de ani; 8 luni, când pedeapsa aplicată era temnița grea de la 3 ani la 7 ani).

Termenele anterior menționate puteau fi majorate, până la dublare sau triplare, numai cu aprobarea ministrului justiției (în speță, nedovedită), dacă activitatea condamnatului în penitenciar era de natură să producă un pericol public sau să primejduiască siguranța statului.

Pe perioada separațiunii individuale, cei condamnați la muncă silnică trebuiau să execute în celulă munca prescrisă, iar, după expirarea acelei perioade, munca trebuia prestată, pe timp de zi, în comun, sub regimul tăcerii, în locuri anume stabilite (mine, lucrări de utilitate publică, instalații industriale), iar, pe timp de noapte, se aplica separațiunea celulară.

Cei condamnați la temniță grea, după expirarea termenului separațiunii individuale, trebuiau supuși, pe timp de zi, la munca în comun, sub regimul tăcerii, în interiorul penitenciarului, iar, pe timp de noapte, la separațiune celulară.

Conform dispozițiilor art.36 și art.37 din același cod, condamnații la detențiune grea și detențiune riguroasă (pedepse prevăzute de art.22 pentru infracțiuni - crime în materie politică) trebuiau să execute pedepsele în secțiuni speciale ale penitenciarelor, fiind ținuți ziua în comun, cu prestarea de munci cu caracter industrial, agricol sau de utilitate publică, stabilite pe cât posibil după alegerea lor, iar noaptea separat, în celule individuale.

Condamnații la detențiune grea puteau fi vizați numai de persoane din familie și doar la intervale de o lună.

Potrivit dispozițiilor art.33 din același cod, condamnații la închisoare corecțională (pedepsă prevăzută de art.22 pentru infracțiuni - delikte în materie de drept comun), dacă aceasta era mai mare de 2 ani, trebuiau să execute pedepsele, în primele 6 luni, în regim de separațiune individuală, zi și noapte, iar apoi, pe o perioadă de 2/4 din durata pedepsei pronunțate, la munca în comun, pe timp de zi și, respectiv, pe cât posibil, separat, în celule individuale, pe timp de noapte, restul pedepsei putând fi executat, în cazul în care

condamnatul dădea dovezi de purtate bună și îndemn la muncă, jumătate în colonie penitenciară, jumătate în liberare condiționată.

Aceste termene puteau fi majorate, ca și în cazul pedepselor cu muncă silnică și temniță grea, numai cu aprobarea ministrului justiției (în speță, nedovedită), în aceleași condiții anterior menționate.

Dispozițiile legale citate nu și-au găsit reflectare în situația de fapt din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde deținuții politici, transferați acolo după mai mulți ani de privare de libertate, au fost plasați, indiferent de natura pedepselor și partea deja executată din acestea, pe perioade nedeterminate, timp de încă mulți ani, zi și noapte, în celule individuale, unde li s-a interzis să presteze orice fel de muncă (excepție făcând, sub cel din urmă aspect, L.).

Astfel, cu referire la deținuții politici care au lăsat, în mod direct sau indirect, mărturie despre regimul separațiunii individuale ce le-a fost aplicat, Curtea reține următoarele:

- A., condamnat la *15 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 9 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo peste 5 ani și 3 luni, până la expirarea duratei pedepsei.

- A., condamnat la *10 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 8 ani de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo restul de circa 2 ani, până la expirarea duratei pedepsei.

- A., condamnat la *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 7 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo circa 2 ani și 3 luni, până când a decedat.

- B., condamnat la *15 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 8 ani și 9 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, excepție făcând două perioade mici, intercalate, de transferare, circa 5 ani, fiind transferat apoi într-un alt penitenciar.

- B., condamnat la *20 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 5 ani și 6 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo 5 ani și 8 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.

- B., condamnat la *muncă silnică pe viață*, comutată în *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 9 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo circa 1 an și o lună, fiind transferat apoi în alt penitenciar.

- D., condamnat la *15 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 9 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, excepție făcând două perioade mici, intercalate, de transferare, pe motive de boală, mai mult de 4 ani și 10 luni, până la expirarea duratei pedepsei.

- P., condamnat la *20 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 9 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția unei perioade, intercalată, de transferare, circa 4 ani și 8 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.

- V., condamnat la *15 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 9 ani de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo 5 ani și 8 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.

- V., condamnat la *20 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 9 ani și 2 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo circa 3 luni, până la momentul eliberării.

- A., condamnat la *muncă silnică pe viață*, comutată în *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 7 ani și 3 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo peste 5 ani și 5 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- G., condamnat la *10 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 2 ani și 9 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția unei perioade, intercalată, de transferare, pe motiv de boală, aproximativ 5 ani și 7 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- L., condamnat la *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 4 ani și 2 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo mai mult de 2 ani și 7 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- T., condamnat la *muncă silnică pe viață*, comutată în *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 4 ani și 2 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția unei perioade, intercalată, de transferare, mai mult de 2 ani și 2 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- T., condamnat la *muncă silnică pe viață*, comutată în *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 4 ani și 2 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo mai mult de 2 ani și 7 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- A., condamnat la *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 2 ani și 2 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo 2 ani și 4 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- E., condamnat la *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 1 an și 6 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția unei mici perioade, intercalată, de transferare, aproximativ 2 ani și 9 luni, fiind transferat apoi în alt penitenciar.
- L., condamnat la *12 ani temniță grea*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 7 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, excepție făcând o perioadă mică, intercalată, de transferare, mai mult de 4 ani și o lună, până la expirarea duratei pedepsei.
- M., condamnat la *temniță grea pe viață*, comutată în *25 ani muncă silnică*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 8 ani de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția unei mici perioade, intercalată, de transferare, circa 7 ani și 4 luni, până când a decedat.
- N., condamnat la *10 ani temniță grea*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după 7 ani și 8 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo 2 ani și 4 luni, până la expirarea duratei pedepsei.
- P., condamnat la *9 ani temniță grea*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după aproximativ 6 ani de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo circa 3 ani, până la expirarea duratei pedepsei.
- R., condamnat la *25 ani temniță grea*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 7 ani și 11 luni de la momentul arestării și rămas încarcerat acolo aproximativ 6 ani și 7 luni, decedând după 17 zile de la transferarea lui în Penitenciarul Spital Văcărești.
- C., condamnat la *15 ani detenție grea*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după 10 ani și o lună de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția

unei mici perioade, intercalată, de transferare, mai mult de 4 ani și 8 luni, până la expirarea duratei pedepsei.

- C., condamnat la *7 ani închisoare corecțională*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 9 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo, cu excepția unei mici perioade, intercalată, de transferare, aproximativ 5 ani și 7 luni, până la expirarea duratei pedepsei.

- P., condamnat la *10 ani închisoare corecțională*, a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat după mai mult de 6 luni de la momentul arestării și a rămas încarcerat acolo 1 an și 2 luni, până când a decedat.

Prin art.27 și art.32 din HCM nr.729/1951, privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*) și prin art.88 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 (*filele 222-244, vol.II, dosar de urmărire penală*), au fost reglementate separarea infractorilor participanți la săvârșirea aceleiași infracțiuni aflați în curs de cercetare și instrucție, precum și interdicția comunicării între aceștia și, respectiv, separarea deținuților, indiferent de locurile de deținere (inclusiv penitenciarele), după sex (bărbați de femei), vârstă (minori de majori), stadiul procesual (cei aflați în instrucție sau cercetare de cei condamnați) și natura infracțiunilor săvârșite (infractorii politici și economici de cei de drept comun).

Prin Regulamentul interior asupra aplicării regimului penitenciar, aprobat de ministrul Afacerilor Interne în anul 1952 și, respectiv, prin Regulamentul privitor la primirea deținuților, paza și regimul deținuților în penitenciare, aprobat de ministrul Afacerilor Interne în anul 1955 (*filele 230-231 și 232-235, vol.IV, dosar de instanță*), s-a reglementat separarea deținuților „contrarevoluționari” de deținuții de drept comun, fie în penitenciare diferite, fie pe secții separate (astfel de secții existând și în Penitenciarului Râmnicu-Sărat).

Pentru prima dată, prin Ordinul ministrului Afacerilor Interne nr.108 din data de 12 octombrie 1957, document care a fost declassificat, la cererea Curții, prin Hotărârea de Guvern nr.288/2015 (*filele 116-119, vol.VI, dosar de instanță*), s-a dispus separarea, între ei, în cadrul penitenciarelor (pe etaje, aripi, celule), a deținuților condamnați în cauze privind securitatea statului, după apartenența politică, organizația contrarevoluționară din care au făcut parte, pericolozitatea lor și durata pedepsei fiecăruia, astfel încât „elementele conducătoare și fanatice să fie izolate de restul deținuților”.

Fiind preluată această idee, în art.9 alin.10 din Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne, document declassificat, la cererea Curții, prin Hotărârea de Guvern nr.288/2015 (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), s-a prevăzut că, pe timpul încarcerării în penitenciare, deținuții pedepsiți pentru infracțiuni cu caracter contrarevoluționar vor fi repartizați și separați (pe etaje, secții, camere, celule), în raport cu fosta apartenență politică și funcția avută în partidele și organizațiile din care au făcut parte, menționându-se că aceia care au avut diferite funcții de conducere vor fi izolați de restul deținuților.

Niciuna dintre aceste ultime dispoziții, deși reglementează separarea deținuților contrarevoluționari, în cadrul aceleiași penitenciar, între ei (posibilă, însă, nu doar pe celule individuale, ci și pe camere comune, etaje sau secții), nu stabilește alte condiții de aplicare a separațiunii individuale decât cele prevăzute în Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), de la ale cărui prevederi nici nu puteau deroga în mod legal, având în vedere forța juridică superioară a acestora.

În acest context, Curtea a reținut dispozițiile Constituției din anul 1952 (deja citate), potrivit cărora ministrii puteau emite ordine și instrucțiuni numai pe baza și în vederea aplicării legilor în vigoare (art.49).

De altfel, în niciunul dintre cele două acte normative anterior citate, nu se face referire la separațiunea individuală a deținuților „contrarevoluționari”.

Prin urmare, s-a apreciat că dispozițiile respective nu pot fi reținute ca o bază legală a separațiunii celulare aplicate deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat.

De altfel, lipsa unei baze legale pentru separațiunea individuală rezultă și din situația de fapt, fiind probate indubitabil două situații în care același deținut politic, în condițiile aceluiași cadru normativ, a fost plasat atât sub un astfel de regim, cât și în camere comune de deținere.

Astfel, D. relatează în mărturia autobiografică „Iadul de la Râmnicu-Sărat” (pagina 12), inserată în lucrarea „Prin ungherele iadului comunist” (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), că, în iarna 1958/1959, ca urmare a suprapopulării penitenciarului, unii deținuți politici au fost grupați câte doi în aceeași celulă, ajungând astfel să împartă camera, timp de câteva luni, cu V..

Această situație de fapt este confirmată de o notă-informativă din data de 02 februarie 1959 (*fila 252, vol.V, dosar de urmărire penală*), în care sunt consemnate pretinse noi abateri disciplinare ale deținutului din celula nr.13 (L.), care a comunicat prin ciocănituri cu cei doi deținuți aflați în celula nr.12 (D. și V.).

De asemenea, într-o cerere adresată Direcției Generale a Penitenciarelor, deținutul A. arată că, la momentul transferării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, i s-a stabilit, ca regim de deținere, instalarea într-o cameră comună, pe care a împărțit-o cu încă un deținut, însă acesta a decedat în luna ianuarie 1958, iar, de atunci, a fost supus unei izolări totale, solicitând să fie menținut regimul de deținere inițial (*filele 45-46, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Totodată, *sunt probate indubitabil și alte cazuri de încarcerare a câte doi deținuți politici în aceeași cameră.*

Astfel, într-un raport al unui gardian supraveghetor, datând din 03 iulie 1956 (la scurt timp după preluarea funcției de comandant de către inculpat), se menționează că cei doi deținuți din celula nr.9 (n.r. unul dintre aceștia fiind R.) au vorbit într-o limbă străină cu voce tare și au refuzat să vorbească mai încet, când le-a cerut acest lucru, gardianul respectiv consemnând că același comportament l-au avut aceștia și anterior (n.r. se subînțelege că pe vremea precedentului comandant, C.), dar nu au fost luate măsuri împotriva lor. Pe acest raport, este aplicată rezoluția olografă a inculpatului „au fost avertizați că vor fi sancționați și rulați unul de altul” (*filele 310-311, vol.III, dosar de urmărire penală*). Începând cu luna august 1957, deținutul politic R., a fost plasat singur în celulă, mai întâi în cea cu nr.25, iar, apoi, în cea cu nr.26 (*filele 282-283, 286-289 și 291-295, vol.III, dosar de urmărire penală*).

De asemenea, într-un raport de pedepsire a deținutului politic R. (matricola nr.20, celula nr.32) și în referatele anexate, datând din 24 martie 1959, pe baza cărora inculpatul a dispus pedepsirea lui cu 7 zile de izolare, se menționează că acesta, în timp ce discuta cu celălalt deținut din aceeași cameră, a adus injurii la adresa gardienilor (*filele 248-250, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

La rândul său, martorul C. a declarat, astfel cum s-a evidențiat anterior, că, în timp ce el se afla în celula nr.13, în celula învecinată, purtând nr.14, erau încarcerați doi avocați (unul dintre aceștia fiind T.), cărora le era teamă să comunice în limbaj Morse.

Mai mult, absența unei baze legale pentru separațiunea individuală a fost recunoscută, implicit, chiar de către inculpat, care, în nota olografă din data de 04 noiembrie 1967, identificată de C.N.S.A.S. în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 230-231 și 236-238, vol.IV, dosar de instanță*), a făcut următoarele precizări:

„În privința separațiunii acestor deținuți (n.r. cei contrarevoluționari), indicația (n.r. iar nu vreun act normativ) era ca în fiecare cameră să fie câte un deținut și numai în cazuri speciale erau ținute câte doi deținuți. În fapt, de modul cum trebuia să fie ținute în penitenciar se preciza în adresa de depunere a acestora de către organele operative ale M.A.I. (...) În general, se punea problema păstrării conspirativității deținuților ce se găseau depuși în Penitenciarul Râmnicu-Sărat”.

b) *Privarea de posibilitatea de a munci (inclusiv în cazul deținuților, cei mai numeroși, condamnați la muncă silnică), cu scopul împiedicării oricărei forme de interacțiune umană, era lipsită, la rândul său, de o bază legală, fiind contrară normelor în vigoare în perioada de referință.*

Astfel, pe lângă dispozițiile deja menționate din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), în art.34 din HCM nr.729/1951, privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*), era reglementată, cu caracter general, pentru penitenciarele cu regim sever, scoaterea la muncă a deținuților, cu aprobarea unei comisii speciale pentru fiecare, fără a se face vreo distincție între deținuții de drept comun și cei „contrarevoluționari” și se prevedea că, pentru condamnații la muncă silnică, munca trebuia prestată între 10 și 13 ore pe zi.

În condițiile acestui cadru normativ, este probat faptul că deținutul C.R. A. (condamnat la 25 ani muncă silnică) a prestat muncă în Penitenciarul Aiud (de unde a fost transferat la Penitenciarul Râmnicu-Sărat).

Astfel, potrivit unei adrese a penitenciarului respectiv (Formațiunea 0622), în perioada 12 septembrie 1951 - 06 noiembrie 1953, acesta a prestat 630 de zile de muncă, conform mențiunilor din foaia personală de pontaj (*fila 563, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Mai mult, în Penitenciarul Aiud, același deținut a fost pedepsit, cu aplicarea de lanțuri la picioare pe timp de 30 de zile (în perioada 25 decembrie 1952 - 25 ianuarie 1953), pentru refuzul de a munci, arătându-se, în raportul de pedepsire, că acesta a încercat „să saboteze și să influențeze și pe ceilalți deținuți, pentru ca să nu muncească în fabrică” și, concomitent, „să ridice moralul celorlalți deținuți prin anumite zvonuri tendențioase contra regimului” (*fila 562, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

De asemenea, potrivit mărturiilor anterior citate, și în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a existat un deținut „contrarevoluționar”, L. (fost ministru comunist de finanțe), care a prestat muncă, fiindu-i amenajată, în acest scop, o celulă specială, lângă cea de detenție cu nr.38 (dintre cele separate aflate la etaj), aspect confirmat chiar într-o adresă a penitenciarului respectiv, datând din 16 iulie 1957 (*fila 457, vol.IV, dosar de urmărire penală*), prin care s-a comunicat Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (Formațiunea nr.0951 București) că acesta lucra într-un atelier stabilit de către organul de control al direcției și că nu se putea da curs solicitării sale de a fi lăsată deschisă ușa celui atelier, pe motiv că „ar perturba scoaterea la plimbare a celorlalți deținuți sau alte mișcări”, făcându-se, însă, precizarea că geamul de la atelierul respectiv era tot timpul lăsat deschis, cu totul alta fiind situația în celulele celorlalți deținuți politici, astfel cum deja s-a evidențiat.

11. *Cu privire la alte elemente care au caracterizat regimul de izolare impus deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, Curtea a constatat aplicarea*

și interpretarea, într-o manieră abuzivă și discreționară, de către inculpat, a normelor în vigoare în perioada de referință (iulie 1956 - aprilie 1963).

a) În cea mai mare parte a acestui interval, respectiv în perioada 1955-1962, deținuților „contrarevoluționari” le-au fost recunoscute, în mod formal, drepturile la corespondență, pachet și vorbitor, în fapt acestea fiindu-le însă interzise (astfel cum s-a întâmplat și în cazul celor încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), pe baza unor ordine verbale, vădit ilegale.

Acest fapt rezultă din Nota-raport nr.010260 din data de 12 aprilie 1955 a Direcției Penitenciare, Lagăre și Colonii, privind drepturile deținuților politici (fila 35, vol.IV, dosar de instanță), în care șeful acelei direcții, locotenent-colonel B., îi raporta locțiitorului ministrului Afacerilor Interne, general-maior A. (n.r. ulterior încarcerat și el în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), următoarele:

„Regulamentul privitor la primirea, deținerea, paza și regimul deținuților în penitenciare, care a intrat în vigoare, precizează la Cap.II - Drepturile deținuților aflați în prevenție și condamnați că deținuții preventivi pot primi lunar pachet și să aibă vorbitor cu familia, pe baza aprobării organelor anchetatoare (art.28 lit.c, e, g), fără a se face restricții pentru deținuții contrarevoluționari aflați în prevenție.

De asemenea, deținuții contrarevoluționari au prevăzut dreptul de a primi o dată la 3 luni pachet (art.30) și de două ori pe an să aibă vorbitor cu familia și să trimită și să primească scrisori (art.31).

Prevederile regulamentului de aplicare a regimului deținuților în penitenciare nu face niciun fel de restricțiuni pentru deținuții contrarevoluționari aflați în penitenciare.

În acest sens, raportează că în Penitenciarele Sighet Principal, Râmnicu-Sărat, Pitești, Aiud, Făgăraș, Jilava, Dumbrăveni, unde sunt deținuți contrarevoluționari vârfuri, legionari, spioni, trădători, criminali de război și C.U. (n.r. contra umanității), polițiști și SSI-iști, pe baza ordinelor verbale date anterior, în aceste unități, deținuții nu au avut niciodată dreptul la pachet, vorbitor și scrisori sau, dacă o perioadă li s-a dat, cum a fost cazul la Făgăraș, Aiud, Gherla, ulterior s-a oprit.

Întrucât aceste ordine nu sunt în concordanță cu regulamentul de aplicare a regimului în penitenciare și cum comandantii unităților respective se orientează în aplicarea regimului după acesta, deasemeni și organele de control ale procuraturilor, este necesar a fi precizat regimul în aceste penitenciare.

În acest sens, propunem: În unitățile Sighet Principal, Râmnicu-Sărat, Jilava, Aiud, Gherla, Dumbrăveni, Pitești, deținuții contrarevoluționari să nu aibă dreptul la pachet, vorbitor și scrisori. La Aiud și Gherla, unde sunt legionari, să nu aibă în continuare dreptul la cearceafuri și față de pernă. La Aiud, deținuții contrarevoluționari nelegionari, care sunt în sectorul productiv, să aibă dreptul, cu aprobarea D.P.L.U., la pachet, vorbitor, scrisori. La Pitești, deținuții contrarevoluționari care nu sunt spioni și trădători să aibă dreptul la pachet, vorbitor și scrisori. La Făgăraș și la Galați, unde sunt transferați o parte din deținuții polițiști și S.S.I.-iști de la Făgăraș, aceștia să nu aibă dreptul de a primi pachet, vorbitor și scrisori decât cu aprobarea specială dată de la caz la caz de Direcția a 8-a din Minister. Rugăm a hotărî, pentru a putea da ordin unităților respective, precum și a comunica organelor procuraturii”.

Faptul că, în perioada anterior menționată, deținuții „contrarevoluționari” au beneficiat de aceste drepturi, dar și de altele, precum citirea presei, numai în funcție de bunăvoința comandanților de penitenciare și beneficiind de lipsa de receptivitate a unora dintre ei la ordinele verbale (ilegale) primite, rezultă, în afara oricărui dubiu, din înscrisuri identificate de Curte cu privire la deținutul C.R. A..

Astfel, la data de 01 septembrie 1955, comandantul Penitenciarului Oradea, unde, potrivit documentelor din dosarul personal, acesta a fost încarcerat în perioada decembrie 1954 - noiembrie 1956 (*filele 565 și 580, vol.XI, dosar de urmărire penală*), i-a aprobat cererea de a primi de la fratele său un pachet-colet conținând 2.000 de bucăți de țigări, 1 kilogram de slănină, 1 kilogram de caș, 1 kilogram de biscuiți, 1,5 kilograme de zahăr și 1,2 kilograme de prăjituri (*fila 576, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Într-o scrisoare expediată familiei din același penitenciar, deținutul, care se declară „ceva mai liber”, vorbește despre vizita primită din partea unei rude, menționează că i s-a stabilit un nou vorbitor la data de 01 sau 02 aprilie și solicită să-i fie trimise, la pachet, medicamente (indicând injecții pentru ulcer), alimente și țigări (*fila 714, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Martora I., sora deținutului, a confirmat, în declarația sa (*filele 439-447, vol.XI, dosar de urmărire penală*), că, la data de 03 septembrie 1956, l-a vizitat pe fratele său în Penitenciarul Oradea și, de asemenea, că acesta a trimis familiei o scrisoare prin care solicita pachet.

În declarația datată 06 aprilie 1957, de renunțare la greva foamei declarată în Penitenciarul Aiud (unde a fost încarcerat la data de 14 ianuarie 1957), deținutul citează știri apărute în mai multe numere ale ziarului „Scânteia”, din iulie 1950, octombrie 1952 și august 1956 (*fila 604, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Existența și valorificarea drepturilor la vorbitor și corespondență au fost confirmate și de rude ale altor deținuți politici, cu referire la perioade în care aceștia au fost încarcerați în alte penitenciare decât cel din Râmnicu-Sărat.

Astfel, martora C. (sora deținutului politic C.) a precizat că, până la momentul încarcerării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, de când nu a mai știut nimic de el, a primit sporadic vești de la acesta și chiar l-a vizitat, atunci când muncea la o fermă din Bragadiru (*filele 120-125, vol.I, dosar de urmărire penală*).

De asemenea, martora D. (sora deținutului politic B.) a arătat că, împreună cu mama și cu sora ei, l-au vizitat pe acesta când era încarcerat în Penitenciarul Oradea, susținând, totodată, că lipsa totală a contactului cu familia a caracterizat numai perioada în care fratele său a fost deținut în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, păstrând, în schimb, legătura cu el, și înainte, și după acea perioadă, când a fost încarcerat în alte penitenciare, dintre care, cu certitudine, a făcut referire, pe lângă cel din Oradea, la penitenciarele din Aiud, Baia-Sprie, Gherla și Botoșani (*filele 120-121, vol.IV, dosar de instanță*).

La rândul său, partea civilă C. (fiica și, respectiv, nepoata deținuților politici B. și A.) a precizat că, în perioadele cât au fost încarcerați în alte penitenciare, aceștia au avut contacte, chiar dacă rare, cu membrii familiei, însă, pe perioada cât s-au aflat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, familia nu a avut nicio informație despre ei, neștiind nici măcar dacă mai erau în viață (*filele 103-114, vol.I, dosar de urmărire penală*).

Abia începând cu sfârșitul lunii noiembrie 1962, pentru o perioadă de numai câteva luni înainte de transferarea din Penitenciarul Râmnicu-Sărat a tuturor deținuților politici care mai erau încarcerați acolo (la jumătatea lunii aprilie 1963), prin noul Regulament privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), s-a stabilit, în art.58 alin.3, că deținuții „contrarevoluționari” nu aveau drept la pachet, vorbitor și corespondență decât cu aprobarea ministrului Afacerilor Interne.

b) În perioada de referință, prin dispozițiile art.34 din HCM nr.729/1951, privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de

Muncă (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*), ca normă generală, se recunoștea deținuților din penitenciarele cu regim sever, fără vreo diferențiere între cei de drept comun și cei „contrarevoluționari”, dreptul la plimbare în curtea penitenciarului, pe o durată de cel mult 30 de minute.

Prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), se stabilea programul zilnic pentru deținuții care nu munceau (cum, în fapt, erau și cei politici din Penitenciarul Râmnicu-Sărat), fiind prevăzută scoaterea acestora în curțile de plimbare, la vizita medicală și la activități cultural-educative în intervalele orare 08:00-11:00 și 12:00-18:00 (art.28 alin.1) și era reglementat dreptul acelorași deținuți la plimbare, zilnic, de la 20 de minute până la o oră, menționându-se că plimbarea se realiza în formație, câte unul sau doi deținuți, lăsați cu mâinile libere, unul după altul, fiind interzise fumatul și vorbitul (art.71 și art.72 alin.2).

Situația de fapt relevată de probatoriul anterior prezentat este aceea că, pe întreaga perioadă a exercitării funcției de comandant de către inculpat, până la transferarea tuturor deținuților politici din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, ca efect al desființării sale (iulie 1956 - aprilie 1963), aceștia nu au putut desfășura niciun tip de activitate (nu doar cea cultural-educativă), iar plimbarea zilnică se realiza în mod individual, cu mâinile legate la spate și avea o durată care nu depășea 15 minute, fiind uneori chiar mai scurtă, de numai 5 minute.

Deși, formal, până la apariția Ordinului nr.4045/1962 (anterior citat), această durată se încadra în cea normativă, reducerea ei semnificativă, mergând până la jumătate sau chiar mai puțin sub limita maximă precizată de norma generală, de 30 de minute, ea nu reprezenta decât o altă formă de limitare a contactului deținuților politici cu spațiul exterior al celulei fiecăruia și a posibilității lor de a realiza un minim de exercițiu fizic în natură, care să-i scoată din starea de totală izolare și încremenire impusă de regimul de detenție ce le era în mod nelegal aplicat, devenind astfel expresia evidentă a unui act de abuz, de care este responsabil inculpatul însuși, ca șef direct al întregului personal al penitenciarului.

După apariția ordinului respectiv, durata plimbării se situa chiar în afara normei, fiind inferioară limitei minime (20 de minute) și, deci, vădit nelegală, după cum nelegală era și desfășurarea acesteia în mod individual, cu mâinile legate la spate.

Un act de abuz vădit comis în legătură cu exercitarea aceluiași drept a fost denunțat chiar de către unul dintre deținuții politici, A. (matricola nr.552, celula nr.29), care, pentru „îndrăzneala” sa, a fost pedepsit disciplinar de către inculpat, cu 5 zile de izolare.

Astfel, la data de 06 ianuarie 1963, în timp ce era scos la plimbare, acesta a încercat să facă exerciții de gimnastică și, atunci când i s-a atras atenția că nu avea voie (neexistând însă vreo normă care să stabilească o asemenea interdicție), a strigat „criminalilor, nu mă lăsați să respir în aer liber”, iar, după ce a fost dus în celulă, a afirmat că „nici în timpul feudalismului și al regimului burghezo-moșieresc nu se petrecea așa ceva”, spunând despre gardienii supraveghetori că erau „niște instrumente oarbe” și nu vor scăpa de răspundere pentru ceea ce făceau (*filele 685-686, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

B. Tratamentele inumane și degradante aplicate în celule

1. Regimul sever de izolare a fost agravat, pentru deținuții politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, de tratamentele inumane și degradante (cauzatoare de suferințe fizice și psihice intense sau de umilințe greu de suportat) ce le-au fost aplicate în celule, acestea prezentând următoarele caracteristici:

- în condițiile absenței oricărei forme de activitate, deținuților politici li s-a impus un așa-zis „program de cameră”, supravegheat prin vizete de către gardieni la intervale regulate, de 5 minute, potrivit căruia, în cursul unei zile, timp de 17 ore (de la ora 05:00 până la ora

22:00), aveau interdicție de a se așeza pe pat, fiind obligați fie să stea în picioare și, eventual, să se deplaseze, într-un spațiu restrâns (pe o distanță de 2-3 metri), fie să folosească un scaunel incomod, fără spătar, rudimentar confecționat, iar, pe timp de noapte, să doarmă numai întinși pe spate, cu capul spre ușă, pentru a putea fi văzuți și cu mâinile deasupra păturii, nerespectarea oricăreia dintre aceste măsuri fiind aspru pedepsită disciplinar;

- orice mișcare în celulă, precum închiderea geamului ferestrei (prevăzută pe exterior cu grilaj și oblon din scândură), trebuia raportată, nerespectarea acestei obligații, chiar dacă era motivată de frig, atrăgând și ea pedepse disciplinare;

- condițiile de cazare erau mizere, iar igiena precară, întrucât în fiecare celulă exista o tinetă pentru colectarea materiilor fecale, golită conform programului stabilit pentru deținuții de drept comun folosiți la această activitate, care emana mirosuri insuportabile și, din cauza spațiului restrâns (de 4 mp), nu putea fi ținută decât în apropierea locurilor unde se mânca și se dormea;

- deținuții politici, în lipsa dreptului de folosire a echipamentului personal, purtau, timp de mai mulți ani, indiferent de anotimp, aceleași echipament de penitenciar, chiar și după ce obiectele de îmbrăcăminte și încălțăminte se uzau și chiar se rupeau, devenind impropriei utilizării;

- îndeosebi în vremea anotimpului rece, deținuții politici sufereau de un frig pătrunzător, în condițiile în care foloseau aceeași pătură precum în anotimpul cald, iar sobele mici din celule, și așa răcoroase inclusiv pe timp de vară, erau rudimentar confecționate, iar materialul combustibil primit era insuficient și de slabă calitate (câteva bucăți de lemn și cărbune sub formă de praf, de multe ori umed), făcând aproape imposibilă încălzirea și, concomitent, trebuiau să suporte intemperiiile naturii, întrucât, pe timp de viscol, zăpada pătrundea prin ferestrele neizolate, iar gerul făcea să înghețe apa în căni.

2. Aceste tratamente inumane și degradante au fost descrise în timpul procesului penal chiar de către un deținut politic supraviețuitor, martorul C., audiat în această calitate atât de către procuror, cât și de către Curte (filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală și 223-227, vol.II, dosar de instanță).

Astfel, în completarea afirmațiilor anterior prezentate, martorul respectiv a relatat următoarele fapte:

Programul de cameră era anunțat prin lovituri de toacă, iar, de la momentul când se dădea deșteptarea și până la momentul stingerii, nu avea voie să se așeze pe pat, ci trebuia fie să se deplaseze prin celulă, pe o distanță de cel mult 3 metri, fie să se așeze pe o băncuță din lemn, fără spătar, orice abatere de la acest program fiind sancționată de comandantul penitenciarului, în urma rapoartelor făcute de gardieni, care îl verificau periodic prin vizetă ce făcea și, pentru ca prezența lor să nu fie sesizată, purtau pâslari peste încălțăminte obișnuită.

Mobilierul celulei consta într-un pat metalic, cu saltea și pernă, ambele din paie și o pătură simplă, uzată, pe care o folosea atât vara, cât și iarna, o măsuță mică din lemn, cu picioare în formă de X, pe care mânca, băncuța din lemn anterior menționată, o sobă mică din teracotă și tineta.

Combustibil pentru încălzire primea începând cu jumătatea lunii noiembrie, însă consta doar în câteva lemne și cărbuni umezi, astfel că se chinuia să aprindă focul, care dura cel mult două ore. Drept urmare, suferea cumplit de frig, iar, în nopțile geroase, nici nu putea să doarmă din cauza frigului pătrunzător. Câteodată, în celulă era atât de frig încât îngheța apa în cană.

Fereastra din celulă consta într-un geam nechituit, grilaj și oblon din scândură și, întrucât nu era bine izolată, pe timp de iarnă, viscolul aducea zăpada înăuntru.

Echipamentul era același, fie vară, fie iarnă, respectiv o pereche de pantaloni și o cămașă în dungi, niște cârpe pe post de obiele și bocanci fără șireturi, precum și o așa-zisă manta, confecționată însă din același material precum cămașa. Îmbrăcămintea nu a fost niciodată schimbată și nici măcar nu era spălată, la spălat fiind date numai obiectele de lenjerie intimă, care erau marcate. Când îmbrăcămintea ajungea într-un stadiu avansat de uzură, primea, pentru a o cârpi, un petic din același material, ac și așa, operațiunea respectivă fiind făcută sub supravegherea gardianului.

3. Condițiile de viață ale deținuților politici și cele diferite, asigurate deținuților de drept comun, încarcerați în același penitenciar, au fost făcute cunoscute de către martorul C., din ale cărui declarații, formulate atât în fața procurorului, cât și în fața Curții, (filele 136-140, vol.I, dosar de urmărire penală și 229-231, vol.II, dosar de instanță), sunt reținute următoarele aspecte:

În cadrul penitenciarului, martorul (deținut de drept comun) presta activități de deservire, inclusiv în spațiile unde erau încarcerați deținuții politici, între aceste activități fiind și aceea de a ridica tinetele, însă numai după ce erau scoase din celule.

Întrucât era folosit și la spălătorie, a constatat că erau aduse la spălat îndeosebi obiectele de lenjerie intimă ale deținuților politici (chiloți și izmene), iar uneori și cămăși, toate marcate cu numărul celulei fiecăruia.

De asemenea, martorul ducea la celulele deținuților politici, pe timp de iarnă, câte o mână de lemne și o gamelă de cărbuni, care, după părerea sa, nu erau suficiente pentru a încălzi sobele (confecționate din 4 rânduri de teracotă și o gaură de burlan), ci, cel mult, pentru a le aburi, întrucât focul nu putea dura mult timp. În schimb, în camerele folosite de către deținuții de drept comun, condițiile erau mai bune, în acele camere fiind căldură.

4. Mărturiile despre tratamentele inumane și degradante aplicate în celule au lăsat, fie în înregistrări audio-video, fie în scris (în lucrări autobiografice), mai mulți deținuți politici care au supraviețuit perioadei de detenție, însă au decedat înainte de începerea urmăririi penale față de inculpat.

Astfel, C., în mărturiile audio-video prezentate Curții, administrate, ca mijloace de probă, în prezența inculpatului și a apărătorului său (filele 144, vol.I, dosar de urmărire penală și 74, vol.IV, dosar de instanță), a relatat, cu referire la acest subiect, următoarele aspecte:

Frigul era permanent, întrucât penitenciarul, construit la început de secol XX, avea ziduri groase, astfel că, indiferent de anotimp, temperatura interioară rămânea aproape nemodificată, iar încălzire nu exista.

În celule, erau condiții mizere, lipsind cele mai elementare măsuri de igienă, însă nici această împrejurare, nici frigul, nici foametea nu constituiau, în opinia sa, principală racilă, ci faptul că, din 24 de ore ale unei zile, nu avea dreptul să utilizeze patul decât 7 ore, între două sonerii de alarmă, iar, în rest, trebuia să stea în picioare și să se plimbe prin celulă, situație în care au rezistat numai cei bine dotați psihic, care și-au găsit preocupări intelectuale.

La rândul său, D., într-o mărturie înregistrată audio-video, administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său (fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală), a indicat, între caracteristicile regimului de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat - pe lângă izolarea „de mormânt”, foametea cumplită și actele de tortură fizică

constând în bătaie - mizeria greu de suportat, făcând referire la păstrarea tinetei în interiorul celulei și, respectiv, frigul pătrunzător, pe care l-a asemănat cu cel din „Zarca Aiudului”, vorbind despre „ierni făcute fără foc”, întrucât, drept combustibil, primea doar 2 surcele și un pumn de cărbuni, iar așa-zisă sobă era doar o tablă.

Preotul iezuit G., în lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar de instanță*), a descris astfel condițiile de viață din celula în care a fost plasat:

„Strictețea a devenit, deodată, mult mai mare. Cel dintâi care ne-a afectat simțitor a fost scăunelul. Și cine făcea lucruri ca acele scăunele? V.. Era tâmplar. Au început să aducă scăunelele unul după altul. Am primit și eu unul. Mi-a plăcut forma, dar apoi am regretat bucuria asta. Ofițerul de serviciu vine și-mi spune: «De azi înainte nu mai stai pe marginea patului, ci stai pe scăunel. Dacă îndrăznești să te așezi pe marginea patului, vine pedeapsa». «Ei, mi-am spus, acesta ne e sfârșitul». (...) Din cauza slăbiciunii, nu puteam să stăm în picioare, iar statul pe scăunelul acela era foarte chinător. (...) Au suspendat și odihna. (...) Nu am înțeles niciodată de ce Dante, ca să redea cel mai mare chin, zugrăvește un tablou în care Lucifer, cu picioarele înghețate deasupra unui lac, sfâșie sufletele. Acum am înțeles. Nu e frigul care îți îngheață mâinile și picioarele, e cu totul alt frig. Fiecare suflare pătrunde ca un cuțit în organismul slăbit. Până la os. Este un chin îngrozitor. Sunt convins că, dacă am fi fost întrebați ce dorim: o zi de chin sau să fim împușcați, dacă nu l-aș fi supărat pe Dumnezeu, aș fi cerut și eu să fiu împușcat. Atât de grele au fost lunile de iarnă. Friguri îngrozitoare au fost atunci în Moldova. Crivățul a suflat încontinuu timp de 13 nopți și zile. (...) Eu nu mai văzusem așa ceva. Dacă mă opream în mijlocul camerei, îmi azvârlea în obraz, prin ferestrele mici de sus, ace de zăpadă. (...) Și situația asta a durat câțiva ani. (...) Bucuria sau tristețea noastră evolua în funcție de comportamentul păienjenilor. Dacă ieșeau, știam că frigul acesta îngrozitor e pe sfârșite și se înmoaie. Iar când dispăreau, știam că vom suferi îngrozitor din pricina frigului și de foame. (...) Cel mai rău am suferit de pe urma frigului. Gardienii din incintă purtau cojoace, ca ale ceferiștilor. Erau complet echipați, cu cizme și căciuli de iarnă și, în plus, își puneau deasupra niște pelerine mari, căptușite cu blană de miel. Peste cizme, își mai puneau și «pantofi de elefant» (opinci). Iar noi stăteam acolo cu două rânduri de zdrențe. Exista încălzire: lipeau două cărămizi, în fața lor era o ușă mica din tablă. Ne dădeau pentru încălzire o gamelă de cocs, din care jumătate era praf, iar cealaltă jumătate era praf de cărbune presat sub formă de ou. Și ne mai dădeau și vreo două sau trei bucăți de lemn. Ei aduceau jarul după-amiază, îl puneau în sobă. Între timp, trebuia să ne întoarcem cu fața la perete. Puneau deasupra lemnele și cocsul. Și, eventual, improvizăția asta devenea călduță. N-avea niciun efect. Nu crede nimeni când povestesc cât de îngrozitor era frigul. De bine, de rău, stăteam în zdrențe”.

Un alt preot, de rit greco-catolic, P., în lucrarea autobiografică „Zile de încercare și de har - Amintiri din închisoare”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 310-316, vol.III, dosar de instanță*), a prezentat condițiile de viață din celula sa, după cum urmează:

„Ajunși la închisoare, am rămas uimiți de gradul cu totul lipsit de civilizație al penitenciarului. (...) Ni s-a făcut percheziție severă, ni s-au luat toate hainele, lăsându-ni-se numai o singură flaneluță peste cămașă și dându-ni-se hainele gri de pușcăriași, numite zeghe, care constau în pantaloni, veston, un fel de manta și o bonetă pe cap, toate din postav simplu de culoarea vărgată a pușcăriei. Mai mare ne-a fost surpriza și mirarea când ne-am văzut în celule. Am fost repartizați fiecare într-o celulă separată. (...) După mai puțin de jumătate de oră, eram dus într-o cameră mizerabilă, care avea drept podea un strat de asfalt peste ciment, dar cu multe gropi ce trebuia să mă străduiesc cu atenție să le evit când voiam să circul prin camera. Sus în tavan, șine de tren, acoperind tot tavanul. Un pat de fier, având o saltea de

pânză de sac plină cu paie, o pernă în același fel, un cearșaf și pătură, precum și o tinetă, era tot mobilierul camerei. Mai era și o sobă rudimentară, mică, din cărămidă, în stil țărănesc, pentru care aveam să primesc o gamelă de cărbuni, trei bucăți de lemne și câțiva cărbuni aprinși, ca să aprind focul, introducând combustibilul primit în sobă, care totuși rămânea rece. (...) Timpul, deși în aprilie, era foarte friguros, combustibilul ce îl primeam pentru a face foc, pe lângă că era puțin, îmi scotea în cameră un fum extraordinar, întrucât soba era sub orice critică. În acest fum am fost constrâns să stau ore întregi, deoarece nu aveam voie să mă urc la geam să-l deschid decât dacă venea milițianul la ușă și mă supraveghea prin vizetă. Se întâmpla însă că de multe ori băteam în ușă și milițianul nu apărea, poate fiind ocupat pe undeva sau din intenționată neglijență. Astfel, timp de mai multe săptămâni, am stat în fum, inhalându-l în mine. (...) Însă viața aici, față de Sighet, era mult mai grea. (...) Apoi, programul zilnic apăsător: scularea era la ora 5 dimineața. La ora 7 era deschiderea, când serviciul de noapte al milițienilor se schimba și venea serviciul de zi. La ora deschiderii, când auzeam că afară se umblă la lacătul cu care îmi era încuiată ușa, trebuia să mă așez în picioare cu fața la perete și să nu mă mișc, nici să nu vorbesc, dacă nu eram întrebat. În caz că eram bolnav sau aveam nevoie de un ac cu ață pentru a-mi coase eventual un nasture, ridicam mâna în sus și raportam despre ce aveam nevoie și mi se aducea. (...) Nu era permis a ne întinde pe pat până seara la ora 10, când era stingerea. În ziua de 10 august 1955, (...) am fost dus într-o altă cameră a închisorii, cu numărul 10. Aici am rămas singur-singurel, numai cu Dumnezeu și cu îngerul păzitor, până la data eliberării mele. (...) Am reluat vechiul regim: culcare la ora 10 seara, scularea la ora 5 dimineața, ședere pe pat, dar nu culcat, plimbare prin camera cu gropi și umiditate, ședere cu fața la perete când se descuria ușa și venea cineva, întrebându-mă ceva și dându-mi modesta porție de mâncare, interzicerea totală de a vorbi cu milițianul sau cu altcineva, doar dacă eram întrebat. (...) În felul descris până acum, trecând cu bine și cele trei ierni de închisoare la Râmnicu-Sărat, când am tremurat mult, am avut și zăpadă în cameră, fiindcă aveam un singur rând de geam și nici acesta nu se închidea bine, s-au scurs cei trei ani de închisoare la Râmnicu-Sărat”.

Referiri la condițiile de viață din celule a făcut și deținutul politic B., citat în lucrarea „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), astfel:

„Ferestrele aveau obloane. Nu se vedea afară și giurgiuvelele erau căscate de un deget. (...) Seara eram obligați să ne culcăm cu mâinile afară din pătură, în cămașă și izmene, cu capul la geam și fața spre ușă, iar zăpada care intra pe fereastră în timpul nopții o scuturam ziua de pe pătură (...) Frigul în aceste celule sinistre ținea de la căderea primei ploii din luna septembrie și până la începutul verii. Cămașa de pe mine, pe care o aveam de patru ani, ajunsese ca o apărătoare de muște și, deși protestam să nu mi-o mai ia la spălat că se rupe, mi-o lua în fiecare săptămână, că trebuie să fim «igienici». (...) Îmi da un mosor de ață să mi-o cos, fâșie de fâșie, dar pânza era atât de putredă că ața o rupea și mai rău. Arătam precum Garda elvețiană de la Vatican, numai în panglici, iar când le spuneam că nu mai am cămașă pe mine, au zis că e mai bună decât a lu' ăla de la 4 (...). Haine nu aveam decât ce era pe noi, plus două obiele de grosimea și mărimea unei batiste. Schimburile de lenjerie ni le dădeau săptămânal, ca să nu îmbrăcăm două cămăși sau doi chiloți. Am purtat timp de șase ani o pereche de bocanci care nu mai aveau talpă. Am pus un tub de pastă de dinți turtit, ca să nu stau cu talpa pe ciment. Când le-am arătat cât de rupți erau bocancii, m-au luat la bătaie, zicând că am băgat tubul acolo ca să rup ghețele. În 1961 mi-au degerat toate degetele de la picioare, s-au înroșit, apoi s-au făcut vinete, au început să mă mănânce și mi-a căzut pielea de pe ele. (...) Fiindcă era iarnă, am raportat că nu aveam îmbrăcăminte decât ruptă și un ofițer mi-a dat un pumn în gură de m-a trântit pe pat și mi-a rupt un dinte”.

Deținutul politic V., în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele*

165-168, vol.IV, dosar de instanță), făcând referire la condițiile de viață din celula în care a fost plasat, a relatat următoarele aspecte:

„Eu am fost urcat la etajul întâi, într-o celulă strâmtă, cu un pat, o măsuță pe trei picioare, o banchetă mică, un vas cu apă și hârdăul. (...) Ușa era din fier masiv cu un vizor și o deschizătură pentru gamela cu mâncare. O fereastră, în formă de crenel, aducea în minuscula încăpere o lumină opacă. Constat că plafonul e din tablă ondulată, groasă, peste care era cărămidă acoperită cu asfalt. Deci, atât plafonul, cât și dușumeaua erau construite la fel. (...) Patul din lemn, fără etaj, avea o saltea de paie. Dormeam bine pe ea, mai ales că orele de somn erau puține: scularea la 5 dimineața. Ziua mi-o petreceam mișcându-mă pe suprafața celor doi-trei metri pătrați. Uneori, după prânz, gardianul mă anunța că mă pot întinde pe pat, timp de o oră. Nu știu dacă această odihnă era regulamentară sau se datora unei bunăvoințe, pentru că eram anunțat întotdeauna de anumiți gardieni, nu de toți. (...) Peste tot domnea o liniște de cimitir. Paznicii aveau papuci de pâslă, ca să nu se simtă când se deplasează dintr-un loc în altul mai ales, ca să poată supraveghea interiorul celulelor fără să fie auziți. (...) La două săptămâni, făceam baie, tot de unul singur și însoțit de cerberi. Instalația era mizerabilă. După ce te spălai, erai mai năclăit decât înainte. Acum primeam și albituri de corp, așa-zicând curate. (...) Pentru bărbierit, veneau o dată pe săptămână frizerul și un însoțitor. Era un frizer improvizat, care mai mult smulgea barba decât o tăia”.

Mărturie despre condițiile de viață din celule a lăsat și deținutul politic E., în lucrarea autobiografică „Insula Robinson”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecării (fila 233, vol.I, dosar de instanță), astfel:

„Mai întâi s-a auzit un târșit înfundat, ca niște pași de jivină care se apropie de pradă. După câteva secunde, ocheanul înfipt în blana de stejar a ușii cu zăvoare grele a scăpărat ca un amnar. (...) Acum mă caută prin mormântul meu de gheață. (...) Iscodește camera, scăunelul meu de ocnaș, patul de fier din spate, salteaua de paie, cearșaful, gratiile de la fereastră. (...) Exact după cinci minute, pașii de jivină se aud iarăși. (...) Și așa mereu, în fiecare ceas, în fiecare zi. Iar noaptea, ochiul obsedant mă urmărește și în somn și îmi preface visul în coșmar. (...) Este limpede: ochiul diabolic vrea să vadă dacă cele patru chinuri perfecte la care am fost osândit: foamea, frigul, încremenirea și singurătatea acționează din plin, își fac efectul pe de-a-ntregul. (...) Vrea să vadă, apoi, dacă m-am învinețit de frig, dacă dinții îmi clănțănesc, dacă mâinile îmi tremură ca varga și dacă trupul mi se cutremură sub biciul de gheață al crivățului. El îmi spionează mâinile și buzele, ca să vadă dacă cetluirea și amuțirea mea sunt depline. (...) Mai vrea să vadă dacă nu cumva mi-am îngăduit să zăvorăsc pleoapele, sătul de zidul lepros al celulei sau dacă am adormit de-a binelea, spre a uita de foame și de frig și a face să lunece mai repede clipele de singurătate și încremenire. Dacă mă prinde în greșală, mă așteaptă carcera, adică un frig și mai cumplit și o foame și mai necruțătoare. (...) Scruțează îndelung tăblia patului, spre a vedea dacă nu cumva am îndrăznit să-mi reazim de ea șira spinării, căci sunt silit să stau, șaptesprezece ore pe zi, cu spinarea încovoiată și nesprijinită pe scăunelul meu fără spătar. Dacă încalc, în această privință, regulamentul închisorii, întocmit de o minte bolnavă și sadică, mă așteaptă, de asemenea, carcera. Mai rău ca în Evul Mediu, când osânditul era lăsat să zacă în voie pe patele temniței sale. (...) Îmi iscodește privirile ca să vadă dacă ele au rămas țintuite în gol și dacă pupilele s-au dilatat ca la nebuni ori dacă sunt bântuit de vedenii și fac urât, precum se întâmplă cu unii dintre bieții mei tovarăși de suferință. (...) Privește cu luare aminte cearșaful, ca să vadă dacă nu cumva l-am dosit spre a-l preface - în timpul nopții, când supravegherea este ceva mai puțin cruntă - în ștreang de atârnat de gratiile ferestrei, cu gâtul meu cu tot. El crede că așa putea să încerc o astfel de aventură macabră, înfrânt de foame, frig, încremenire și însingurare și vrea să mă împiedice. Căci nu am voie nici măcar să mor! (...) A te sprijini cu spinarea de pat, pentru a-ți dezdoi o clipă coloana vertebrală obligată să stea încordată și nerezemată șaptesprezece ore pe zi este, cum am spus, o gravă încălcare a regulamentului închisorii, ce se

pedepsește cu carcera. A primi peste pedeapsa deja aplicată încă un supliment de zile de carceră însemna, în condițiile de atunci, o adevărată sinucidere. Pesemne că de acest lucru mi-am dat seama în mod instinctiv, de vreme ce contactul cu speteaza patului a avut efectul unui șoc electric. Cred că-mi intrase în reflex, ca și celorlalți deținuți, grija de a nu atinge patul cu spinarea. De teama de a nu săvârși acest cumplit sacrilegiu anatemit de canoanele pușcăriei, am sărit în picioare și am început să mă plimb în cușca mea de gheață. (...) Mă aflu, după calendarul meu mintal, în iunie 1961. Această iarnă a fost un ger cumplit (...) Deși este cald afară, zidurile celulei mele, așezate spre miază-noapte, abia acum s-au dezghețat, după gerul cel năprasnic care a bântuit aici, astă iarnă, patru luni în șir. În sfârșit, e cald și în cripta mea! Poate prea cald pentru un om obișnuit să tremure cea mai mare parte a anului. (...) Îmi consult calendarul format pe răbojul minții și aflu că astăzi este 21 ianuarie 1962. Iarna a fost ceva mai blândă decât precedentele două. E frig și acum, mai ales că, așa cum am mai spus, celula mea este orientată spre Nord și este în bătaia Crivățului, dar nu mai e gerul nemilos din anii 60 și 61”.

5. Părțile civile E. și C., precum și martorii B., J., C., L., M., B., G., H. și B., audiați pe parcursul procesului penal, au evidențiat aspecte faptice cunoscute de la deținuții politici cu care au relaționat după eliberare, efectele pe care condițiile de viață din celule le-au avut asupra sănătății acestora, iar unii dintre ei au expus și constatări proprii sau obținute prin documentare personală, astfel:

Conform declarației părții civile E. (filele 140-141, vol.II, dosar de instanță), soțul său, E., i-a relatat că a fost chinuit de frig, motiv pentru care s-a și îmbolnăvit de arterită și a avut, până la moarte, dureri cumplite de picioare, dar și de interdicția folosirii patului pe timp de zi.

Potrivit declarațiilor părții civile C. și martorei B. (filele 103-114, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 242-244, vol.II și 284-286, vol.III, dosar de instanță), de la tatăl și bunicul lor, B. și, respectiv, A., dar și de la alți deținuți politici cu care au discutat (nominalizându-i, dintre cei cu privire la care Curtea a reținut că au fost încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în perioada de referință, pe C., D., L., B., N., P., V., V., T. și T.), au aflat următoarele aspecte:

În cursul fiecărei zile, de la ora 05:00 până la ora 22:00, deținuții politici nu aveau voie să se așeze pe pat, ci puteau să stea doar pe un scăunel (care, în celula tatălui lor, era dezechilibrat și nu a fost niciodată reparat), unii folosind, în acest scop, și tineta, însă tot timpul cu fața spre vizetă, prin care erau supravegheați de gardieni, iar noaptea erau obligați să doarmă numai într-o anumită poziție, inconfortabilă, și anume culcați pe spate, cu capul spre fereastră și cu mâinile afară din pătură, pentru ca orice mișcare să poată fi văzută de gardieni, aceste măsuri fiind menite să îi împiedice să se odihnească, iar atunci când, pe timpul zilei, din cauza oboselii, așteptau, erau aspru pedepsiți.

Igiena era precară, iar mizeria permanentă, întrucât tineta din celulă genera mirosuri insuportabile și, întrucât spațiul era foarte mic, nu putea fi ținută decât aproape de locurile în care se mânca și se dormea.

Deținuții politici au suferit cumplit de frig, aceștia relatând și faptul că, întrucât ferestrele nu erau izolate, ploaia și zăpada pătrundeau în celule, iar ei erau obligați să stea și chiar să doarmă suportând acele intemperii.

Din cauza acestor condiții, toți s-au îmbolnăvit foarte grav, rămânând cu sechele pentru tot restul vieții.

Pe de altă parte, referindu-se la consecințele condițiilor de detenție asupra sănătății tatălui și bunicului lor, partea civilă și martora anterior nominalizate au relatat următoarele aspecte:

Tatăl lor, B., pe lângă boala de ulcer pentru care nu a primit tratament, suferea deja de varice când a ajuns în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, întrucât anterior purtase lanțuri, iar acestea s-au agravat acolo din cauza faptului că nu putea să se așeze pe pat în timpul zilei, ci era obligat să folosească acel scaunel, pe care sta într-o poziție incomodă, astfel că, la momentul eliberării, după ce a fost transferat o scurtă perioadă în Penitenciarul Spital Văcărești, abia mai putea să meargă, iar, ulterior, se deplasa foarte greu, fiind nevoit să stea la pat în majoritatea timpului.

Din cauza frigului, bunicul lor, A., a contractat un reumatism puternic, astfel că, la eliberare, când i s-a stabilit domiciliul obligatoriu în Bărăgan, nu se putea ține singur pe picioare, trebuind să fie susținut, iar starea deplorabilă în care se afla i-a determinat pe milițienii care l-au așteptat la destinație să afirme că „nici acesta nu mai apucă primăvara”, pentru ca, ulterior, tot restul vieții, să sufere de artroză, picioarele fiindu-i deformate și dureroase și ajungând la imobilitate, în ultimii ani.

Această ultimă împrejurare rezultă și dintr-o notă informativă identificată în arhiva C.N.S.A.S. (*filele 37-38, vol.V, dosar de instanță*), în care informatorul „sursă” relatează o discuție purtată cu B. în ziua de 04 februarie 1978, ocazie cu care acesta a afirmat că A. (socrul său) „este bolnav și nu se poate mișca din pat, iar B. îl duce pe brațe ori de câte ori are nevoie”.

Martorii J., C. și L. (rude și, respectiv, afini ai deținuților politici A. și B.) au făcut și ei referire, în declarațiile formulate în fața Curții (*filele 282-283, 287-288 și 289-290, vol.III, dosar de instanță*), la starea în care se găseau aceștia la momentul eliberării, la cauzele acelei stări și la modul cum ea a evoluat, astfel:

La momentul eliberării, A. nu se putea ține pe picioare, astfel că a trebuit să fie cărat de către gardieni până în localitatea unde i s-a stabilit domiciliul forțat, iar multă vreme nu a avut putere nici să-și țină nepoții în brațe. Toată viața a suferit de artroză degenerativă severă, avea membrele și articulațiile diforme și dureroase, se deplasa cu dificultate, iar, la un moment dat, nu a mai putut să meargă decât sprijinindu-se în baston, pentru ca, spre finalul vieții, să fie imobilizat la pat, trebuind să fie hrănit și să i se asigure igiena personală de către membrii familiei.

În perioada imediat ulterioară eliberării, B. stătea aproape tot timpul în pat, întrucât nu se putea ține pe picioare, având membrele inferioare subțiri precum cele ale unui paralytic, iar ulcerele varicoase îi dădeau dureri insuportabile, spre finalul vieții conducând la o stare de infirmitate. Acesta relatează că a fost afectat, în mod special, de faptul că, în perioada încarcerării, pe timpul zilei, nu putea să se așeze pe patul din celulă și era nevoit să folosească, în acest scop, un scaun mic și strâmb, care nu-i permitea să-și mențină echilibrul, în condițiile în care el avea o constituție naturală athletică, situație ce a condus la agravarea bolii varicoase de care deja suferea. Tot acesta vorbea și despre hainele subțiri care îi erau date spre a le îmbrăca, ce nu ofereau protecție împotriva frigului, dar și despre lipsa de igienă, susținând că, împreună cu înfometarea, aveau rol de exterminare.

Conform declarației martorului M. (*filele 295-296, vol.III, dosar de instanță*), deținuții politici D. (al cărui strănepot este), C., B. și P. i-au relatat că, dintre toate penitenciarele în care au fost încarcerați, în cel din Râmnicu-Sărat au simțit cel mai puternic frig, fapt pe care îl consideră real, întrucât, cu ocazia vizitelor făcute acolo după anul 1990, a constatat că acel penitenciar nu era dotat cu un sistem de încălzire.

Potrivit martorului, din cauza condițiilor inumane de detenție, îndeosebi a frigului pătrunzător, D. a contactat o boală de plămâni, de care a suferit toată viața.

Relatări despre frigul din incinta penitenciarului au făcut și alți trei vizitatori ai acestuia.

Astfel, martorul B., care a vizitat Penitenciarul Râmnicu-Sărat împreună cu D., a precizat că atât acesta, cât și alți doi deținuți politici cu care a discutat, C. și B., i-au vorbit despre frigul pătrunzător de acolo, despre care afirmau că era atât de sever încât îngheța apa în cană și a constituit cauza pentru care atât ei, cât și mulți dintre cei încarcerați au dobândit afecțiuni pulmonare grave (*filele 61-62, vol.IV, dosar de instanță*).

La rândul său, martorul G. a declarat că aflase anterior, din discuții purtate cu deținuții politici C., D. și B., despre „înfrigurarea cumplită” pe care aceștia au trăit-o acolo, iar, în anul 1991, când i-a însoțit pe primii doi într-o vizită făcută la acel penitenciar, i-a fost lui însuși foarte frig, deși era bine îmbrăcat (*filele 293-294, vol.III, dosar de instanță*).

În sfârșit, martora H. (care, în anul 1992, a realizat un film documentar despre Penitenciarul Râmnicu-Sărat, fiind însoțită la acel moment de deținuții politici C. și D., ale căror mărturii au fost înregistrate audio-video), a arătat că i-a atras atenția, în mod deosebit, încă de la pătrunderea în acel penitenciar (dezafectat), frigul pătrunzător și insuportabil, care a făcut ca și aparatul de filmat să înghețe, în condițiile în care afară era primăvară (*filele 58-60, vol.IV, dosar de instanță*).

Martorul B. (istoric și director general al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc) a prezentat, în declarația sa (*filele 283-286, vol.II, dosar de instanță*), cu privire la condițiile de viață din celule, aspecte constatate prin documentare personală, astfel:

Celulele aveau dotări minimale, respectiv un pat, pe care deținuților, cazați individual, le era interzis să se așeze în cursul zilei, un scăunel și o improvizație de sobă, care, pe timp de iarnă, nu asigura căldură suficientă.

Ferestrele, deși oblonite, nu erau suficient de bine izolate, astfel că, pe timp de iarnă, zăpada pătrundea în celule.

Deținuții nu primeau îmbrăcăminte adecvată, neexistând nicio consemnare din care să rezulte că, pe timpul anotimpurilor friguroase, le erau puse la dispoziție obiecte de vestimentație diferite de cele din anotimpurile călduroase, mai groase.

6. Elementele caracteristice ale tratamentelor inumane și degradante aplicate în celule, în formele reținute de Curte, sunt dovedite, mai presus de orice îndoială, chiar prin documente identificate în dosarele personale ale deținuților politici, care confirmă și oferă deplină credibilitate mărturiilor anterior prezentate.

În concret, este vorba, în principal, despre rapoartele pe baza cărora inculpatul, în calitate de comandant al penitenciarului, a dispus pedepsirea disciplinară repetată a numeroși deținuți politici, din acele rapoarte, întocmite cu scopul sancționării lor, sub pretextul nerespectării „programului de cameră”, rezultând, în mod explicit, tratamentele inumane și degradante la care aceștia erau supuși în celule.

Astfel, Curtea a constatat, din *înscrisuri purtând chiar semnătura inculpatului*, că, pentru pretinse abateri disciplinare, având legătură cu viața în celule, deținuții politici au fost pedepsiți de către acesta, după cum urmează:

Deținutul politic M. (matricola nr.51)

- la data de 30 ianuarie 1957 (când se afla în celula nr.33), cu o zi de izolare, pentru că a aruncat „în mod dușmănos” cărbunii care i-au fost dați pentru foc, pe care i-a pus în gamela de mâncare, afirmând că aceștia sunt numai praf, iar el este bătrân și bolnav, înțelegându-se, din contextul relatării, că acei cărbuni nu puteau fi folosiți pentru încălzire, vreme de iarnă fiind (*filele 182-185, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 19 septembrie 1957 (când se afla în celula nr.2), cu o zi de izolare, pentru că a stat culcat în pat, iar, când i s-a cerut să se scoale, a refuzat, afirmând că nu poate sta altfel, întrucât este bolnav (*filele 167-169, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 07 decembrie 1957 (când se afla în celula nr.2), cu o zi de izolare, pentru că, la ora 20:30, nu a respectat „ordinul privitor la pat”, fiind găsit învelit cu pătura, iar, când i s-a atras atenția, i-a spus gardianului „să ia ceva să-i dea în cap”, continuând să stea culcat și învelit cu pătura (*filele 161-163, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 16 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare (pedeapsă menționată și în capitolul precedent), pentru că, pe lângă faptul că a bătut în ușa și a strigat din cameră, l-a acuzat pe comandant de „ostilitățile” desfășurate împotriva sa, reclamând calitatea slabă a combustibilului dat pentru încălzire - „praf de cărbune și lemn de brad” (*filele 158-159, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 30 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu o zi de izolare, pentru că, la ora 05:20, deși se dăduse deșteptarea, nu a vrut să se scoale din pat, cerând să mai fie lăsat să doarmă, întrucât nu a dormit în timpul nopții (*filele 153 și 157, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 02 aprilie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu o zi de izolare, pentru că, la un control efectuat în cameră, în lipsa deținutului, sub tinetă, a fost găsită o sfoară, iar, la aducerea lui în celulă, când a fost pus să măture, a scos acel obiect pe fărâș, afirmând că i s-a făcut o „înscenare” (*filele 149-150, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 14 iulie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu mustrare, pentru că s-a culcat înainte de a se da stingerea (*fila 142, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 23 iulie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că, la ora 20:00, nu a respectat programul ordonat, fiind găsit culcat pe pat și, atrăgându-i-se atenția, nu a vrut să se scoale (*filele 144-145, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 15 august 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că, la ora 20:30, nu a respectat programul, și-a pus o cârpă peste ochi, spunând că i-a dat-o medicul, dar, în realitate, dormea (*fila 137, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 23 august 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 21:35, s-a culcat pe jos cu hainele penale și, la ordinul gardianului, a refuzat să se ridice (*filele 135-136, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 24 septembrie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 7 zile de izolare, pentru că, la ora 15:00, nu a respectat programul și s-a culcat în pat, iar, când a fost atenționat, a strigat că „poate să vie toți Dumnezeii de pe fața pământului și el tot stă în pat” (*fila 131, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 30 septembrie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 08:00, a luat perna de pe pat și a pus-o pe scaun, iar, când a fost atenționat, a afirmat „mai bine să mă împușcați, decât așa viață” (*fila 132, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 09 decembrie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 20:10, a încercat să închidă geamul de la fereastră fără a raporta mai întâi șefului de secție (*filele 126-127, vol.III, dosar de urmărire penală*);
- la data de 12 februarie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 09.00, în timp ce era program de aerisire a camerelor, a închis geamul fără să raporteze, motivând, conform referatului olograf al ofițerului de serviciu, că „nu mai putea suporta frigul” (*filele 128-129, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 07 martie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit culcat în pat și a refuzat să se scoale, motiv pentru care gardianul a intrat în celulă și l-a răsturnat cu patul (*filele 122-123, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 20 iunie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 22:00, a fost găsit închizând geamul, fără aprobarea șefului de secție, iar, când i s-a atras atenția, a început să facă gălăgie în cameră (*filele 118-119, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 23 martie 1960 (când se afla în celula nr.35), cu 2 zile de izolare, pentru că, după ce s-a dat deșteptarea, nu a vrut să se scoale, lucru pe care l-a făcut abia când a auzit sirena de la fabrică la ora 05:30 (*filele 104-105, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 18 octombrie 1961 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că a fost găsit destrămând obielele, care erau noi și, fiind chestionat în legătură cu gestul său, a început să facă zgomot în cameră (*filele 89-90, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- la data de 28 noiembrie 1961 (când se afla în celula nr.35), cu 2 zile de izolare, pentru că a vărsat cenușa pe jos și a împrăștiat-o în cameră, iar, când i s-a dat motorină să curețe pe jos, a aruncat-o și pe aceasta, spunând că își bat joc de el, după care a început să țipe de se auzea în toată secția, afirmând că măsurile care se iau asupra lui „sunt venite de la centru” (*filele 87-88, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic A. (matricola nr.47, celula nr.3)

- la data de 26 august 1957, cu 7 zile de izolare, pentru că, la ora 21:20, nu a respectat programul de seară, în sensul că s-a dezbrăcat și s-a băgat sub pătură, pentru a se culca, deși i s-a spus că, având aprobat drept la pat, putea doar să stea întins, iar nu să și doarmă, după care a devenit recalcitrant, afirmând că „el, unde a fost, nu s-a cerut așa program” și a început să înjure cadrele penitenciarului, folosind cuvintele „bandiți” și „criminali”, strigătele sale tulburând liniștea în secție (*filele 475, 479 și 481, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 14 februarie 1958, cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 05:00, când s-a dat deșteptarea, cerându-i-se să scoată tineta, a spus că nu se poate ridica din pat, întrucât îl doare capul, iar, după ce gardianul supraveghetor a închis ușa, a început să adreseze injurii cadrelor penitenciarului, folosind cuvintele „criminalilor” și „câinilor” (*filele 335, 462 și 485, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 07 mai 1958, cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 09:50, gardianul care a deschis ușa celulei pentru a-i da apă, l-a găsit stând în șezut pe pat, iar, când i-a cerut să se ridice în picioare, a răspuns răstit că „nu îi facem noi educație aici, că educația i-au făcut-o alții” (*filele 484, 493 și 499, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 102, vol.II, dosar de instanță*);

- la data de 06 august 1958, cu 5 zile de izolare, pentru că, la ora 20:30, a pus mantaua pe jos și s-a culcat, iar, când i s-a ordonat să se ridice, a afirmat că, pentru el, gardianul supraveghetor este un „asasin”, după care s-a dezbrăcat de pantaloni și zeghe și s-a culcat din nou pe jos (*fila 502, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 100, vol.II, dosar de instanță*);

- la data de 14 august 1958, cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 20:30, în timp ce era supravegheat prin vizetă, a aruncat perna pe jos, iar, când i s-a ordonat să o ridice și să o pună pe pat, a afirmat că este ruptă și a dat cu picioarele în ea, băgând-o sub pat (*fila 501, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 19 august 1958, cu 3 zile de izolare, pentru că nu a respectat programul în cameră, fiind găsit dormind pe scaun, cu capul așezat pe tinetă, iar, când i s-a ordonat să se scoale, s-a ridicat, s-a dezbrăcat de cămașă și indispensabili și s-a culcat pe jos (*filele 320, 457 și 459, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 101, vol.II, dosar de instanță*);

- la data de 20 octombrie 1958, cu 2 zile de izolare, pentru că a închis geamul, fără să raporteze și, fiind întrebat, a afirmat că a uitat (*filele 496-497, vol.XI, dosar de urmărire penală și 95-96, vol.II, dosar de instanță*).

Deținutul politic L. (matricola nr.146)

- la data de 27 decembrie 1956 (când se afla în celula nr.16), cu o zi de izolare, pentru că, la momentul efectuării unei percheziții, atunci când i s-a dat ordin să se dezbrace, a început să strige la gardieni că sunt „oameni fără suflet și păgâni” și că „tocmai în ziua de Crăciun îl pedepsesc” și, deși i s-a ordonat să tacă, a continuat cu „manifestările dușmănoase”, strigând și mai tare (*filele 386-387, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 17 august 1957 (când se afla în celula nr.13), cu o zi de izolare, pentru că, la percheziție, s-a găsit asupra lui un pachet de pansament și, fiind întrebat ce face cu el, a răspuns că îi trebuie când vine frigul, după care a început să facă gălăgie, spunând că el a crezut că „se mai termină cu torturile” (*filele 367-369, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 31 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 05:50, după ce s-a dat deșteptarea, a fost găsit dormind rezemat de pat și, fiind atenționat, a întrebat „ce porcărie este aceasta?”, afirmând că un „comportament atât de dur față de el nu a pomenit de când este în penitenciar” (*filele 360-362, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 08 martie 1959 (când se afla în celula nr.13), cu 4 zile de izolare, pentru că, după ce i s-a atras atenția în legătură cu aprinderea focului și folosirea rogojinii, a început să facă gălăgie și să bată în ușă, solicitând prezența ofițerului de serviciu, pe motiv că a fost învinuit pe nedrept (*fila 324, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic D. (matricola nr.8)

- la data de 07 decembrie 1957 (când se afla în celula nr.14), cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 21:00, a fost găsit dormind în pat, învelit cu pătura și, fiind întrebat de ce nu respectă ordinul de program, a întrebat despre ce ordin este vorba, continuând să rămână culcat, învelit cu pătura peste brațe și picioare (*fila 678, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 30 ianuarie 1961 (când se afla în celula nr.2), cu 3 zile de izolare, pentru că a rupt o bucată de pânză dintr-un crac de izmană și a avut o comportare neregulamentară, răspunzând fără să fie întrebat (*fila 206, vol.IV și fila 670, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic P. (matricola nr.145, celula nr.9)

- la data de 09 octombrie 1961, cu 3 zile de izolare, pentru că a refuzat să dea hainele la spălat, motivând că sunt curate, însă, fiind controlat, s-a constatat că era îmbrăcat cu două cămăși murdare, împrejurare față de care a afirmat că îi era frig (*filele 79-80, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- la data de 29 decembrie 1961, cu 3 zile de izolare, pentru că, după distribuirea rufelor, a reclamat că nu și-a primit prosopul, care fusese dat la „reparat”, urmând să-i fie dat ulterior (*filele 77-78, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic R. (matricola nr.20, celula nr.32)

- la data de 09 octombrie 1958, cu muștrare, pentru că, după ora 21:00, a fost găsit dormind, de două ori, motivând că îi era somn (*fila 386, vol.III și fila 253, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 09 noiembrie 1958, cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit dormind la ora 11:00, dar și în cursul după-amiezii (*fila 385, vol.III și fila 252, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 10 ianuarie 1959, cu mustrare, pentru că a închis geamul fără să raporteze și, fiind întrebat, a afirmat că nu a știut că trebuie să procedeze astfel (*fila 251, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic A. (matricola nr.63)

- la data de 19 august 1958 (când se afla în celula nr.7), cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 21:30, nu a respectat programul, fiind găsit dormind, iar, când a fost întrebat, a motivat că era bolnav (*fila 44, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- la data de 23 iunie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 7 zile de izolare, pentru că a fost văzut destrămând obielele, care erau noi și, fiind întrebat de ce a procedat astfel, a răspuns că îi trebuia ață (*filele 36-37, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

Deținutul politic A. (matricola nr.552, celula nr.29)

- la data de 03 mai 1961, cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit dezbrăcat în indispensabili, iar când ofițerul de serviciu i-a atras atenția să nu se mai prezinte în acest fel, i-a spus acestuia că el ar trebui să-și scoată mâna din buzunar în fața unui „colonel nenorocit, care este pedepsit pe nedrept”, deși este comunist și posedă un carnet roșu în buzunar, după care a avut o comportare neregulamentară, adresându-i-se aceluși ofițer cu cuvântul „dumneata” (*filele 693-694, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 18 octombrie 1961, cu 7 zile de izolare, pentru că, la ora 15:30, a fost găsit învelit cu pătura peste picioare, cu toate că, în urmă cu 2 zile, i se atrăsese atenția că nu are voie să facă acest lucru, iar, după ce a fost informat despre nerespectarea programului, a afirmat „Iartă-l Doamne, că răutatea nu-i de la el, i-au sădit-o alții”, vorbind apoi singur prin cameră, de se auzea în toată secția (*fila 689, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- la data de 31 martie 1963, cu 5 zile de izolare, pentru că, în timpul unei percheziții generale, a refuzat să execute ordinul de a muta tineta din locul în care se găsea, spunându-i gardianului să o mute acesta, dacă are interes, întrucât este mai gras și mai robust, în timp ce el nu poate (*fila 684, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Pentru pretinse abateri disciplinare de aceeași natură, inculpatul a pedepsit și pe alți deținuți politici, astfel:

- A. (matricola nr.55, celula nr.11) - la data de 20 octombrie 1958, cu o zi de izolare, în condițiile în care medicul a menționat că acesta suferea de „neurastenii”, fiind iresponsabil, pentru că, la ora 19:15, a închis geamul fără să raporteze și, fiind întrebat de ce a procedat astfel, a răspuns că nu a știut (*fila 13, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- A., cu 7 zile de izolare, pentru că a rupt fața de pernă (*fila 56, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- V. - la data de 02 august 1959, cu 3 zile de izolare, pe motiv că, la momentul scoaterii la plimbare, a fost găsit cu cămașa ruptă la poale, constatându-se că nu a procedat astfel cu rea-credință, ci, din lipsă de petice, întrucât peticul rupt a fost folosit pentru a repara aceeași cămașă, la spate (*fila 253, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- R. (matricola nr.68, celula nr.25) - la data de 07 februarie 1958, cu 4 zile de izolare, pentru că a refuzat să se conformeze ordinului de a scoate din tinetă o bucată de scândură căzută când șeful de secție a verificat în celula acestuia dacă geamul era închis, cu toate că, la acel moment, deținutul era paralizat (*fila 294, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- E. (matricola nr.553) - la data de 03 februarie 1961 (când se afla în camera nr.5), cu o zi de izolare, pentru că, fiind supravegheat, a fost văzut destrămând din pătură pe o lungime

de 3 degete și, fiind întrebat de ce a procedat astfel, nu a răspuns nimic, dar l-a rugat pe gardian să nu-i facă raport (*fila 150, vol.I, dosar de instanță*);

- I. (matricola nr.3, celula nr.20) - la data de 17 ianuarie 1958, cu mustrare, pe motiv că, la ora 19:50, a pus batista la geam și, când i s-a dat ordin să o ia de acolo, a refuzat să-l execute, spunând că bate vântul (*fila 286, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

S-a mai reținut că tratamentele inumane și degradante la care erau supuși deținuții politici în celule rezultă și din alte înscrisuri (adrese și note) întocmite de cadre ale penitenciarului sau chiar de inculpatul însuși.

Astfel, într-o notă întocmită de oficiantul sanitar la data de 29 decembrie 1956, adresată comandantului penitenciarului, se menționa că deținutul de la celula nr.3, matricola nr.110 (n.r. T.) refuza să facă baie de o lună, pe motiv că „nu poate, fiind bolnav și având frig în celulă” și, în nenumărate rânduri, s-a plâns că nu poate să-și scoată tineta din celulă, fiind în pat bolnav (*fila 172, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Într-un raport din aceeași dată, un sergent major îi aducea la cunoștință comandantului penitenciarului că același deținut a refuzat plimbarea, începând cu data de 01 noiembrie 1956, motivând că este bolnav și, de asemenea, a refuzat aerisirea celulei, afirmând că „este frig în cameră și, dacă mai dă și drumul la geam, nu ar mai putea sta acolo”, soluția găsită de supraveghetor fiind aceea de a băga niște cârpe și o batistă, pentru a nu mai veni frig și curent pe la geam, iar, în continuarea raportului, se arăta că, de două săptămâni, deținutul nu se mai scula din pat și a refuzat să fie dus la baie, pe motiv că avea crampe intestinale și cea mai mică mișcare îi producea dureri foarte grave (*fila 174, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Într-o adresă din data de 31 iulie 1957, prin care Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, transmitea către Direcția Generală a Penitenciarelor, Serviciul de Pază și Regim două cereri ale deținutului politic T., se arăta că, la data de 27 iulie 1957, acesta a primit vizita procurorului militar însărcinat cu supravegherea, căruia i s-a plâns de „teroarea și tortura” din acel penitenciar, susținându-se în adresa respectivă că nu a dat, însă, exemple (*fila 175, vol.V, dosar de urmărire penală*).

7. Cu privire la normele în vigoare în perioada de referință, Curtea a constatat fie aplicarea abuzivă a acestora, printr-o interpretare discreționară, fie chiar încălcarea lor deliberată de către inculpat.

Cu caracter general, art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 (*filele 222-244, vol.II, dosar de urmărire penală*), stabilea, în sarcina comandantului de penitenciar, între alte atribuții, pe acelea de a se îngriji și controla ca viața deținuților, de la deșteptare și până la stingere, să se desfășoare în strictă conformitate cu programul zilnic, de a se îngriji de aprovizionarea penitenciarului, între altele, cu echipament, cazarmament, combustibil și toate cele strict necesare vieții deținuților și, respectiv, de a îndruma și supraveghea aplicarea măsurilor de igienă.

De asemenea, potrivit art.1 și art.2 din Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4044/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 192-211, vol.VI, dosar de instanță*), comandantul locului de deținere era șeful direct al întregului personal din subordine și purta întreaga răspundere pentru, între altele, corecta aplicare a regimului deținuților și avea, printre îndatoriri, pe acelea de a asigura dezinfectarea efectelor și a camerelor și de a urmări respectarea ordinii interioare în camere de către deținuți, fiind împuternicit să ia măsurile regulamentare de pedepsire împotriva acelor care le încălcau.

a) Referitor la *programul zilnic*, prin art.32 din HCM nr.729/1951, s-a prevăzut că odihna în pat a deținuților nu trebuia să depășească 7 ore în decurs de 24 de ore, iar art.28 din Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), în acord cu această normă, stipula că, pentru deținuții care nu munceau, programul zilnic se desfășura conform următorului orar: la ora 05:00 - deșteptarea; de la ora 05:00 la ora 08:00 - program administrativ, apelul și masa de dimineață; de la ora 08:00 la ora 11:00 - scoaterea în curțile de plimbare, vizita medicală și activitate cultural-educativă; de la ora 11:00 la ora 12:00 - masa de prânz; de la ora 12:00 la ora 18:00 - continuarea scoaterii în curțile de plimbare, vizita medicală și activitate cultural-educativă; de la ora 18:00 la ora 19:00 - masa de seară; de la ora 19:00 la ora 20:00 - apelul de seară; de la ora 20:00 la ora 22:00 - program administrativ în cameră; la ora 22:00 - stingerea, după care deținuții erau obligați să se găsească în paturi și să nu poarte discuții între ei.

Aplicarea normelor anterior menționate a prilejuit manifestarea comportamentului abuziv și discreționar al inculpatului, care, pentru a justifica pedepsirea disciplinară severă a deținuților politici pe motivul unor pretense încălcări ale programului zilnic, pe de o parte, a impus a fi interpretată drept odihnă simplă așezare pe pat sau chiar sprijinirea de acesta, iar, pe de altă parte, conștient fiind de lipsa, devenită traumatizantă, a oricărei activități, de restricționarea drastică a minimumului de exercițiu fizic pe care îl asigura plimbarea, tot de el impuse (aspecte evidențiate în capitolul precedent) și de efectul devastator produs de măsurile respective, perpetuate vreme de ani, asupra psihicului acelor deținuți, și-a canalizat întreaga atenție spre supravegherea lor permanentă (transformată într-o adevărată pândă), prin intermediul gardienilor din subordine (care, pentru a nu fi reperați, își înveleau încălțăminte în pâslă), exclusiv în legătură cu momentele deșteptării și stingerii, sancționând apoi, în mod drastic, abateri minore (și de numai câteva minute) de la program, în condițiile în care, potrivit cadrului normativ al epocii, pedepsele de el aplicate nu puteau fi contestate, după cum nu puteau fi contestate nici faptele descrise de gardienii supraveghetori, a căror realitate a fost negată deseori de către deținuții politici, care, potrivit mențiunilor din rapoartele de pedepsire anterior citate, au reclamat „învinuiri nedrepte”, „înscenări” și „bătăi de joc” la adresa lor.

b) Cu privire la *combustibil* (a cărui procurare constituia, potrivit dispozițiilor art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952, o atribuție comandantului), situația de fapt demonstrează că acesta se afla la dispoziția inculpatului în cantități suficiente și având o calitate ce asigura o valoare energetică satisfăcătoare, câtă vreme camerele deținuților de drept comun (amplasate în incinta aceluiași corp de clădire), erau bine încălzite, astfel cum a declarat, în cursul procesului penal, martorul C..

În aceste condiții, aprovizionarea celulelor deținuților politici cu combustibil insuficient și de slabă calitate (câteva bucăți de lemn de brad, cu putere calorică mică și cărbune umed, oferit în formă de praf, pentru că, în formă agregată, ar fi permis folosirea lui ca instrument de scris), precum și neluarea unor măsuri administrative minime pentru izolarea ferestrelor acelor celule contra intemperiilor și asigurarea funcționării la o capacitate acceptabilă a sobelor din dotare, nu puteau fi decât rezultatul unor acțiuni sau inacțiuni deliberate și manifestarea unui alt act de abuz din partea inculpatului, dublat de aplicarea de pedepse disciplinare severe în cazurile când acei deținuți, pentru a se încălzi, atunci când nu mai suportau frigul sau a se proteja de intemperii, îndrăzneau să se învelească, între deșteptare și stingere, cu pătura, să poarte concomitent două cămăși murdare, refuzând să dea una la spălat, pentru că altfel ar fi pierdut din căldura corporală, să pună niște cărpe în rosturile ferestrei sau doar să închidă geamul.

c) Referitor la *măsurile de igienă* (a căror aplicare, potrivit dispozițiilor art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților

de Muncă, adoptat în anul 1952, inculpatul trebuia să o îndrume și supravegheze, luând măsuri de dezinfectare a camerelor și de păstrare a lor în cea mai mare curățenie, astfel cum prevedea art.28 din același act normativ), se constată, în fapt, inexistența lor, realitatea (descrisă în mărturiile anterior menționate) fiind aceea a menținerii deliberate a deținuților politici în condiții mizere, cu tinete pentru colectarea materiilor fecale la mică distanță de locul în care mâncau, golite în funcție de programul administrativ stabilit pentru deținuții de drept comun folosiți la această activitate.

Faptul că deținuții politici erau împiedicați să părăsească celulele individuale (cu excepția plimbării zilnice de 5-15 minute și a băii săptămânale), făcea, de altfel, imposibilă aplicarea unor măsuri eficiente de igienizare a acelor spații.

De altfel, în Raportul de activitate medico-sanitară pe trimestrul I/1961, transmis de Penitenciarul Râmnicu-Sărat, prin adresa nr.330 din data de 05 aprilie 1961, sub semnăturile inculpatului, în calitate de comandant și oficianului sanitar, către Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (Formațiunea 0951 București), Secția Sanitară (*filele 27-33, vol.III, dosar de instanță*), la capitolul „igienă”, se arată că aceasta a fost asigurată prin spălarea cu apă fiartă a dormitoarelor (subînțelegându-se că era vorba doar despre camerele comune, în care erau cazați deținuții de drept comun, nu și despre celulele individuale alocate deținuților politici), acțiune pe care niciun document nu o constată a fi fost cu adevărat efectuată și nici vreunul dintre deținuții politici supraviețuitori, nici deținutul de drept comun audiat ca martor (ce a indicat activitățile administrative la care a fost folosit în cadrul penitenciarului) nu au menționat-o ca fiind vreodată realizată.

d) Încălcarea normelor este evidentă în ceea ce privește *echipamentul* deținuților politici (a cărui asigurare era, conform dispozițiilor art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952, în sarcina inculpatului).

Astfel, în perioada de referință, mai întâi, prin Ordinul nr.1250/1957, iar, apoi, prin Ordinul nr.3500/1961, ambele emise de ministrul Afacerilor Interne, au fost aprobate instrucțiunile de aplicare, între altele, a normelor de echipament în formațiunile și unitățile Ministerului Afacerilor Interne, inclusiv penitenciarele (*filele 127-273, vol.III și 120-138, vol.VI, dosar de instanță*).

Prin norma nr.19 din Ordinul nr.1250/1957, au fost stabilite sortimentele echipamentului destinat tuturor deținuților din penitenciare, în funcție de anotimp și s-a prevăzut durata serviciului fiecărui sortiment, Curtea reținând, cu relevanță în speță, că, pentru vară (considerată din luna mai până în luna octombrie), erau prevăzute două cămăși din pânză, o bluză din pânză, o pereche de izmene din pânză, o pereche de pantaloni din pânză, o pereche de obiele din pânză și o pereche de bocanci (fiecare cu durata serviciului de un an), iar, pentru iarnă (considerată din luna noiembrie până în luna aprilie), două cămăși din pânză, o pereche de izmene din pânză, un veston din postav, o pereche de pantaloni din postav, o pereche de obiele din molton și o pereche de bocanci (fiecare cu durata serviciului de un an), precum și o manta din postav (cu durata serviciului de 2 ani).

Prin norma nr.12 din Ordinul nr.3500/1961, aplicabilă deținuților care nu munceau, era menținută diferențierea echipamentului (pânză sau postav/aba) în funcție de aceleași anotimpuri, fiind modificat numărul unui sortiment (3 cămăși din pânză pentru tot anul) și majorată durata serviciului (pentru bluza, cămășile, izmenele și pantalonii din pânză la 2 ani, pentru pantalonii din postav la 2 ani, pentru bocanci, menționați a avea talpa din cauciuc, la 2 ani, pentru vestonul din postav la 3 ani, iar pentru mantaua din postav la 4 ani), care era menținută doar pentru un sortiment (obiiele, la un an).

Situația de fapt ce rezultă din probatoriul anterior prezentat (relevante fiind declarația martorului C., mărturia autobiografică a fostului deținut politic B., dar și mențiunile din unele rapoarte de pedepsire anterior citate) contravine acestor norme, întrucât, potrivit aceluși probatoriu, deținuții politici purtau același echipament, fie vară, fie iarnă, așa-zisa manta era confecționată din același material precum cămașa (pânză), iar obiectele de îmbrăcăminte nu erau niciodată schimbate, la fel și bocancii, toate fiind purtate ani la rândul, chiar și după ce se rupeau și, pentru a putea fi folosite, trebuiau peticite.

În acest context, Curtea reamintește afirmațiile martorului C. (încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, numai luând în considerare cea de-a doua perioadă a detenției, timp de peste 5 ani și 3 luni), că echipamentul era același, fie vară, fie iarnă (o pereche de pantaloni, o cămașă, niște cârpe pe post de obiele, bocanci fără șireturi și o așa-zisă manta, confecționată din același material precum cămașa) și nu i-a fost niciodată schimbat, permițându-i-se doar, sub supravegherea gardianului, să cârpească obiectele de îmbrăcăminte ajunse într-un stadiu avansat de uzură.

La rândul său, rememorând perioada detenției, B. (încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat timp de peste 5 ani și 8 luni) a relatat despre o cămașă pe care o purta de 4 ani, ajunsă numai fâșii, cu pânza atât de putredă că nu mai putea fi cusută, întrucât așa o rupea, despre obielele de mărimea și grosimea unei batiste și despre bocancii pe care i-a purtat pe toată perioada detenției, rămași fără talpă, astfel că, pe timp de iarnă, degetele de la picioare i-au degerat.

Relevantă a fost apreciată și reamintirea pedepsirii disciplinare a unui deținut politic, V., pe motiv că și-a rupt cămașa la poale, ca să folosească peticul pentru a o repara la spate.

C. Înfometarea

1. Izolării și tratamentelor inumane și degradante deja menționate li s-a adăugat, în completarea formelor de manifestare a regimului abuziv la care au fost supuși deținuții politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, tot ca un tratament inuman, având însă un evident scop de exterminare, înfometarea sistematică a acestora, realizată, în mod deliberat, chiar prin încălcarea normelor de hrană prevăzute în instrucțiunile edictate formal în perioada de referință, în următoarele modalități:

- neintroducerea în alimentație a produselor prevăzute în normele de hrană;
- nerespectarea valorii calorice stabilite prin aceleași norme;
- refuzul aprobării sau aprobarea discreționară a normelor de hrană special reglementate pentru deținuții bolnavi.

2. Cadrul normativ specific a fost reprezentat, în perioada de referință, de două ordine ale ministrului Afacerilor Interne:

- Ordinul nr.1430/1958, privind aplicarea normelor de hrană prevăzute în Instrucțiunile nr.673.100/1958 (*filele 58-126, vol.III și 216-256, vol.VI, dosar de instanță*);
- Ordinul nr.3820/1961, privind aplicarea normelor de hrană prevăzute în Instrucțiunile nr.320/1961 (*filele 177-191, vol.VI și 107-134, vol.VII, dosar de instanță*).

De asemenea, ca *normă generală*, art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 (*filele 222-244, vol.II, dosar de urmărire penală*), prevedea, în sarcina directorului (comandantului) de penitenciar, obligația de a se îngriji de aprovizionarea cu alimente și toate cele strict necesare vieții deținuților.

Tot ca *normă generală*, art.57 alin.1 și alin.4 din Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui

Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), prevedea obligația comandantului de penitenciar de a urmări cu strictețe ca norma de alimente cuvenită deținuților, stabilită conform dispozițiilor în vigoare, să fie distribuită întocmai acestora, iar hrana să fie variată.

a) Instrucțiunile nr.673.100/1958

Potrivit art.7, *comandantul penitenciarului avea obligația de a se îngriji permanent de hrănirea efectivelor din unitate, urmărind ca acestea să primească în întregime și la timp rațiile ce li se cuveneau din toate normele de hrană, precum și obligația de a controla calitatea hranei preparate și repartizarea acesteia celor în drept să o primească.*

De asemenea, conform art.8, *comandantul unității era răspunzător pentru organizarea hrănirii, având obligațiile de a asigura bunul trai și sănătatea întregului efectiv, de a aproba tabelul privind repartiția alimentelor și de a controla calitatea hranei.*

Cu privire la deținuți, au fost reglementate norme aplicabile în funcție de anotimp (vară, considerată de la data de 01 iunie până la data de 31 octombrie - 5 luni și, respectiv, iarnă, considerată de la data de 01 noiembrie până la data de 31 mai - 7 luni) și o normă de substituiri.

Norma nr.24, care reglementa hrănirea deținuților, indiferent de categoria acestora și locul de deținere, prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 2.449 calorii (vara) și, respectiv, 2.443 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 2.445 calorii, compuse din pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, făină de porumb (mălai), arpacaș, fasole uscată boabe, carne de vită, subproduse din carne, slănină sărată, ulei comestibil, cartofi, murături diferite (iarna), varză murată (iarna), ceapă, rădăcinoase diferite (iarna), legume proaspete diferite de sezon (vara), pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, boia de ardei, oțet de vin, sare comestibilă și tărațe pentru borș.

Norma nr.27, care reglementa hrănirea deținuților bolnavi din infirmerii și spitale, precum și a deținuților bolnavi care necesitau regim dietetic (în acest ultim caz la prescripția medicului și cu aprobarea scrisă a comandantului), prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 2.485 calorii (vara) și, respectiv, 2.493 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 2.489 calorii, compuse din pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, arpacaș, griș, orez, paste făinoase albe, fasole uscată boabe, carne de vită, ulei comestibil, lapte proaspăt, brânzeturi, cartofi, varză murată (iarna), ceapă, rădăcinoase diferite (iarna), legume proaspete diferite de sezon (vara), pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, boia de ardei, sare comestibilă și tărațe pentru borș.

Norma nr.28, care reglementa hrănirea deținuților bolnavi TBC, precum și a altor deținuți bolnavi care necesitau regim dietetic (în acest ultim caz la prescripția medicului și cu aprobarea scrisă a comandantului), prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 3.823 calorii (vara) și, respectiv, 3.819 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 3.820 calorii, compuse din pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, arpacaș, griș, orez, paste făinoase albe, fasole uscată boabe, carne de vită, slănină sărată, ulei comestibil, lapte proaspăt, brânzeturi, cartofi, varză murată (iarna), murături diferite (iarna), ceapă, rădăcinoase diferite (iarna), legume proaspete diferite de sezon (vara), pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, unt proaspăt, boia de ardei, oțet de vin, sare comestibilă și tărațe pentru borș.

Norma nr.31, care reglementa hrănirea deținuților distrofici (la prescripția medicului și cu aprobarea scrisă a comandantului), prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 3.452 calorii (vara) și, respectiv, 3.449 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 3.450 calorii, compuse din pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, făină de porumb (mălai), arpacaș, orez, paste făinoase albe, fasole uscată boabe, carne de vită, ulei comestibil, slănină sărată, brânzeturi, lapte proaspăt, cartofi, varză murată (iarna), ceapă, legume proaspete

diferite de sezon (vara), rădăcinoase diferite (iarna), fructe uscate diferite, pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, oțet de vin, sare comestibilă, tărațe pentru borș și drojdie de bere.

Norma nr.33, care reglementa hrănirea deținuților aflați în refuz declarat de hrană (numai în cazurile stabilite prin aprobarea comandantului și sub îndrumarea medicului), prevedea asigurarea unei rații zilnice de 1.890 calorii, compusă din ouă, lapte proaspăt, carne de vită, griș, marmeladă, zahăr, ulei comestibil, cartofi, fasole uscată boabe, rădăcinoase diferite și sare comestibilă.

Norma nr.35 reglementa substituirile de alimente, numai în cazuri excepționale, atunci când, în depozitul unității sau în depozitele centrale, lipseau unele alimente dintre cele prevăzute de normele anterior menționate.

Orice substituie se putea realiza doar cu aprobarea scrisă a comandantului și numai la echivalentul cantitativ prevăzut în norma respectivă.

Atunci când substituirea se referea la alimente procurate local (precum carne, lapte, ouă, legume), comandantul unității avea obligația de a cerceta cauzele pentru care produselor respective lipseau, motivația normei fiind aceea a preîntâmpinării unor eventuale neglijențe sau abuzuri.

Erau prevăzute reguli speciale de substituie a alimentelor, menționându-se că rațiile de carne de vită din norme putea fi substituite numai parțial și doar cu carne de oaie sau de porc, fără a se depăși lunar 20% și, respectiv, 30% din valoarea calorică a rațiilor respective.

b) Instrucțiunile nr.320/1961

Potrivit art.5, comandantul avea obligația de a se îngriji permanent de hrănirea efectivelor din unitate, urmărind ca acestea să primească în întregime și la timp rațiile ce li se cuveneau din toate normele de hrană, precum și obligația de a controla calitatea hranei preparate și repartizarea acesteia celor în drept să o primească.

De asemenea, conform art.6 alin.1 și alin.2, comandantul unității era răspunzător pentru organizarea hrănirii, având obligațiile de a asigura bunul trai și menținerea sănătății întregului efectiv, de a aproba tabelul privind repartiția alimentelor și de a controla calitatea hranei.

Potrivit art.42 alin.1 și alin.2, tabelul de repartiție a alimentelor pe zile, mese și feluri de mâncare era aprobat de către comandantul unității.

Conform art.45 alin.1 și alin.2, distribuția hranei preparate trebuia să se realizeze de 3 ori pe zi, la intervale care să nu depășească 7 ore.

În art.46 alin.2 și alin.3, se prevedea că aprobarea regimului de hrănire era dată de către comandantul unității și că, pentru repartiția alimentelor la cele 3 mese zilnice, se recomanda a se respecta următoarea proporție: dimineața (20-30% din totalul kaloriilor), la prânz (45-50% din totalul kaloriilor), seara (20-25% din totalul kaloriilor).

Cu privire la deținuți, au fost reglementate norme aplicabile în funcție de anotimp (vară, considerată de la data de 01 iunie până la data de 31 octombrie - 5 luni și, respectiv, iarnă, considerată de la data de 01 noiembrie până la data de 31 mai - 7 luni) și o normă de substituiri.

Norma nr.22, care reglementa hrănirea deținuților, indiferent de categoria acestora și locul de deținere, prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 2.449 calorii (vara) și, respectiv, 2.443 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 2.445 calorii, compuse din pâine integrală, făină de grâu integrală, făină de porumb (mălai), arpacaș, fasole boabe, carne de vită, subproduse de carne, slănină sărată, ulei comestibil, cartofi, murături diferite (iarna),

varză murată (iarna), ceapă, rădăcinoase diferite (iarna), rădăcinoase diferite (vara), legume proaspete diferite (vara), pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, sare comestibilă și tărațe pentru borș.

Norma nr.25, care reglementa hrănirea deținuților bolnavi din infirmerii și spitale, precum și a deținuților bolnavi care necesitau regim dietetic (în acest ultim caz la prescripția medicului și cu aprobarea scrisă a comandantului), prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 2.485 calorii (vara) și, respectiv, 2.493 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 2.489 calorii, compuse din pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, arpacaș, griș, orez, paste făinoase, fasole boabe, carne de vită, ulei comestibil, lapte proaspăt, brânzeturi, cartofi, varză murată (iarna), ceapă, rădăcinoase diferite (iarna), rădăcinoase diferite (vara), legume proaspete de sezon (vara), pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, sare comestibilă și tărațe pentru borș.

Norma nr.26, care reglementa hrănirea deținuților bolnavi TBC, precum și a altor deținuți bolnavi care necesitau regim dietetic (în acest ultim caz la prescripția medicului și cu aprobarea scrisă a comandantului), prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 3.823 calorii (vara) și, respectiv, 3.819 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 3.820 calorii, compuse din pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, arpacaș, griș, orez, paste făinoase, fasole boabe, carne de vită, slănină sărată, ulei comestibil, lapte proaspăt, brânzeturi, cartofi, varză murată (iarna), murături diferite (iarna), ceapă, rădăcinoase diferite (iarna), rădăcinoase diferite (vara), legume proaspete de sezon (vara), pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, unt proaspăt, sare comestibilă și tărațe pentru borș.

Norma nr.29, care reglementa hrănirea deținuților distrofici (la prescripția medicului și cu aprobarea scrisă a comandantului), prevedea alimentarea cu produse având o valoare zilnică de 3.452 calorii (vara) și, respectiv, 3.449 calorii (iarna), cu o medie zilnică de 3.450 calorii, compuse din următoarele pâine de grâu integrală, făină de grâu integrală, făină de porumb (mălai), arpacaș, orez, paste făinoase, fasole boabe, carne de vită, ulei comestibil, slănină sărată, brânzeturi, lapte proaspăt, cartofi, varză murată (iarna), ceapă, legume proaspete diferite de sezon (vara), rădăcinoase diferite (vara), rădăcinoase diferite (iarna), fructe uscate diferite, pastă de tomate, zahăr, marmeladă, surogat de cafea, oțet, sare comestibilă, tărațe pentru borș și drojdie de bere.

Norma nr.31, care reglementa hrănirea deținuților aflați în refuz declarat de hrană (numai cu aprobarea scrisă a comandantului și sub îndrumarea medicului), prevedea asigurarea unei rații zilnice de 1.900 calorii, compusă din ouă, lapte proaspăt, carne de vită, griș, marmeladă, zahăr, ulei comestibil, cartofi, fasole boabe, morcovi și sare comestibilă.

Norma nr.33 reglementa substituirile de alimente, numai în cazuri excepționale, atunci când, în depozitul unității, lipseau unele alimente dintre cele prevăzute de normele anterior menționate.

Pentru toate categoriile de deținuți, *substituirile trebuiau aprobate în prealabil de către o structură anume desemnată din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, excepție făcând carnea, laptele, ouăle și legumele proaspete de sezon, care puteau fi substituite cu aprobarea scrisă a comandantului, însă numai după ce organul de aprovizionare îi prezenta negații scrise din partea furnizorilor.*

Comandantul avea obligația de a cerceta cauzele pentru care produsele respective lipseau, motivația fiind tot aceea a preîntâmpinării unor eventuale nereguli și abuzuri.

Erau prevăzute reguli speciale de substituire a alimentelor, menționându-se că rațiile de carne de vită din norme puteau fi substituite numai parțial și doar cu carne de cal, porc sau oaie, fără a se depăși lunar, 80%, 30% și, respectiv, 20% din valoarea calorică a rațiilor respective.

De asemenea, era menționată modalitatea de realizare a substituirii pentru fiecare aliment, precum: pâinea integrală de grâu - cu pâine albă sau pâine integrală de seară; pastele făinoase - cu orez, griș, fasole, linte, bob, crupe, cartofi proaspeți sau mază decorticată; subprodusele de carne - cu carne de vită, ovine ori cabaline, slănină, jumări sau fasole; slănina - cu untură de porc, unt, salam, cârnați, mezeluri, conserve de carne de vită ori porc, conserve de carne de porc cu fasole sau arpacaș, conserve de legume, brânză de oi, carne de vită, oaie ori porc sau jumări; cartofii proaspeți - cu cartofi ori legume deshidratate, varză proaspătă sau murată, crupe, orez, paste făinoase, fasole, linte, mază decorticată, conserve de legume verzi, murături, legume proaspete diferite.

3. Situația de fapt ce rezultă din probatoriul cauzei este într-o vădită contradicție cu normele citate, dovedind înfometarea sistematică a deținuților politici (de care, conform dispozițiilor normative anterior menționate, este direct răspunzător inculpatul, în calitate de comandant al penitenciarului), în scopul exterminării acestora, sens în care sunt relevante chiar mărturiile unora dintre acei deținuți.

Astfel, deținutul politic C., audiat ca martor în cursul procesului penal (*filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 223-227, vol.II, dosar de instanță*), a precizat că mâncarea era „puțină și proastă”, astfel că tot timpul suferea de foame.

Pentru a se alimenta, fiecare deținut avea la dispoziție un castron metalic, o lingură metalică și o scândură din lemn (folosită pentru pâine și mămăligă), toate aceste obiecte fiind marcate cu numărul celulei în care era întemnițat, pentru a se evita lăsarea de semne.

Dimineața, primea, întotdeauna, în castron, pe post de surogat de cafea, un lichid de culoare neagră, în fapt o fiertură de orzoaică cu gust de bromură și numai o feliuță de pâine.

La prânz și seara, primea, tot în castron, același fel de mâncare în cursul unei zile, la care se adăuga mămăligă, niciodată pâine.

Existau numai patru feluri de mâncare, care se repetau la nesfârșit, și anume: un arpacaș din fiertură de boabe de grâu, varză murată, de multe ori imposibil de mâncat întrucât era sărată și uneori chiar amară, o mâncare modestă de cartofi și o mâncare de fasole, pe care o considera un adevărat lux.

În toate cazurile, porțiile erau foarte mici, astfel că niciodată nu-și putea potoli foamea.

Făcând comparație cu alte locuri de deținere în care a mai fost încarcerat, martorul a precizat că, la Penitenciarul Spital Văcărești, mâncarea era mai multă și mai bună.

Efectul înfometării a fost acela că, la momentul eliberării (care, în cazul martorului, s-a produs chiar din Penitenciarul Râmnicu-Sărat), avea, la o înălțime de 1,77 metri, numai 51-52 de kilograme, față de cele 67-70 de kilograme pe care le avea la momentul încarcerării în acel penitenciar.

Potrivit martorului, felurile de mâncare anterior menționate erau primite de către toți deținuții politici, inclusiv cei bolnavi.

În acest context, martorul a relatat situația deținutului politic ARNĂUTU JENICĂ (cu care a fost vecin de celulă și a conversat în limbaj Morse), precizând că acesta, care suferea de ulcer, a formulat o modestă cerere de a nu i se mai pune sare în mâncare, dar cererea respectivă nu i-a fost aprobată.

Deținutul politic C., în înregistrările audio-video administrate, ca mijloace de probă, în cursul judecății, în ședința publică de la termenul din data de 25 februarie 2015, în prezența inculpatului și a apărătorului său (*fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 73-74, 196-200, vol.IV, dosar de instanță*), a afirmat că mâncarea din penitenciar era „de

exterminare”, întrucât deținuții politici primeau alimente în limita a numai 400-500 de calorii pe zi și, din această cauză, numai cei dotați fizic cu o rezistență deosebită au supraviețuit.

Conform mărturiei sale înregistrate, alimentul de bază consta în crupe de orz, așa-zisul arpacaș, căruia nu îi erau adăugate nici grăsimi, nici vreun fel de ierburi care să asigure vitaminizarea, astfel că aproape toți deținuții politici sufereau de scorbut, iar, pe lângă acesta, era oferită o turtă, obținută dintr-un amestec de făină de mălai și făină din semințe de mătură, pus într-o tavă de tablă, opărit și copt, prinzând astfel crustă deasupra și dedesubt, care înlocuia pâinea.

Din cauza înfometării, pe perioada detenției, a pierdut jumătate din greutatea corporală, astfel că, dacă la momentul încarcerării, avea 112 kilograme, la cel al eliberării (realizată, și în cazul său, chiar din Penitenciarul Râmnicu-Sărat), cântărea numai 51 de kilograme.

Aceste susțineri sunt confirmate prin declarația surorii deținutului politic anterior menționat, C., audiată ca martor (*filele 120-125, vol.I, dosar de urmărire penală*), care a arătat că, la momentul eliberării din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, acesta era atât de transformat fizic încât l-a recunoscut cu greu, relatând apoi că fratele său slăbise foarte mult, avea numai 50-60 de kilograme, era desfigurat, cu oasele craniului și dinții proeminenți, din cauza pierderii în greutate și cu edeme îngrozitoare la coate, genunchi și glezne, provocate de înfometare, iar starea gravă în care se afla l-a determinat pe doctorul care l-a consultat să fie rezervat cu privire la șansele lui de supraviețuire.

Aceeași martoră a precizat că starea fizică a fratelui său din momentul eliberării se datora condițiilor de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, întrucât, atunci când l-a văzut ultima oară, în anul 1955, după 8 ani de detenție petrecuți în alte penitenciare, starea fizică a acestuia era normală, fiind doar puțin slăbit.

Afirmații similare a făcut și martora B., o altă soră a aceluiași deținut politic, care, în declarația sa (*filele 114-119, vol.I, dosar de urmărire penală*), a confirmat că, la momentul eliberării din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, acesta era foarte slăbit, cântărind numai 55-56 de kilograme, față de cele 112 kilograme pe care le avea la data arestării.

Starea fizică în care se afla același deținut politic la momentul eliberării din Penitenciarul Râmnicu-Sărat (realizată la data de 09 iulie 1962, după mai mult de 4 ani și 8 luni cât a fost încarcerat acolo) rezultă și dintr-o notă informativă înregistrată la data de 11 iunie 1964 (*fila 187, vol.IV, dosar de urmărire penală*), în cuprinsul căreia informatorul „sursă” menționează, între altele, următoarele: „C. a venit să mă vadă sâmbătă, 9 mai (...) Înfățișarea sa e surprinzător de bună. (...) A stat în diverse închisori 15 ani, de unde a ieșit pe targă. (...) În primul an, mama sa l-a întovărășit, dându-i toate îngrijirile. Una din surorile sale, care e farmacistă, a fost de asemenea în măsură să-l ajute să-și refacă sănătatea”.

De asemenea, deținutul politic D., în înregistrarea audio-video administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015, în prezența inculpatului (care a precizat că nu contestă nimic din afirmațiile acestuia) și a apărătorului său (*fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*), a arătat că, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a suferit de o „foamete cumplită”, astfel că, la momentul eliberării (realizată, și în cazul său, tot din acest penitenciar, unde a fost încarcerat timp de mai mult de 4 ani și 10 luni), arăta „ca ieșit din mormânt”, întrucât era slab și nu avea putere, motiv pentru care nu și-a putut duce nici micul bagaj avut asupra lui, pe care i l-a cărat însoțitorul său, iar persoanele întâlnite pe drum i-au dat să mănânce pâine și mere, ca la un muribund.

Deținutul politic E. a lăsat mărturie scrisă despre înfometarea la care a fost supus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, făcând, în lucrarea autobiografică „Insula Robinson”,

administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 233, vol.I, dosar de instanță*), următoarele precizări: „Ochiul diabolic vrea să vadă dacă cele patru chinuri perfecte la care am fost osândit: foamea, frigul, încremenirea și singurătatea acționează din plin, își fac efectul pe de-a-ntregul. Îmi cercetează cu atenție chipul și trupul ca să vadă dacă foamea cea nemiloasă ce bântuie pe aici, care mi-a pătruns adânc în măruntaie, în sânge, în creier, în fiecare celulă din corp și care mi-a scofâlcit obrații, mi-a crestat fața, mi-a împăienjenit ochii, mi-a supt trupul și mi-a uscat mădulele, își desăvârșește opera. (...) Măinile și buzele trebuie să rămână încremenite. Ele nu pot fi folosite decât pentru hrănire, pentru ducerea mămăligii sau a arpacașului la gură și transformarea lor în bol alimentară. (...) Sunt și muște din cele mari - nu știu de unde și de ce au pătruns aici, unde stăpânul cel avar al chiliei nu lasă să se risipească nici cea mai neînsemnată frântură de pâine, mămăligă, cartof sau vreun bob de arpacaș. (...) Nu-i vorba că s-ar cunoaște prea mult efectul raidurilor lor tâlhărești asupra celor 700 de calorii la care am dreptul zilnic. (...) Îmi consult calendarul format pe răbojul minții și aflu că astăzi este 21 ianuarie 1962. Iarna a fost ceva mai blândă decât precedentele două. (...) Pesemne că administrația pușcăriei a ținut seamă de asta și, ca să nu ne ușureze cât de cât soarta de sclavi, a redus sub 1.000 calorii ce ni le asigură zilnic. Foamea și frigul fac parte din arsenalul de arme folosit de regim pentru «îmblânzirea» nu numai a adversarilor politici, ci și a întregului popor, cu care este în război civil nedeclarat. (...) Melancolia mă poartă spre alte zile triste, spre începutul anului 1963, când ne aflam în puterea unei ierni crâncene. Foamea mă chinuia cu și mai mare cruzime, căci nevoia de calorii sporise odată cu răcirea vremii. Singurul aliment cu care îmi mai duceam zilele era codrul de mălai copt, «turtoiu», cum îi spuneau deținuții. Odată la trei zile primeam și câte o felioară de pâine, de vreo sută de grame. Atunci era un adevărat ospăț pentru mine, căci o rupeam în mici bucățele și o mâncam cu mămăligă, ca pe un fel aparte, ca pe friptură sau brânză. Atunci îmi permiteam luxul de a răspunde la apelurile disperate ale sărmanelor vrăbii lăsate pe drumuri de venirea zăpezii, singurele ființe cu care aveam voie să fiu în contact fără a fi pedepsit cu carceră. Numai că eram prea sărac și flămând ca să-mi împart mămăliga cu ele”.

Partea civilă E., soția deținutului politic anterior menționat, a evidențiat, în declarația din cursul judecății (*filele 140-141, vol.II, dosar de instanță*), starea fizică în care se găsea acesta la data eliberării: cântărea numai 30 de kilograme, față de 82 de kilograme la momentul încarcerării și avea o înfățișare atât de diferită de cea normală încât, la revenirea acasă, nu a fost recunoscut de proprii părinți și frați.

Conform părții civile, soțul său i-a spus că, în perioada detenției din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a fost chinuit de foame, întrucât primea, drept hrană principală, o turțiță pregătită din cereale fierte (orz sau ovăz), dintre cele care erau date și animalelor.

Partea civilă a făcut referire și la susținerile unei persoane care l-a întâlnit pe soțul său după câteva ore de la eliberare, în trenul care îl ducea spre casă, aceasta afirmând despre el că „arăta ca o mumie” și, respectiv, că „deținuții de la Auschwitz arătau mai bine”.

Susținerile părții civile au fost confirmate de persoana respectivă, I., audiat de Curte în calitate de martor (*filele 239-240, vol.II, dosar de instanță*).

Martorul a declarat că l-a întâlnit pe generalul E., la câteva ore după eliberarea lui din Penitenciarul Aiud, la data de 01 august 1964, în trenul care circula de la Cluj spre București, iar, cu acea ocazie, a constatat că acesta arăta „ca o mumie”, întrucât i se vedeau doar oasele acoperite de piele, martorul susținând că niciodată în viața lui nu a văzut un om mai slab. Același martor a relatat că soția sa i-a oferit ceva de mâncare (pâine și friptură), dar acesta a reușit doar să morfolească acele alimente, întrucât nu mai avea dinți în gură.

În acest context, Curtea a reținut că deținutul politic E. a fost încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, timp de aproximativ 2 ani și 9 luni, fiind transferat de acolo la data de 13 aprilie 1963 și eliberat, prin grațiere, din Penitenciarul Aiud, la data de 01 august

1964. Cu toate acestea, declarația martorului anterior menționat este reținută ca relevantă în ceea ce privește perioada detenției din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, întrucât este neverosimil a crede că starea fizică a deținutului politic, descrisă de martor, ar fi putut fi cauzată numai de detenția din Penitenciarul Aiud, fie și numai pentru faptul că durata acesteia a fost de peste 2 ori mai mică decât cea din primul penitenciar.

În plus, martorul C. - care a susținut că, în calitate de lucrător de cadre în Direcția Generală a Penitenciarelor, cu ocazia unei deplasări făcute la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a intrat în celula deținutului politic E. - a declarat că acesta era într-adevăr foarte slab, dar, deși știa că el deținuse o funcție importantă în stat, nu l-a întrebat de ce arăta atât de slăbit, pe motiv că „i-a fost jenă”, martorul precizând că, de altfel, nu a schimbat niciun cuvânt cu acel deținut.

Mărturie scrisă despre înfometarea pe care a resimțit-o în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub comanda inculpatului, a lăsat și deținutul politic G. (preot iezuit), care, fiind încarcerat în penitenciarul respectiv încă din data de 06 septembrie 1955 și părăsindu-l, prin transferare, la data de 13 august 1962, a prezentat, în mod comparativ, și situația anterioară revoluției maghiare din octombrie-noiembrie 1956, după care regimul de detenție s-a înăsprițit, această stare de fapt coincidând cu preluarea funcției de comandant de către inculpat, la data de 01 iulie 1956.

Astfel, în lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comunistilor!”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar de instanță*), acesta a făcut următoarele precizări, apreciate de Curte relevante:

Cu privire la perioada anterioară revoluției maghiare: „Mâncarea: dimineața, primeam un sfert de kilogram de pâine pentru toată ziua. Pe ea, puneam un fel de magiun și fiecare primea o gamelă și o lingură. Acestea rămâneau în cameră. La micul dejun, ni se puneau în gamelă vreo două degete de ceai făcut cu zahăr ars. Era cald și gustos. La prânz, era o mâncare obișnuită, acceptabilă. Săracă și modestă, nu era făcută ca să te îngrași, dar puteai supraviețui. Pe atunci, vinerea era încă așa-numita zi de post, când pregăteau varză acră, sărată. Nu scoteau din ea sarea sau ce era înăuntru și primeai și o bucată frumoasă de carne de vită. Nu era atât de multă încât să te strici la stomac. Iar pentru seara, rămânea varză goală. Nu era deloc plăcută. Restul însă era suportabil. Arpacășul! O delicatesă! Semințe nu primeam decât o dată la două săptămâni. Situația era destul de bună. Se putea supraviețui”.

Cu referire la situația ulterioară aceluși eveniment: „A existat oarecare omenie până la revoluția maghiară. După revoluția maghiară, situația a devenit înfiorătoare. Chiar au transformat închisoarea Râmnicu-Sărat în închisoare cu regim de exterminare. (...) Mâncarea a început să fie rea, am slăbit, am ajuns repede piele și os. Când mă culcam în pat, nu reușeam să-mi pun picioarele unul peste celălalt, trebuia să pun o cârpă sau o batistă între ele ca să pot dormi, atât de slab ajunsesem. Din cauza slăbiciunii, nu puteam să stăm în picioare. (...) Eram, într-adevăr, numai piele și os. (...) Ca să caracterizez hrana: masa festivă - o dată pe săptămână - era un fel de ciorbă de fasole. Mâncam zeama, după care rămânea grosul, cam cât o lingură, din care două treimi erau morcovi și doar o treime câteva boabe de fasole. Cina era și mai proastă. Râmnicu-Sărat devenise sanctuarul suferinței (...) Eram atât de slăbiți, încât devenisem caraghioși. Nu puteam dormi pentru că nu puteam să ne apropiem picioarele, ne puneam între ele cârpe. Atunci, fiecare suflare era un chin. (...) În timp, ușile groase au fost străpunse cu ace sau cuie și au rămas găurile. Odată, am tras cu ochiul prin găurile acestea și am văzut un bărbat. Venea de la plimbare. Omul acesta era un cadavru viu. Parcă ar fi ieșit un mort din sicriu”.

Un alt preot, de rit greco-catolic, P., în lucrarea autobiografică „Zile de încercare și de har - Amintiri din închisoare”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 310-316, vol.III, dosar de instanță*), a arătat, cu privire la mâncarea primită în timpul

detenției în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, comparând-o cu cea oferită anterior în Penitenciarul Sighet, că „era mult mai subțire și insuficientă”.

Deținutul politic V., în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 165-168, vol.IV, dosar de instanță*), rememorând perioada detenției în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a făcut, cu privire la hrană, următoarele mențiuni: „Mâncarea era ca la închisoare, unde-i obiceiul pământului ca, din hrana deținuților, să se înfrupte întreaga administrație. Terci de porumb dimineața, o fiertură de zarzavat, uneori cu zgârciuri în ea, la prânz, iar seara un păsat din felurite cereale. Suportul nostru principal era răbdarea și economia de mișcare, altfel n-o scoteai la liman. Pâine aveam de trei ori pe săptămână. În rest, mămăligă. Într-o noapte, am avut o plăcută surpriză: după cină, se deschide ferestraica și primesc o jumătate de gamelă de orez fiert, exact ce mâncasem seara. Fără nicio vorbă, gardianul îmi lasă gamela și se îndepărtează. Nu știu cine a fost, nu-l cunoșteam nici după nume, nici după figură, dar gestul lui mi-a dovedit că nu toți cei din tagma aceasta sunt neomenoși, că se găsesc și printre ei unii cu suflete sensibile la suferință. Din păcate însă, prea puțini”.

Pe de altă parte, referindu-se la momentul eliberării din Penitenciarul Râmnicu-Sărat (la data de 01 noiembrie 1957), același deținut politic (care, până la sfârșitul anului 1955, fusese încarcerat în U.R.S.S., în Siberia, iar, după aducerea în țară, în Penitenciarul Gherla), a arătat: „Spre norocul meu, gara nu era departe. Altfel nu știu cum aș fi prins trenul. (...) Am început să mă plimb în lungul peronului, respirând cu lăcomie aerul proaspăt și rece. Slab, palid, cu fața suptă, barba nerasă și îmbrăcămintea neobișnuită, atrăgeam atenția tuturor. În ochii lor, eram un biet necăjit, venit din țara unde sclavia antică luase forme de exploatare modernă. Din toate părțile mă țintuiau priviri compătimitoare. Lângă bagajele mele se postaseră trei bărbați tineri. Ajungând în dreptul lor, i-am auzit spunând: «Vai ce slab e! Se vede c-a venit de curând din Rusia! Uitați-vă la îmbrăcămintea lui, la cizme ... și ce suferind arată!». Nu m-am simțit îndemnat să intru în vorbă. Eu eram dornic de mișcare, nu de comentarii. L-am zărit și pe comandant, la capătul peronului. Trenul a sosit cu o viteză de bolid și a oprit brusc. Dusesem bagajele lângă linia de sosire și am stat câteva secunde fără să mă hotărăsc să mă urc. Cei trei tineri mă urmăreau și mi-au observat ezitarea. S-au repezit spre mine și unul mi-a luat sacul și lada, iar ceilalți doi m-au prins de subraț și m-au ridicat pe scara vagonului. (...) Înainte de plecarea trenului, binevoitorii au mai avut vreme să mă întrebe: «De unde ești, frate și de unde vii?». «Sunt din Ardeal și vin din Rusia!», le-am răspuns. M-au îmbrățișat și au sărit din tren, căci luase viteză. (...) M-am așezat la locul meu, singurul liber din compartiment. Când m-au văzut, călătorii au amuțit, ca și cum o spaimă îngrozitoare le-ar fi luat graiul. Se uitau la mine ca la o arătare. De teamă, nici nu mă priveau direct, ci doar pe furis. După o bună bucată de drum, am scos din sac o fărâmă de mămăligă, rămasă de la suplimentul primit în celulă și am mâncat-o discret”.

Fiul deținutului politic anterior menționat, V., audiat de Curte în calitate de martor (*filele 281-283, vol.VI, dosar de instanță*), a precizat, pe baza relatărilor ce i-au fost făcute de către tatăl său, că mâncarea pe care o primea acesta în Penitenciarul Râmnicu-Sărat era „groaznică”, constând într-o fiertură de porumb dimineața, o fiertură verde cu zgârciuri la prânz și o fiertură din cereale la cină, pâine numai trei zile pe săptămână, iar, în restul zilelor, mămăligă mucegăită.

De asemenea, conform martorului, tatăl său i-a spus că, în Siberia, a dus-o la fel de rău, mâncarea fiind la fel de „proastă” și de puțină ca în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, constând în fierturi nedefinite, sub formă de păsat, fără gust și fără miros, cartofii sau morcovi fiind o desfătare.

Referitor la momentul întoarcerii acasă a tatălui său, după eliberarea din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, martorul a susținut că acesta arăta atât de rău, încât soția lui (mama

martorului) nu l-a recunoscut decât după glas, iar el, copil fiind și știindu-l doar din poze, a constatat că era foarte slab, practic un schelet, dar i-a sărit de gât și l-a îmbrățișat.

4. Dovezi ale înfometării la care, în mod sistematic, au fost supuși deținuții politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat rezultă și din declarațiile părții civile C. și ale unor martori audiați în cursul procesului penal.

Declarațiile cele mai relevante aparțin martorului C. (*filele 136-140, vol.I, dosar de urmărire penală și 229-231, vol.II, dosar de instanță*), care, fiind audiat, atât în faza de urmărire penală, cât și în cursul judecății, a făcut următoarele precizări:

Fiind încarcerat, ca deținut de drept comun, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, era folosit, între altele, pentru a duce mâncarea până la ușile celulelor în care erau plasați deținuții politici și, astfel, a constatat că toate tacâmurile (un castron din aluminiu, o lingură și o bucată de scândură) erau inscripționate cu numărul celei fiecăruia dintre aceștia.

Hrana, care le era oferită deținuților politici de trei ori pe zi, consta, dimineața, în ceai sau un surogat de cafea, o feliuță de pâine și o cantitate infimă de marmeladă, aceasta din urmă însă numai din când în când (o dată pe săptămână sau chiar la două săptămâni), la prânz, în o mâncare pe bază de fasole, cartofi, varză sau arpacaș, fără pâine, doar cu mămăligă, iar, uneori, și o bucățică de carne, fără os, pentru a nu se îneca și, seara, în același fel de mâncare ca la prânz.

Conform martorului, deținuții de drept comun primeau aceleași feluri de mâncare, dar în porții mai mari, chiar pe săturate, iar gardienii spuneau că ei meritau să mănânce, pentru că munceau, în timp ce deținuții politici stăteau degeaba, martorul constatând însă că aceștia din urmă nu aveau cum să muncească, întrucât erau ținuti permanent în celule. În plus, deținuții de drept comun, spre deosebire de deținuții politici, aveau drept la pachet, primind de acasă câte 5 kilograme de alimente și 2 kilograme de fructe pe lună, dar și bani, cu care puteau face cumpărături.

Martorul a mai declarat că tot deținuții de drept comun erau folosiți și pentru a duce apă până la celulele deținuților politici, însă nu în fiecare zi, întrucât aceștia „neavând ce mânca, nici nu aveau după ce să bea apă”.

În același timp, martorul I. a relatat, în declarația din fața Curții (*filele 288-289, vol.II, dosar de instanță*), o discuție purtată cu unul dintre foștii angajați ai Penitenciarului Râmnicu-Sărat, oficiantul sanitar R. (decedat), care i-a spus că acea unitate dispunea de resursele necesare asigurării unei hrăniri corespunzătoare, atât pentru personalul militar, cât și pentru deținuți, astfel că nu absența alimentelor, aflate la dispoziția administrației penitenciarului, a constituit motivul înfometării celor din urmă.

Pe de altă parte, martorul B. (istoric și director general al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc) a precizat, în declarația din cursul judecății (*filele 283-286, vol.II, dosar de instanță*), pe baza documentării personale, că nu a remarcat diferențe majore, din perspectiva conținutului hranei în mod real distribuite, între Penitenciarul Râmnicu-Sărat și alte penitenciare cu regim asemănător, însă a existat o diferență semnificativă în ceea ce privește cantitatea hranei, care, în penitenciarul respectiv, era oferită în rații mai mici, cu un aport caloric la limita supraviețuirii sau chiar sub aceasta, motivația fiind, în opinia sa, dorința de eliminare fizică a deținuților încarcerați acolo, conform voinței autorităților statului de la acel moment.

Partea civilă C. și martorii B., C., J. și L., în declarațiile din cursul judecății (*filele 242-244, vol.II și 282-290, vol.III, dosar de instanță*), au făcut referire, îndeosebi, la efectele pe care înfometarea sistematică din perioada detenției în Penitenciarul Râmnicu-Sărat le-a produs asupra deținuților politici A. și B., ambii suferind de pe urma malnutriției.

Astfel, la momentul eliberării, deținutul politic A. cântărea numai 45 de kilograme, la o înălțime de 1,75 metri, i se vedeau oasele, pielea îi era albă și subțire ca hârtia și era atât de lipsit de putere încât nu se putea ține pe picioare, trebuind să fie cărat de gardieni până în localitatea unde i s-a stabilit domiciliu obligatoriu, această stare de slăbiciune persistând multă vreme.

La rândul său, B., bolnav de ulcer (netratat în penitenciar), la momentul eliberării, avea membrele subțiri precum cele ale unui paralytic și pline de varice și, de asemenea, abia mai putea să mănânce, iar, în anii 1964 și 1966, a suferit două rezecții de stomac, rămânând cu sechele tot restul vieții.

De asemenea, martora B. a precizat că, din discuțiile purtate cu tatăl și bunicul său, dar și cu alți foști deținuți politici (deja menționați în capitolele precedente), a aflat că rațiile de alimente erau foarte mici și constau în nelipsitul „turtoi” și un fel de fiertură de legume, neuzind vreodată ca acestora să le fi fost servite meniuri care să conțină carne, lapte, ouă sau alte produse de origine animală, în același sens fiind și declarația martorului M. (*filele 295-296, vol.III, dosar de instanță*), care a arătat, pe baza informațiilor primite de la deținutul politic D., că hrana primită zilnic în penitenciar consta într-o fiertură de țărâte și un terci din varză.

Afirmații similare a făcut și martora D., care, fiind audiată în cursul judecății (*filele 120-121, vol.IV, dosar de instanță*), a precizat că, de la fratele său, deținutul politic B., a aflat că regimul alimentar în Penitenciarul Râmnicu-Sărat era deficitar, constând numai în mâncăruri pe bază de fasole sau varză, pe care acesta le numea „lături”, la fel fiind însă situația și în alte penitenciare în care a mai fost încarcerat. Martora a arătat, totuși, că, la momentul eliberării, fratele său se afla într-o condiție fizică relativ bună, întrucât, după transferarea din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a fost încarcerat, timp de aproximativ 2 ani, în Penitenciarul Botoșani, unde erau condiții de detenție mai bune.

5. Mai presus de mijloacele de probă anterior menționate, înfometarea deliberată a deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat rezultă chiar din înscrisuri cu caracter oficial.

a) Astfel, în acte medicale sau conținând informații de natură medicală, întocmite cu privire la numeroși deținuți politici, sunt consemnate efectele înfometării asupra stării fizice și sănătății lor, afectată în mod grav de distrofie, anemie și boli gastro-intestinale, Curtea reținând, drept relevante, următoarele cazuri:

- în fișa medicală a deținutului politic M. (matricola nr.51, celula nr.35), care, deși nu conține data completării, oferă elemente suficiente pentru a se stabili că aceasta se situează în anul 1961 (întrucât sunt indicate data nașterii - 18 februarie 1882 și vârsta - 79 de ani), apar consemnate mențiuni referitoare la țesutul celulo-adipos slab reprezentat, țesutul muscular slab reprezentat și numeroase afecțiuni la nivelul aparatelor respirator, cardio-vascular și digestiv (*filele 62-63, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în procesul-verbal de constatare a decesului aceluiași deținut politic (survenit la data de 05 februarie 1963 în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), este menționată, drept boală asociată celei reținute a fi cauzat decesul, gastrita cronică (*fila 61, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în două referate ale medicului din datele de 24 ianuarie 1957 și 25 martie 1957, întocmite cu privire la deținutul politic R. (matricola nr.68, celula nr.9), se menționează că

acesta prezenta, între altele, **colită cronică** (filele 302 și 306, vol.III, dosar de urmărire penală);

- într-un referat al oficianului sanitar din data de 20 ianuarie 1962, referitor la același deținut politic (matricola nr.68, celula nr.26), se menționează că acesta a fost diagnosticat, între altele, cu distrofie grad III (fila 283, vol.III, dosar de urmărire penală);

- în certificatul constatator al decesului aceluiași deținut politic (survenit la data de 10 martie 1962, în Penitenciarul Văcărești, după numai 17 zile de la momentul transferării din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, realizată la data de 21 februarie 1962), este menționată, drept cauză a decesului, ileus paralytic ireversibil, iar, ca „stare semnificativă neprielnică”, distrofia (fila 281, vol.III, dosar de urmărire penală);

- în mai multe referate medicale întocmite cu privire la deținutul politic A. (matricola nr.47, celula nr.3), se menționează că acesta suferea de **ulcer duodenal**, cu crize repetate și grave (filele 331/458, 333/460, 334/461, 483, 494, 498, 507, 508, 510, vol.XI, dosar de urmărire penală și filele 85, 86, 89, vol.II, dosar de instanță);

- în procesul-verbal de constatare a decesului aceluiași deținut politic (survenit la data de 02 noiembrie 1959, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), sunt menționate, la rubrica „diagnostic”, ulcerul cronic duodenal și distrofia grad III (fila 339-340/466-467, vol.XI, dosar de urmărire penală);

- într-un referat al medicului din data de 27 aprilie 1961, referitor la deținutul politic P. (matricola nr.578, celula nr.3) - decedat, după numai 4 zile, la data de 01 mai 1961, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, se consemnează diagnosticarea acestuia cu ulcer duodenal și distrofie (fila 241, vol.III, dosar de urmărire penală);

- în raportul examenului neurologic efectuat la data de 23 februarie 1957 deținutului politic I. (matricola nr.3), se menționează că acesta „linge ușor și în repetate rânduri în cursul examinării”, fiind suspectat de maladie ulceroasă - foame dureroasă, arsuri retrosternale (fila 284, vol.IV, dosar de urmărire penală);

- în fișa medicală a aceluiași deținut politic, completată în data de 27 iulie 1964 la Penitenciarul Aiud (...), se menționează că acesta, venit de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, prezenta, pe lângă rujeolă și tuse convulsivă, gastrită B hipertonică, având o greutate de 49 de kilograme la o înălțime de 1,74 metri (fila 283, vol.IV, dosar de urmărire penală);

- într-o notă-raport din data de 14 august 1962, semnată chiar de inculpat, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, referitoare la deținutul politic A., la rubrica „starea sănătății”, se menționează recto-colită hemoragică și distrofie (fila 10, vol.IV, dosar de urmărire penală);

- într-o notă-raport, emisă sub semnătura inculpatului, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, referitoare la deținutul politic L., la rubrica „starea sănătății”, se menționează, pe lângă artero-scleroza generalizată, ulcer cronic duodenal, anemie secundară și distrofie gradele I și II (fila 323, vol.IV, dosar de urmărire penală);

- într-o notă-raport, emisă sub semnătura inculpatului, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, referitoare la deținutul politic A., la rubrica „starea sănătății”, se menționează, pe lângă insuficiență mitrală, distrofie grad II, anemie, entero-colită cronică și prolaps rectal grad III (fila 54, vol.IV, dosar de urmărire penală);

- în fișa medicală a deținutului politic T., completată la data de 04 decembrie 1956, se menționează că acesta, diagnosticat cu TBC pulmonar, prezenta o stare generală submediocră, având țesutul celulo-adipos și țesutul muscular slab reprezentate (filele 164-165, vol.V, dosar de urmărire penală);

- într-un referat al oficianului sanitar din data de 14 octombrie 1961, referitor la deținutul politic A. (matricola nr.552, celula nr.29), se menționează că acesta prezenta edeme la ambele picioare și distrofie grad II (*fila 691, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- într-un referat al medicului, înaintat de Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, în calitate de comandant, printr-o adresă din data de 08 martie 1963, către Formațiunea 0951 București (Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă), referitor la deținutul politic B. (matricola nr.44), se menționează că acesta prezenta sângerări repetate, fiind diagnosticat, între altele, cu anemie secundară (*filele 127-128, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- într-o notă-raport, emisă sub semnătura inculpatului, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, referitoare la deținutul politic R., la rubrica „starea sănătății”, se menționează, pe lângă TBC pulmonar, distrofie grad II, anemie și astenie (*fila 132, vol.V, dosar de instanță*);

- în fișa medicală a deținutului politic B., completată în data de 20 august 1958 la Penitenciarul Spital Văcărești (unde fusese transferat, pentru tratament medical, de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat), se menționează că acesta prezenta țesut celulo-adipos redus (*fila 75, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- în nota informativă nr.302/TD din data de 04 mai 1964, întocmită de un locotenent-colonel de securitate (*filele 31-33, vol.V, dosar de instanță*), sunt consemnate relațiile unui informator „sursă”, potrivit cărora, la data de 30 aprilie 1964, l-a vizitat pe deținutul politic anterior menționat, după eliberarea acestuia (n.r. care fusese transferat din Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 11 aprilie 1963, după aproximativ 5 ani petrecuți acolo) la Spitalul Cantacuzino, constatând, inclusiv pe baza discuțiilor cu medicul, că acesta avea disproteinemie și edeme de foame la picioare, urmând a fi supus unui tratament special. Conform relațiilor aceluiași informator „sursă”, fostul deținut politic i-a povestit despre „condițiile îngrozitoare de la Râmnicu-Sărat”, despre moartea lui M., P. și P. și despre faptul că, la momentul când el a fost transferat de acolo, fiind dus la Penitenciarul Jilava, avea 48 de kilograme (n.r. la o înălțime de 1,78-1,82 metri, conform fișelor matricole penale, în care se menționează că, la momentul încarcerării, avea o corpolență potrivită – *filele 71-72 și 74, vol.IV, dosar de urmărire penală*) și simțea că nu mai putea rezista. De asemenea, fostul deținut politic i-a spus informatorului „sursă” că, spre mirarea lui, la Penitenciarul Jilava, mâncarea era mai bună și a primit cărți și ziare, iar, după ce a fost transferat la Penitenciarul Spital Văcărești, în timpul convorbirii cu un ofițer superior, a cerut ca procuratura să ancheteze „ororile din Râmnicu-Sărat”, dând și o declarație, pe 6 coli, despre cele petrecute acolo;

- în Raportul de activitate medico-sanitară pe trimestrul I/1961, transmis de Penitenciarul Râmnicu-Sărat, prin adresa nr.330 din data de 05 aprilie 1961, sub semnătura inculpatului, în calitate de comandant, către Formațiunea 0951 București (Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă) - Secția Sanitară (*filele 27-33, vol.III, dosar de instanță*), sunt menționate următoarele boli diagnosticate în unitatea respectivă: TBC pulmonar stabilizat (un caz nou); boli ulceroase (2 cazuri noi); gastrite acute (2 cazuri noi); colite (3 cazuri noi); alte afecțiuni gastro-intestinale (2 cazuri noi); boli de piele (7 cazuri noi); distrofii (2 cazuri vechi, 2 cazuri noi, în total 4 cazuri, din care 3 cazuri de gravitate I și un caz de gravitate II-III - greva foamei). De asemenea, este consemnat un deces, al deținutului din celula nr.3, matricola nr.578 (n.r. P.), diagnosticat cu pneumonie interstițială, distrofie, ulcer, TBC stabilizat și hepatită.

b) Pe de altă parte, *informații explicite despre înfometarea sistematică a deținuților politici, asumată și pusă în practică de comandantul penitenciarului, rezultă și din rapoartele*

și referatele pe baza cărora inculpatul a dispus pedepsirea disciplinară a unora dintre aceștia, care reclamau tocmai insuficiența hranei pentru asigurarea supraviețuirii lor, sens în care Curtea reține, drept relevante, cazurile deținuților politici M. și A..

În concret, în mai multe referate și rapoarte întocmite de cadre ale penitenciarului la data de 27 noiembrie 1959, care au condus la pedepsirea disciplinară a deținutului politic M. (matricola nr.51, celula nr.35) cu 5 zile de izolare severă, sunt consemnate afirmații ale acestuia, reproduse de gardieni astfel: „cu mâncarea nu mă pot ține pe picioare”, „cu mâncarea care mi se dă nu pot trăi”, „nu mai pot fără regim alimentar” și „aceasta nu este decât o exterminare a mea” (filele 110-113, vol.III, dosar de urmărire penală).

Într-un raport al unui gardian din data de 26 august 1957, întocmit cu privire la deținutul politic A. (matricola nr.47, celula nr.3), este consemnată, între altele, afirmația acestuia, în sensul că „mâncarea este atât de slabă, că nu poate să se mai țină pe picioare și așa penitenciar nu a găsit în toată țara pe unde a fost” (filele 468-469, vol.XI, dosar de urmărire penală).

De asemenea, într-un raport din data de 14 februarie 1958, care a condus la pedepsirea disciplinară a aceluiași deținut politic cu 5 zile de izolare, se consemnează că acesta, la primirea cafelei de dimineață, a început să strige „mâncați-o voi, tâlharilor, câinilor, nu-mi trebuie mâncarea voastră, criminalilor, mă țineți să mă prăpădesc” (fila 328/455, vol.XI, dosar de urmărire penală).

c) *Lipsa hranei corespunzătoare și efectul exterminator al acestei situații apar reclamate de către deținuții politici și în alte înscrisuri, unele purtând chiar semnătura inculpatului.*

Astfel, într-o cerere din data de 18 octombrie 1957, adresată ministrului Afacerilor Interne, deținutul politic L. a solicitat să i se aprobe folosirea în celulă a cojocului țărănesc și a păturii particulare, invocând, între altele, „lipsa de calorii suficiente, atât sub formă de materii nutritive, cât și prin căldură” (filele 326-327, vol.IV, dosar de urmărire penală).

În memoriul prin care, conform procedurii legale, deținutul politic P. a declarat, la data de 24 martie 1961, intrarea în greva foamei, acesta a indicat, între motivele gestului său, pe acela că se afla „în ultimul grad de anemie și avitaminoză, până la a nu se mai putea ține pe picioare” (filele 96-97, vol.V, dosar de urmărire penală).

Într-o adeverință-caracterizare, întocmită de inculpat cu privire la deținutul politic L. (care, astfel cum s-a evidențiat anterior, se afla într-o situație privilegiată în raport cu ceilalți deținuți politici), se arată că acel deținut s-a plâns, între altele, că „nu-i ajunge pâinea” (fila 460, vol.IV, dosar de urmărire penală).

6. O altă formă de manifestare a comportamentului abuziv al inculpatului, în legătură cu hrănirea deținuților politici aflați în custodia sa, în același scop al exterminării lor, este folosirea discreționară a dreptului exclusiv, conferit de instrucțiunile anterior citate, de a aproba prescripțiile medicale de acordare a unor norme speciale, pentru cei bolnavi.

Acest comportament s-a concretizat fie în refuzul aprobării acelor prescripții, fie în reducerea drastică a perioadelor pentru care era prescris medical regimul alimentar (chiar și în situația în care se menționa caracterul incurabil al bolii), fie în acordarea aprobării ulterior datei începând cu care se stabilea necesitatea aceluși regim, în toate cele trei cazuri rezoluțiile inculpatului neconținând nicio justificare a hotărârii sale.

a) Cazuri de refuz al aprobării regimului alimentar prescris de medici au fost identificate cu privire la deținuții politici M. - matricola nr.51 și A. - matricola nr.47 (filele 130, 151, 189, vol.III, dosar de urmărire penală și, respectiv, fila 89, vol.II, dosar de instanță).

S-a apreciat de Curte ca fiind reprezentativ cazul refuzului abuziv al inculpatului de a aproba referatul medicului din data de 07 noiembrie 1956, prin care s-a propus ca deținutului politic M., care refuza de câteva zile să se hrănească cu alimentele prescrise în regim, să i se dea, timp de 25 de zile, în loc de paste făinoase și pâine, terci și cartofi, în aceleași limite valorice și calorice (*fila 189, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Singura „concesie” pe care inculpatul i-a făcut-o acestui deținut politic, pe baza referatului medicului ce recomanda acordarea unui regim fără sare, a fost aceea de a aproba, la data de 14 ianuarie 1957, să i se dea mămăligă, gătită fără sare, în loc de pâine (*fila 187, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Această dispoziție a fost însă numai temporară, inculpatul însuși precizând, în cursul judecății, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015, dând explicațiile pe care le-a considerat necesare, potrivit art.374 alin.2 din Codul de procedură penală, după audierea/vizionarea unor înregistrări referitoare la condițiile de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, că deținutul politic M., care era foarte bolnav, nu suporta mămăliga cu sare, iar, pentru a o putea mânca, o îndoia cu apă, din afirmația lui subînțelegându-se și faptul că alimentul respectiv era cel de bază în hrănirea acestuia (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*).

b) Cazuri de aprobare a regimului alimentar pentru perioade mult reduse în raport cu cele prescrise medical (cele mai numeroase) au fost identificate cu privire la următorii deținuți politici:

- M. (matricola nr.51), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, i-a fost aprobat regim alimentar pe durate mult reduse față de cele prescrise, astfel: 2 luni, în loc de 3 luni (*fila 148, vol.III, dosar de urmărire penală*); o lună în loc de 3 luni (*fila 151, vol.III, dosar de urmărire penală*); 30 de zile, în loc de 3 luni, deși, în referatul medical, se menționa agravarea stării generale a acestuia (*fila 108, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- A. (matricola nr.47), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, i s-a aprobat regim alimentar pe durate drastic reduse față de cele prescrise, astfel: 15 zile, în loc de 3 luni, deși, în referatul medical, se menționa că acesta, suferind de ulcer duodenal cu peritonită, prezenta crize repetate, constatate în mai multe rânduri cu ocazia vizitelor medicale efectuate în prezența ofițerului de serviciu (*fila 334/461, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 86, vol.II, dosar de instanță*); 15 zile, în loc de 2 luni, deși, în referatul medical, se consemna că acesta, diagnosticat cu ulcer duodenal cronic, prezenta vărsături alimentare repetate, existând risc de reapariție a crizelor (*fila 498, vol.XI, dosar de urmărire penală*); 2 luni, în loc de 3 luni, deși, în referatul medical, se menționa că acesta, diagnosticat cu ulcer duodenal, prezenta și complicații renale, conform buletinului de analiză a urinei, din care rezulta un nivel ridicat al albuminei (*filele 509-510, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- R. (matricola nr.68), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, fie i s-a refuzat acordarea permanentă a regimului alimentar, aprobat numai pentru 20 de zile, deși în referatul medicului se consemna că boala acestuia era incurabilă (*fila 282, vol.III, dosar de urmărire penală*), fie i-a fost aprobat regim alimentar pe o durată înjumătățită față de cea prescrisă, astfel: 30 de zile, în loc de 60 de zile (*fila 288, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- D. (matricola nr.8), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, i s-a aprobat regim alimentar pe durate mai mici, chiar înjumătățite față de cele prescrise medical, astfel: 15 zile, în loc de 30 de zile; 20 de zile, în loc de 30 de zile; 5 zile, în loc de 10 zile (*filele 662, 663 și 674, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- L. (matricola nr.146), căruia, prin rezoluția inculpatului, i-a fost aprobat regim alimentar pe o durată înjumătățită față de cea prescrisă medical, astfel: 15 zile, în loc de 30 de zile (*fila 376, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

c) Cazuri de aprobare a regimului alimentar ulterior datei începând cu care acesta fusese prescris au fost identificate cu privire la deținutul politic A. (matricola nr.47).

Spre exemplu, printr-o rezoluție a inculpatului din data de 04 noiembrie 1957, s-a aprobat regimul alimentar recomandat începând cu data de 01 noiembrie a aceluiași an și, printr-o altă rezoluție a acestuia din data de 03 ianuarie 1958, s-a aprobat regimul alimentar recomandat începând cu data de 01 ianuarie a aceluiași an (*filele 476 și 483, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

D. Asistența medicală deficitară

Scopului de exterminare a deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat i-a servit și asistența medicală oferită în condiții improprii realizării unui tratament adecvat bolilor de care ei sufereau, iar, de multe ori, chiar refuzată acestora.

1. Cadrul normativ referitor la asistența medicală, în perioada de referință, a fost asigurat, pe de o parte, ca normă generală, de Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 (*filele 222-224, vol.II, dosar de urmărire penală*), iar, pe de altă parte, ca normă specifică, de Instrucțiunile nr.3039/1960, aprobate de ministrul Afacerilor Interne, pentru aplicarea prevederilor HCM nr.2097/1954, privitoare la acordarea asistenței medicale, a medicamentelor și a materialelor sanitare, protezelor și ochelarilor necesare, între alții, deținuților (*filele 18-20, vol.VI, dosar de instanță*).

Potrivit art.114 din Regulament, directorul (comandantul) de penitenciar avea atribuția de a îndruma și supraveghea aplicarea măsurilor de asistență medicală pentru deținuți, îngrijindu-se de aprovizionarea la timp cu medicamente, aparate și instrumente medicale pentru infirmeria penitenciarului.

Conform art.1 alin.2 și art.6 alin.1 și alin.2 din Instrucțiuni, deținuții beneficiau de asistență medicală gratuită, atât ambulatoriu, cât și în spitalele sau sanatoriile Ministerului Afacerilor Interne, iar, în cazuri de urgență, puteau fi internați și în spitalele Ministerului Sănătății și Prevederilor Sociale, cu aprobarea comandantului unității.

2. *Situația de fapt dovedește că Penitenciarul Râmnicu-Sărat funcționa, din punctul de vedere al asistenței medicale, în condiții de vădită ilegalitate, împrejurare cunoscută și asumată de inculpat, împreună cu toate consecințele ei în planul răspunderii sale, iar deținuții politici erau lipsiți, în mod deliberat, de o astfel de asistență sau, în cel mai fericit caz, aceasta era minimală și improprie tratării eficiente a bolilor de care sufereau.*

a) Potrivit art.85 din Regulamentul anterior menționat, toate penitenciarele, indiferent în care dintre cele patru categorii erau încadrate, trebuiau să aibă organizată infirmerie, ale cărei atribuții erau stabilite prin art.89.

În Penitenciarul Râmnicu-Sărat, în perioada de referință, nu a existat însă infirmerie, împrejurare recunoscută chiar de inculpat în declarația formulată în fața procurorului (*filele 76-80, vol.I, dosar de urmărire penală*) și, ca atare, unitatea respectivă nu a avut nici medic angajat.

În aceste condiții, asistența medicală a deținuților politici a fost asigurată de către un medic din afara penitenciarului, actele medicale identificate în dosarele personale ale unora dintre aceștia relevând că, în perioada de referință, au existat numai doi astfel de medici, în ordine cronologică, G. și D., nominalizați și de inculpat, în aceeași declarație anterior citată.

Potrivit declarației martorului I. din cursul judecății (*filele 288-289, vol.II, dosar de instanță*), medicul G. (decedat), cu care a discutat personal, i-a spus că, fiind angajat al spitalului orașenesc din Râmnicu-Sărat, era chemat să asigure asistența medicală și pentru deținuții încarcerați în penitenciarul din aceeași localitate.

Totodată, într-un înscris oficial, respectiv Nota-raport nr.S/3005 din data de 10 mai 1961, transmisă de directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă către ministrul Afacerilor Interne, în legătură cu decesul deținutului „contrarevoluționar” P. (*filele 238-239, vol.III, dosar de urmărire penală*), se arăta că: „Penitenciarul Râmnicu-Sărat nu are încadrat medic, asistența medicală a deținuților din această unitate fiind asigurată prin deplasarea unui medic verificat, membru de partid, din cadrul Penitenciarului Văcărești (n.r. la acel moment, D.). Acest medic se deplasează o dată pe săptămână la penitenciarul respectiv”.

Prin urmare, deținuților politici le era negat, din start, dreptul la o asistență medicală permanentă și în mod real destinată tratării lor, câtă vreme medicul delegat se deplasa în penitenciar numai o dată pe săptămână și, fiind o persoană „verificată”, anume aleasă din rândul membrilor partidului unic, este verosimil a crede că, în pofida deontologiei profesionale, avea îndatorirea de a se supune, în primul rând, obiectivului declarat al luptei cu „dușmanii de clasă” încarcerați acolo, asumat și promovat de la nivelul conducerii penitenciarului de către inculpat, și anume „nimicirea” acestora.

b) Mai mulți deținuți politici au reclamat verbal, chiar în timpul încarcerării, acest rol al medicului care, formal, le asigura asistența medicală, precum și caracterul deficitar al acelei asistențe, considerată de ei improprie tratării bolilor de care sufereau și slujind scopului de exterminare a lor, aspecte ce rezultă, în primul rând, din rapoarte, referate, note și adeverințe-caracterizări întocmite de cadre ale penitenciarului, inclusiv de inculpat.

Astfel, într-o notă din data de 27 decembrie 1956, referitoare la deținutul politic T. (matricola nr.110, celula nr.3), întocmită de către ofițerul de serviciu, se menționează, între altele, că acesta nu a permis să i se facă injecție, afirmând că el „a cerut tratament medical, nu politic” (*fila 173, vol.V, dosar de urmărire penală*). De asemenea, într-o adeverință-caracterizare întocmită de inculpat cu privire la același deținut politic, după ce se precizează că acesta a stat timp de 56 de zile în greva foamei, este reproducă afirmația sa, în sensul că „i se aplică un tratament inuman” (*fila 170, vol.V, dosar de urmărire penală*).

În raportul și referatele din data de 27 noiembrie 1959, întocmite cu privire la deținutul politic M. (matricola nr.51, celula nr.35), pe baza cărora inculpatul a dispus pedepsirea lui disciplinară cu 5 zile de izolare severă, sunt consemnate, între altele, următoarele afirmații ale acestuia: „nu i se dau medicamente pentru a fi tratat de boala de care suferă”, „nu are asistență medicală, nici medic priceput la boala pe care o are”, „el nu mai poate fără asistență medicală”, care nu i se asigură „pentru a-l omorî mai repede” și „în țara românească nu a văzut atâtea torturi câte i se aplică în acest penitenciar”, toate acestea având rolul de a determina „exterminarea” sa (*filele 110-113, vol.III, dosar de urmărire penală*).

În raportul din data de 05 august 1958, referitor la deținutul politic R. (matricola nr.68, celula nr.25), care a determinat pedepsirea lui disciplinară de către inculpat cu 4 zile de izolare, ofițerul de serviciu menționează că, la data de 02 august 1958, l-a însoțit pe medic în vizita medicală efectuată acestuia, iar deținutul respectiv l-a „insultat” pe acel medic, întrebându-l „ce, asta este sistem de a trata un bolnav?” și, totodată, reproșându-i că „nu l-a tratat cum trebuie timp de un an, de când a venit medicul” (*fila 291, vol.III, dosar de urmărire penală*).

În raportul unui gardian din data de 26 august 1957, se menționează, între altele, că deținutul politic A. (matricola nr.47, celula nr.3) a întrebat de ce nu vine medicul, în condițiile în care el vomă întruna din cauza stomacului (*filele 468-469, vol.XI, dosar de urmărire penală și filele 93-94, vol.II, dosar de instanță*).

În raportul din data de 19 august 1958, referitor la deținutul politic L. (matricola nr.146, celula nr.13), care a determinat pedepsirea lui disciplinară de către inculpat cu 2 zile

de izolare, se consemnează că acesta a refuzat să predea medicului 4 pastile de piramidon, care au fost găsite pe masă (*fila 350, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

De asemenea, în raportul din data de 01 decembrie 1958, referitor la același deținut, care a determinat pedepsirea lui disciplinară de către inculpat cu 3 zile de izolare, gardianul supraveghetor menționează că acesta a cerut să i se administreze medicamente, pentru boala de ficat de care suferea, dar el i-a răspuns că nu îl interesează acea problemă, ceea ce l-a determinat să se revolte (*filele 337-340, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

c) *Și alți deținuți politici au făcut referire, în timpul încarcerării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, la lipsirea lor de tratament medical, relevante fiind două astfel de cazuri.*

În memoriul din data de 24 martie 1961, prin care anunța, conform procedurii legale, declararea grevei foamei, deținutul politic P., precizând în prealabil că se afla „în ultimul grad de anemie și avitaminoză, până la a nu se mai putea ține pe picioare”, afirma că, începând cu data de 01 ianuarie 1961, nu a primit decât 10 comprimate de vitamina C, iar, pentru celelalte medicamente necesare tratării sale, i s-a spus, timp de 3 luni, să aștepte (*filele 96-97, vol.V, dosar de urmărire penală*).

În memoriul din data de 09 iulie 1959 (*fila 84, vol.IV, dosar de urmărire penală*), prin care, conform procedurii legale, era comunicată Procuraturii Militare Ploiești declararea grevei foamei, deținutul politic B. preciza că, după transferarea de la Penitenciarul Spital Văcărești la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, nu a mai primit medicamentul necesar tratării bolii de care suferea, „paralizie generală progresivă”, și anume penicilină, pe motiv că noul loc de deținere nu dispunea de acel medicament, contrazicând astfel mențiunea inculpatului din adresa de înaintare a aceluși memoriu, în sensul că, potrivit fișei medicale, i s-ar fi administrat acel medicament (*fila 83, vol.IV, dosar de urmărire penală*). De asemenea, deținutul politic afirma, în același memoriu, că, din cauza bolii, a ajuns la „o totală degradare fizică și morală”, iar netratarea bolii respective echivala cu „condamnarea la moarte”, solicitând sprijin pentru administrarea medicamentului anterior menționat, întrucât, în caz contrar, era „supus distrugerii”, deoarece „condițiile penale - și așa destul de severe - au devenit, din cauza bolii, o tortură”.

Împrejurarea că deținutului politic anterior nominalizat nu i s-a administrat, în realitate, tratamentul respectiv rezultă din faptul că, într-un nou memoriu adresat Procuraturii Militare Ploiești, datând din 14 iulie 1959, acesta, anunțând renunțarea la greva foamei, solicita acelei instituții să intervină, pentru ca el să poată obține administrarea medicamentului penicilină (*fila 82, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

Mai mult, probatoriul cauzei dovedește privarea deliberată de medicamente a acestui deținut politic, deși ele se aflau la dispoziția penitenciarului, preferându-se a se aștepta expirarea lor, pentru a fi distruse, concomitent cu „încadrarea informativă” a acestuia, în scopul obținerii unei eventuale colaborări, în schimbul furnizării de medicamente de către agenți ai Securității care acționau în penitenciar (iar nu de către medic).

Astfel, într-o notă-sinteză din data de 06 decembrie 1962, întocmită de către un căpitan de securitate - prim lucrător operativ al Biroului „K”, Grupa Râmnicu-Sărat din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Direcția Regională Ploiești (*filele 47-48, vol.V, dosar de instanță*), se menționa, între altele, că deținutul C.R. B., arestat în anul 1948 și condamnat la 15 ani muncă silnică pentru „activitate P.N.Ț.”, se manifesta nemulțumit față de conducerea penitenciarului, pentru că nu îi asigura asistență medicală, deși existau medicamente pentru a fi tratat, iar, în urma discuțiilor purtate cu sanitarul penitenciarului, acel lucrător operativ a stabilit că, într-adevăr, deținutul respectiv a fost bolnav, fiind internat o vreme în Penitenciarul Spital Văcărești, de unde a revenit cu unele medicamente, care, în ultimul timp, s-au alterat, motiv pentru care s-a făcut proces-verbal de distrugere a lor.

Anterior, prin două planuri de măsuri, întocmite la datele de 15 noiembrie 1957 și 01 mai 1958 de către lucrători operativi de securitate din Biroul „D”, care acționau în penitenciar, se stabileau, între altele, măsuri de „apropiere” de același deținut politic, căruia, pentru a-i lăsa impresia acordării unor mici favoruri, urmau să i se dea anumite medicamente, precum antinevralgice sau aspirină, dar și un supliment de mâncare, cu scopul de a-i fi câștigată încrederea și de a fi obținute astfel informații de interes operativ de la acesta (*filele 39-43, vol.V, dosar de instanță*). De asemenea, într-un alt plan de măsuri, datând din 01 iulie 1960, întocmit de către un căpitan de securitate al Biroului „K”, Grupa Râmnicu-Sărat, se consemna că deținutul respectiv, în mai multe rânduri, a făcut greva foamei, întrucât, fiind bolnav, nu i se făcea tratamentul necesar (*filele 45-46, vol.V, dosar de instanță*).

Starea deținutului politic B. din perioada încarcerării, pe fondul privării de tratament medical, rezultă și dintr-o notă informativă întocmită cu privire la deținutul politic A. (tatăl logodnicei sale), înregistrată sub nr.302/1/HS din data de 15 august 1963, în care sunt consemnate afirmațiile unui informator „sursă”, datând din luna august 1959, potrivit cărora cel din urmă (eliberat din Penitenciarul Râmnicu-Sărat înaintea cel dintâi), el însuși bolnav, a spus că a aflat de la ceilalți deținuți că acesta, pe care nu îl văzuse, întrucât a stat singur în celulă, „este foarte bolnav și (...) nu știe dacă va mai rezista mult timp” (*filele 28-30, vol.V, dosar de instanță*).

d) *Negarea dreptului la asistență medicală* a fost evidențiată și de deținutul politic V., în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 165-168, vol.IV, dosar de instanță*), în care acesta, după ce a relatat că a fost adus în Penitenciarul Râmnicu-Sărat cu lanțuri la picioare, a făcut următoarele afirmații: „(...) Două zile s-au căznit (n.r. gardienii) să taie niturile. Dalta era tocită, iar suportul metalic, nicovala, se mișcau sub loviturile de ciocan. Bomfaiier nu aveau. Am simțit dureri îngrozitoare. După ce mi-au scos fiarele, am văzut o mulțime de răni la glezne, cauzate de cătușe în urma lovirii cu ciocanul. Picioarele îmi erau umflate. Am cerut să vină un sanitar, să mă panseze. Răspunsul a fost: «Ce, te crezi la sanatoriu? Las’ că trece pân’ te eliberezi!». Adevărat că mi-a trecut. Ținusem mereu o compresă cu apă rece, folosindu-mă de o cârpă întrebuințată ca batistă”.

Fiul acestui deținut politic, V., audiat de Curte ca martor, a confirmat, în declarația din cursul judecății (*filele 281-283, vol.VI, dosar de instanță*), pe baza relatărilor tatălui său, episodul anterior menționat, precizând că, atunci când acesta a solicitat să primească asistență medicală din partea unui medic, întrucât avea picioarele umflate și învinețite, a fost refuzat, spunându-i-se, din partea conducerii penitenciarului, că „poate să trăiască și așa”.

e) *Privarea deliberată de asistență medicală a deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat rezultă și din documente oficiale.*

Astfel, în rapoartele întocmite în luna iunie 1968, de către o comisie a Consiliului Securității Statului, cu privire la împrejurările care au determinat decesul unuia dintre acei deținuți, P. (*filele 222-225, vol.III, dosar de urmărire penală și filele 6-10, vol.V, dosar de instanță*), se afirmă, în mod explicit, că moartea acestuia (survenită la data de 01 mai 1961, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, după 1 an și 2 luni de la încarcerarea acolo) a fost „rezultatul direct al regimului alimentar și al lipsei de asistență medicală”, menționându-se, totodată, că „dezinteresul general manifestat față de deținuții de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat rezultă și din faptul că asistența medicală, datorită lipsei infirmeriei, în caz de îmbolnăvire, se făcea în celula în care deținuții erau încarcerați (câte unul)”.

f) Într-adevăr, și alte mijloace de probă dovedesc faptul că, *din cauza absenței infirmeriei, dar mai ales a izolării complete ce le era impusă deținuților politici (prin separațiunea individuală și obligarea la tăcere), contactul direct al acestora cu medicul se făcea numai în celula fiecăruia și, de fiecare dată, în prezența unui gardian care supraveghea*

întrevederea, iar comunicarea nu se realiza verbal, ci doar prin gesturi și semne, asistența medicală în aceste condiții neputând avea decât un caracter formal.

Mai mult, s-a apreciat că din probatoriul cauzei, rezultă că puțina medicație care le era oferită sporadic deținuților politici nici măcar nu le era cunoscută acestora, astfel că nu se pot face aprecieri asupra eficacității sale.

Astfel, în declarațiile din cursul procesului penal (*filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 223-227, vol.I, dosar de instanță*), martorul C. (singurul deținut politic identificat a mai fi în viață), referindu-se la asistența medicală primită în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a făcut următoarele precizări:

Penitenciarul nu avea medic angajat, situație în care asistența medicală era asigurată, la cerere, de un medic civil, care colabora cu penitenciarul.

Atunci când avea probleme de sănătate, le raporta dimineața ofițerului de serviciu, care și le nota, iar, după câteva zile, primea în celulă vizita unui medic, însoțit de un gardian.

La intrarea acestora în celulă, gardianul îi cererea să se așeze cu fața la perete și, doar dacă avea de formulat o cerere, primea permisiunea de a se întoarce.

A solicitat de câteva ori asistență medicală și a primit, în condițiile anterior menționate, vizita unui medic, cu care nu a putut însă conversa, întrucât nu îi era permis, iar, în aceste împrejurări, consultul medical a fost mai mult formal, medicul doar uitându-se la el.

După o zi-două de la o astfel de consultație, primea de la sanitarul penitenciarului presupuse medicamente, în cazul său niște picături, fără a cunoaște ce anume reprezentau acestea, întrucât sticluța în care i-au fost aduse avea eticheta răzuită.

La rândul său, deținutul politic D., în înregistrarea audio-video administrată, ca mijloc de probă, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015, în prezența inculpatului, care nu i-a contestat afirmațiile și a apărătorului acestuia (*fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*), a precizat că, la intrarea oricărei alte persoane în celulă, i se cerea să se așeze cu fața la perete, astfel că nici măcar nu știa cine era vizitatorul, iar, atunci când a fost grav bolnav, i s-au dat, drept medicamente, niște pastile, însă nu știe ce au fost acestea.

Sușineri în sensul celor anterior menționate au făcut, în declarațiile din cursul judecății, și partea civilă C., precum și martora B., citând relatări ale unor deținuți politici cu care au relaționat după eliberarea acestora (deja menționați anterior), inclusiv tatăl și bunicul lor, potrivit cărora asistența medicală se limita la oferirea „în bătaie de joc”, pe post de medicamente uzuale, iar nu specifice bolilor grave de care sufereau, a unor pastile despre care nu știau ce anume conțin, motiv pentru care, de multe ori, refuzau să și le administreze (*filele 242-244 și 284-286, vol.II, dosar de instanță*).

Afirmațiile referitoare la efectuarea consultațiilor medicale în celulele individuale, numai în prezența unui gardian, sunt confirmate și de mențiuni din documente identificate în dosarele unora dintre deținuții politici (deja evidențiate).

Astfel, Curtea a arătat că, într-un raport de pedepsire a deținutului politic R. (matricola nr.68, celula nr.25), pe motivul „insultării” medicului, este consemnată susținerea ofițerului de serviciu, în sensul că l-a însoțit pe medicul respectiv în celula aceluși deținut și a auzit remarcile și reproșurile acestuia cu privire la caracterul deficitar al asistenței medicale, care au atras sancționarea lui cu 4 zile de izolare (*fila 291, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Totodată, Curtea a arătat că, într-un referat întocmit cu privire la deținutul politic A. (matricola nr.47, celula nr.3), medicul care a propus a i se acorda regim alimentar pe timp de 3 luni, inculpatul aprobând doar 15 zile, a consemnat crizele repetate de ulcer ale acestuia,

menționând că le-a constatat, în mai multe rânduri, la vizitele efectuate în prezența ofițerului de serviciu (*filele 334/461, volumul XI, dosar de urmărire penală*).

3. De asemenea, *situația de fapt dovedește și exercitarea discreționară de către inculpat a dreptului exclusiv de a solicita Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă aprobarea internării deținuților politici grav bolnavi în Penitenciarul Văcărești (unde, la momentul respectiv, se asigura, în regim de spital, tratament medical pentru persoanele încarcerate), fie prin refuzul, lipsit de orice justificare, al înaintării unor astfel de cereri, contrar referatelor întocmite de către medici, fie prin transmiterea lor tardivă.*

a) Astfel, pe de o parte, în cazul deținutului politic A. (matricola nr.47, celula nr.3), în referatul medicului, se arată că acesta, diagnosticat cu ulcer duodenal, prezenta hematemoză (vărsături de sânge) și făcea crize repetate, în pofida tratamentului făcut, astfel că era necesară trimiterea lui în spital, pentru a fi operat, însă, în pofida acelei recomandări, rezoluția inculpatului, datând din 31 august 1957, a fost aceea de a aproba numai regim, fără a fi oferită vreo justificare din partea sa (*fila 508, vol.XI, dosar de urmărire penală și fila 85, vol.II, dosar de instanță*).

De asemenea, în cazul deținutului politic T., în referatul medicului, se arată că acesta se afla în stare gravă, comandantul fiind rugat să intervină pentru întocmirea formelor necesare în vederea transportării lui la spital, însă, prin rezoluția inculpatului, de asemenea lipsită de orice justificare, s-a cerut întocmirea unui referat detaliat și doar solicitarea de medicamente, în același sens fiind și adresa înaintată de acesta, la data de 10 august 1957, către Direcția Generală a Penitenciarelor (*filele 168-169, vol.V, dosar de urmărire penală*).

b) Pe de altă parte, în cazul deținutului politic P. (matricola nr.578, celula nr.3), decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 01 mai 1961, chiar conducerea Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, prin Notă-raport nr.S/3005 din data de 10 mai 1961, transmisă de director general al instituției respective către ministrul Afacerilor Interne, i-a reproșat inculpatului, fără a dispune însă vreodată o sancțiune împotriva lui, faptul că „s-a orientat greșit”, transmițând cererea de internare a acestuia în Penitenciarul Spital Văcărești printr-o adresă, iar nu telefonic, cale ce ar fi permis urgentarea luării unor măsuri de transferare (*filele 238-239, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Potrivit înscrisurilor oficiale, referatul medicului, prin care se recomanda internarea de urgență a deținutului politic anterior nominalizat în Penitenciarul Spital Văcărești, cu motivarea că, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, nu i se putea asigura un tratament susținut, iar prognosticul era grav, a fost întocmit la data de 27 aprilie 1961 (*fila 241, vol.III, dosar de urmărire penală*), însă solicitarea de transferare a acestuia a fost trimisă de către inculpat, împreună cu o adeverință-caracterizare, Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă abia la data de 29 aprilie 1961 și primită de instituția destinatară la data de 03 mai 1961, după 2 zile de la producerea decesului aceluși deținut (*filele 238-239, 242 și 244, vol.III, dosar de urmărire penală*).

4. Totodată, *situația de fapt dovedește și o altă formă de manifestare a comportamentului abuziv al inculpatului, care, în condițiile interzicerii odihnei, prin folosirea patului, pe durata a 17 ore zilnic (astfel cum deja s-a evidențiat), și-a folosit, în mod discreționar, puterea de a aproba așa-numitul „drept la pat”, recomandat de medici ca măsură de asistență medicală pentru deținuții politici bolnavi.*

Ca și în cazul regimului alimentar, acest comportament s-a concretizat fie în refuzul aprobării prescripțiilor medicale de această natură, fie în reducerea drastică a perioadelor recomandate de medici pentru odihna la pat, fie în acordarea aprobării ulterior datei începând cu care se stabilea necesitatea aceluși program, în toate cazurile rezoluțiile inculpatului neconținând nicio justificare a hotărârii sale.

a) Cazuri de refuz al aprobării „dreptului la pat” recomandat de medici (cele mai numeroase) au fost identificate cu privire la următorii deținuți politici:

- M. - matricola nr.51 (*filele 170 și 179, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- A. - matricola nr.47 (*filele 333/460, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- R. - matricola nr.68, în condițiile în care acesta era diagnosticat cu mielită transversă dorso-lombară, paraplegie spastică a membrelor inferioare, hipoestezie cutanată, fenomene de triplo-retracție, tulburări sfincteriene și vezicale (*filele 302, 303 și 306, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- D. - matricola nr.8, în condițiile în care, în referatul medical, se consemna că acesta necesita un tratament complex (*fila 663, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- L. - matricola nr.146 (*filele 375 și 377, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- N. - matricola nr.22 (*filele 42, 43 și 44, vol.V, dosar de urmărire penală*).

b) Cazuri de aprobare a „dreptului la pat” pentru perioade mult reduse în raport cu cele prescrise medical au fost identificate cu privire la următorii deținuți politici:

- M. (matricola nr.51), căruia, prin rezoluția inculpatului, i-a fost aprobat acel drept pe o durată mai mică decât cea prescrisă, astfel: 30 de zile, în loc de 3 luni, deși, în referatul medical, se menționa agravarea stării generale a acestuia (*fila 108, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- A. (matricola nr.47), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, i s-a aprobat dreptul respectiv pe durate mai mici decât cele prescrise, astfel: o lună, în loc de 3 luni, deși, în referatul medical, erau consemnate, pe lângă ulcerul duodenal, și complicații renale (*fila 89, vol.II, dosar de instanță*); 2 luni, în loc de 3 luni, deși, în referatul medical, se menționa că acesta, diagnosticat cu ulcer duodenal, prezenta și complicații renale, conform buletinului de analiză a urinei, din care rezulta un nivel ridicat al albuminei (*filele 509-510, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- D. (matricola nr.8), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, i-a fost aprobat acel drept pe durate mai mici decât cele prescrise, astfel: 5 zile, în loc de 10 zile; 15 zile, în loc de 45 de zile (*filele 674 și 677, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- L. (matricola nr.146), căruia, prin rezoluții ale inculpatului, i s-a aprobat dreptul respectiv pe durate mai mici decât cele prescrise, astfel: 15 zile, în loc de 30 de zile; 13 zile în loc de „pat” permanent (*filele 370 și 376, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

c) Cazuri de aprobare a „dreptului la pat” ulterior datei începând cu care acesta fusese prescris medical au fost identificate cu privire la deținutul politic A. (matricola nr.47).

Spre exemplu, printr-o rezoluție a inculpatului din data de 04 noiembrie 1957, s-a aprobat o recomandare a medicului făcută începând cu data de 01 noiembrie a aceluiași an și, printr-o altă rezoluție a acestuia din data de 03 ianuarie 1958, s-a aprobat o recomandare medicală făcută începând cu data de 01 ianuarie a aceluiași an (*filele 476 și 483, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

E. Pedepsele disciplinare

1. Curtea a prezentat anterior numeroase exemple de pedepse disciplinare aplicate de inculpat deținuților politici încarcerați, sub comanda sa, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub pretextul unor abateri de la regulament, nu de puține ori acele pretinse abateri fiind reținute însă ca efect al aplicării sau interpretării abuzive, de către acesta, a normelor în vigoare sau chiar al încălcării lor, ceea ce lipsește de suport legal pedepsele respective.

Pe de altă parte, simpla lecturare a motivelor care au „justificat” formal aplicarea acelor pedepse este suficientă pentru a concluziona asupra severității lor extreme, vădit disproporționată față de gravitatea abaterilor atribuite deținuților politici, pentru care pedepsele respective, al căror conținut va fi expus în cele ce urmează, *au dobândit, prin acțiunile și conform voinței inculpatului, caracterul unor acte de tortură, cauzându-le acestora, mulți dintre ei sancționați în mod repetat, deși erau grav bolnavi, suferințe fizice și traume psihice puternice, care i-au marcat pe toată perioada încarcerării, iar, pe cei ce au avut șansa de a supraviețui detenției, pentru tot restul vieții.*

Aplicarea discreționară de pedepse disciplinare severe pentru abateri minore, pândite de gardienii supraveghetori, iar unele chiar inventate, mizându-se pe imposibilitatea contestării lor, a constituit, cu certitudine, *rezultatul unei acțiuni deliberate, parte a luptei cu „dușmanii de clasă” încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, față de care inculpatul s-a remarcat, potrivit caracterizărilor din dosarul personal, printr-o „atitudine fermă și exigentă”, manifestată cu „spirit de orientare”, acțiunea respectivă făcând parte dintr-un plan conceput la nivelul conducerilor Ministerului Afacerilor Interne și Direcției Generale a Penitenciarelor, dar pus în executare de către acesta „cu mult simț de răspundere”, conform aptitudinilor și inventivității personale.*

Existența unui astfel de plan, adaptat de fiecare comandant de penitenciar în raport cu particularitățile deținuților aflați în custodia sa și abilitățile proprii, a fost devoalată de către colonelul în rezervă C. (comandant al Penitenciarului Aiud aproximativ în aceeași perioadă cu inculpatul, și anume noiembrie 1958 - decembrie 1964, decedat în anul 2001), care, fiind el însuși cercetat, în legătură cu fapte săvârșite în exercitarea funcției respective, în Dosarul nr.15/P/1999 al Parchetului de pe lângă Curtea Militară de Apel București, a afirmat într-un interviu că, în locurile de deținere, „se aplica un regulament deosebit de sever, era o practică învechită, să se aplice pedepse aspre pentru abateri minore de la regulament”, tot acesta susținând că „regulamentul pușcăriilor era întocmit de doi specialiști de la Penitenciare, coloneii Marin Constantinescu și B. (n.r. locuitorul de director general și, respectiv, directorul general ai Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă)” și că „regulamentele aveau și amprenta generalului Bodnarenko Pantelei - alias Pintilie-Pantiușa (n.r. P., fost director general al Direcției Generale a Securității Statului, devenit adjunct al ministrului de interne), spion sovietic, foarte experimentat, care avea un temperament de temnicer înnăscut și se purta disprețuitor față de «dușmanii de clasă»” (*filele 263-264, vol.II, dosar de urmărire penală*).

2. Pedepsa izolării celulare consta, conform declarației martorului C. (*filele 223-227, vol.II, dosar de instanță*), care, în calitate de deținut politic, a suportat-o în mod direct, dar și rapoartelor de pedepsire identificate de Curte, în acordarea de hrană caldă numai o dată la trei zile, în restul zilelor alimentația fiind asigurată doar cu pâine (într-o cantitate infimă, diminuată față de cea obișnuită) și apă și, concomitent, în lipsirea de dreptul la odihnă pe pat în timpul nopții (pe timpul zilei acest drept nefiind oricum permis, astfel cum deja s-a arătat), întrucât erau ridicate salteaua, perna și pătura, sigurele posibilități de odihnire fiind fie pe scheletul metalic al patului, fie pe scaunel, fie pe podeaua din ciment a celulei.

Pentru exemplificare, având în vedere rapoartele de pedepsire deja citate, Curtea a prezentat următoarele situații reprezentative:

- în cazul sancționării cu 7 zile de izolare - astfel cum inculpatul a dispus, la data de 19 august 1958, în cazul deținutului politic M. (care, încă din data de 25 martie 1957, fusese diagnosticat în mod oficial, chiar de către medicul penitenciarului, cu atero-scleroză generalizată), pentru încălcarea obligației la tăcere, prin faptul de a i se fi adresat unui alt deținut (L.), de la fereastra celulei sale, cu expresia „Sănătate, Ilie”, de aș fi spus numele, afirmând „Aici este M.” și de a fi strigat în celulă „Să vină G. și Petru Groza să vadă ce se

face în acest penitenciar”, creând rumoare printre ceilalți deținuți politici: pe durata pedepsei respective, executată în perioada 24-31 august 1958, deținutul sancționat, pe lângă interzicerea dreptului la odihnă, a primit hrană caldă (care, potrivit constatărilor anterioare, era oricum mult sub limita din norme) numai în zilele de 26 și 29 ale aceluia interval (*filele 61 și 138-139, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în cazul sancționării cu 5 zile de izolare - astfel cum inculpatul a dispus, la data de 09 noiembrie 1958, în cazul deținutului politic R. (diagnosticat, la data 27 noiembrie 1957, cu insuficiență aortică), pentru faptul că a încălcat „programul de cameră”, fiind găsit dormind: pe durata pedepsei respective, executată în perioada 11-16 noiembrie 1958, deținutul sancționat, pe lângă interzicerea dreptului la odihnă, a primit hrană caldă (care, potrivit constatărilor anterioare, era oricum mult sub limita din norme) numai în ziua de 13 a aceluia interval (*filele 376 și 385, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în cazul sancționării cu 4 zile de izolare - astfel cum inculpatul a dispus, la data de 05 august 1958, în cazul deținutului politic R. (diagnosticat, încă din anul 1957, chiar de către medicul penitenciarului, cu o boală cronică și incurabilă, respectiv mielită transversă dorso-lombară, cu paraplegie spastică a membrelor inferioare, hipoestezie cutanată, fenomene de triplo retracție și tulburări sfincteriene și vezicale), pentru pretinsa insultare a medicului, căruia i-a reproșat neacordarea unui tratament adecvat: pe durata pedepsei respective, executată în perioada 06-11 august 1958, deținutul sancționat, pe lângă interzicerea dreptului la odihnă, a primit hrană caldă (care, potrivit constatărilor anterioare, era oricum mult sub limita din norme) numai în ziua de 8 a aceluia interval (*filele 291, 299 și 300, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în cazul sancționării cu 2 zile de izolare - astfel cum inculpatul a dispus, la data de 20 octombrie 1958, în cazul deținutului politic A. (în privința căruia, la data de 31 august 1957, medicul penitenciarului recomanda internarea în spital în vederea operării, întrucât, suferind de ulcer duodenal, prezenta vărsături de sânge și crize repetate, iar inculpatul a aprobat regim alimentar), pentru faptul de a fi închis geamul fără să raporteze: pe durata pedepsei respective, executată în perioada 24-26 octombrie 1958, deținutul sancționat, căruia i-a fost interzis dreptul la odihnă, nu a primit hrană caldă în niciuna din zilele aceluia interval (*filele 496-497 și 508, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Pedeapsa izolării celulare și efectele acesteia asupra stării fizice și psihice a celui sancționat au fost descrise de deținutul politic E., căruia i-a fost aplicată de mai multe ori (astfel cum deja s-a evidențiat), în lucrarea autobiografică „Insula Robinson”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 233, vol.I, dosar de instanță*), astfel:

„Asta m-a costat trei zile de carceră, adică trei nopți de somn pe grătarul patului, ceea ce vara nu reprezenta mare lucru și să primesc ca hrană zilnică doar un sfert de pâine uscată, ceea ce însemna mult pentru un om și așa chinuit de foame în zilele «normale». Am trăit cele trei zile de pedeapsă în puterea obsesiilor gastronomice, a concertului măruntaielor, a durerilor cumplite de burtă și de cap și a jurămintelor solemne de a nu depăși rația orară de hrană, pe care mi-o făcusem prin fragmentarea sfertului de pâine în grămăjoare de fărâmituri corespunzătoare unei ore de stare de veghe. Faptul că era cald și astfel necesarul de calorii era mai redus ca în timpul iernii mi-a ușurat, totuși, suferințele celor trei zile și trei nopți de foame chinuitoare”.

„Urmarea a fost că m-am ales cu (n.r. alte) trei zile de carceră, pedeapsă care, aplicată în zilele acelea neobișnuit de geroase, putea să mă trimită în lumea dreptilor. Aceasta deoarece, cum am mai spus, carceră se execută prin scoaterea din cameră a saltelei de paie de pe patul de fier și prin reducerea rației zilnice de hrană, la un sfert de pâine. Ca să dormi trei nopți pe grătarul patului, deasupra cimentului înghețat, asta înseamnă pneumonie și apoi moarte sigură. Și, mai întâi de toate, ce rezistență poate avea un organism subalimentat care

este supus unei subalimentări și mai crase, pe un ger care face să crape până și pietrele? Cu gândul la sumbrele perspective ce le aveam după pedepsirea mea cu carceră, mi-am frecat timp îndelungat creierul, pentru a găsi o cale de izbăvire. Am ajuns la concluzia că lucrul cel mai însemnat era acela de a nu dormi în pat, unde aș fi fost nevoit să stau ca un pește pe grătar, având sub mine, în loc de jăratec, un sloi de gheață. Dar pot sta trei nopți fără somn? Desigur că nu. Va trebui să moțâi, cât voi putea, ghemuit pe scăunelul meu. Restul, văzând și făcând. După ce a sunat stingerea, am rămas în continuare pe scăunel, spre a petrece noaptea acolo, cu genunchii la gură. Am ațipit un pic, dar curând am sărit de pe scăunel speriat. Simțisem, ca un jungher între coaste, speteaza de fier a patului. A te sprijini cu spinarea de pat, pentru a-ți dezdoi o clipă coloana vertebrală obligată să stea încordată și nerezemată șaptesprezece ore pe zi este, cum am spus, o gravă încălcare a regulamentului închisorii, ce se pedepsește cu carceră. A primi peste pedeapsa deja aplicată încă un supliment de zile de carceră însemna, în condițiunile de atunci, o adevărată sinucidere. Pesemne că de acest lucru mi-am dat seama în mod instinctiv, de vreme ce contactul cu speteaza patului a avut efectul unui șoc electric. Cred că-mi intrase în reflex, ca și celorlalți deținuți, grija de a nu atinge patul cu spinarea. De teama de a nu săvârși acest cumplit sacrilegiu anatemitat de canoanele pușcăriei, am sărit în picioare și am început să mă plimb în cușca mea de gheață. M-am plimbat câteva ceasuri bune, dar frigul, foamea și oboseala îmi sleiseră puterile și am fost silit să mă așez din nou pe scăunel. M-am îndoit ca un arici, spre a nu atinge patul în cazul când ațipeam. Și chiar am ațipit. Cât timp, nu știu, căci m-am trezit căzând în bot pe podeaua de ciment. Deci pe scăunel nu se putea dormi. M-am ridicat și am început să umblu prin celulă, spre a alunga somnul. Spre ziuă eram așa de obosit încât dormeam mergând și mă poticneam gata să-mi frâng gâtul”.

Suferințele fizice și traumele psihice îndelung produse deținutului politic M. de executarea numeroaselor pedepse disciplinare cu care a fost sancționat (în pofida vârstei înaintate și a sănătății precare), ce au ajuns să totalizeze peste 100 de zile, astfel cum inculpatul însuși a precizat într-o adeverință-caracterizare întocmită în ceea ce îl privește, pentru a-i scoate în evidență „manifestările dușmănoase față de regimul de deținere și regimul de democrație populară” (*fila 147, vol.III, dosar de urmărire penală*), au stârnit acte de revoltă verbală ale acestuia, surprinse în rapoarte și referate ale cadrelor penitenciarului, în care apar consemnate susținerile sale în sensul că „la 72 de ani, a ajuns să se culce pe cimentul închisorii”, „a ajuns să doarmă pe ciment, în loc să doarmă în pat”, „este lăsat să moară ca un câine pe ciment”, susținând că el „nu a crezut că se pot petrece asemenea lucruri în țara românească” și acuzându-i pe gardieni că sunt niște „călăi”, puși să execute „exterminarea” sa (*filele 110-115, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Curtea a constatat că, într-adevăr, *aplicarea repetată și discreționară, în conținutul anterior precizat, a pedepselor cu izolarea celulară, peste separațiunea individuală nelegal impusă, unor deținuți privați de orice formă de contact uman, constant înfometați, permanent sumar îmbrăcați, grav bolnavi și deliberat lipsiți de asistență medicală, prin încălcarea sau nesocotirea a înseși normelor formal edictate, aducându-i astfel la limita supraviețuirii fizice și în pragul distrugerii psihice, constituie, fără nicio îndoială, un act de tortură, îndeplinit de inculpat, ca agent al statului, din poziția de forță conferită de funcția deținută, în scopul persecutării acestora, din motive politice.*

3. Pedepsei izolării celulare i s-au adăugat și alte sancțiuni cu caracter pretins „disciplinar”, neconsemnate, dar probate prin mărturii convingătoare, acestea reprezentând, la rândul lor, acte de tortură.

Astfel, o sancțiune despre care există probe pertinente că a fost aplicată deținuților politici este aceea a închiderii temporare în camerele de la subsolul clădirii penitenciarului, cunoscute sub denumirea „neagra”.

Existența acestor camere a fost constatată prin cercetare la fața locului, conform procesului-verbal și fotografiilor judiciare realizate cu acea ocazie (*filele 3-5 și 115-156, vol.XI, dosar de urmărire penală*), iar mărturie despre folosirea lor pentru pedepsirea deținuților politici a lăsat, în înregistrarea audio-video (*fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*) administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, chiar unul dintre acei deținuți, C., care, cu ocazia unei vizite, le-a identificat la subsolul clădirii, afirmând că, pentru abateri considerate grave, deținuții politici erau închiși acolo timp de 24 de ore. Acesta a descris acele camere (găsite surpate, la momentul cercetării la fața locului) ca fiind chilii înguste, în care nu se afla nimic, decât ciment pe jos, afirmând că el însuși a fost închis acolo de câteva ori.

Folosirea acelor încăperi drept loc de pedeapsă a fost confirmată și de deținutul politic D., care, în notările autobiografice din lucrarea „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), făcând referire la deținutul politic B., a arătat că acesta a fost bătut chiar de către inculpat, pentru a dezvălui conținutul unui mesaj transmis în limbaj Morse-tușit în limba franceză, în „beciul de la subsol”.

S-a arătat că aceste mărturii sunt credibile, întrucât, despre folosirea camerelor subterane pentru pedepsirea deținuților politici, se face vorbire chiar într-un înscris oficial.

Astfel, într-o notă-raport din data de 29 decembrie 1960, adresată comandantului penitenciarului, referitoare la deținutul politic P. (matricola nr.45), se consemnează că acesta, plasat în celula nr.9, s-a urcat la fereastră, a spart geamul cu pumnul și, cu o bucată de sticlă, a încercat să se taie la gât și la mână, însă gardienii au intervenit, i-au pus cătușe la mâini și căluș în gură, după care l-au scos afară din celulă și l-au închis „în beci” (*fila 84, vol.V, dosar de urmărire penală*).

În aceeași notă-raport, este consemnată propunerea gardianului ca deținutul respectiv să fie pedepsit cu 7 zile de izolare, dar, în același timp, „să fie ținut cu lanțuri la picioare și cătușe la mâini, până când se mai domolește”, această mențiune oferind credibilitate declarațiilor martorilor G. și B., în sensul că bunicului și, respectiv, tatălui fiecăruia, L. și B., le-au fost aplicate lanțuri la picioare pe durata detenției în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, ale căror semne, vizibile pe gleznelor celui din urmă, au fost constatate și de martorul L. (*filele 284-286 și 289-290 și 293-294, vol.III, dosar de instanță*).

4. Inventivitatea comandantului penitenciarului și cadrelor din subordine a condus la conceperea și a altor forme de „pedepsire” a deținuților politici, vădit ilegale și constituind, fără nicio îndoială, acte de tortură.

O astfel de „pedeapsă” a fost aceea a aruncării de apă cu găleata, îndeosebi pe timp de iarnă, peste saltelele paturilor din celulele neîncălzite ale deținuților politici, obligați astfel să renunțe la a le folosi nu doar pe timp de zi, ci și în cursul nopții, chiar în absența aplicării de sancțiuni disciplinare, declarații concordante în acest sens fiind făcute, în cursul procesului penal, de către partea civilă C. și martorele B. și J., pe baza relatărilor deținuților politici A. și B., care au fost ei înșiși victimele acestui tratament (*filele 103-114, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 242-244, vol.II și 282-286, vol.III, dosar de instanță*).

La rândul său, martorul B., relatând afirmații ale deținuților politici C., D. și B. din discuții purtate cu aceștia, a declarat că, potrivit lor, R., deși paralizat, era maltratată în penitenciar, prin aruncarea cu apă peste el (*filele 61-62, vol.IV, dosar de instanță*).

De același „tratament” a avut parte și deținutul politic M., conform mărturiei deținutului politic B., citat în lucrarea memorialistică „Prin ungherele iadului comunist - Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), potrivit căruia cadrele ale penitenciarului, inclusiv inculpatul „intrau și aruncau cu găleata cu apă pe el, în plină iarnă”.

Declarațiile anterior menționate sunt credibile întrucât, din chiar conținutul rapoartelor întocmite de cadrele penitenciarului, rezultă stăruința acestora în a-i priva pe deținuții politici de orice posibilitate de odihnă, reprezentativ fiind cazul, consemnat într-un astfel de raport, datând din 07 martie 1959, tocmai cu referire la deținutul politic M., în care gardianul menționează că „a intrat peste el și l-a răsturnat cu patul” (*filele 122-123, vol.III, dosar de urmărire penală*).

De asemenea, în notările autobiografice din lucrarea „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), deținutul politic D., referindu-se tot la deținutul politic M., a arătat că, începând cu anul 1960, întrucât era grav bolnav, acesta nu se putea ridica din pat, însă gardienii, în frunte cu directorul V., năvăleau peste el în celulă, îl trânteau pe pardoseală și îi scoteau patul afară.

Declarație cu privire la o altă „pedeapsă” inventată de cadrele penitenciarului a făcut, în cursul judecății, martorul I., care, relatând episodul întâlnirii cu deținutul politic E. imediat după eliberare (deja menționat), a precizat că soția sa l-a văzut frecându-se pe picioare, fapt care a determinat-o să creadă că avea râie, dar însoțitorul acestuia, A. (la rândul său deținut politic), le-a spus că, în realitate, suferea de arterită, întrucât, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat (n.r. unde și el a fost încarcerat), a fost băgat cu picioarele în hârdaie cu apă și ținut acolo până când a înghețat apa (*filele 239-240, vol.II, dosar de instanță*).

F. Violența fizică (Bătaia)

1. Deși lipsită de orice bază legală, *violența fizică (bătaia) a fost folosită împotriva deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, pe de o parte, pentru „menținerea disciplinei”, mizându-se pe efectul ei intimidant, la ordinul sau chiar cu participarea nemijlocită a inculpatului, iar, pe de altă parte, ca instrument de anchetă, utilizat de ofițeri ai Securității care efectuau acte de cercetare penală în incinta acelei unități, cu acordul inculpatului, în ambele cazuri aceasta constituind un act de tortură.*

Fiind lipsită de temei legal, utilizarea bătaii în mediul penitenciar a debutat în anul 1958, în baza unui ordin nescris al ministrului Afacerilor Interne, transmis pe căi informale și a încetat în anul 1962, întreagă această perioadă suprapunându-se cu cea în care inculpatul a îndeplinit funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat.

Astfel, în Nota-raport nr.001095 din data de 01 mai 1968 a Direcției Generale a Penitenciarelor, privind problemele deosebite rezultate în ședința cu activul D.G.P., în care s-au prelucrat documentele Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22-25 aprilie 1968, la pct.6, sunt consemnate afirmațiile locotenent-colonelului Mihăescu Florin (șeful Serviciului Inspecției), potrivit căruia „În anul 1958, din ordinul lui D., transmis prin M., s-a introdus bătaia în mod oficial a deținuților de către comandanți. (...) Devotamentul cadrelor era apreciat de conducerea ministerului după modul cum știau să bată” (*filele 36-37, vol.IV, dosar de instanță*).

De asemenea, într-un document comparativ referitor la caracteristicile regulamentelor/ordinelor care au reglementat regimul de detenție în anii 1942, 1952, 1955 și 1962, identificat de C.N.S.A.S. în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 230-235, vol.IV, dosar de instanță*), este consemnată, ca situație de fapt nereglementată, împrejurarea că, în luna mai a anului 1958, la o reuniune cu comandanții de unități, adjunctul ministrului Afacerilor Interne, M., a dat ordin ca deținuții înrăiți recalitrânți, care refuzau munca, să fie bătuți, în prezența comandantului și cu consimțământul medicului, cel dintâi urmând să hotărască numărul loviturilor. În același document, se menționează că ordinul respectiv a fost valabil până în anul 1960, însă și ulterior, până în luna iunie 1962, bătaia s-a mai aplicat, în cazuri excepționale.

2. *Utilizarea bătăii, la ordinul inculpatului (șeful direct al întregului personal al penitenciarului) iar, uneori, chiar cu participarea nemijlocită a acestuia, ca mijloc de „menținere a disciplinei”, este probată prin mărturii concordante și convingătoare ale mai multor deținuți politici, expuse de aceștia în mod direct sau aduse la cunoștința instanței de persoanele cărora ei le-au relatat despre acest subiect.*

a) Deținutul politic C., în înregistrările audio-video (*atașate la fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 73-74, vol.IV, dosar de instanță*) administrate, ca mijloace de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său, a precizat că, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, se aplicau în mod curent, ca și când ar fi fost legalizate, „bătăi obișnuite”, pentru menținerea ordinii și disciplinei, fără ca acestea să fi fost totuși cele mai crunte dintre cele încasate de el în perioada detenției, loc pe care l-a atribuit bătăilor primite în timpul anchetei care a precedat procesul „lotului Maniu”, dar, mai ales, celor încasate, de la un ofițer (colonel) al Securității, în perioada anchetei care a precedat judecarea și condamnarea lui L..

Referindu-se la bătăile devenite „obișnuință” în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a precizat că, la anumite intervale, gardienii înarmați cu bastoane intrau în câte o celulă și îl loveau pe deținutul plasat acolo, aflat în imposibilitatea de a se apăra, până când acesta cădea. Inițial, până când s-au obișnuit cu acest mod de operare, deținuții loviți rezistau până ce se prăbușeau sub violența loviturilor, pe care le încasau resemnați. Ulterior, dându-și seama de modul de acțiune al gardienilor, cădeau după primele lovituri, iar aceștia „se mulțumeau” să-i izbească cu cizma în cap sau în burtă, după care mergeau în celula învecinată, unde procedau în același mod. În timpul aplicării acestor bătăi, îl auzea pe L. (care avea statutul unui deținut politic privilegiat) protestând împotriva lor în numele concepțiilor leniniste.

De asemenea, a relatat despre agresiunile fizice la care a fost supus deținutul politic M., care, atunci când se schimba garda și era un moment ce scăpa controlului sever al supraveghetorilor, venea la ușa celei sale, bătea cu bocancul în ea și își striga nemulțumirile atât de tare încât se auzea în toată incinta penitenciarului, până când gardienii năvăleau peste el.

Martora C. a declarat că, pe perioada încarcerării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, fratele său, C., a fost bătut zilnic, în mod crunt, până când cădea din picioare, acest tratament fiind aplicat tuturor deținuților politici, iar un caz special a fost acela al lui M., care, deși paralizase, a fost bătut în continuare, până a murit, strigătele acestuia auzindu-se în tot penitenciarul (*filele 120-125, vol.I, dosar de urmărire penală*).

Și martora B. a susținut că fratele ei, C., a fost bătut și supus la tratamente inumane în penitenciarul respectiv, acesta povestindu-i că bătăile erau aplicate zilnic, iar el a încercat inițial să se opună, însă, dându-și seama de inutilitatea riposteii, s-a supus acelor bătăi, fără a mai reacționa în vreun fel (*filele 114-119, vol.I, dosar de urmărire penală*).

b) Deținutul politic D., în înregistrarea audio-video (*atașată la fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*) administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului, care a precizat că nu contestă nimic din afirmațiile acestuia (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*) și a apărătorului său, a arătat că el însuși a fost lovit, de aproximativ 10 ori, în timpul detenției din Penitenciarul Râmnicu-Sărat.

Totodată, în notările autobiografice din lucrarea „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), a relatat despre actele de violență la care era supus M., care, pentru a se face auzit în toată incinta penitenciarului, bătea în ușa celei, își striga numele cu putere și afirma că era torturat, întrucât, bolnav fiind, i se refuza acordarea de medicamente și îngrijire medicală, după care se auzea cum ușa celei sale era descuiată, gardienii pătrundeau

peste el și îl loveau, fiind percepute acustic atât „bușiturile” acestora, cât și gemetele celui agresat.

În aceleași notări autobiografice, a relatat și cazul deținutului politic B., care, după ce a transmis un mesaj în limbaj Morse-tușit în limba franceză, ce nu a putut fi descifrat, a fost dus în beciul de la subsol, unde chiar comandantul V. l-a bătut crunt, cu cureaua, pe pielea goală, pentru a spune cu cine și ce anume a comunicat, fără a obține însă de la el vreo destăinuire. Când acel deținut a fost mutat într-o celulă învecinată cu a sa, i-a comunicat, prin vechea metodă a ciocănitului în perete, ceea ce i s-a întâmplat.

Relatarea scrisă anterior menționată a fost făcută cunoscută de deținutul politic D. și martorului M. (strănepotul său), care a confirmat-o în declarația din cursul judecății (*filele 295-296, vol.III, dosar de instanță*).

c) Despre bătăile aplicate deținuților politici, cu referiri explicite la B. și M., a lăsat mărturie scrisă, în lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar de instanță*), și deținutul politic G. (preot iezuit).

Astfel, relatând episodul descoperirii comunicării în limbaj Morse-tușit, acesta a făcut următoarele precizări: „Și toată închisoarea, în mod special B., a fost pedepsită crunt (...). A dispărut deodată din camera de deasupra, apoi a ciocănit din camera alăturată, dar numai cu vârful unghiei. Atunci mi-a transmis că a fost bătut îngrozitor, de trei ori. Au fost bătuți toți cei care au tușit”.

De asemenea, referindu-se la deținutul politic M., acesta s-a exprimat astfel: „Mi-a lăsat o impresie puternică întregul Partid Național Țărănesc. În suferință își arată un om valoarea. (...) Printre ei a fost M., care, pe data de 7 martie, pentru că a cerut audiență, a fost bătut atât de tare de un plutonier, cu un ciocan de lemn cu care obișnuiau să verifice seara grilajul, încât a căzut la pat”.

d) Martorul C. (singurul deținut politic încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat identificat a mai fi în viață pe parcursul procesului penal) a declarat, referindu-se la deținutul politic M., că acesta, bătrân, bolnav și ajuns la limita suportabilității, se manifesta deseori prin strigăte, iar, în acele situații, gardienii intrau peste el în celulă și, probabil, îi puneau lanțuri la picioare, auzindu-se zgomote specifice, îl loveau, întrucât se auzea când făcea gălăgie și, deoarece țipetele lui încetau la un moment dat, a bănuit că i se puneau și căluș în gură (*filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 223-227, vol.II, dosar de instanță*).

e) Partea civilă C. și unii dintre martorii audiați în cursul procesului penal, reproducând afirmații ale deținuților politici cu care au relaționat după eliberarea lor, au făcut precizări relevante cu privire la bătăile aplicate acestora.

Astfel, partea civilă C. și martora B., care au făcut referire îndeosebi la relatări ale tatălui lor, B., au precizat, în declarațiile formulate (*filele 103-114, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 242-244, vol.II și 284-286, vol.III, dosar de instanță*), că deținuții politici, inclusiv acesta, erau bătuți cu regularitate, întrucât „bătaia era un lucru obișnuit” în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, indiferent dacă, pentru aplicarea ei, se invocă ori nu un pretext. De asemenea, tatăl lor le-a relatat, în mod special, despre bătăile aplicate deținutului politic M., care, nerespectând ordinul de a nu vorbi, își striga numele și comunica ceea ce i se întâmpla, momente urmate de intervenția gardienilor, care intrau peste el în celulă și îl loveau, deși era bătrân și grav bolnav, zgomotele produse de această acțiune brutală, precum și strigătele celui agresat, care spunea „Aici I. Țștia mă omoară!”, fiind auzite de ceilalți deținuți, revoltați că erau obligați să asiste neputincioși, fiecare din celula în care era închis, la acel supliciu. Totodată, inclusiv de la tatăl lor, au aflat că acțiunile agresive ale gardienilor nu

îl ocoleau nici pe deţinutul politic R., care, fiind paralizat, era bătut în timp ce stătea întins pe pat.

Martorul L. a declarat că, din discuţii purtate cu B., a aflat despre bătăile la care erau supuşi deţinutii politici, acesta făcând referire îndeosebi la R., care a fost bătut deşi era paralizat şi M. (*filele 289-290, vol.III, dosar de instanţă*).

Martorul B. a făcut cunoscute afirmaţii ale deţinutilor politici C., D. şi B., cu care a discutat personal, potrivit cărora, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a fost pus în aplicare un „regim de exterminare”, care, în cazul unora dintre cei încarceraţi acolo, a dat rezultatele scontate, aceştia făcând referire la cazurile lui M., bătut crunt până când a murit, întrucât, contrar la ceea ce i se ordona, îşi rostea cu voce tare numele şi reclama abuzurile la care era supus şi, respectiv, R., care, paralizat fiind, era maltratată pe patul de suferinţă, spre exemplu prin aruncarea cu apă peste el (*filele 61-62, vol.IV, dosar de instanţă*).

Referiri la bătăile aplicate deţinutilor politici, în mod special lui M., auzit când striga „mă omoară”, au făcut, reproducând afirmaţii ale unora dintre aceştia (B., B., C., D., T.), şi martorii T., G., H. şi D. (*filele 291-294, vol.III, 58-60 şi 120-121, vol.IV, dosar de instanţă*).

3. Folosirea bătăii, ca instrument de anchetă, utilizat de ofiţeri ai Securităţii care efectuau acte de cercetare penală în incinta penitenciarului, cu acceptul inculpatului (răspunzător de viaţa tuturor deţinutilor aflat în custodia sa) şi chiar cu participarea nemijlocită a acestuia, s-a apreciat că este probată mai presus de orice îndoială rezonabilă.

a) În prealabil, Curtea a arătat că, potrivit dispoziţiilor art.IV şi art.V din Decretul nr.221/1948, ofiţerii de securitate erau singurii competenţi a instrumenta în cauzele referitoare la infracţiuni apreciate a primejdui regimul democratic şi securitatea poporului, această competenţă fiind valabilă pe întreg teritoriul ţării.

De asemenea, art.30 din HCM nr.729/1951, privitor la organizarea şi funcţionarea Direcţiei Generale a Penitenciarelor, Coloniilor şi Unităţilor de Muncă (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*), permitea interogarea deţinutilor aflaţi în instrucţie sau cercetare în interiorul locului de deţinere, atunci când organul de urmărire penală aprecia necesar.

Curtea a identificat, în probatoriul cauzei, mai multe astfel de cazuri, în care, *pe baza unor delegaţii emise de Ministerul Afacerilor Interne, prin Direcţia Generală a Penitenciarelor sau prin servicii ale Securităţii (UM 0123), prezentate inculpatului, ofiţeri de securitate au fost delegaţi să ancheteze deţinuţi politici, în incinta Penitenciarului Râmnicu-Sărat, astfel:*

- în baza unei delegaţii emise la data de 25 iulie 1956 de către UM 0123, cu aprobarea Direcţiei Penitenciare, Lagăre şi Colonii, un căpitan de securitate a fost delegat să ancheteze în incinta penitenciarului pe deţinutul politic T., acel document purtând rezoluţia olografă a inculpatului din aceeaşi dată „După terminarea anchetei, prezenta adresă va rămâne în arhiva acestui penitenciar, pentru justificare” (*fila 208, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- în baza unei delegaţii emise la data de 21 ianuarie 1957 de către Direcţia Penitenciare, Lagăre şi Colonii, ca urmare a unei adrese a UM 0123, un locotenent major de securitate a fost delegat să ancheteze în incinta penitenciarului pe deţinutul politic R., acel document purtând rezoluţia olografă a inculpatului din data de 20 februarie 1957 „Evidenţa şi A.S.S. vor da concursul. După anchetare, se va semna pe verso delegaţiei că a luat legătura cu deţinutul” şi având ataşată o notă olografă a ofiţerului respectiv „am anchetat în acest penitenciar pe deţinutul R.” (*filele 304-305, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în baza unei delegaţii emise la data de 16 decembrie 1957 de către UM 0123, un căpitan de securitate a fost delegat să ancheteze în incinta penitenciarului pe deţinutii politici M. şi T., acel document purtând rezoluţia olografă a inculpatului din data de 20 decembrie

1957 „prezenta delegație se va atașa la dosarul deținutului Mihalache” (*fila 160, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în baza unei delegații emise la data de 14 august 1961 de către UM 0123, un căpitan de securitate a fost delegat să ancheteze în incinta penitenciarului pe deținutul politic B., acel document având atașat un referat în care este consemnată efectuarea activității respective (*filele 79-80, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- în baza unei delegații emise la data de 25 noiembrie 1961 de către ministrul adjunct al Afacerilor Interne, un căpitan de securitate a fost delegat să ancheteze în incinta penitenciarului pe deținutul politic R., acel document purtând rezoluția olografă a inculpatului „să se scrie pe verso că s-a luat legătura cu deținutul” și având atașată o notă olografă a ofițerului respectiv „deținutul P. a fost anchetat de mine în perioada 29 noiembrie - 02 decembrie 1961” (*filele 284-285, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- în baza unei delegații emise la data de 12 mai 1962 de către UM 0123, un maior de securitate a fost delegat să îl audieze în incinta penitenciarului pe deținutul politic A., acel document purtând rezoluția olografă a inculpatului „s-a obținut aprobarea telefonică a tov. director general” și având atașată o notă olografă a ofițerului respectiv, datată 01 iunie 1962 „s-a luat legătura în cadrul penitenciarului cu deținutul A. și a fost audiat” (*fila 687, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- în baza unei delegații emise la data de 13 decembrie 1962 de către UM 0123, un ofițer de securitate a fost delegat să ancheteze în incinta penitenciarului pe deținutul politic P., acel document purtând rezoluția olografă a inculpatului „s-a obținut aprobarea telefonică a tov. col. Constantinescu, azi 15.12.1962, orele 12:45” și având atașată o notă olografă a ofițerului respectiv, datată 15 decembrie 1962 „am anchetat pe deținutul P.” (*fila 74, vol.V, dosar de urmărire penală*).

Înscrisurile anterior menționate dovedesc *prezența constantă, cunoscută inculpatului, în incinta penitenciarului, a ofițerilor de securitate, cu scopul declarat al anchetării deținuților politici.*

b) Potrivit afirmațiilor unui fost cadru al penitenciarului, gardianul P. (în prezent decedat), intervievat în anul 1998 de către martorul I., care a pus la dispoziția Curții, fiind administrate, ca mijloace de probă, mărturiile scrise ale acestuia (*filele 38-44, vol.IV, dosar de instanță*), *deținuții politici erau agresați fizic de către ofițerii de securitate, în prezența și chiar cu participarea nemijlocită a inculpatului, afirmațiile respective fiind următoarele:*

„Regula nu era bătaia. Îi amenința (n.r. pe deținuți) cu pistolul sau le scotea patul, cum se întâmpla foarte des cu I., care dormea pe pardoseală. Îi schelălăia însă securiștii în birourile de la intrare, pe stânga. În dreapta era comandamentul lui V.. De câte ori era dus un deținut în birourile din dreapta, V. venea obosit, cu cearcăne la ochi. Cel mai bine auzeau deținuții de drept comun. Ei știau cel mai bine. După ce făceau curățenie, veneau la mine cu niște cravașe făcute din sârmă de oțel sudate la capăt, cum sunt codirișcile de oțel, cabluri, ciomege. «Ia uită-te, dom' major, d'aia orăcăie ăia acolo!», îmi spuneau de fiecare dată”.

„Îmi amintesc cazul unui profesor, fost director țărănist al școlii din Puieștii de Jos (n.r. deținutul politic D., zis „A.”). Acesta a fost arestat în 1959, anchetat sumar și condamnat pentru propagandă țărănistă, în luna august a aceluiași an. După numai două săptămâni, acesta a decedat. Am intrat în camera unde doctorul A. completa actele de deces și se afla și trupul mortului, dezbrăcat pe o masă. În acte, s-a trecut sinucidere prin spânzurare. Pe trup însă, se vedeau semnele bătăilor și torturilor. Acesta fusese bătut până la inconștiență de T. în noaptea trecută, când eram de serviciu”.

c) Afirmațiile anterior menționate s-a apreciat că se coroborează, dobândind astfel deplină credibilitate, cu afirmațiile făcute de doi deținuți politici încarcerati în Penitenciarul Râmnicu-Sărat.

Astfel, deținutul politic P. (în prezent decedat), în înregistrarea audio-video (*atașată la fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*) administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său, a arătat că el însuși a fost bătut îngrozitor, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, de către doi ofițeri securiști, L. (n.r. care, potrivit informațiilor furnizate, la cererea Curții, nu a fost angajat al Direcției Generale a Penitenciarelor în perioada 1956-1963 – *fila 34, vol.VI, dosar de instanță*) și L., tot acesta menționându-l și pe comandantul V., pe care l-a caracterizat drept „un mare criminal”, precum cei din Securitate.

La rândul său, deținutul politic C. (și el în prezent decedat), în înregistrarea audio-video (*atașată la fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*) administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său, referindu-se la deținutul politic D., zis „A.”, decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 07 octombrie 1959 (menționat și de gardianul P.), cu care a fost coleg de cameră, a precizat că acesta era anchetat de un ofițer, care dorea să afle de la el cu cine a reorganizat organizația Partidului Național Țărănesc din localitatea Măcrina, județul Buzău, iar, în cursul acelei anchete, era luat din celulă și readus, de fiecare dată, bătut, în cele din urmă încetând din viață (n.r. după numai două săptămâni de la momentul încarcerării, în stare de arest preventiv, conform fișei matricole penale – *filele 324-325, vol.VIII, dosar de urmărire penală*).

În cursul judecății, Curtea le-a audiat, în calitate de martori, pe cele două fiice ale deținutului politic D., zis „A.”, M. și N. (*filele 272-273 și 277-278, vol.IV, dosar de instanță*), care, relatând împrejurările în care s-a produs moartea tatălui lor, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, au făcut următoarele precizări relevante:

Tatăl lor, de profesie învățător, a fost ridicat din casă în noaptea de 22/23 septembrie 1959, de către un ofițer de securitate, L. (n.r. menționat și de deținutul politic P.), în contextul „luptei care se ducea împotriva dușmanilor poporului” la acea vreme. Acesta mai fusese încarcerat, ca deținut politic, și anterior, în mai multe penitenciare din țară, Aiud, Craiova, la Canal, dar și la Râmnicu-Sărat, în cel din urmă caz în perioada 1948-1949. La momentul ridicării, i s-a reproșat, în fapt, intenția de reconstituire a unui nucleu al Partidului Național Țărănesc, din care făcuse parte, în încercarea de combatere a acțiunii de colectivizare care se desfășura la acel moment în zona Râmnicu-Sărat. Împotriva tatălui lor, nu s-a formulat însă niciodată o acuzație oficială.

Timp de aproximativ un an, familia nu a avut nicio informație despre tatăl lor. Abia în cursul anului 1960, mama celor două martore a fost chemată la o unitate de Miliție, unde i s-a spus că soțul ei a murit, fără a i se preciza însă când anume și care a fost cauza decesului. Mai mult, i s-a cerut să păstreze discreție cu privire la acest subiect, să nu relateze nimănui despre moartea soțului său și să nu își pună haine de văduvă, fiind amenințată că, în caz contrar, ea și copiii vor suferi consecințe grave.

În anul 1964, după eliberarea (n.r. prin grațiere colectivă) a deținuților politici, mama martorelor a fost contactată, în mod discret, de către deținutul politic C., fost judecător în Râmnicu-Sărat, cu care s-a întâlnit într-un obor de vite. Acolo, acesta i-a spus că soțul ei a fost încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat și amândoi au împărțit aceeași celulă în perioada 23 septembrie - 07 octombrie 1959, când a murit, din cauza bătăilor care i-au fost aplicate cu bestialitate, până la desfigurare. Nu a vrut să îi spună, însă, cine l-a bătut, i-a cerut să nu îl mai caute și să nu încerce să afle mai multe despre acel episod.

În anul 1992, cele două martore s-au întâlnit ele însele cu fostul deținut politic C., care le-a spus ceea ce știa că i se întâmplase tatălui lor. Astfel, acesta a fost adus în celulă de către

un superior al penitenciarului, nenominalizat și, timp de 15-16 zile, luat zilnic de acolo, pentru „anchetă”. I se puneau ochelari negri și era ridicat de doi indivizi solizi (conform susținerii martorei M.) și, respectiv, de L. (potrivit afirmației martorei N.), iar, la întoarcere, era adus de fiecare dată bătut. C. l-a sfătuit să recunoască ceea ce i se cerea, chiar dacă nu era adevărat, anticipând că, în caz contrar, va fi omorât. El a refuzat, convins fiind că nu se va ajunge până acolo și întrucât nu dorea să aducă alți oameni nevinovați în închisoare. După fiecare zi de „anchetă”, era adus însă în celulă tot mai bătut. În penultima zi de viață, un gardian l-a informat că șefii au hotărât să îi impună un regim fără pat, ceea ce însemna că, în următoarele cinci zile, urma să stea numai în picioare. În ultima zi de viață, a fost adus în celulă, târât de brațe și aruncat acolo, C. afirmând despre el că „nu mai avea chip de om”. Acestuia i s-a cerut să iasă afară din celulă, fiind transferat apoi într-o altă cameră, dar, până când a plecat, a observat cum cel agresat a fost așezat într-o nișă a celulei, cu fața la perete. Ulterior, nu l-a mai văzut și nici nu a mai auzit ceva despre el, cu privire la acesta așternându-se o tăcere totală.

Moartea tatălui lor a fost tăinuită multă vreme, astfel că, abia la data de 10 august 1960, decesul acestuia a fost înregistrat în mod oficial, însă familia nu a obținut certificatul de deces decât în anul 1971, iar, despre locul de înhumare, nu a aflat niciodată.

Căutând să afle informații despre tatăl său, martora N. s-a întâlnit, după anul 1990, cu L., care nu a negat că ar fi avut legătură cu moartea acestuia, însă, deși ea a stăruit, nu a vrut să-i spună nimic despre locul unde i-au fost înhurate rămășițele pământești, afirmând că, de acest tip de operațiuni, se ocupau „echipe speciale”.

d) Folosirea bătăii, ca instrument de anchetă, de către ofițeri ai Securității, în incinta penitenciarului, a fost devoalată, cu privire la deținutul politic M., și de deținutul politic D., care, în înregistrarea audio-video (*atașată la fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*) administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului, care a precizat că nu îi contestă afirmațiile și a apărătorului său, a arătat că acesta, în momentele de revoltă, striga din celula sa că era terorizat și bătut, întrucât nu vroia să facă declarațiile mincinoase care i se cereau.

Afirmația anterior menționată se coroborează, dobândind astfel deplină credibilitate, cu o consemnare dintr-un raport de pedepsire disciplinară, cu 5 zile de izolare severă, a deținutului politic M., datând din 27 noiembrie 1959, conform căreia acesta a strigat, fiind auzit de către ceilalți deținuți, care au venit la vizetele propriilor celule, că era ținut pe nedrept în pușcărie, pentru că a declarat numai ce a știut (*fila 110, vol.III, dosar de urmărire penală*).

G. Exterminarea

1. Actele repetate de violență, înfometarea permanentă, lipsa asistenței medicale, frigul și condițiile mizere din celule, conjugate și derulate timp de ani, au constituit elementele componente ale unui program eficient de exterminare a deținuților politici, asumat și pus în executare de către inculpat, al cărui rezultat, prevăzut și urmărit de el, s-a și produs în cazul mai multora dintre aceștia, care au decedat pe perioada încarcerării.

Sintetizând elementele acestui program de exterminare și consecințele sale, deținutul politic B., citat de un alt deținut politic, D., în lucrarea memorialistică „Prin ungherele iadului comunist - Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), a afirmat: „Acolo se murea de foame, de frig, de terorizare și din lipsă de tratament medical”, precizând apoi: „Râmnicu-Sărat a fost cea mai tragică închisoare prin regimul ei, nemaîntâlnit ca duritate și ca durată. Dacă nu are faima Aiudului, prin care de asemenea am trecut până în 1957, se datorește faptului că închisoarea este infinit mai mică și a purtat pe conștiința ei un număr mai mic de deținuți, trimiși acolo pentru a nu se mai întoarce vreodată. Nu este tot una să mori cu 4-5 oameni într-o celulă, ori

să mori singur, după ani de chin. A fost drumul fără întoarcere, închisoarea fără speranță, din care numai un miracol neprevăzut de comuniști ne-a scos pe cei care am mai rămas. Un chin sau o durere se împarte și se suportă mai ușor între mai mulți decât numai cu tine însuși, când începi să uiți numărătoarea zilelor, iar anii îți socoți după trecerea anotimpurilor. Și, dacă peste acea liniște de mormânt din închisoarea cu 36 de celule și 36 de deținuți, unde nici supraveghetorii nu aveau scaune, pentru a pândi ziua și noaptea, mai adaugi și foamea, frigul, bătăile, izolările, singurătatea, contabilitatea morților, lipsa de informații, necunoscutul zilei de mâine, tăcerea sinistrală și lipsa de speranță, nu-ți rămâne decât singurul «succes» că nu ai crăpat tu, înaintea colegului tău, a celui mai bun prieten. Dacă Pitești-ul s-a caracterizat prin violență colectivă, Râmnicu-Sărat a excelat prin moartea individuală, într-un regim de exterminare à la longue - o altă metodă diabolică inventată de uneltele K.G.B.”.

Chintesența programului de exterminare pus în executare în Penitenciarul Râmnicu-Sărat se găsește, însă, în afirmația deținutului politic C., care, în înregistrarea audio-video (*atașată la fila 144, vol.I, dosar de urmărire penală*) administrată, ca mijloc de probă, în cursul judecății, în prezența inculpatului și a apărătorului său, după expunerea tratamentelor inumane la care el însuși a fost supus pe perioada detenției, a concluzionat că „pușcăriile nu avea rostul ca să conserve pe deținuți, ci să suplinească ezitățile puterii politice de a-i lichida prin glonț”, iar, din acest motiv, pușcăriile dintre aceștia au supraviețuit.

2. Curtea a constatat că probatoriul cauzei oferă suficiente dovezi pentru a reține că moartea a șase dintre deținuții politici decedați în perioada încarcerării (în ordinea cronologică a producerii acestui eveniment, D., A., R., P., R. și M.) este consecința faptelor inculpatului.

Înainte de a prezenta situația fiecăruia dintre acești deținuți politici, Curtea a indicat dispozițiile art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952 și, respectiv, art.1 și art.5 din Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4044/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne, potrivit căroră comandantul de penitenciar era direct răspunzător de viața deținuților aflați în custodia sa, de corecta aplicare a regimului în ceea ce îi privește și de toate evenimentele petrecute în locul de deținere, inclusiv decesul acestora, produs în alt mod decât pe cale naturală.

De asemenea, Curtea a menționat că, în cazul niciunui dintre deținuții politici anterior menționați, nu s-a efectuat autopsia, astfel încât, în mod deliberat, cauzele reale ale morții acestora nu au putut fi stabilite din punct de vedere medico-legal.

Referitor la această împrejurare, în raportul din luna iunie 1968 al unei comisii constituite la nivelul Consiliului Securității Statului pentru cercetarea cauzelor care au condus la decesul deținutului politic P., se arată că, prin încălcarea dispozițiilor legale, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, spre deosebire de celelalte penitenciare, în caz de deces al unui deținut, nu se efectua autopsia medico-legală, pentru a se cunoaște cauza reală a morții (*filele 222-225, vol.III, dosar de urmărire penală*).

În același timp, actele dosarului dovedesc faptul că Procuratura Militară Ploiești, fiind informată despre decesul deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a refuzat să emită autorizații de înhumare, motivând formal, fără a face un minim de cercetări, că moartea acestora nu era violentă sau suspectă, deși, în lipsa autopsierii, este evident că nu era cunoscută cauza reală a decesului.

O astfel de situație a fost constatată de Curte în cazul morții deținutului politic R. (*filele 375, vol.III și 241, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Mai mult, în cazul deținutului politic A., același organ de procuratură, primind comunicarea procesului-verbal de constatare a decesului, întocmit de medicul delegat al penitenciarului și solicitarea de aprobare a înhumării, nu a dat niciun răspuns la această cerere, limitându-se la aplicarea unei simple rezoluții olografe pe acel proces-verbal („4-11-1959, văzut procuror militar, căpitan de justiție”, cu semnătură indescifrabilă), pe care l-a restituit apoi Penitenciarului Râmnicu-Sărat, iar inculpatul, în calitate de comandant, a dispus, tot prin rezoluție olografă, obținerea formelor necesare pentru înhumare de la Sfatul Popular (*filele 337-340 și 464-467, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Nu în cele din urmă, Curtea a menționat că, potrivit probatoriului deja prezentat, în baza ordinelor inculpatului (conform declarației martorului B.), înhumarea cadavrelor se realiza în secret, numai pe timp de noapte și în locuri nemarcate, fiind împiedicate astfel, în mod deliberat, orice posibilități de identificare cu certitudine a acelor locuri și de exhumare, ce ar fi putut conduce la determinarea cauzelor reale ale morții.

În același scop, decesul deținuților politici nu era înregistrat, vreme îndelungată, în mod oficial și, de asemenea, era ținut ascuns față de membrii familiilor, relevante fiind situațiile probate cu privire la doi dintre aceștia (D. și P.).

Astfel, în cazul deținutului politic D., decesul, survenit în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de 07 octombrie 1959, a fost înregistrat în Registrul Stării Civile al orașului Râmnicu-Sărat abia la data de 10 august 1960, iar certificatul de deces a fost eliberat după alți aproximativ 11 ani, la data de 28 iunie 1971 (*fila 122, vol.IV, dosar de instanță*).

În cazul deținutului politic P. (decedat la data de 01 mai 1961, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), printr-o adresă din data de 02 mai 1961, purtând semnătura inculpatului, s-a comunicat Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (Formațiunea 0951) că, potrivit ordinului primit din partea colonelului Constantinescu Marin (n.r. locțiitorul directorului general al acelei instituții), decesul acestuia nu a fost comunicat familiei (*fila 244, vol.III, dosar de urmărire penală*).

a) D. (decedat la data de 07 octombrie 1959, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat)

Curtea a expus anterior (în capitolul referitor la violența fizică), în detaliu, mărturiile concordante ale unui deținut politic plasat în aceeași cameră cu acesta (C.), fiicelor sale (martorele M. și N.) și unui fost cadru al penitenciarului (gardianul P.), referitoare la maltratarea zilnică a acestuia de către ofițeri de securitate care îl anchetau în incinta penitenciarului, concretizată în bătăi aplicate cu brutalitate, până la desfigurare și aducerea în stare de inconștiență.

Potrivit fișei matricole penale (*filele 324-325, vol.VIII, dosar de urmărire penală*), decesul acestui deținut politic a intervenit după numai 2 săptămâni de la momentul arestării și, concomitent, încarcerării în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a fost depus la data de 23 septembrie 1959.

Exercitarea zilnică, în toată acea perioadă, de violențe fizice grave asupra sa, prin bătăi aplicate cu cruzime, ale căror urme au fost văzute pe trupul său de către gardian și colegul de celulă, era aptă să-i determine moartea, iar transferarea aceluși coleg într-un alt penitenciar la data de 12 octombrie 1959, după numai 5 zile de la producerea decesului celui văzut de el a fi fost agresat, întârzierea înregistrării decesului, ascunderea lui față de membrii familiei și înhumarea clandestină a cadavrului într-un loc nedepistat nici în prezent constituie argumente pertinente și suficiente pentru a reține că moartea nu s-a produs din cauze naturale, ci a fost provocată.

Chiar în ipoteza în care moartea ar fi intervenit prin sinucidere (menționată în mod mincinos, conform gardianului, de către medic, în actul de constatare a decesului), aceleași împrejurări anterior menționate conduc la concluzia că aceasta nu a fost rezultatul voinței

libere a deținutului politic, ci consecința actelor de violență fizică, grave și repetate, la care a fost supus, până la a nu le mai putea suporta, inclusiv din punct de vedere psihic, actul suicidal fiind, prin urmare, determinat.

Întrucât actele de violență fizică au fost exercitate în incinta penitenciarului, iar inculpatul, în custodia căruia se afla deținutul politic agresat, încălcând obligația legală de a-i proteja viața, nu a intervenit pentru a le pune capăt, Curtea a reținut că acesta a avut o participație proprie la fapta ce a avut drept consecință moartea deținutului respectiv, prevăzând și urmărind acel rezultat.

b) A. (decedat la data de 02 noiembrie 1959, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat)

Curtea a prezentat, în capitolele anterioare, următoarele fapte probate ale inculpatului:

- la data de 31 august 1957, a refuzat, fără nicio justificare, să solicite Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă internarea deținutului politic, pentru operație, în Penitenciarul Spital Văcărești, în condițiile în care a fost sesizat de către medic cu un referat în care era formulată această recomandare, menționându-se că deținutul respectiv, diagnosticat cu ulcer duodenal, prezenta hematemoză (vărsături de sânge) și făcea crize repetate, în pofida tratamentului administrat, situație în care se impunea a fi operat;

- deși boala deținutului politic (rămas încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat) s-a agravat, a refuzat, în mod repetat, pe parcursul a aproximativ 2 ani, să dea curs recomandărilor medicului de a-i aproba regim alimentar și „drept la pat”, iar, concomitent, a aplicat acestuia, până la data de 25 iunie 1959, numeroase pedepse disciplinare, totalizând, conform unei adrese a Penitenciarului Râmnicu-Sărat din data de 03 iulie 1959, purtând semnătura sa, 46 de zile de izolare cu regim sever (*filele 326 și 453, vol.XI, dosar de urmărire penală*), în executarea cărora, astfel cum deja s-a evidențiat, hrana era drastic diminuată, iar odihna, permisă doar noaptea, se putea realiza numai pe grătarul de fier al patului sau pe podeaua din ciment a celulei.

Distinct de aceste fapte, dar completându-le, Curtea a reținut și împrejurările care au condus la decesul deținutului politic.

La data de 02 iunie 1959, deținutul politic a declarat refuz de hrană. Procuratura Militară Ploiești, informată despre această situație, a comunicat că niciun procuror nu se va deplasa la penitenciar, pentru a verifica motivele care l-au determinat să apeleze la acea formă de protest, recomandând comandantului „să se stea de vorbă” cu deținutul. La rândul său, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a transmis inculpatului, printr-o adresă din data de 22 august 1959, ordinul formal al directorului general al acelei instituții, colonel L., de a fi aplicate deținutului politic aflat în greva foamei (nenominalizat) „prescripțiile regulamentare” (*filele 326-327, 452-453, 503 și 546, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Conform dispozițiilor (deja citate în capitolul referitor la înfometare) ale Ordinului nr.1430/1958 al ministrului Afacerilor Interne, privind aplicarea normelor de hrană și Instrucțiunilor nr.673.100/1958 (*filele 58-126, vol.III și 216-256, vol.VI, dosar de instanță*), comandantul de penitenciar era răspunzător de hrănirea deținuților aflați în custodia sa, iar, pentru cei aflați în refuz de hrană, norma nr.33 era acordată, într-o rație zilnică de 1.890 calorii, numai în cazurile stabilite prin aprobarea scrisă a acestuia și doar sub îndrumarea medicului.

Potrivit Notei-raport nr.S/3005 din data de 10 mai 1961 a directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (și ea anterior citată), Penitenciarul Râmnicu-Sărat nu avea încadrat medic, asistența medicală a deținuților fiind asigurată prin deplasarea în acea unitate, o dată pe săptămână, a unui medic verificat, membru

de partid, din cadrul Penitenciarului Spital Văcărești (*filele 238-239, vol.III, dosar de urmărire penală*), în cazul analizat acel medic fiind D..

Conform procesului-verbal de constatare a decesului, intervenit la data de 02 noiembrie 1959, după 5 luni de la declararea refuzului de hrană, pe tot timpul grevei foamei, deținutul politic a fost alimentat artificial cu sonda „Fencher” (*filele 339-340 și 466-467, vol.XI, dosar de urmărire penală*).

Întrucât medicul delegat nu se deplasa la Penitenciarul Râmnicu-Sărat decât o dată pe săptămână, singura concluzie logică este aceea că fie alimentarea artificială a deținutului politic aflat în refuz de hrană nu se realiza zilnic, fie, în caz contrar, ea nu se efectua sub îndrumarea medicului, în ambele cazuri fiind încălcate dispozițiile regulamentare anterior citate, situație de care este răspunzător, în mod direct, inculpatul, în calitate de comandant al penitenciarului.

Cu privire la situația de fapt, instanța de fond a apreciat că probatoriul cauzei dovedește, mai presus de orice îndoială rezonabilă, că alimentarea artificială a deținutului politic A. s-a realizat cu forța, în propria celulă (întrucât penitenciarul, prin încălcarea normelor legale, nu era dotat cu infirmerie, astfel cum deja s-a evidențiat), prin acte de tortură, de către cadre ale penitenciarului, în absența medicului.

Astfel, gardianul P. (în prezent decedat), intervievat în anul 1998 de către martorul I., care a pus la dispoziția Curții, fiind administrate, ca mijloace de probă, mărturiile scrise ale acestuia (*filele 38-44, vol.IV, dosar de instanță*), referindu-se, cu caracter general, la deținuții care declarau refuz de hrană, a făcut următoarele afirmații:

„Îi alimenta cu pâlnia, iar cu un furtun le turna ou crud pe gât. Cei care făceau treaba asta erau V. ori T. (ultimul ofițer politic), împreună cu sanitarul R.. Doctorul, din câte îmi amintesc, era evitat la astfel de operații, probabil pentru a nu consemna în registrul sanitar”.

„Mulți deținuți făceau greva foamei în semn de protest. După ce erau bătuți și maltratați, cei doi comandanți dădeau ordin la bucătărie să se facă un amestec de ulei, pâine, ca un fel de terci. De multe ori, T. personal le turna cu forța acest terci pe gât, în timp ce doi gardieni îi țineau imobilizați, iar un al treilea le deschidea gura”.

Mărturie în același sens a lăsat, în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 165-168, vol.IV, dosar de instanță*), și deținutul politic V., care, referindu-se la exprimarea de către el însuși a intenției de declarare a grevei foamei, în semn de protest, a relatat următoarele:

„Am cerut să vină ofițerul de serviciu și i-am repetat să mi se dea materialul să-mi fac contestația. După un timp, mă anunță că nu-mi poate satisface cererea, comandantul nefiind în penitenciar. Era ziua de 4 noiembrie (n.r. 1957). Îi pun în vedere că, dacă nu-mi dau dreptul la contestație, voi declara greva foamei. «Vezi-ți de treabă, domnule! Nu te ține de fleacuri! Te hrănim cu forța și riști să rămâi și fără dinți în gură. Lasă chestiile astea, că la noi nu țin», îmi răspunde batjocoritor și plecă. A doua zi, 5 noiembrie, cer să fiu scos la raportul comandantului. Nu s-a dat curs cererii”.

Fiul acestui deținut politic, V., audiat de Curte în calitate de martor, a confirmat această mărturie, declarând, pe baza relatărilor tatălui său, că acestuia i s-a spus de mai multe ori, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, că, dacă va protesta declarând greva foamei, i se vor sparge dinții, pentru a fi hrănit cu forța, iar, din acele amenințări, și-a dat seama de modul în care erau tratați acolo deținuții, respectiv cu sălbăticie, cruzime și fără orice urmă de umanitate (*filele 281-283, vol.VI, dosar de instanță*).

Referindu-se la cazul particular analizat, deținutul politic C., vecin de celulă cu deținutul politic A., într-o scrisoare olografă trimisă surorii acestuia (partea civilă I.), expediată prin poștă la data de 28 martie 1995 (*filele 703-710, vol.XI, dosar de urmărire penală*), a făcut următoarele afirmații (a căror obiectivitate nu poate fi pusă la îndoială, deoarece au premers cu mult timp momentul începerii urmăririi penale față de inculpat, dispusă la data de 30 august 2013, iar, din conținutul scrisorii respective, rezultă și unele mici inadvertențe - explicabile prin izolarea totală la care erau supuși deținuții politici, obligați să trăiască chiar în afara timpului - cu privire la datele și perioadele când s-au derulat evenimentele relatate, dovedind astfel sinceritatea sa deplină):

„În toamna anului 1959, boala ulcerosă îi devenise insuportabilă; vomita frecvent și se simțea rău după mese. Ceruse în nenumărate rânduri administrației închisorii să-i prescrie regim medical, dar l-au refuzat cu obstinație, cu toate că acest regim nu reprezenta niciun efort special din partea lor (eliminarea fasolei, a verzei și a sării din alimentație). După mai multe proteste verbale, pe la începutul lunii octombrie 1959 a declarat greva foamei. Regulamentul închisorii cerea ca grevistul foamei să fie lăsat total nemâncat câteva zile, după care i se dădea o hârtie pentru a declara în scris greva și motivul ei. Din acel moment începea o procedură foarte chinuitoare, de alimentație forțată. Gardienii îl obligau să primească o dată pe zi o rație de hrană lichidă, care i se turna forțat cu un furtun și o pâlnie pe gât. Acel furtun introdus zilnic pe gât sfârșea prin a produce leziuni esofagiene, care măreau pe zi ce trece suferințele celui în cauză. J. a îndurat cu eroism acest supliciu, fiind hotărât să învingă sau să moară. După circa 40 zile de cumplite suferințe, slăbit în urma stării de subnutriție în care a fost ținut, în jurul datei de 15 noiembrie 1959, pe înserate, a murit. Am schimbat scurte semnale prin perete până aproape în ultima sa zi. Am știut că a părăsit această lume după liniștea deplină care s-a așternut în celula sa, a cărei ușă a rămas închisă zile în șir, după ce unele mișcări mi-au dat să înțeleg că i-au scos afară rămășițele pământești”.

Același deținut politic, audiat ca martor în cursul procesului penal (*filele 130-135, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 223-227, vol.II, dosar de instanță*), a reiterat aceste afirmații, făcând următoarele precizări:

Vecinul său de celulă, A., cu care a comunicat în limbaj Morse, prin ciocănituri în perete, până cu câteva zile înainte de a muri, a cerut să nu i se mai pună sare în mâncare, însă a fost refuzat. Ca urmare a acestui refuz, a declarat greva foamei, în timpul căreia a fost alimentat, cu forța, în celula sa, o dată pe zi, de către mai multe persoane, care îi băgau un furtun pe gât, iar, cu o pâlnie, turnau un lichid, probabil nutritiv, această procedură provocându-i o mare suferință.

Totala indiferență și lipsa de umanitate, motivate de intenție criminală, față de deținuții politici aflați în refuz de hrană constituia, în epocă, o practică în penitenciarele românești, fapt recunoscut și asumat în Raportul comisiei constituite în vederea clarificării împrejurărilor în care s-au produs anchetarea, condamnarea la moarte și executarea lui L., aprobat prin Protocolul nr.7 al ședinței Comitetului Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român din data de 22 aprilie 1968 (*filele 3-65, vol.VI, dosar de urmărire penală*), în care, cu referire la cazul unui deținut condamnat în aceeași cauză, C., încarcerat în Penitenciarul Aiud, se fac următoarele precizări: „Văzând că, prin folosirea altor căi, nu este luat în considerație, a intrat de două ori în greva foamei, ca un ultim mijloc de protest. În timpul celei de-a doua greve a foamei, după circa 45 de zile, a decedat, ceea ce constituie, după părerea comisiei, un act de asasinare a lui”.

Este mai mult decât evident că situația deținutului politic A., încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, decedat după 5 luni de greva foamei, determinată și motivată de abuzurile comandantului penitenciarului, care, în mod discreționar, vreme de aproximativ 2

ani, l-a privat de regim alimentar și asistență medicală corespunzătoare bolii de care suferea, este identică cu cazul anterior expus.

Coroborând toate faptele și împrejurările anterior menționate, Curtea a concluzionat că decesul deținutului politic A. a fost rezultatul, prevăzut și urmărit, al unor acte discreționare, întinse pe perioada a aproximativ 2 ani, imputabile în mod direct inculpatului, care le-a săvârșit fie în mod nemijlocit, fie prin intermediul cadrelor din subordine.

c) R. (decedat la data de 13 februarie 1960, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat)

În cazul acestui deținut politic, Curtea a constatat că decesul s-a produs în propria celulă, în condiții de agonie, în lipsa oricărei asistențe medicale, situație de care este răspunzător inculpatul, care, potrivit art.114 din Regulamentul de funcționare a Direcțiunii Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă, adoptat în anul 1952, avea, drept atribuție, să îndrume și să supravegheze aplicarea măsurilor de asistență medicală pentru deținuți.

S-a reținut că aceste aspecte rezultă din chiar mențiunile inserate în procesul-verbal de constatare a decesului, întocmit de medicul D. și, respectiv, în raportul înaintat inculpatului, în calitate de comandant al penitenciarului, de către ofițerul de serviciu, care, în fapt, deși lipsit de pregătire medicală, a constatat decesul.

Astfel, în procesul-verbal de constatare a decesului (*filele 376, vol.III și 242, vol.XI, dosar de urmărire penală*), se consemnează că ultima investigație a stării de sănătate a deținutului politic de către medic s-a realizat la data de 12 februarie 1962, ora 13:00, când s-au constatat semne de hemoragie cerebrală, cu stări convulsive.

După această investigație, deținutul politic a fost abandonat, timp de aproximativ 14 ore, în propria celulă, unde a și decedat.

Această stare de fapt rezultă, cu certitudine, din raportul ofițerului de serviciu (*filele 373, vol.III și 240, vol.XI, dosar de urmărire penală*), în care acesta a consemnat, cronologic, următoarele evenimente:

- la data de 12 februarie 1960, ora 23:00, a fost chemat pe secție de către gardianul supraveghetor, care i-a raportat că „deținutul de la celula 6 este grav bolnav și trage să moară”;
- a trimis un sergent după sanitar (n.r. iar nu după medic), pentru a veni de urgență la unitate, însă acesta nu s-a sculat, deși se afla în locuință, unde se auzeau zgomote;
- în dimineața zilei de 13 februarie 1960, în jurul orei 03:00, a fost chemat din nou pe secție de către gardianul supraveghetor, care i-a raportat că deținutul de la celula 6 a decedat;
- a intrat în celulă, pentru a vedea dacă acel deținut era mort sau nu și, controlându-i pulsul, a constatat că acesta decedase.

În acest caz, Curtea reține că neluarea niciunei măsuri în vederea asigurării asistenței medicale pentru deținutul politic constatat a se fi aflat într-o stare gravă este imputabilă inculpatului în raport cu dispoziția regulamentară anterior citată, pe care, în mod deliberat, a încălcat-o și constituie dovada unei intenții criminale, moartea aceluia deținut, din cauza lipsei unei astfel de asistențe, fiind prevăzută și urmărită de acesta.

d) P. (decedat la data de 01 mai 1961, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat)

În cazul acestui deținut politic, intenția de exterminare s-a manifestat încă din perioada cercetării și condamnării sale și a fost pusă în executare de către inculpat, în custodia căruia a fost anume plasat de către conducerea Ministerului Afacerilor Interne, în vederea obținerii aceluia rezultat, care, în fapt, s-a și produs.

Relevant în acest sens a fost apreciat un document oficial, respectiv „Raportul privind cazul doctorului P. (decedat)” - întocmit la data de 12 iunie 1968, fiind clasificat „strict secret”, de către o comisie a Consiliului Securității Statului (condusă de prim-vicepreședintele instituției), identificat de C.N.S.A.S. în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 6-10, vol.V, dosar de instanță*).

În conținutul acestui raport, sunt redate constatările comisiei care l-a întocmit, Curtea reținând, cu relevanță în speță, următoarele pasaje:

„În luna aprilie 1958, dr. P. a cunoscut întâmplător, la Braseria Continental din București pe T. și C., prin intermediul cărora, ulterior, a cunoscut-o pe L. (n.r. fiica lui G., președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Române). La scurt timp după ce l-a cunoscut pe dr. P., L. a început să întrețină relații intime cu acesta, fapt ce a avut ca rezultat despărțirea sa de M. G., aflând de legăturile existente între L. și dr. P., și-a manifestat în mod hotărât dezacordul și a căutat pe toate căile să le destrame și să împiedice intențiile lor de căsătorie. În acest scop, G. s-a folosit de D. (n.r. ministrul Afacerilor Interne) și de V., care au întreprins măsuri pe linie de securitate, mai întâi de verificare, apoi de compromitere în mod deliberat a dr. P. și, în final, de exterminare a acestuia. Pentru realizarea acestor măsuri în diverse etape, au fost obligați să obțină materiale compromițătoare, în vădită contradicție cu realitatea, ofițerii: colonel în rezervă H., colonel I., colonel V., maior R. și locotenent-colonel A.. Inițial, s-a creat în jurul dr. P. și al familiei sale legenda că ar fi fost legionari și că intenționează să se infiltreze în familia lui G. cu intenții dușmănoase. Din materialele existente nu reiese însă că dr. P. și unchiul său au fost membrii ai organizației legionare și nici că dr. P. avea intenții dușmănoase familiei lui G.. Deoarece prin aceasta nu s-a reușit îndepărtarea dr. P. de L., s-a recurs la implicarea artificială a acestuia într-un proces de speculă, în care el era prezentat drept complice al dr. R.. Acesta din urmă primise, prin intermediul soției reprezentantului comercial al Belgiei la București, de la fosta sa logodnică din Viena, 50 perechi ciorapi de nailon, pe care apoi i-a vândut la diferite persoane, însă fără ca dr. P. să fi contribuit la vânzarea lor, complicitatea fiind deci inexistentă. Cazul a fost judecat la procedura de urgență, conform Decretului nr.324, de către Tribunalul popular al fostului raion Tudor Vladimirescu (...) prin sentința nr.1296 din 17 iulie 1959. (...) Întrucât condamnarea la 5 ani închisoare corecțională a dr. P. nu constituia o rezolvare convenabilă, care să asigure înlăturarea lui definitivă din viața lui L., A. a dispus trecerea cazului în directă răspundere a general-locotenentului N. și anchetarea în continuare a acestuia de către Direcția de anchete a M.A.I., în al cărei arest fusese depus încă de la arestare. Ceea ce a urmat începând din luna august 1959 în cazul dr. P. a fost o înscenare și mai grosolană, însă de data aceasta a unui proces cu nuanță politică. La baza acestuia nu au existat probe de vinovăție, constituind o vădită acțiune tendențioasă de răzbunare și, în ultimă instanță, de exterminare a dr. P.. Începând din luna august 1959, general-locotenentul N. s-a ocupat personal de acest caz, pe care l-a încredințat, spre anchetare, locotenent-colonelului A., pe atunci locțiitor șef serviciu în cadrul Direcției de anchete a M.A.I. (în prezent D.G.I.E.), instruindu-l și ținând legătura direct și permanent cu ofițerul asupra desfășurării anchetei. Din studiul tuturor declarațiilor date de dr. P. și din discuțiile purtate cu locotenent-colonelul A., rezultă că, până la data când dr. P. nu a fost bătut, el nu a recunoscut acțiunile imaginare ce i se sugerau în anchetă, refuzând să-și însușească faptele pe care nu le săvârșise. Tortura fizică a fost ordonată în mod expres de general-locotenentul N.. După ce a fost bătut, dr. P. a recunoscut tot ceea ce i s-a cerut și, pe baza unor astfel de «probe», a fost trimis în justiție și condamnat, împreună cu unchiul său, P., la maximum de pedeapsă (10 ani închisoare corecțională) pentru pretinsă activitate de uneltire contra ordinii sociale. Cazul dr. P. a fost judecat de Tribunalul Militar București (sentința nr.1140 din 17 decembrie 1959). (...) Recursul făcut de învinuit și respins a fost judecat la 21 decembrie 1959 de Tribunalul Regiunii a II-a Militare. (...) După condamnare, din ordinul conducerii M.A.I., dr. P. a fost trimis, pentru executarea pedepsei, la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde erau trimiși cei mai periculoși dușmani ai regimului

nostru. Decesul survenit la 14 luni (01 mai 1961) după încarcerarea la Râmnicu-Sărat și lipsa de asistență medicală confirmă intenția cu care a fost trimis dr. P. în acest penitenciar”.

Una dintre concluziile expuse în același raport, cu relevanță în speță, a fost aceea că „Dr. P. nu a săvârșit fapte care să constituie infracțiuni contra securității statului, iar condamnarea și exterminarea sa în detenție constituie o crimă, pentru care sunt răspunzători A. și V.. Aceștia au angrenat un însemnat număr de ofițeri și mijloace ale muncii de securitate în scopul înlăturării dr. P. din viața lui L.”.

Măsura, cu relevanță în speță, propusă de către comisia care a întocmit raportul analizat a fost tragerea la răspundere pe linie de partid, iar nu la răspundere penală, între alții, a lui D..

În raportul preliminar celui anterior prezentat, întocmit la data de 03 iunie 1968, tot ca document clasificat „strict secret”, se fac și alte precizări cu relevanță în speță, astfel:

„Preocuparea conducerii Ministerului Afacerilor Interne ca, despre cazul P., să nu cunoască decât un cerc restrâns de persoane, s-a manifestat din prima zi a arestării și până în ultima zi a vieții sale, el stând singur în celulă. După condamnare, lui P. i-a fost fixat ca loc de detenție – de către P. – Penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde de obicei erau trimiși cei mai periculoși dușmani ai regimului, știut fiind că condițiile grele existente în acest loc conduceau în mod cert la exterminarea lui fizică, mai ales că se cunoștea faptul că suferea de ulcer duodenal și TBC pulmonar. (...) Decesul survenit la 01 mai 1961, deci la 14 luni de la internare, confirmă intenția cu care a fost trimis P. în acest penitenciar, fiind rezultatul direct al regimului alimentar și al lipsei de asistență medicală. Menționăm că fixarea locului pentru executarea detenției în Penitenciarul de la Râmnicu-Sărat se făcea numai din ordinul sau cu aprobarea conducerii Ministerului Afacerilor Interne, în atenția căruia se afla tot timpul, în mod nemijlocit, acest loc de detenție. (...) În orice caz, asistența medicală nu a avut loc în raport cu evoluția bolii deținutului. De asemenea, neinternarea în spital a unui bolnav vădește reaua-credință a celor responsabili de starea deținuților, lipsa de umanitate într-un caz care necesita intervenție. Acest lucru era cu atât mai necesar, cu cât încă din 25 aprilie 1961 se cunoștea că P., așa cum rezultă din buletinul de analiză, avea două grame de uree în sânge, cantitate nocivă și care în mod sigur conducea la deces în caz de neintervenție urgentă și internare în spital. Dezinteresul general manifestat față de deținuții de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat rezultă și din faptul că asistența medicală, datorită lipsei infirmeriei, în caz de îmbolnăvire, se făcea în celula în care deținuții erau încarcerați (câte unul)”.

Dincolo de aspectele redate în rapoartele anterior menționate, Curtea a constatat probate următoarele fapte:

Printr-o adresă din data de 14 septembrie 1960, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă l-a informat pe inculpat că, potrivit ordinului rezolutiv al ministrului adjunct al Afacerilor Interne, P., deținutul P. (încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat începând cu data de 01 martie 1960) rămânea în continuare în categoria deținuților „contrarevoluționari” - C.R. (*fila 237, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Starea deținutului s-a agravat la data de 18 aprilie 1961, când oficiantul sanitar al penitenciarului, corespunzător nivelului său de pregătire, l-a informat pe inculpat că acesta (matricola nr.578, celula nr.3 - aceeași în care, la data de 02 noiembrie 1959, murise A.) avea febră și i se umflaseră picioarele, având nevoie de regim și odihnă la pat timp de 45 de zile (*fila 231, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Potrivit mențiunilor din procesul-verbal de constatare a decesului, întocmit de medicul delegat D. (*fila 226, vol.III, dosar de urmărire penală*), deținutul prezenta, la aceeași dată de 18 aprilie 1961, semne de distrofie (edeme maleolare), aspect care dovedește înfometarea

deliberată la care acesta, asemenea celorlalți deținuți politici, era supus de mai multă vreme și care, asociată stării medicale grave, era aptă să conducă la deces.

La data de 27 aprilie 1961, același medic, constatând starea gravă a deținutului, care prezenta pneumonie lombară complicată, nefrită interstițială severă (azotemie - uree 2 grame^{0/00}), distrofie, miocardoză, TBC pulmonar și ulcer duodenal, a recomandat internarea de urgență a acestuia în Penitenciarul Spital Văcărești, menționând că prognosticul era grav și că, în situația de cabinet medical din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, nu i se putea face un tratament susținut, fiind nevoie de perfuzii - plasmă, sânge și oxigenoterapie (*fila 241, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Această recomandare, în pofida urgenței reclamate de prognosticul grav asupra evoluției medicale a deținutului politic, a fost ignorată timp de 2 zile de către inculpat, care, abia la data de 29 aprilie 1961, a expediat către Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, potrivit atribuției sale exclusive, pe care și-a exercitat-o în mod discreționar, solicitarea de aprobare a internării acestuia în Penitenciarul Spital Văcărești, alegând însă, pentru transmiterea acelei cereri, calea unei adrese expediate prin poștă, despre care era conștient că va determina ajungerea sa la destinatar după alte câteva zile, ceea ce, în fapt, s-a și întâmplat, cererea respectivă fiind înregistrată la Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă la data de 03 mai 1961, după 2 zile de la decesul deținutului, care s-a produs, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, la data de 01 mai 1961. De altfel, la momentul respectiv, conducerea acelei instituții a și apreciat, într-o notă-raport cu caracter „secret” transmisă de directorul general către ministrul Afacerilor Interne, înregistrată la unitatea emitentă sub nr.S/3005 din data de 10 mai 1961, că responsabil de această situație a fost inculpatul care „s-a orientat greșit, întrucât putea cere internarea în spital telefonic, urgentând astfel luarea unor măsuri” (*filele 238-239, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Nu există, însă, nicio probă din care să rezulte că, față de inculpat, s-ar fi dispus vreo sancțiune, fie și de natură disciplinară (care nu apare notată în dosarul profesional), ceea ce dovedește în afara oricărui dubiu că fapta lui a făcut parte, într-adevăr, dintr-un plan de exterminare a deținutului politic, conceput la nivelul conducerilor Ministerului Afacerilor Interne și Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, pe care acesta, prevăzând și urmărind producerea aceluși rezultat, l-a executat în fapt cu „spiritul de orientare” ce i-a atras aprecierea superiorilor (conform caracterizărilor din dosarul profesional la care s-a făcut deja referire).

Dovadă în acest sens este chiar o mențiune din aceeași notă-raport a directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, care, în lipsa oricărei justificări medicale, a exprimat, ca părere personală, în favoarea inculpatului, aprecierea subiectivă că starea gravă a deținutului politic ar fi condus oricum la decesul acestuia, fie pe timpul transportului, fie în spitalul Penitenciarului Văcărești.

e) R. (*decedat la data de 10 martie 1962, în Penitenciarul Spital Văcărești, după numai 17 zile de la transferarea lui din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, realizată la data de 21 februarie 1962*)

Curtea a prezentat, în capitolele precedente, faptele probate ale inculpatului, care, în mod repetat, pe de o parte, fără nicio justificare, a refuzat să aprobe pentru acest deținut politic regimul alimentar și „dreptul la pat” recomandate de medic, în pofida mențiunii că boala de care el suferea (mielită transversă dorso-lombară cu paraplegie spastică a membrilor inferioare și tulburări sfîcteriene și vezicale) era incurabilă, iar, pe de altă parte, i-a aplicat pedepse disciplinare a căror executare se realiza prin diminuarea drastică a rației de hrană și privarea de odihnă pe salteaua patului (putând fi folosit numai grătarul metalic), acestora fiindu-le asociate acte repetate de maltratare fizică și psihică, mai ales prin bătăi aplicate de gardieni chiar în patul în care stătea pe jumătate paralizat și prin aruncare cu apă peste el.

Maltratarea acestui deținut politic a îmbrăcat și o formă specifică stării în care el se afla, deoarece, în mod deliberat, după ce, la începutul încarcerării, a stat în celula nr.9 de la parter, ulterior a fost plasat într-o celulă (mai întâi nr.25, iar, în final, nr.26) de la etajul clădirii penitenciarului, pentru a nu mai fi scos la aer, iar, atunci când acest fapt se întâmpla totuși, era brutalizat.

Mărturie în acest sens a lăsat deținutul politic D., citat de martorul I. în lucrarea memorialistică „Experimentul Râmnicu-Sărat” (*filele 106-117, vol.II, dosar de urmărire penală*), care a afirmat:

„V. a murit tragic. Avea un fel de paralizie. Îl țineau la etaj ca să nu-l poată scoate la aer niciodată. Odată l-au scos cu forța. L-au luat de picioare doi gardieni și l-au dus târâș pe scări, cu capul pocnind din scară în scară. De aici i s-a tras moartea”.

Această mărturie este credibilă întrucât martorul C., deținut de drept comun folosit la treburi administrative în sectorul în care erau încarcerați deținuții politici, a confirmat, în declarațiile din cursul procesului penal (*filele 136-140, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 229-231, vol.II, dosar de instanță*), că era solicitat să ducă, pentru două celule de la etaj, o albie galvanizată și găleți cu apă pentru spălat, iar, sub scările ce duceau la etaj, a văzut o proteză, împrejurări ce l-au determinat să creadă că, în acele celule, se aflau deținuți paralizați.

În acest context, este relevant de menționat faptul că, în ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015 (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*), după audierea/vizionarea unor înregistrări referitoare la condițiile de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, inculpatul a afirmat că, la momentul unei vizite făcute în celula deținutului politic R., acesta i-a spus, pe un ton de reproș, de mai mult ori, că „va răspunde pentru toate ororile pe care le-a făcut acolo”, pretinzând că el nu a schițat niciun gest, întrucât „deținutul avea voie să își spună părerea, chiar dacă era numai a lui”, situația de fapt dovedind, însă, contrariul, sens în care Curtea a arătat că deținutul respectiv a fost pedepsit disciplinar de către inculpat, cu 4 zile de izolare, pentru că, în prezența ofițerului de serviciu, i-a reproșat medicului lipsa unui tratament adecvat pentru boala sa (*fila 291, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Pe de altă parte, conform unui referat al oficianului sanitar din data de 20 ianuarie 1962, aprobat de inculpat (*fila 283, vol.III, dosar de urmărire penală*), cu numai o lună înainte de a fi transferat din Penitenciarul Râmnicu-Sărat în Penitenciarul Spital Văcărești, deținutul politic (matricola nr.68, celula nr.26) prezenta distrofie grad III, stadiul avansat al acesteia - identic cu cel constatat la deținutul politic A., și el distrofic, după 5 luni de greva foamei (*filele 339-340 și 466-467, vol.XI, dosar de urmărire penală*) - dovedind înfometarea cumplită la care era supus, în pofida stării medicale grave.

De altfel, potrivit certificatului constatator al decesului, întocmit de un medic din Penitenciarul Spital Văcărești (*fila 281, vol.III, dosar de urmărire penală*), distrofia a constituit „o stare semnificativă neprielnică” în procesul tanato-generator, în condițiile în care cauza directă a morții, survenită după numai aproximativ 2 săptămâni de la transferarea deținutului politic din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a constat într-o afecțiune de natură intestinală (ileus paralytic ireversibil), pe fond de mielită-paraplegie.

Coroborând toate faptele și împrejurările anterior menționate, Curtea a reținut că decesul acestui deținut politic a fost consecința directă a tratamentelor inumane și actelor de tortură la care a fost supus, conform voinței inculpatului, manifestată în mod discreționar, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, rezultatul respectiv fiind prevăzut și urmărit de acesta.

f) M. (*decedat la data de 05 februarie 1963, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat*)

Faptele probate anterior prezentate dovedesc, în afara oricărui dubiu, că acest deținut politic, mai presus de toți ceilalți, a fost ținta preferată a acțiunilor inculpatului, care, pe

parcursul a aproximativ 7 ani, cât s-a aflat în custodia sa, a urmărit, în permanență, distrugerea psihică și anihilarea lui fizică, îndeosebi prin înfometare, privarea de regim alimentar și asistență medicală, chiar contrar recomandărilor medicului, pedepse disciplinare, numeroase și severe, discreționar aplicate și, nu în ultimul rând, violență fizică, exercitată cu brutalitate mai ales atunci când, de multe ori, el reclama verbal torturile la care era supus din motive politice și scopul lor exterminator, generând revoltă în rândul celorlalți deținuți.

Acțiunile anterior menționate s-au derulat, devenind element principal și perpetuu în „lupta” inculpatului cu „dușmanii de clasă” încarcerăți în penitenciarul pe care îl conducea, asupra cărora deținutul politic M. avea o mare influență morală, bucurându-se de aprecierea și respectul lor unanime, în pofida faptului că acesta ajunsese deja la o vârstă înaintată și era grav bolnav.

Astfel, potrivit chiar mențiunilor din procesul-verbal de constatare a decesului, întocmit de medicul D. (*fila 61, vol.III, dosar de urmărire penală*), starea de sănătate a deținutului politic s-a agravat încă din primăvara anului 1957, când au fost constatate fenomene de atero-scleroză generalizată, cu manifestări cardiace și cerebrale, urmate, în anii 1959-1960, de scleroză coronariană cu cord decompensat și semne de ramolism cerebral, pentru ca, începând cu primăvara anului 1962, acesta să prezinte incontinență urinară și fecală, dizartrie, dischinezie și hemipareză (la membrele inferior și superior de pe partea stângă), fiind imobilizat la pat.

Această situație nu l-a împiedicat, însă, pe inculpat nici să-i aplice, în mod repetat, pândindu-i prin intermediul gardienilor și cele mai mici pretinse abateri de la regulament sau chiar inventându-le, pedepse disciplinare severe, în executarea cărora hrana, oricum insuficientă și neadaptată bolilor de care suferea, era drastic redusă, iar odihna de noapte pe pat cu saltea devenea în fapt imposibilă, putându-se realiza numai pe grătarul metalic al patului sau pe pardoseala din ciment a celulei, indiferent de anotimp și nici să ordone ori chiar să participe în mod nemijlocit la brutalizarea lui, în cele mai variate forme, de la răsturnarea patului din celulă, chiar cu el șezând pe acesta și aruncarea de apă cu găleata peste el, până la violența fizică propriu-zisă.

Referindu-se la toate aceste acțiuni și la efectul lor asupra celui agresat, deținutul politic B., citat în lucrarea memorialistică „Prin ungherele iadului comunist - Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), a lăsat următoarea mărturie:

„I. a fost asasinat cu premeditare, deoarece continua să rămână un simbol al rezistenței românești. În nenumărate rânduri a protestat, făcând să răsunе tot celularul. Ofițerul politic (Lupu) și comandantul V. l-au bătut în permanență, i-au creat condiții să se îmbolnăvească și nu i-au dat îngrijire medicală. Intrau și aruncau cu găleata cu apă pe el, în plină iarnă. Eu i-am supravegheat celula prin cele șase găuri, pe care le făcusem cu o sârmă în ușă. (...) Dacă n-aș fi fost de față, această mărturie n-ar exista. Acum, când sunt în lumea liberă, am datoria să anunț acest asasinat pe care l-a săvârșit comandantul V.. Strigătele: «Fraților, aici este I.. Mă omoară!», au răsunat în tot celularul. Această crimă nu poate fi uitată”.

Curtea a reținut, la rândul său, pe baza constatărilor anterior menționate, că acțiunile săvârșite împotriva deținutului politic M., cu participarea directă sau mijlocită a inculpatului, prin gravitatea și repetarea lor timp de aproximativ 7 ani, au avut, fără nicio îndoială, un rol esențial în procesul tanato-generator, provocarea decesului acestuia fiind prevăzută și urmărită cu consecvență de către inculpat, până la producerea rezultatului dorit.

Împrejurarea că, după numai aproximativ 2 luni de la moartea acestuia, toți ceilalți deținuți politici au fost relocați, prin transferare în alte penitenciare din țară, iar, în luna mai 1963, Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost, în mod oficial, definitiv desființat, clădirea propriu-

zisă fiind complet dezafectată și ulterior folosită drept depozit pentru alimente, iar inculpatul, care, în nota olografă din data de 04 noiembrie 1967 (deja citată), a precizat că „nu cunoaște motivul desființării penitenciarului” (*filele 236-238, vol.IV, dosar de instanță*), a fost pus la dispoziția Direcției Generale a Penitenciarelor, primind apoi alte însărcinări, nu poate fi considerată drept o simplă coincidență, faptele anterior descrise oferind motive pertinente și suficiente pentru a o reține drept recunoașterea implicită, la nivelul autorităților statului, a actelor criminale săvârșite acolo, îndeosebi împotriva deținutului politic M..

VI. Apărările inculpatului

Deoarece, în cursul judecății, inculpatul, prevalându-se de dreptul la tăcere recunoscut de art.83 lit.a din Codul de procedură penală, a refuzat să dea declarație, Curtea a analizat susținerile acestuia din declarația formulată în faza de urmărire penală, memoriile depuse la dosar în cursul judecății și explicațiile pe care le-a dat în fața instanței, atunci când a considerat necesar, potrivit art.374 alin.2 din Codul de procedură penală.

1. În declarația formulată în fața procurorului la data de 14 ianuarie 2014 (*filele 76-80, vol.I, dosar de urmărire penală*) și într-un memoriu prezentat Curții la data de 07 octombrie 2014 (*filele 275-276, vol.I, dosar de instanță*), inculpatul a susținut că dosarele personale ale deținuților politici nu erau transmise penitenciarului, ci erau păstrate de către Direcția Generală a Penitenciarelor, astfel că el nu avea informații despre felul și durata pedepselor și partea executată din acestea, afirmând chiar că, în unele cazuri, nu cunoștea nici măcar identitatea acelor deținuți, lui fiindu-i comunicate numai coduri de identificare a acestora.

S-a apreciat că susținerea inculpatului este în vădită contradicție cu normele în vigoare în perioada de referință.

Astfel, conform art.276 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), fapta funcționarului de penitenciar care primea o persoană într-un asemenea loc de deținere, fără mandat sau ordin legal al autorității competente, constituia infracțiune (delict).

Potrivit art.25 și art.27 din HCM nr.729/1951, privitor la organizarea și funcționarea Direcției Generale a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*), directorul (comandantul) de penitenciar avea atribuția de a rezolva problemele referitoare la primirea deținuților, care nu se putea realiza decât în baza actelor întocmite cu formele legale, în același sens fiind și dispozițiile art.2 din Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4044/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 192-211, vol.VI, dosar de instanță*).

Conform art.6 și art.7 alin.1 și alin.2 din Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), primirea în penitenciare a deținuților, atât cei de drept comun, cât și cei „contrarevoluționari”, se putea realiza, în cazul celor condamnați, numai pe baza mandatelor de executare a pedepselor, comandantul având obligația de a face o verificare amănunțită a identității lor, iar, în lipsa acelor mandate ori în cazul constatării unor nepotriviri în acte asupra identității deținuților, obligația de a refuza primirea acestora. Totodată, art.11 și art.13 din același Regulament prevedeau că evidența deținuților în penitenciare se ținea pe baza dosarelor personale, păstrate în fișete sau lăzi de fier, pe care, dintre cadrele penitenciarului, numai comandantul le putea consulta și care trebuiau să cuprindă, între altele, mandatele de executare a pedepselor, că, în dosarele personale, trebuiau operate toate schimbările survenite în situația juridică a deținuților și că, la transferarea unui deținut, dosarul personal se trimitea odată cu el.

Aplicarea acestor norme și în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, în timpul mandatului de comandant al inculpatului, a fost confirmată în fața Curții de către martorul B. (ofițer de

serviciu și locțiitor de comandant cu atribuții de pază), care a declarat că, în mod categoric, inculpatul cunoștea identitatea deținuților politici încarcerati acolo, întrucât el și numai el avea acces la dosarele personale ale acestora (*filele 236-237, vol.II, dosar de instanță*).

Mai mult, s-a arătat că susținerea inculpatului este contrazisă de înscrisuri oficiale, unele purtând chiar semnătura sa, din care rezultă că dosarele personale ale deținuților politici erau păstrate în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, pe toată perioada încarcerării acolo, fiind primite și transferate odată cu aceștia, iar el avea acces la documentele din dosarele respective, cunoscând, cu certitudine, atât identitatea acelor deținuți, cât și pedepsele pe care aceștia le aveau de executat.

Pentru exemplificare, Curtea a indicat următoarele înscrisuri, care acoperă întreaga perioadă în care inculpatul a îndeplinit funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat:

- adresa din data de 25 iulie 1956 a UM 0123 (Securitatea), prin care se comunica delegarea unui căpitan de securitate pentru cercetarea, în incinta Penitenciarului Râmnicu-Sărat, a deținutului T., pe care, la aceeași dată, inculpatul a aplicat rezoluția olografă „după terminarea anchetei, prezenta adresă va rămâne în arhiva acestui penitenciar, pentru justificare” (*fila 208, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 05 aprilie 1967 a Penitenciarului Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, transmisă Penitenciarului Spital Văcărești, prin care se comunica transferarea, pentru internare, a deținutului „contrarevoluționar” L., împreună cu dosarul personal și actele de condamnare, fiind făcută mențiunea că acestea însumau 100 de file, numerotate și opisate (*fila 374, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 16 iulie 1957 a Penitenciarului Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, transmisă Penitenciarului Spital Văcărești, prin care era confirmată primirea aceluiași deținut (după terminarea internării), împreună cu dosarul personal și actele de condamnare (*fila 373, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 21 noiembrie 1957, transmisă de Penitenciarul Pitești către Penitenciarul Râmnicu-Sărat, prin care era confirmată primirea deținuților „contrarevoluționari” B., D., L., T., T. și W., împreună cu dosarele personale și actele de condamnare (*fila 104, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 12 mai 1959 a Penitenciarului Spital Văcărești, transmisă Penitenciarului Râmnicu-Sărat, prin care se comunica transferarea deținutului „contrarevoluționar” B., împreună cu dosarul conținând actele de deținere (*fila 85, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 04 noiembrie 1959 a Procuraturii Militare Ploiești, transmisă Penitenciarului Râmnicu-Sărat, prin care era restituit procesul-verbal de constatare a decesului deținutului „contrarevoluționar” A., pe care inculpatul a aplicat, la aceeași dată, rezoluția olografă „Evidența va atașa procesul-verbal la dosarul personal al deținutului” (*filele 338 și 465, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 07 iulie 1961 a Penitenciarului Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, transmisă Penitenciarului Spital Văcărești, prin care se comunica transferarea, pentru internare, a deținutului „contrarevoluționar” D., împreună cu dosarul personal (*fila 668, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 25 noiembrie 1961, transmisă de cabinetul ministrului adjunct al Afacerilor Interne către Penitenciarul Râmnicu-Sărat, prin care se comunica delegarea unui căpitan de securitate, pentru anchetarea în incinta acestuia a deținutului R., pe care inculpatul

a aplicat rezoluția olografă „Să se scrie pe verso că s-a luat legătura cu deținutul, se va atașa la dosar” (*fila 284, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 17 martie 1962 a Penitenciarului Botoșani, transmisă Penitenciarului Râmnicu-Sărat, prin care se comunica transferarea deținuților „contrarevoluționari” B. și S., împreună cu dosarele acestora (*filele 133-134, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 13 aprilie 1963 a Penitenciarului Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, transmisă Penitenciarului Jilava, prin care se comunica transferarea deținuților „contrarevoluționari” B., B., P. și S., împreună cu dosarele personale ale acestora (*fila 125, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

2. În declarația formulată în fața procurorului la data de 14 ianuarie 2014 (*filele 76-80, vol.I, dosar de urmărire penală*), inculpatul a afirmat că regimul separațiunii individuale, aplicat deținuților politici încarcerati în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, era stabilit prin ordine ale conducerii Direcției Generale a Penitenciarelor.

Conform probatoriului cauzei, afirmația inculpatului este susținută probator în cazul a doi deținuți politici, și anume:

- B., pentru care, în adresa din data de 12 mai 1959, Penitenciarul Spital Văcărești comunica Penitenciarului Râmnicu-Sărat transferarea acestuia, împreună cu dosarul conținând actele de deținere și obiectele personale, făcând mențiunea că, la primirea sa, trebuiau luate măsuri de izolare, în sensul de a fi plasat singur în celulă, conform ordinului directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, colonel L. (*fila 85, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- E., pentru care, în adresa din data de 13 aprilie 1960 a Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, se menționa că, potrivit unei adrese a UM 0123 (Securitatea), pe timpul transferării de la Penitenciarul Jilava la Penitenciarul Râmnicu-Sărat și al încarcerării în cel din urmă penitenciar, acesta trebuia separat de restul deținuților (*filele 12 și 120, vol.I, dosar de instanță*).

Potrivit art.137 alin.1 teza a II-a din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), în vigoare în perioada de referință, ordinul de serviciu era exonerator de răspundere penală numai dacă, între altele, nu avea un caracter vădit ilegal.

De asemenea, în art.137 alin.3 din același cod, era reglementată, drept cauză de nepedepsire a executantului, împrejurarea în care acesta nu a avut posibilitatea să aprecieze legalitatea ordinului.

S-a apreciat că niciuna dintre cele două situații nu este valabilă în cazul inculpatului.

Astfel, pe de o parte, ordinele invocate erau lipsite, în mod vădit, de temei legal (astfel cum Curtea deja a motivat în capitolul referitor la izolare), aspect pe care inculpatul însuși l-a admis, precizând, în nota olografă din data de 04 noiembrie 1967, identificată de C.N.S.A.S. în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 230-231 și 236-238, vol.IV, dosar de instanță*), că „în privința separațiunii acestor deținuți (n.r. cei contrarevoluționari), indicația (n.r. iar nu vreun act normativ cu putere de lege) era ca în fiecare cameră să fie câte un deținut și numai în cazuri speciale erau ținuti câte doi deținuți”, afirmând apoi că, în fapt, „indicația” rezulta din adresa de depunere în penitenciar a acelor deținuți de către organele operative ale Ministerului Afacerilor Interne.

Simpla existență a „indicației” (ordinului) dovedește caracterul ei nelegal, întrucât, dacă pentru separațiunea individuală ar fi existat un temei în lege, această „indicație” nu ar fi fost necesară.

Pe de altă parte, inculpatul a avut, cu certitudine, reprezentarea ilegalității ordinelor privind separațiunea individuală, câtă vreme avea acces la dosarele personale ale deținuților politici, cunoscând astfel felul și durata pedepselor, dar și partea deja executată din acestea, în raport cu care aplicarea aceluși regim de deținere nu mai era, în mod legal, posibilă. Același aspect rezultă și din precizarea sa, conform căreia aplicarea „indicațiilor” invocate era facultativă, de vreme ce, în cazuri numite de el „speciale” (neparticularizate), avea posibilitatea de a plasa același deținut „contrarevoluționar” (supus *de facto* separațiunii individuale), împreună cu un altul, într-o cameră comună, situație care, în fapt, s-a și întâmplat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat (astfel cum Curtea a prezentat, pe larg, în același capitol).

Mai mult, Curtea a constatat că au existat și situații în care inculpatul a aplicat deținuților politici regimul separațiunii individuale pe perioada încarcerării, deși, în actele de transferare a acestora la și, respectiv, de la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, se menționa izolarea lor numai pe traseu sau doar supravegherea atentă, spre exemplu în cazul deținuților politici B., B., T., D. și A. (*filele 105 și 124, vol.IV, 179, vol.V, 667, 671 și 682, vol.XI, dosar de urmărire penală*), dar chiar și în cazul unuia dintre cei doi deținuți anterior menționați, B. (*fila 77, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

În același timp, Curtea a arătat că faptele inculpatului, astfel cum au fost prezentate anterior, nu s-au limitat la aplicarea nelegală a separațiunii individuale, ci s-au materializat în acțiuni și inacțiuni mult mai grave, prin care deținuții politici plasați în custodia sa au fost supuși la tratamente inumane și degradante, tortură fizică și psihică și exterminare.

3. În memoriile prezentate Curții la datele de 07 octombrie 2014, 05 noiembrie 2014, 07 ianuarie 2015 și 25 martie 2015 (*filele 275-276, vol.I, 138, vol.II, 52, vol.III și 280, vol.IV, dosar de instanță*), inculpatul a susținut că nu a agresat, nu a înfometat, nu a privat de asistență medicală și, în general, nu a săvârșit niciun act ilegal sau abuziv față de deținuții politici, respectând normele în vigoare, stabilite prin hotărâri de Guvern, ordine și instrucțiuni ale Ministerului Afacerilor Interne și Direcției Generale a Penitenciarelor.

Curtea a arătat că această susținere este contrazisă de situația de fapt prezentată anterior, dovedită, în afara oricărui dubiu, printr-un probatoriu amplu și convingător, constând nu doar în mărturii (scrise sau înregistrate audio-video) concordante ale deținuților politici (unul dintre ei fiind audiat nemijlocit în cursul judecății, în prezența sa) și unui deținut de drept comun (și el audiat de instanță, în prezența inculpatului) și declarații ale martorilor cărora mai mulți deținuți politici ce au supraviețuit detenției (decedați la momentul începerii urmăririi penale) le-au relatat, în mod similar, tratamentele la care au fost supuși în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, dar și în numeroase înscrisuri oficiale, multe dintre ele purtând chiar rezoluțiile și semnătura sa.

De asemenea, Curtea a motivat anterior împrejurarea că faptele reținute în sarcina inculpatului au fost săvârșite de acesta fie chiar prin încălcarea normelor în vigoare în perioada de referință, fie prin interpretarea ori aplicarea discreționară a acestora, din postura de agent al statului și poziția de forță conferită de funcția deținută, în contextul aprecierilor primite din partea superiorilor din Ministerul Afacerilor Interne și Direcția Generală a Penitenciarelor pentru modul de îndeplinire a sarcinilor, informal încredințate, în „lupta” cu „dușmanii de clasă” anume plasați în custodia sa.

4. În memoriul prezentat Curții la data de 05 noiembrie 2014 (*fila 138, vol.II, dosar de instanță*), inculpatul, lăsând să se înțeleagă că nu exclude posibilitatea unor încălcări ale normelor, a încercat să atribuie responsabilitatea acestora subordonaților săi.

Curtea a apreciat că această apărare este lipsită de orice fundament, întrucât, pe de o parte, faptele reținute îl arată pe inculpat participant nemijlocit la acțiunile și inacțiunile (în

cazurile când, potrivit atribuțiilor conferite de funcția deținută, avea obligația legală de a acționa) de supunere a deținuților politici la tratamente inumane și degradante, acte de tortură (fizică și psihică) și exterminare, iar, pe de altă parte, potrivit dispozițiilor regulamentare în detaliu prezentate anterior, acesta era șeful direct al personalului din subordine, care nu putea acționa decât la ordinul și sub controlul său și, totodată, era direct răspunzător de viața deținuților politici aflați în custodia lui, revenindu-i atribuții clar precizate, în fapt încălcate, în legătură cu aplicarea regimului de deținere, cazarea, echiparea, hrănirea, asigurarea igienei și asistenței medicale ale acestora.

De asemenea, Curtea a menționat că, potrivit art.137 alin.2 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), în vigoare în perioada de referință, executarea de către subordonați a ordinelor nelegale date de inculpat, în legătură cu condițiile de deținere a persoanelor încarcerate, materializată în acte materiale ce realizau conținutul constitutiv al unei infracțiuni, atrăgeau răspunderea acestuia, în calitate de autor al infracțiunii respective.

5. În ședința publică de la termenul din data de 28 ianuarie 2015 (*filele 75-79, vol.IV, dosar de instanță*), inculpatul a susținut că, pentru faptele de care este acuzat, ar trebui să răspundă funcționarii din conducerea Direcției Generale a Penitenciarelor, pe care însă a refuzat să-i nominalizeze, afirmând că „tot ceea ce a făcut el la Penitenciarul Râmnicu-Sărat nu a făcut de unul singur, ci din ordinul acestora”.

Curtea a menționat că limitarea obiectului judecății la persoana arătată în actul de sesizare (inculpatul), potrivit art.371 din Codul de procedură penală, împiedică instanța să facă constatări cu privire la participația și a altor persoane la săvârșirea faptelor arătate în același act, însă, chiar și în situația ipotetică a existenței unei astfel de participații, inculpatul nu este exonerat de răspundere penală, care este atrasă de faptele proprii anterior prezentate.

Referitor la „ordinul” în general invocat de inculpat (fără a fi oferite exemple concrete, în afara cazului deja analizat), Curtea a arătat, făcând referire din nou la dispozițiile art.137 alin.1 teza a II-a din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), că acesta, chiar dacă s-ar confirma existența lui faptică în cazul tuturor acțiunilor și inacțiunilor reținute în sarcina sa (ceea ce, în speță, nu s-a probat), nu îl exonerează de răspundere penală, câtă vreme un astfel de „ordin” nu a îmbrăcat o formă legală (transmitea lui pe căi informale, deși uzitată în epocă, neasigurând realizarea acestei cerințe) și, de asemenea, avea un caracter vădit ilegal, a cărui reprezentare inculpatul a avut-o, cu certitudine.

Totodată, Curtea a arătat că nicio comandă din partea reprezentantului oricărei autorități statale nu poate legitima încălcarea de către inculpat a unor drepturi naturale, imuabile și intangibile, recunoscute tuturor ființelor umane în toate societățile civilizate, precum dreptul la viață și dreptul la integritate fizică și psihică.

Mai mult, în toată perioada cât inculpatul a săvârșit faptele anterior prezentate, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat (iulie 1956 - aprilie 1963), atât dreptul la viață, cât și dreptul de a nu fi supus torturii și tratamentelor crude, inumane sau degradante (ambele încălcate de acesta prin acele fapte) beneficiau de protecție în ordinea juridică internă, fiind astfel previzibilă pentru acesta angajarea răspunderii sale, inclusiv de natură penală, în cazul încălcării lor.

În acest context, Curtea a menționat, pe lângă normele de incriminare ce vor fi indicate ulterior, că, prin Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la data de 10 septembrie 1948 și semnată de România la data de 14 decembrie 1955), s-a statuat, cu relevanță în speță, că toate ființele umane sunt egale în drepturi (art.1), că fiecare om se poate prevala de toate drepturile proclamate în Declarație, fără nicio deosebire, inclusiv de opinie politică (art.2 alin.1), că orice ființă umană are dreptul la viață (art.3) și nu poate fi supusă la tortură, nici la pedepse

sau tratamente crude, inumane sau degradante (art.5) și, respectiv, că toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prevederile Declarației, dar și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare (art.7).

De asemenea, Curtea menționează jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care, în mod constant, a statuat că nici măcar un simplu soldat nu se poate conforma, complet și orbește, unor ordine care încălcă în mod flagrant nu doar legislația națională, ci și drepturile omului recunoscute pe plan internațional, în special dreptul la viață, valoare supremă în ierarhia internațională a drepturilor omului (*cauzele K.-H.W. c. Germania, Streletz, Kessler, Krenz c. Germania, Kononov c. Letonia și Polednova c. Republica Cehă*).

Totodată, instanța europeană a statuat, cu caracter de principiu, că este legitim ca, într-un stat de drept, să se efectueze cercetări penale împotriva persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni într-un regim anterior și ca, în acest caz, dispozițiile legale în vigoare la vremea respectivă să fie aplicate și interpretate în lumina principiilor statului de drept (*cauzele Streletz, Kessler, Krenz c. Germania, Kononov c. Letonia și Polednova c. Republica Cehă*).

Încadrarea juridică, imprescriptibilitatea răspunderii penale și legea penală mai favorabilă

1. Conform situației de fapt pe care Curtea a expus-o anterior, *în perioada 01 iulie 1956 - 13 aprilie 1963, inculpatul, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, conform unei rezoluții unice, prin acte materiale repetate (constând în acțiuni și inacțiuni), care s-au succedat în timp conform naturii specifice a fiecărui tip de asemenea acte, săvârșite cu încălcarea sau nesocotirea legii ori a obligațiilor impuse de acea calitate sau ca urmare a exercitării discreționare, prin abuz de funcție, a atribuțiilor sale, având la bază un raport de adversitate asumat de acesta, a supus, din motive politice, colectivitatea deținuților „contrarevoluționari” încarcerați în acel penitenciar, cealaltă parte a aceluiași raport, aflați sub puterea sa, la tratamente neomeneoase (inumane și degradante), tortură (fizică și psihică) și exterminare.*

Faptele reținute în sarcina inculpatului au avut, drept situație premisă, o stare de adversitate, în care acesta s-a plasat conform voinței și prin manifestări neechivoce proprii, în raport cu întreaga colectivitate a acelor deținuți, considerați, potrivit ideologiei politice impuse la nivel statal, chiar prin dispoziții cu caracter constituțional, „dușmani” ai „regimului de democrație populară” pe care el a fost desemnat să îl reprezinte în „luptă” cu aceștia, pentru a asigura „reprimarea” lor.

Faptele inculpatului s-au concretizat, sub aspect obiectiv, în tratamente neomeneoase (inumane și degradante), aplicate cu regularitate și în mod sistematic, timp de ani, deținuților respectivi, cărora le-au fost cauzate suferințe fizice și tulburări psihice puternice (prin înfometare permanentă, privare de asistență medicală sau acordarea ei în condiții improprii realizării unui tratament corespunzător bolilor de care sufereau, ținere în frig pe timp de iarnă și, respectiv, în condiții mizere de cazare și echipament pe toată perioada încarcerării), tortură fizică și psihică (prin bătăi repetate, sancțiuni disciplinare numeroase și severe, disproporționate față de abaterile invocate și, mai ales, chinuitoare prin condițiile concrete de executare, „pedepse” inventate dureroase și umilitoare, aplicate inclusiv deținuților grav bolnavi și paralizați, împiedicarea permanentă, cu scop de distrugere mintală și alienare socială, a oricărui tip de contact uman și privarea, în același scop, de orice formă de activitate) și exterminare (prin ucidere sau împingere la sinucidere, precedate de suferințe de durată, intense și chinuitoare, a șase dintre acei deținuți).

Sub aspect subiectiv, inculpatul a acționat cu intenție directă, întrucât a prevăzut rezultatele faptelor sale și a urmărit producerea lor (astfel cum deja s-a motivat cu ocazia prezentării situației de fapt).

2. *Faptele anterior menționate sunt prevăzute de legea penală pe toată perioada dintre săvârșirea de către inculpat a primelor acte materiale de executare și până în prezent.*

Pentru actele materiale care au debutat la data de 01 iulie 1956 (odată cu preluarea funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat de către inculpat), consumate până la data de 17 iunie 1960 (când au intrat în vigoare dispozițiile Decretului nr.212/1960, ce vor fi menționate ulterior), incriminarea lor este prevăzută în art.245, art.248, art.471 și art.464¹ alin.1 și alin.2 rap. la art.463 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), acestea realizând conținutul constitutiv al infracțiunilor de abuz în serviciu, purtare abuzivă, vătămare a integrității corporale sau a sănătății și, respectiv, omor.

Astfel, potrivit art.245 din Titlul III „Crime și delictе contra administrației publice” al Cărții a II-a din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), constituie infracțiunea (delict) de abuz în serviciu, pedepsită cu închisoare corecțională de la 2 ani la 10 ani sau amendă, fapta funcționarului care, prin depășirea sau folosirea abuzivă a atribuțiilor sale ori prin violarea sau nerespectarea obligațiilor impuse prin dispoziții legale, între altele, produce o pagubă intereselor legale ale cetățenilor.

Conform art.248 din același titlu al Codului penal 1936 (republicat în anul 1948), constituie infracțiunea (delict) de purtare abuzivă, pedepsită cu închisoare corecțională de la o lună la 3 luni, fapta funcționarului public care, în exercițiul funcțiunii sale, întrebunțează violență față de o persoană, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Potrivit art.471 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), constituie infracțiunea (delict) de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, pedepsită cu închisoare corecțională de la 2 luni la 1 an, fapta aceleia care vătămă, în orice mod, integritatea corporală ori sănătatea unei persoane.

Prin art.464¹ alin.1 și alin.2 rap. la art.463 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948 și modificat prin Decretul nr.469/1957), este incriminată, drept infracțiune (crimă) de omor, fapta de a ucide, săvârșită asupra unei persoane prin cruzimi sau torturi ori asupra a două sau mai multe persoane, fie deodată, fie prin acțiuni diferite, pedeapsa prevăzută de această normă de incriminare fiind moartea.

În acest context, Curtea a reamintit că uciderea a trei dintre cei șase deținuți politici al căror deces a fost constatat de instanță a fi rezultatul faptelor (acțiuni sau inacțiuni) inculpatului (D., A. și R.) s-a produs în perioada 07 octombrie 1959 - 13 februarie 1960.

Epuizarea faptelor, încorporând acte materiale similare, săvârșite începând cu data de 17 iunie 1960, inclusiv cele de ucidere a celorlalți trei deținuți politici (P., R. și M.) al căror deces, reținut de instanță a fi rezultatul acțiunilor sau inacțiunilor inculpatului, a intervenit în perioada 01 mai 1961 - 05 februarie 1963, s-a produs la data de 13 aprilie 1963 (odată cu transferarea din Penitenciarul Râmnicu-Sărat a ultimului lot de deținuți politici).

Acest moment a survenit după modificările și completările aduse Codului penal 1936 prin Decretul nr.212/1960 (*publicat în Buletinul Oficial al Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române la data de 17 iunie 1960*).

Astfel, în Codul penal 1936, Cartea a II-a, a fost introdus un nou titlu, Titlul nr.I bis, referitor la infracțiunile contra păcii și omenirii (art.231¹ - art.231⁵), între care și aceea de tratamente neomenoase (art.231⁴).

Potrivit art.231⁴ alin.1 din Codul penal 1936 (modificat și completat prin Decretul nr.212/1960), supunerea la tratamente neomenoase a oricărei persoane căzute sub puterea adversarului se pedepsește cu muncă silnică de 5 la 20 de ani, iar, în alin.3, este prevăzută o variantă agravată a infracțiunii, constând în uciderea, mutilarea sau exterminarea celor prevăzuți în alin.1, pentru care pedeapsa este moartea.

Actele materiale anterioare datei de 17 iunie 1960 și cele similare săvârșite începând cu acea dată, întemeiate pe o rezoluție infracțională unică și îndreptate împotriva aceleiași colectivități a deținuților politici, aflați sub puterea inculpatului în postura de „dușmani” (adversari), constituie o unitate legală de infracțiune, în formă continuată, conform art.107 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), realizând astfel conținutul constitutiv al unei singure infracțiuni, prevăzută, la momentul epuizării, de art.231⁴ alin.1 și alin.3 din același cod, care stabilește, pentru aceasta, pedeapsa cu moartea, aceeași cu cea prevăzută, în reglementarea sub imperiul căreia au fost comise primele acte materiale, pentru infracțiunea de omor (în variantele agravate căreia i se circumscriu acele acte care au avut drept urmare moartea a trei deținuți politici).

Existența raportului de adversitate între inculpat, ca agent al statului, pe de o parte și colectivitatea deținuților politici, anume plasați, de către autorități statale, în custodia sa, în considerarea calității lor de „dușmani ai regimului de democrație populară”, în contra cărora au fost săvârșite de către acesta faptele incriminate, pe de altă parte, a fost deja motivată de către Curte.

Constatarea Curții cu privire la existența acestui raport de adversitate, ca situație premisă a infracțiunii de tratamente neomnoase, este în acord cu jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, care, în considerentele Deciziei nr.2579/2009 (pronunțată de Secția Penală în Dosarul nr.61/81/2008), referindu-se la aceeași infracțiune, a reținut, cu privire la perioada istorico-politică în care au fost săvârșite și faptele ce fac obiectul judecății în prezenta cauză, existența unei situații de conflict între agenții statului ce funcționau în locuri de deținere, cărora autoritățile statale comuniste le-au permis sau le-au tolerat să acționeze ca adevărați torționari, pe de o parte și victimele, private de libertate, ale acțiunilor acestora de suprimare fizică și psihică, pe de altă parte.

Faptele care au avut drept rezultat decesul a șase deținuți politici au fost considerate de Curte mai mult decât simple acte de ucidere, constituind acte de exterminare a acestora, întrucât, astfel cum deja s-a evidențiat, ele sunt consecința unor acțiuni sau inacțiuni fățișe ale inculpatului, care a urmărit, cu asiduitate, producerea aceluși rezultat, pentru obținerea căruia au fost utilizate mijloace variate, cauzatoare de suferințe de durată, intense și chinuitoare, de cele mai multe ori conjugate (de la înfometare cruntă și lipsire deliberată de asistență medicală până la bătăi aplicate cu participarea sa nemijlocită sau tolerate de el cu totală indiferență).

Contrar apărării formulate de inculpat, existența infracțiunii de tratamente neomnoase, în variantele reținute de Curte, având, ca subiect pasiv, orice persoană căzută sub puterea adversarului, nu este condiționată de săvârșirea faptelor pe timp de război sau împotriva unor combatanți de război, norma de incriminare analizată neconținând nicio dispoziție în acest sens.

Împrejurarea că, în aceleași variante de săvârșire, infracțiunea poate avea, ca subiect pasiv, între alții, prizonierii de război, nu poate conduce la o astfel de concluzie, întrucât textul incriminator este clar formulat și previzibil pentru destinatarii săi, acesta prevăzând, în mod explicit, că faptele menționate, alternativ, drept elemente materiale ale laturii obiective a infracțiunii realizează conținutul constitutiv al acesteia și atunci când sunt îndreptate, în general, împotriva oricărei alte persoane, în afara celor anume precizate, căzută sub puterea adversarului, fără a face vreo distincție după cum comiterea lor are loc în vreme de război sau pe timp de pace.

Mai mult, pentru faptele comise în timpul războiului, în ordinea juridică internă a existat o incriminare distinctă, prin Legea nr.312/1945, care, în art.2 lit.g și art.3 alin.2, prevedea, drept crimă de război, pedeapsă cu moartea sau cu muncă silnică pe viață, fapta,

între alții, a comandanților de închisori care au supus la tratamente neomenoase pe cei aflați sub puterea lor.

De asemenea, crimele împotriva umanității, independent de săvârșirea lor pe timp de război sau de pace, erau definite și confirmate, la data săvârșirii tuturor actelor materiale reținute în sarcina inculpatului (care putea astfel să prevadă angajarea răspunderii sale pentru infracțiuni de această natură), prin Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nurnberg din data de 08 august 1945 (art.6 lit.c) și, respectiv, prin Rezoluțiile Adunării Generale a [Organizației Națiunilor Unite](#) 3 (I) și 95 (I) din datele de [13 februarie 1946](#) și [11 decembrie 1946](#), astfel: uciderea, exterminarea, plasarea în sclavie, deportarea și orice alte acte inumane comise împotriva oricărei populații civile, înainte sau în timpul războiului, precum și persecuțiile pe motive, între altele, politice, indiferent dacă aceste fapte constituiau sau nu o încălcare a dreptului intern al țării unde au fost comise.

În considerarea tuturor argumentelor anterior expuse, Curtea a conchis, contrar susținerii apărării, că faptele (acțiuni și inacțiuni) reținute în sarcina inculpatului erau prevăzute de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii lor, realizând, în raport cu data epuizării, conținutul constitutiv al infracțiunii de tratamente neomenoase, în formă continuată, prevăzută de art.231⁴ alin.1 și alin.3 corob. cu art.107 din Codul penal 1936 (modificat și completat prin Decretul nr.212/1960), ce atrage răspunderea penală a acestuia, pe care el însuși o putea anticipa, cu un minim de reflecție, întrucât dispozițiile legii respective erau previzibile și accesibile.

Curtea a menționat, și în acest context, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care, fiind sesizată să se pronunțe asupra pretensei încălcări a dispozițiilor art.7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, din perspectiva principiului legalității incriminării, în două cauze în care instanțele naționale au pronunțat, după anul 1990, hotărâri de condamnare pentru fapte săvârșite de agenți ai statului în perioada regimurilor comuniste din țările respective (*cauzele Streletz, Kessler, Krenz c. Germania* și *Polednova c. Republica Cehă*), a arătat, constatând că nu au fost încălcate dispozițiile invocate, că împrejurarea neefectuării de cercetări în acea perioadă și cea a urmăririi penale și condamnării după reinstaurarea regimurilor democratice nu înseamnă deloc că faptele stabilite nu constituiau infracțiuni potrivit dreptului intern al fiecăruia dintre acele state la momentul comiterii lor.

Tot instanța europeană a statuat, cu referire la previzibilitatea și accesibilitatea normei de incriminare, că persoanele care desfășoară o activitate profesională (astfel cum, la momentul faptelor judecate, era și inculpatul) trebuie să dea dovadă de o prudență mai mare în exercitarea activității lor, fiind de așteptat ca acestea să-și asume riscurile inerente acelei activități (*cauza Pessino c. Franța*) și, respectiv, că, pentru un cadru militar (calitate avută și de inculpat la același moment), răspunderea penală individuală este definită și prin raportare la obligația de a respecta instrumentele internaționale ale drepturilor omului, cele cu relevanță în speță fiind deja menționate (*cauza Kononov c. Letonia*).

Infracțiunea de tratamente neomenoase este prevăzută, tot ca infracțiune contra păcii și omenirii, în Titlul XI al Părții Speciale din Codul penal 1968 - Legea nr.15/1968 (*publicată în Buletinul Oficial nr.79-79bis din data de 21 iunie 1968*) - intrat în vigoare la data de 01 ianuarie 1969.

Conform art.358 alin.1 din Codul penal 1968, supunerea la tratamente neomenoase a oricărei persoane căzute sub puterea adversarului se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani, iar, în alin.3, este prevăzută o variantă agravată a infracțiunii, constând în torturarea, mutilarea sau exterminarea celor prevăzuți în alin.1, pedepsită cu moartea ori cu închisoarea de la 15 ani la 20 de ani.

În plus față de norma precedentă, este prevăzută, ca variantă agravată, pedeapsă numai cu moartea (art.358 alin.4), săvârșirea oricăreia dintre faptele ce constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunii în timp de război, fiind astfel evidentă, și sub imperiul noii norme, incriminarea acelor fapte și în cazul comiterii lor pe vreme de pace.

În condițiile unei reglementări normative identice, rămân valabile argumentele deja expuse, cu privire la subiectul pasiv, existența raportului de adversitate între acesta și subiectul activ al faptelor incriminate, ca situație premisă a infracțiunii și săvârșirea acesteia, în cazul deținuților politici decedați, în forma exterminării lor.

Acțiunea de torturare, nou introdusă în art.358 alin.3 din Codul penal 1968 (pe lângă cea de exterminare), este acoperită de faptele în concret reținute în sarcina inculpatului, întrucât unele dintre acestea (deja evidențiate) au depășit, ca intensitate și consecințe, pe cele constând în „simplele” tratamente neomnoase (inumane și degradante), tot de el sau sub comanda sa aplicate deținuților politici, iar acesta, din postura de agent al forței publice, a acționat cu intenția vădită de a spori, până la limita insuportabilității, durerea fizică și suferința morală provocate, din motive politice, deținuților „contrarevoluționari” plasați sub puterea sa în postura de „dușmani” ai regimului de stat, cu scopul declarat al „reprimării” lor.

Curtea a avut în vedere, sub acest aspect, inclusiv jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în care s-au evidențiat, drept elemente care diferențiază tortura de tratamentele inumane sau degradante, tocmai intensitatea durerii pe care o provoacă, existența unui scop determinat al acestei acțiuni și intenția autorului său, care, din postura de deținător al autorității publice, urmărește să producă victimei dureri puternice și suferințe deosebit de severe, acționând în acest sens fie în mod nemijlocit, fie prin intermediul altei persoane (a se vedea, în acest sens, *cauzele Irlanda c. Royaume Uni, Selmouni c. Franța, Denizci c. Cipru și Bursuc c. România*).

S-a arătat că și sub imperiul Codului penal 1968, se menține unitatea legală de infracțiune, în forma continuată prevăzută de art.41 alin.2 din acel cod.

Prin Decretul-Lege nr.6/1990 (*publicat în Monitorul Oficial nr.4 din data de 08 ianuarie 1990*), pedeapsa cu moartea a fost abolită, fiind înlocuită cu pedeapsa detențiunii pe viață (art.1).

Potrivit alin.2, toate dispozițiile privind pedeapsa cu moartea din Codul penal 1968 sunt considerate că se referă la pedeapsa detențiunii pe viață.

În consecință, începând cu data intrării în vigoare a decretului-lege anterior menționat, pedeapsa pentru infracțiunea de tratamente neomnoase, în varianta agravată prevăzută de art.358 alin.3 din Codul penal 1968, este detențiunea pe viață, alternativ cu închisoarea de la 15 ani la 20 de ani.

Prin Legea nr.140/1996 (*publicată în Monitorul Oficial nr.289 din data de 14 noiembrie 1996*), fiind aduse modificări Codului penal 1968, s-a prevăzut că, în cazul infracțiunii prevăzute de art.358 alin.3 din Titlul XI al Părții Speciale, pedeapsa este detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 ani la 25 de ani (pct.153 din lege).

De asemenea, prin completarea Codului penal 1968, s-a prevăzut, în art.55 alin.1, că pedeapsa detențiunii pe viață nu se aplică aceluia care, la data pronunțării hotărârii de condamnare, a împlinit vârsta de 60 de ani, caz în care, în locul pedepsei detențiunii pe viață, se aplică acestuia pedeapsa închisorii pe timp de 25 de ani.

În Codul penal în vigoare - Legea nr.286/2009 (*publicată în Monitorul Oficial nr.510 din data de 24 iulie 2009*) - intrat în vigoare la data de 01 februarie 2014, prin art.439, inserat în Capitolul I din Titlul XII al Părții Speciale, este prevăzută, drept infracțiune contra umanității, pedeapsă cu detențiunea pe viață (care, în cazul inculpatului, cu o vârstă ce a

depășit 65 de ani, nu poate fi aplicată, urmând a fi înlocuită cu pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani, conform art.57), alternativ cu închisoarea de la 15 ani la 25 de ani, săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, între altele, a uneia sau mai multora dintre următoarele fapte: uciderea unor persoane (alin.1 lit.a); supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică, totală sau parțială, a acesteia (alin.1 lit.b); torturarea unei persoane aflate sub paza făptuitorului sau asupra căreia acesta exercită controlul în orice mod, cauzându-i vătămări fizice sau psihice grave, ce depășesc consecințele sancțiunilor admise de către dreptul internațional (alin.1 lit.e); vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane (alin.1 lit.g); persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin privare de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acestor drepturi, pe motive (între altele) de ordin politic (alin.1 lit.j).

Curtea a reținut că, faptele astfel incriminate corespund celor prevăzute, drept crime împotriva umanității, în cazul comiterii lor în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile, având cunoștință de acest atac, în art.7 parag.1 din Statutul Curții Penale Internaționale, ratificat de România prin Legea nr.111/2002 (*publicată în Monitorul Oficial nr.211 din data de 28 martie 2002*), și anume: omorul (lit.a); exterminarea (lit.b); tortura (lit.f); persecutarea oricărui grup sau a oricărei colectivități identificabile din motive (între altele) de ordin politic (lit.h); alte fapte inumane prin care, cu intenție, sunt cauzate suferințe mari sau vătămări grave ale integrității fizice ori ale sănătății fizice sau mintale (lit.k).

Potrivit art.7 parag.2 din același Statut, prin atac îndreptat împotriva unei populații civile, se înțelege comiterea multiplă de acte dintre cele menționate în parag.1 împotriva oricărei populații civile, în aplicarea sau în sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații având ca scop un asemenea atac (lit.a); prin exterminare, se înțelege, îndeosebi, fapta de a impune cu intenție condiții de viață, ca privarea accesului la hrană și la medicamente, cu scopul de a antrena distrugerea unei părți a populației (lit.b); prin tortură, se înțelege fapta de a cauza cu intenție durere sau suferințe acute, fizice sau mintale, unei persoane care se află sub paza sau controlul făptuitorului, afară de cazul când durerea sau suferințele rezultă exclusiv din sancțiuni legale și sunt inerente acelor sancțiuni sau ocazionate de ele (lit.e); prin persecuție, se înțelege privarea, cu intenție și gravă, de drepturi fundamentale, prin violarea dreptului internațional, din motive legate de identitatea grupului sau colectivității care face obiectul acesteia (lit.g).

Faptele în concret reținute în sarcina inculpatului se încadrează în variantele normative prevăzute de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e, lit.g și lit.j din Codul penal în vigoare, fiind săvârșite de acesta, cu intenție directă, în aplicarea politicii de stat a „luptei cu dușmanii regimului de democrație populară”, împotriva populației (în sens de colectivitate) deținuților „contrarevoluționari”, adversari ai aceluși regim, aflați sub paza sa, ca grup de indivizi având caracteristici distinctive și particulare, care au motivat încarcerarea lor în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, prin acte repetate, ce s-au succedat timp de ani, conform naturii specifice a fiecărui act, de ucidere, exterminare, torturare, vătămare a integrității fizice și psihice, alte tratamente inumane și degradante, cauzatoare de suferințe fizice și tulburări psihice puternice și privare, din motive politice, de drepturi fundamentale ale omului, în considerarea apartenenței lor la acel grup.

Curtea a considerat că, și sub imperiul Codului penal în vigoare, se menține unitatea legală de infracțiune, în formă continuată, conform art.35 alin.1 din acest cod, fiind îndeplinită inclusiv condiția unității de subiect pasiv, întrucât faptele inculpatului au fost îndreptate împotriva colectivității deținuților politici, ca grup social, iar nu împotriva fiecăruia dintre ei, ca individ distinct de acel grup.

3. Răspunderea penală a inculpatului pentru faptele reținute în sarcina sa, care constituie infracțiuni sub imperiul tuturor legilor anterior menționate, nu este înlăturată prin prescripție.

Astfel, luând în considerare momentul epuizării infracțiunii de tratamente neomnoase (data de 13 aprilie 1963), încadrarea juridică stabilită în raport cu acel moment, respectiv cea prevăzută de art.231⁴ alin.1 și alin.3 din Codul penal 1936 (introdus prin Decretul nr.212/1960 în titlul referitor la „infracțiuni contra păcii și omenirii”) și pedeapsa prevăzută în această normă de incriminare (moartea), termenul de prescripție era de 15 ani, conform art.164 alin.1 pct.1 din același cod (modificat și completat prin Decretul nr.212/1960).

Înainte de împlinirea termenului anterior menționat (care s-ar fi produs, fără a lua în considerare cauza de suspendare la care se va face referire ulterior, la data de 12 aprilie 1978), aceeași infracțiune a fost prevăzută în art.358 alin.1 și alin.3 din Codul penal 1968, tot în titlul referitor la „infracțiuni contra păcii și omenirii”, pentru care răspunderea penală a fost declarată imprescriptibilă, conform art.121 alin.2 din același cod.

Tot înainte de împlinirea termenului respectiv, prin Decretul Consiliului de Stat nr.547/1969 (*publicat în Buletinul Oficial nr.83 din data de 30 iulie 1969*), România a ratificat Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității.

Conform art.I lit.b din această convenție, infracțiunile (crimele) contra umanității, indiferent dacă sunt săvârșite în timp de război sau în timp de pace, sunt imprescriptibile, oricare ar fi data la care au fost comise.

Prin Ordonanța Guvernului nr.91/1999 (*publicată în Monitorul Oficial nr.425 din data de 31 august 1999*), aprobată prin Legea nr.68/2000 (*publicată în Monitorul Oficial nr.192 din data de 04 mai 2000*), România a ratificat și Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război, adoptată la data de 25 ianuarie 1974.

Conform art.11 alin.2 din Constituția României din anul 1991 (în vigoare la data ratificării), dispozițiile din convenția ratificată au devenit parte a dreptului intern.

Potrivit art.1 alin.1 din această convenție, fiecare stat contractant se angajează să ia măsurile necesare pentru ca prescripția să fie inaplicabilă urmăririi infracțiunilor contra umanității, în măsura în care acestea sunt susceptibile de pedeapsă în legislația națională.

Conform art.2 pct.2 din această convenție, dispozițiile sale se aplică inclusiv pentru infracțiunile comise înainte de intrarea ei în vigoare în statul contractant, în cazurile în care termenul de prescripție nu expirase încă la acea dată.

În acest context, Curtea a arătat că, atât Codul penal 1936 (în art.167 alin.1 și alin.2), cât și Codul penal 1968 (în art.128 alin.1 și alin.3) prevăd suspendarea cursului prescripției pe timpul cât o dispoziție legală sau o împrejurare invincibilă împiedică începerea urmăririi penale, prescripția reluându-și cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare.

De la data epuizării faptelor ce fac obiectul judecății și până la înlăturarea regimului politic comunist la sfârșitul lunii decembrie a anului 1989, organele de urmărire penală au fost împiedicate să efectueze cercetări și să dispună începerea urmăririi penale cu privire la acele fapte și participanții la comiterea lor, din cauza unei împrejurări invincibile, atitudinea pasivă fiindu-le impusă, din exterior, de structuri ale statului aparținând puterii executive, conduse de membrii de frunte ai Partidului Comunist Român, care le controlau în mod absolut și decideau, în locul lor, ce fapte și ce persoane să nu fie urmărite.

În acest sens, Curtea a menționat, deja, concluziile raportului întocmit la data de 12 iunie 1968, cu privire la cazul deținutului politic P. (încarcerat și decedat chiar în

Penitenciarul Râmnicu-Sărat), de către o comisie a Consiliului Securității Statului, care, substituindu-se unui organ de urmărire penală, a constatat că acesta a fost victima unui act de exterminare săvârșit în acel penitenciar, împotriva sa fiind comisă o infracțiune de omor, cu participația, între alții, a însuși ministrului Afacerilor Interne, D., hotărând însă ca participanții la săvârșirea acelei infracțiuni, identificați de comisie, să fie trași la răspundere numai pe „linie de partid”.

Substituirea totală a puterii executive în atribuțiile specifice organelor de urmărire penală și, concomitent, împiedicarea acestora, etalată în mod fățiș, de la îndeplinirea acelor atribuții rezultă și din hotărârea luată la finalizarea anchetei dispuse în anul 1968, cu privire la „abuzurile Securității”, când M. (prim-ministru, membru în Comitetul Central al Partidului Comunist Român și membru al comisiei de anchetă) a afirmat: „(...) însă, ce ar însemna acest proces? (...) Apărarea lui D. va scoate la iveală o serie de lucruri urâte nu numai în ceea ce privește anumite părți ale conducerii într-o anumită epocă, dar și legătura acestei practici cu alte practici de unde s-au inspirat. (...) Așa că mie mi se pare că soluția cea mai bună este să lăsăm lucrurile să se îndrepte spre prescripție din punct de vedere judiciar, să nu luăm o hotărâre, să spunem să nu fie trimis în judecată și împotriva omului să fie luate hotărârile politice. Mai sunt câteva luni până la prescripție”.

Intervenția fățișă, cu motivație politică, a puterii executive în derularea procedurilor judiciare a constituit, fără îndoială, o cauză de neînălțurat, care a împiedicat începerea urmăririi penale inclusiv față de inculpat, cursul prescripției fiind astfel suspendat.

În același sens este și jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție (a se vedea aceeași hotărâre anterior citată, respectiv Decizia nr.2579/2009, pronunțată de Secția Penală în Dosarul nr.61/81/2008).

Astfel fiind, termenul prescripției de 15 ani, prevăzut de art.164 alin.1 pct.1 din Codul penal 1936 (modificat și completat prin Decretul nr.212/1960), care și-a reluat cursul la momentul încetării cauzei de suspendare (sfârșitul lunii decembrie a anului 1989), nu era împlinit la data când, urmare a ratificării Convenției europene, dispozițiile acesteia (referitoare la imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității, inclusiv în cazul infracțiunilor comise înainte de intrarea ei în vigoare, sub rezerva ca termenul de prescripție anterior prevăzut să nu fi expirat) au devenit parte a dreptului intern, conform prevederii constituționale deja citate (reluată ca atare în art.11 alin.2 din actuala Constituție).

Potrivit art.11 alin.1 din actuala Constituție, revizuită (intrată în vigoare la data de 29 octombrie 2003), statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile care îi revin din tratatele la care este parte, între care se află ambele convenții anterior menționate - Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității și, respectiv, Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război.

De asemenea, conform art.31 alin.1, alin.2 și alin.5 din Legea nr.590/2003, privind tratatele (*publicată în Monitorul Oficial nr.23 din data de 12 ianuarie 2004*), obligațiile prevăzute de tratatele în vigoare se execută întocmai și cu bună-credință, aplicarea și respectarea dispozițiilor acestor tratate reprezintă o obligație pentru toate autoritățile statului român, inclusiv pentru autoritatea judecătorească, iar prevederile legislative interne nu pot fi invocate pentru a justifica neexecutarea dispozițiilor unui tratat în vigoare.

Prin Legea nr.27/2012 (*publicată în Monitorul Oficial nr.180 din data de 20 martie 2012*), art.121 din Codul penal 1968 a fost modificat și completat, prevăzându-se, în alin.2 lit.a, că prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor contra păcii și omenirii, indiferent de data la care au fost comise, iar, în alin.2 lit.b și alin.3, că prescripția nu înlătură răspunderea penală nici în cazul infracțiunilor de omor și a infracțiunilor intenționate

urmate de moartea victimei, pentru care nu s-a împlinit termenul de prescripție la data intrării în vigoare a acestei dispoziții.

Prin Decizia nr.511/2013 (*publicată în Monitorul Oficial nr.75 din data de 30 ianuarie 2014*), Curtea Constituțională, raliindu-se jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, a constatat, cu valoare de principiu, constituționalitatea dispozițiilor din Codul penal 1968 privitoare la aplicarea imediată a dispozițiilor, mai severe, referitoare la imprescriptibilitate, inclusiv în cazul infracțiunilor comise anterior reglementării acesteia, exceptând situația când termenul de prescripție inițial prevăzut era deja împlinit la data intrării în vigoare a acestor dispoziții.

Pentru a hotărî astfel, Curtea Constituțională a apreciat nerelevante controversele doctrinare cu privire la natura juridică a instituției prescripției (de drept material sau de drept procesual), considerând, asemenea instanței europene (din a cărei jurisprudență a citat decizia pronunțată în *cauza Coëme și alții c. Belgia*), că, în interpretarea și aplicarea art.7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, prescripția răspunderii penale nu se circumscrie sferei de acțiune a principiului legalității incriminării și a celui al legalității pedepsei.

De altfel, art.7 alin.2 din această Convenție prevede, în mod expres, că dispozițiile alin.1, care statuează aceste principii, nu aduc atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept, recunoscute de națiunile civilizate.

A arătat Curtea Constituțională, în decizia anterior menționată, referindu-se în particular la infracțiunile de omor și la cele intenționate urmate de moartea victimei, că declararea imprescriptibilității, pentru infracțiuni în cazul cărora nu s-a împlinit termenul de prescripție inițial edictat, este motivată de echitate juridică, componentă fundamentală a statului de drept, întrucât acele infracțiuni, prin gravitatea atingerii aduse valorilor sociale ocrotite prin incriminarea lor, reclamă nevoia unei reacții ferme din partea statului, o nevoie de dreptate ce nu se stinge prin simpla scurgere a vremii de la data săvârșirii lor, adăugând că memoria unor astfel de fapte nu se estompează cu trecerea timpului cuprins în întinderea obișnuită a unui termen de prescripție, iar reacția din partea comunității constituie atât o datorie de conștiință, cât și o dovadă de respect față de soarta victimelor.

În actualul Cod penal - Legea nr.286/2009 (intrată în vigoare la data de 01 februarie 2014), a fost menținută dispoziția din Codul penal 1968, potrivit căreia prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor contra umanității, indiferent de data la care au fost comise (art.153 alin.2 lit.a).

4. Reținând incriminarea faptelor săvârșite de inculpat sub imperiul tuturor legilor penale care s-au succedat de la primele acte materiale de executare și până în prezent, precum și imprescriptibilitatea tuturor infracțiunilor continuate al căror conținut constitutiv îl realizează acestea, conform legilor penale succesive, raportat la momentul comiterii ultimului asemenea act, Curtea a constatat că determinarea legii penale mai favorabile, potrivit art.5 din Codul penal, trebuie realizată în raport cu criteriul tratamentului sancționator prevăzut în normele de incriminare anterior menționate.

Având în vedere acest criteriu, Curtea a constatat că legea penală mai favorabilă inculpatului este Codul penal 1968, în reglementarea în vigoare în perioada cuprinsă între modificările aduse prin Decretul-Lege nr.6/1990 și Legea nr.140/1996, întrucât norma de incriminare cuprinsă în art.358 alin.1 și alin.3 din acel cod prevede, în cazul pedepsei închisorii (pentru care Curtea va opta, astfel cum se va evidenția în cele ce urmează, în detrimentul detențiunii pe viață), maximul special cel mai mic, de 20 de ani închisoare (minimul special fiind identic în toate normele de incriminare succesive, respectiv 15 ani), la

care, doar facultativ, în considerarea formei continuate a infracțiunii, prevăzută de art.41 alin.2, poate fi adăugat un spor până la 5 ani, conform art.42 rap. la art.34 alin.1 lit.a și alin.2 (în aceeași reglementare a codului respectiv).

În consecință, Curtea a dispus, în temeiul art.386 alin.1 din Codul de procedură penală, schimbarea încadrării juridice menționate în actul de sesizare din infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.j cu aplic. art.5 din Codul penal în infracțiunea prevăzută de art.358 alin.1 și alin.3 corob. cu art.41 alin.2 din Codul penal 1968 (în reglementarea în vigoare în perioada cuprinsă între modificările aduse prin Decretul-Lege nr.6/1990 și Legea nr.140/1996) cu aplic. art.5 din Codul penal.

Deoarece Codul penal în vigoare nu este reținut drept lege penală mai favorabilă inculpatului, în condițiile în care acesta prevede pentru infracțiunea al cărei conținut constitutiv îl realizează faptele sale, un maxim special al pedepsei închisorii de 25 de ani, cu posibilitatea majorării, în considerarea formei continuate a infracțiunii, cu cel mult 3 ani, potrivit art.36 alin.1, Curtea a respins cererile părților civile I. și C., de schimbare a încadrării juridice în infracțiunea prevăzută de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e și lit.j și, respectiv, de art.439 alin.1 lit.a, lit.b, lit.e, lit.g, lit.j și lit.k cu aplic. art.35 alin.1 din acel cod.

5. Cererea inculpatului, de schimbare a încadrării juridice în infracțiunea prevăzută de art.487 alin.1 rap. la art.486 alin.1 din Codul penal 1936 (republicat în anul 1948), a fost apreciată ca fiind nefondată.

Potrivit art.486 alin.1 din acel cod, constituie infracțiune (delict) fapta aceluia care, având sub paza sau îngrijirea sa o persoană care, din cauza vârstei sau unei stări fizice sau mintale, este în neputință de a se proteja și îngriji ea însăși, o alungă, o părăsește sau o expune în așa fel sau loc, încât îi pune în pericol iminent viața, sănătatea sau integritatea corporală.

Art.487 alin.1 prevede variante agravate ale acestei infracțiuni, pentru situația în care persoana expusă sau părăsită a suferit o vătămare a integrității corporale sau a sănătății și, respectiv, pentru situația când a rezultat moartea acesteia.

Astfel, s-a apreciat că este mai mult decât evident că faptele reținute în sarcina inculpatului nu se circumscriu niciuneia dintre acțiunile ce constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunii respective, iar subiectul pasiv al faptelor sale (colectivitatea deținuților „contrarevoluționari” încarcerati în penitenciarul condus de el, supuși, din motive politice, la tratamente neomnoase, acte de tortură și exterminare) nu se regăsește în postura celui la care se referă norma de incriminare citată, care are în vedere orice persoană (aflată sub paza sau îngrijirea oricărei alteia), privită în mod individual, fără apartenență la un grup anume, aflată în neputință din cauze naturale (vârstă sau boală), motiv pentru care și valoarea socială ce constituie obiectul juridic al infracțiunii analizate este, în mod fundamental, diferită de cea ocrotită prin norma de incriminare în care se încadrează faptele inculpatului.

Individualizarea pedepsei principale

1. Întrucât, pentru motivele anterior menționate, Curtea a stabilit că *faptele ce fac obiectul trimiterii în judecată a inculpatului există, fiind probate mai presus de orice îndoială rezonabilă, au fost săvârșite de acesta, iar, raportat la legea penală identificată a-i fi mai favorabilă, conform art.5 din Codul penal, realizează conținutul constitutiv al infracțiunii de tratamente neomnoase, în formă continuată, prevăzută de art.358 alin.1 și alin.3 corob. cu art.41 alin.2 din Codul penal 1968 (în reglementarea în vigoare în perioada cuprinsă între modificările aduse prin Decretul-Lege nr.6/1990 și Legea nr.140/1996), în privința sa va fi pronunțată o hotărâre de condamnare, potrivit art.396 alin.2 din Codul de procedură penală.*

Pentru infracțiunea anterior menționată, norma de incriminare prevede, în mod alternativ, pedeapsa detențiunii pe viață și pedeapsa închisorii cu limite cuprinse între 15 și 20 de ani.

Criteriile legale de alegere și individualizare a pedepsei sunt cele prevăzute de art.72 din Codul penal 1968, în raport cu care Curtea a apreciat că aceasta trebuie să fie închisoarea având o durată egală cu maximumul special de 20 de ani.

La alegerea pedepsei închisorii, Curtea a avut în vedere vârsta inculpatului, care, la data de 27 septembrie 2015, va împlini 90 de ani.

Opțiunea pentru pedeapsa alternativă, detențiunea pe viață, ar fi atras reținerea, ca lege penală mai favorabilă, tot a Codului penal 1968, însă în reglementarea ulterioară modificărilor aduse prin Legea nr.140/1996, întrucât, potrivit art.55 alin.1, pedeapsa respectivă nu putea fi aplicată inculpatului, având în vedere vârsta sa, mai mare de 60 de ani, în locul acesteia trebuind stabilită, în mod obligatoriu, pedeapsa închisorii pe timp de 25 de ani (durată fixă).

Executarea efectivă a unei astfel de pedepse, pe o durată mai mare decât cea a pedepsei alese de Curte, este iluzorie, în raport cu vârsta inculpatului, fiind aproape imposibil de anticipat, în mod realist, o astfel de situație.

În consecință, urmărind să aplice o pedeapsă cu perspective rezonabile de executare, prin luarea în calcul și a posibilității de liberare condiționată, Curtea a apreciat că pedeapsa de 20 de ani închisoare este proporțională cu gravitatea infracțiunii săvârșite de inculpat și necesară pentru justa sancționare a acestuia.

2. Astfel, Curtea a considerat că, *numai prin stabilirea duratei sale la nivelul maximumului special, pedeapsa închisorii își poate îndeplini, în mod eficient, atât funcția punitivă, în raport cu gradul ridicat de pericol social al infracțiunii comise de inculpat, prin care acesta a adus atingere unor valori umane esențiale, recunoscute ca intangibile într-o societate civilizată, cât și funcția de exemplaritate socială, descurajând fie și tentația unor conduite similare, pe care comunitatea internațională le condamnă cu fermitate.*

Faptele reținute în sarcina inculpatului sunt extrem de grave, iar modul și împrejurările concrete de săvârșire, perpetuarea lor în toată perioada (de aproximativ 7 ani) cât el a îndeplinit funcția de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat și consecințele dramatice și ireversibile pe care le-au produs asupra victimelor (fie ucise, fie lăsate cu traume fizice și psihice pentru tot restul vieții) îl indică pe acesta nu doar ca pe un instrument, ce și-a dovedit cu prisosință capabilitatea, folosit de autoritățile statale ale epocii pentru îndeplinirea obiectivului politic al nimicirii „dușmanilor de clasă” anume plasați în custodia sa, ci drept artizanul și executantul plin de zel al unui program original de persecutare brutală a deținuților „contrarevoluționari” (supuși în permanență, fără vreo urmă de remușcare din partea sa, la tratamente inumane și degradante și acte repetate de tortură fizică și psihică, culminând cu exterminarea a mulți dintre ei), nemiîntâlnit ca duritate chiar în sistemul penitenciar românesc al vremii.

Brutalitatea aceluși program și a inculpatului însuși, ca promotor al acestuia, dar și ca individ, le-a determinat pe victimele care i-au supraviețuit, cu experiență carcerală, anterioară și posterioară, în alte penitenciare din țară, dar și în U.R.S.S., să caracterizeze perioada detenției din Penitenciarul Râmnicu-Sărat drept cea mai cumplită, dură și crudă dintre cele trăite de ele, atribuind această stare de fapt contribuției personale a inculpatului.

Astfel, deținutul politic C., citat în lucrarea memorialistică „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat” (*fila 299, vol.III, dosar de instanță*), a afirmat că: „Pe harta românească a locurilor de martiraj, cred că Râmnicu-Sărat se situează pe primul loc. Eu, care am cunoscut toate pușcăriile regimului comunist, pot să pun mâna pe inimă că închisoarea de la Râmnicu-Sărat a fost cea mai dură. (...) Râmnicu-Sărat a depășit prin duritate toate vestitele închisori: Zarca de la Gherla, Zarca de la Aiud, închisoarea tereziană de la Suceava. Râmnicu-Sărat a fost cel mai oribil loc de detențiune pe care l-au inventat comuniștii. Mai ales, prin metodele aplicate, de o barbarie absolut incredibilă”.

La rândul său, deținutul politic A., citat în aceeași lucrare memorialistică, a arătat că: „Regimul de la Râmnicu-Sărat a fost de o sălbăticie pe care mintea unui om sănătos nu poate crede că a fost posibilă. Acesta a fost rodul omului-animal, produs al regimului totalitar. Citind astăzi literatura despre lagărele de exterminare din U.R.S.S.-ul marxist și Germania hitleristă, cei ce am supraviețuit Râmnicului-Sărat constatăm că România comunistă din timpul lui G. nu a fost cu nimic mai prejos și a avut și ea de alde Beria, Dzerjinski, Himmler, Eichman sau alți odioși criminali - și ai noștri se numeau A., Al., P. sau alte nume tot așa de sinistre”.

Deținutul politic B., citat și el în aceeași lucrare memorialistică, a susținut că: „Râmnicu-Sărat a fost cea mai tragică închisoare prin regimul ei, nemaîntâlnit ca duritate și ca durată. (...) A fost drumul fără întoarcere, închisoarea fără speranță”.

Deținutul politic V., în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste” (*filele 165-168, vol.IV, dosar de instanță*), referindu-se la inculpat și la regimul de detenție suportat sub comanda acestuia, comparându-l cu cel din lagărul sovietic siberian unde fusese anterior încarcerat, a arătat următoarele: „Dacă comandantul e o persoană sinistă, bestială, atunci și subalternii sunt abuzivi și cruzi. (...) Am trecut prin multe închisori, în țară și în U.R.S.S., sub fasciști și comuniști, dar un penitenciar cu atâtea supraveghere și atâtea măsuri de siguranță nu mai întâlnisem. Această maximă vigilență se aplica numai deținuților politici; cei de drept comun erau foarte liberi (...) Nu de criminali se temeau comuniștii, căci cu acest gen de indivizi își făceau treburile, ci de anticomuniști, fiindcă numai ei le tulburau domnia tiranică”.

Deținutul politic G., în lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!” (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar de instanță*), referindu-se la Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a afirmat că: „A fost cea mai severă închisoare din România. Cel care ajungea acolo fie își încheia pedeapsa și era un om liber, fie murea acolo. Acolo nu erai cruțat!” (...) În pușcăria asta îngrozitor de nemiloasă, față de care celelalte închisori românești erau o joacă de copii. (...) Acolo erau aduși doar cei destinați morții. Adică nu-i împușcau, dar făceau în așa fel încât să-i lichideze încetul cu încetul”.

Deținutul politic E., în lucrarea autobiografică „Insula Robinson” (*fila 233, vol.I, dosar de instanță*), a numit Penitenciarul Râmnicu-Sărat „locaș de cult al cruzimii bolnave” în care au fost anume încarcerați „cei socotiți adversarii cei mai primejdioși ai regimului, vârfurile opoziției politice” de care „stăpânirea se teme cel mai mult” și, destăinuindu-se soției sale, partea civilă E., care a depus mărturie despre afirmațiile lui (*filele 140-141, vol.II, dosar de instanță*), a susținut că „dacă iadul există, atunci iadul a fost acolo”.

Deținutul politic C., audiat ca martor, comparând regimurile de detenție din penitenciarele în care a fost încarcerat, a susținut, în declarația din cursul judecății (*filele 223-227, vol.II, dosar de instanță*), că cel din Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost cel mai dur, din toate punctele de vedere, reușind să-i supraviețuiască numai prin experiențe de natură spirituală.

Pe de altă parte, martorul C. (deținut de drept comun, încarcerat în același penitenciar) a precizat, în declarațiile sale (*filele 136-140, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 229-231, vol.II, dosar de instanță*), că Penitenciarul Râmnicu-Sărat avea faima celei mai severe pușcării din țară și a reprodus o afirmație a inculpatului care, la momentul încarcerării unui grup de deținuți falsificatori, le-a spus acestora că „dacă nu se vor purta frumos, nu vor mai vedea duba”, pentru că acolo „era închisoare de exterminare și vor fi exterminați”.

Partea civilă C. și martora B. au citat, în declarațiile lor din cursul judecății (*filele 242-244, vol.II și 284-286, vol.III, dosar de instanță*), afirmații ale deținuților politici B. și A. (tatăl și, respectiv, bunicul lor), conform cărora Penitenciarul Râmnicu-Sărat a funcționat ca

„o închisoare de exterminare”, iar, în acest scop, au existat atât o concepție și un plan, elaborate la nivelul instituțiilor statului, cât și un personal dedicat realizării lor, caracterizându-l pe inculpat drept „criminal” și numindu-l „satrap” și „porc de câine”.

În sfârșit, martorul G. a reprodus, în declarația din cursul judecății (*filele 293-294, vol.III, dosar de instanță*), afirmații ale deținutului politic C., care numea Penitenciarul Râmnicu-Sărat „Golgota pușcăriilor românești”, adăugând că „multe generații de acum încolo nici măcar nu vor crede ceea ce s-a întâmplat acolo”, dar și ale deținutului politic L. (bunicul său), care refuzând în fața familiei să-și amintească experiențele trăite în penitenciarele unde a fost încarcerat, a susținut însă că „au existat doi criminali pe care nu o să îi uite niciodată, și anume C. - «călăul de la Sighet» și V. - «călăul de la Râmnicu-Sărat»”.

3. Dincolo de afirmațiile anterior prezentate, există fapte incontestabile, care dovedesc că regimul discreționar și brutal aplicat deținuților politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat este indisolubil legat de contribuția personală a inculpatului, debutând odată cu numirea acestuia în funcția de comandant.

Astfel, din documentele aflate în dosarul personal al deținutului politic L. (care, la momentul preluării funcției respective de către inculpat, se afla încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat de mai mult de un an, respectiv din data de 04 martie 1955), rezultă că acestuia nu i-a fost aplicată de către comandantul anterior nicio pedeapsă disciplinară, deși gardienii l-au sesizat cu rapoarte în care menționau abateri de aceeași natură cu cele pentru care, mai târziu, inculpatul l-a sancționat în mod sever, de nenumărate ori, comandantul respectiv limitându-se la a menționa, prin rezoluții olografe, pe acele rapoarte, că se vor anexa la dosarul deținutului (*filele 424-425, vol.IV, dosar de urmărire penală*). De asemenea, din documentele respective, rezultă că, în legătură cu același deținut politic, comandantul anterior, spre deosebire de inculpat, a aprobat, în conținutul și pe termenele indicate de medic, toate măsurile de odihnă și regim alimentar propuse prin referate ale acestuia (*filele 396, 405 și 410, vol.IV, dosar de urmărire penală*).

O situație similară a existat și în cazul deținutului politic M. (care, la momentul numirii inculpatului în funcția de comandant, se afla încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat de aproximativ un an, și anume din data de 29 iulie 1955), în cazul căruia comandantul anterior, contrar conduitei ulterioare a inculpatului, a aprobat toate referatele medicale prin care erau propuse măsuri de odihnă și regim alimentar și, totodată, a solicitat, pe baza referatului medicului, internarea în spital a deținutului, înaintând o cerere în acest sens către Direcția Penitenciare, Lagăre și Colonii - Formațiunea 0951 (*filele 196-198, vol.III, dosar de urmărire penală*). Relevant este și faptul că, după preluarea funcției de comandant de către inculpat, o altă cerere, de examinare medicală a aceluiași deținut politic, a fost înaintată către instituția anterior menționată, însă nu sub semnătura acestuia, ci a locțiitorului său, B. (*fila 192, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Interdependența dintre condițiile de detenție și modul de exercitare a funcției de către comandant rezultă și din scrisorile pe care deținutul politic D. (decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, aflat sub comanda inculpatului, în urma bătăilor aplicate acolo) le-a adresat familiei, în timp ce se afla încarcerat, în același penitenciar, în anul 1948, în care acesta, referindu-se la situația din acea perioadă, afirmă: „curățenia nu a cedat cu nimic și nici bunăvoința administrației; regim alimentar substanțial; cazarea o depășește pe a țaranului la casa lui”, menționând, totodată, existența periodică a vorbitorului, comunicarea zilnică și plăcută cu alți deținuți, alocarea unui timp suficient pentru spălat și igienizarea celulei (*filele 274-275, vol.IV, dosar de instanță*), în timp ce situația de fapt constatată de Curte în perioada mandatului de comandant al inculpatului este diametral opusă.

4. Curtea a apreciat că, circumstanțele personale nu îi sunt favorabile inculpatului, probatoriul cauzei înfățișându-l pe acesta drept un individ cu comportament brutal, autoritar

și discreționar, pe care și l-a manifestat în toate locurile de deținere unde a activat, în raport cu deținuții politici indezirabili, dar și cu personalul din subordine.

Astfel, martora D. a afirmat, în declarația din cursul judecății (*filele 285-286, vol.VI, dosar de instanță*), că, fiind încarcerată, ca deținut politic, în Penitenciarele Jilava și Mislea, l-a întâlnit acolo pe inculpat, constatând, din interacțiuni directe cu el, că acesta era foarte dur cu deținuții, inclusiv femei, cărora le vorbea urât, adeseori îi înjura și nu ezita să îi umilească, iar gardienii, față de care se manifesta autoritar, îi dădeau întotdeauna ascultare.

Martorul B., audiat în cursul judecății la cererea inculpatului (*filele 288-289, vol.VI, dosar de instanță*), a relatat fapte dintr-o perioadă ulterioară săvârșirii celor care fac obiectul judecății, când acesta era comandant al Secției de deținere Căscioarele din cadrul Penitenciarului Jilava, dar a confirmat comportamentul său abuziv și discreționar, manifestat prin ordine ilegale date subordonaților, executate fără cârtire de către aceștia, cu scopul de a favoriza, contrar dispozițiilor regulamentare, anumiți deținuți de drept comun, astfel cum inculpatul a procedat și în cadrul Penitenciarului Râmnicu-Sărat, fiind chiar sancționat disciplinar pentru această conduită (aspect deja evidențiat).

Scrisorile de apreciere și mulțumire, prezentate în apărarea sa de către inculpat (*filele 282-309, vol.IV, dosar de instanță*), datează din perioada 1972-1977 (ulterioară faptelor pentru care este judecat) și provin numai de la deținuți de drept comun, nefiindu-i astfel favorabile, întrucât confirmă *per à contrario* adoptarea deliberată de către acesta a comportamentului brutal în raport cu deținuții politici.

Cu privire la lipsa antecedentelor penale, s-a apreciat că aceasta nu constituie o situație meritorie, ce ar trebui recompensată prin aplicarea unei pedepse mai puțin severe, ci o stare de normalitate pentru orice cetățean, în plus ea nefiind aptă să atenueze nici măcar într-o mică măsură gravitatea extremă a infracțiunii comise, prin care inculpatul a atentat și a vătămat, prin fapte atroce, de o cruzime inimaginabilă, valori umane esențiale.

5. În defavoarea, dar și în favoarea inculpatului, s-au făcut, în cursul procesului penal, diverse afirmații, pe care probatoriul cauzei nu le confirmă.

Astfel, mențiunea din rechizitoriul și afirmația martorei H., preluată și de martorul C., conform cărora inculpatul ar fi făcut parte din plutonul de execuție a mareșalului Ion Antonescu (*filele 223-227, vol.II și 58-60, vol.IV, dosar de instanță*), sunt vădit eronate, întrucât acesta, condamnat la moarte pentru „crime de război”, a fost executat, prin împușcare, în Penitenciarul Jilava, la data de 01 iunie 1946, pe când inculpatul a fost încorporat, pentru îndeplinirea serviciului militar, abia la data de 15 ianuarie 1948, până atunci muncind ca zilier în comuna natală din județul Buzău și sonder necalificat la o schelă petrolieră din același județ.

Afirmația martorului M. din cursul judecății, potrivit căreia inculpatul ar fi împuns cu baioneta trupul deținutului politic M., atunci când acesta a fost îngropat, pentru a se convinge că a murit (*filele 295-296, vol.III, dosar de instanță*), este nu doar lipsită de orice suport probator, dar și unică, Curtea neidentificând, în actele dosarului, nicio altă sursă a unei astfel de informații, care, în plus, este și neverosimilă, întrucât, astfel cum deja s-a evidențiat, înhumarea cadavrelor deținuților politici se realiza în cel mai mare secret.

Susținerea martorei B. și a martorului G., conform căreia deținutul politic C. l-ar fi întâlnit pe inculpat în anul 1990 și i-ar fi spus că, în eventualitatea unui proces, va depune mărturie în favoarea lui, pe motiv de iresponsabilitate, întrucât „numai un nebun putea face ce a făcut el în pușcăria de la Râmnicu-Sărat”, eveniment negat de inculpat (*filele 114-119, vol.I, dosar de urmărire penală și 293-294, vol.III, dosar de instanță*), este infirmată chiar de deținutul respectiv, care, în înregistrarea audio-video administrată în cursul judecății ca mijloc de probă (*fila 73, vol.IV, dosar de instanță*), relatând o discuție având un conținut asemănător

cele precizate de martori, a arătat că interlocutorul său, pe care nu l-a nominalizat, a fost un „colonel de securitate” (grad pe care inculpatul nu l-a avut niciodată), „de înălțime mică” (constituție fizică ce nu corespunde celei a inculpatului) și, mai ales, care „l-a chinuit cu bătaii”, în încercarea de a-l transforma în martor mincinos în procesul lui L. (care a fost arestat la data de 27 aprilie 1948, condamnat la moarte în data de 14 aprilie 1954 și executat, prin împușcare, la Penitenciarul Jilava, în noaptea de 16/17 aprilie 1954, toate aceste evenimente petrecându-se cu mult timp înainte de transferarea deținutului politic C. în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, care s-a realizat la data de 10 august 1957).

Afirmația martorului C. din cursul judecății, în sensul că, în copilărie, ar fi văzut cum un deținut care încerca să escaladeze zidul Penitenciarului Râmnicu-Sărat a fost împușcat și s-a prăbușit în curtea închisorii, iar, apoi, relatându-i tatălui său acel eveniment, acesta i-a spus că persoana care a tras cu arma era chiar inculpatul (*filele 269-270, vol.IV, dosar de instanță*), nu are suport probator, în actele dosarului nefiind identificată nicio referire la producerea în mod real a unui astfel de eveniment în incinta penitenciarului respectiv.

Susținerea martorului C. din cursul judecății, potrivit căreia, copil fiind, atunci când vedea ieșind fum pe coșul penitenciarului, el și copiii cu care se juca spuneau că „iar s-a dat drumul la crematoriu” (*fila 279, vol.VI, dosar de instanță*), nu este rezultatul unei constatări apte să contureze o situație de fapt credibilă, cu atât mai mult cu cât nu există nici măcar o minimă informație despre acțiuni de genul aceleia pe care acest martor doar o sugerează.

Pe de altă parte, susținerea martorului C., în sensul că, în tipul unei vizite făcute în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, în calitate de lucrător în aparatul central al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, Serviciul Cadre, l-ar fi întâlnit pe deținutul politic C. în biroul inculpatului, iar acesta din urmă i-ar fi spus că acel deținut ținea cursuri educative pentru deținuții de drept comun, cu scopul de a-i învăța pe aceștia cum să se comporte în societate (*filele 95-102, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 246-248, vol.II, dosar de instanță*), nu este confirmată din nicio altă sursă, fiind relevant a reaminti că martorul C. a declarat că orice contact între deținuții de drept comun (categorie din care făcea și el parte) și cei politici era strict interzis, astfel că cei dintâi nici nu știau cine erau acei deținuți, pe care nu i-au văzut vreodată și că el însuși a fost constrâns, prin amenințare, să nu vorbească despre faptul că, la un moment dat, l-a zărit pe un deținut politic, despre care crede că era chiar C., când era adus în camera de baie. Mai mult, alegația martorului C. este complet neverosimilă, întrucât acesta și-a completat susținerea cu afirmația că inculpatul i-a arătat niște scrisori de mulțumire primite de la foști deținuți de drept comun, pe care prelegerile deținutului politic C. i-ar fi ajutat să aibă în societate un comportament civilizată, însă, astfel cum deja s-a evidențiat, acele scrisori datează din perioada 1972-1977, după aproximativ un deceniu de la desființarea Penitenciarului Râmnicu-Sărat.

6. Cu privire la comportamentul procesual al inculpatului, Curtea, fără a sancționa în vreun fel exercitarea de către acesta, în cursul judecății, a dreptului la tăcere, pe care art.83 lit.a din Codul de procedură penală i-l recunoaște cu această consecință firească, a remarcat indiferența afișată de el față de acuzațiile aduse, încercarea permanentă de a atribui responsabilitatea faptelor deduse judecății fie subordonaților, fie superiorilor săi, în cazul celor din urmă refuzând, însă, să-i nominalizeze, cu motivația puerilă că nu-și amintește numele lor, dar, mai ales, lipsa totală de empatie față de victimele faptelor sale și urmașii acestora prezenți la judecată, atitudine pe care a manifestat-o inclusiv cu ocazia audierii, în prezența sa, a uneia dintre acele victime, martorul C., în pofida faptului că acesta a găsit puterea de a-i oferi „scuza” (constatată nevalabilă de Curte) a supunerii față de ordine ale autorităților statale care l-au numit în funcție.

Pedepsele complementare și accesorii. alte măsuri

1. Conform art.12 alin.1 din Legea nr.187/2012, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele complementare și accesorii se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă.

Întrucât, în speță, legea penală mai favorabilă inculpatului a fost stabilită a fi Codul penal 1968 (în reglementarea deja precizată), aplicarea pedepselor respective se va realiza conform acestuia.

Drept urmare, Curtea, în temeiul art.65 alin.2 și alin.3 și, respectiv, art.71 alin.1, alin.2 și alin.3 din Codul penal 1968, a interzis inculpatului, cu ambele titluri, exercitarea drepturilor prevăzute de art.64 alin.1 lit.a, lit.b, lit.c și lit.e din același cod, pe o perioadă de 5 ani după executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale (în cazul pedepsei complementare) și, respectiv, pe perioada executării pedepsei principale (în cazul pedepsei accesorii).

Curtea a avut în vedere, la stabilirea acestor pedepse, natura și gravitatea infracțiunii reținute în sarcina inculpatului, formele brutale în care s-a realizat comiterea ei, consecințele pe care le-a produs, săvârșirea acesteia în exercitarea unei funcții publice, prin abuz de autoritate, ca agent al statului, împotriva unei întregi colectivități, persecutată din motive politice, ai cărei membri se aflau, *de jure* și *de facto*, în custodia inculpatului și, nu în ultimul rând, valorile sociale lezate, definiții pentru umanitate, a căror încălcare violentă și repetată, în lipsa oricăror scrupule și muștrări de conștiință, pe care inculpatul nu le manifestă nici în prezent, îl fac pe acesta nedemn să exercite drepturile anterior menționate.

De asemenea, ținând seama de condamnarea inculpatului la pedeapsa închisorii cu o durată mai mare de 10 ani, Curtea, în temeiul art.67 alin.1 și alin.2 din Codul penal 1968, a dispus, cu titlu de pedeapsă complementară, degradarea militară a acestuia (având gradul de ...).

2. Întrucât inculpatul va fi condamnat la pedeapsa închisorii pentru o infracțiune menționată în anexa la Legea nr.76/2008, Curtea a dispus, în temeiul art.7 alin.1 rap. la art.4 alin.1 lit.b din acea lege (astfel cum a fost modificată prin Legea nr.255/2013), prelevarea de probe biologice de la acesta, în vederea introducerii profilului genetic în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare.

Conform art.5 alin.5 din aceeași lege, a dispus ca inculpatul să fie informat cu privire la faptul că probele biologice recoltate vor fi utilizate pentru obținerea și stocarea în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare a profilului său genetic.

Acțiunile civile

1. În cursul procesului penal, s-au constituit părți civile, conform art.20 alin.1 și alin.2 din Codul de procedură penală, I. (*sora deținutului politic A., decedat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat la data de ...*), E. (*soția deținutului politic E., decedat la data de 21 februarie 2004*) și C. (*nepoata pe linie descendentă maternă și, respectiv, fiica deținuților politici A., decedat la data de 27 iunie 1981 și B., decedat la data de ...*), iar, la cererile acestora, au fost introduse în cauză, potrivit art.21 alin.1 din același cod, părțile responsabile civilmente STATUL ROMÂN (prin Ministerul Finanțelor Publice), MINISTERUL AFACERILOR INTERNE și ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A PENITENCIARELOR.

Partea civilă I. (născută la data de ...) a pretins, numai cu titlu de daune morale, suma de euro (*fila 217, vol.I*).

Partea civilă E. (care s-a căsătorit cu fostul deținut politic E. la data de ...), a formulat pretenții civile în sumă totală de euro, din care suma de euro, cu titlu de daune materiale, iar suma de euro, cu titlu de daune morale (*fila 221, vol.I*).

Partea civilă C. (născută la data de ...), și-a precizat pretențiile civile la suma totală de euro, din care suma de euro, cu titlu de daune materiale (.... euro, în considerarea bunicului și euro, în considerarea tatălui), iar suma de euro, cu titlu de daune morale (.... euro, în considerarea bunicului și euro, în considerarea tatălui).

Aceeași parte civilă a solicitat să se impună inculpatului obligația de a publica hotărârea de condamnare în patru ziare (anume precizate) și de a asigura difuzarea acesteia la trei posturi de televiziune (de asemenea, indicate), într-un anumit interval orar și cu o anumită regularitate, iar, în cazul neexecutării de către acesta a obligației respective, să fie autorizată să o aducă ea la îndeplinire, pe socoteala inculpatului.

2. Curtea a constatat că *toate cele trei părți civile sunt îndreptățite să primească daune pe temeiul răspunderii civile delictuale a autorului faptei ilicite (inculpatul) și a persoanelor juridice care răspund civil pentru fapta respectivă, împreună cu acesta.*

În prealabil, Curtea a menționat sub aspect procesual, că, potrivit art.79 din Codul de procedură penală, persoana vătămată este persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală, iar, conform art.19 alin.2 din același cod, acțiunea civilă în procesul penal se exercită de aceasta sau de succesorii săi, care se constituie părți civile, cei din urmă putând valorifica drepturile persoanei vătămate căreia îi succed în drepturi numai în cazul când continuă acțiunea civilă deja exercitată de către aceasta, după decesul său, în condițiile art.24 alin.1 din Codul de procedură penală.

Raportat la aceste dispoziții procedurale, Curtea a apreciat că părțile civile anterior menționate, care nu au calitatea de persoane vătămate prin infracțiunea reținută în sarcina inculpatului și au exercitat în nume propriu acțiunile civile, pot valorifica, sub aspect civil, în procesul penal, numai drepturi proprii.

Sub aspectul dreptului material, Curtea, având în vedere dispozițiile art.19 alin.5 din Codul de procedură penală, care prevăd că repararea prejudiciului material și moral se face conform legii civile, a arătat că, potrivit art.6 alin.1 și alin.5 din Legea nr.287/2009 - actualul Cod civil (intrat în vigoare la 01 octombrie 2011), dispozițiile legale aplicabile sunt cele ale Codului civil 1864, întrucât fapta ilicită a inculpatului, cauzatoare de prejudicii pentru părțile civile, datează din perioada cât acel cod a fost activ.

Astfel, conform art.998 din Codul civil 1864, orice faptă a omului, care cauzează altuia un prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat a-l repara.

În speță, Curtea a constatat existența unui prejudiciu moral indubitabil pentru fiecare dintre cele trei părți civile, care se impune a fi compensat, prin acordarea de daune, întrucât acel prejudiciu este consecința faptei ilicite a inculpatului, astfel că acesta trebuie să-l repare.

Astfel cum s-a evidențiat deja cu ocazia prezentării situației de fapt, partea civilă I. și-a pierdut fratele (deținutul politic A.), victimă a regimului de exterminare aplicat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat de către inculpat, după ce, pe toată perioada încarcerării acestuia în acel loc de deținere, nu a cunoscut nimic despre soarta lui, iar, ulterior decesului său, nu a avut cunoștință nici despre acest eveniment, care a fost ascuns în mod deliberat familiei, doar demersuri personale și clandestine ale membrilor acelei familii permițând, după mai mult de 4 ani, identificarea presupusului loc de înhumare (o groapă comună), ridicarea osemintelor și organizarea unei ceremonii religioase de înmormântare, suferința pricinuită de toate aceste împrejurări fiind de necontestat.

Partea civilă E., deși s-a căsătorit cu fostul deținut politic E. ulterior perioadei de încarcerare în Penitenciarul Râmnicu-Sărat și eliberării sale, a suportat, în mod direct, în timpul conviețuirii cu acesta, timp de aproximativ 33 de ani, consecințe morale de netăgăduit, în planul relației de cuplu și al vieții de familie, ale traumelor fizice și psihice pe care faptele inculpatului i le-au produs soțului său, marcându-l până la sfârșitul vieții, atât prin afectarea

gravă a stării de sănătate fizică, cât, mai ales, prin generarea unei stări depresive cu manifestări repetate, una dintre ele concretizându-se într-o tentativă de suicid.

Sub acest ultim aspect, este relevant un document clasificat, la momentul întocmirii lui, drept „strict secret”, respectiv raportul nr.305/1 din data de 15 ianuarie 1965, întocmit de către un maior de securitate, pe baza informațiilor furnizate de medicul curant, în care sunt consemnate internarea fostului deținut politic în Spitalul Central nr.9, Secția Nevroze, în perioada 18 noiembrie 1964 - 04 ianuarie 1965, cu diagnosticul de „...” și faptul încercării acestuia de a-și lua viața, prin precipitare de la etaj, la momentul externării fiind diagnosticat cu „...” (filele 27 și 133, vol.I, dosar de instanță).

Partea civilă C., deși născută ulterior eliberării bunicului și tatălui său (ambii încarcerați, timp de mulți ani, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), a suportat și ea, în persoană proprie, încă din vremea copilăriei, consecințe morale dureroase, trăind alături de persoane atât de apropiate afectiv și văzându-le în stare de neputință, nevoite să pretindă permanent ajutor, chinuite de efectele maltratării la care au fost supuse în perioada de detenție petrecută în acel penitenciar, care, în cazul amândurora, a lăsat sechele, mai ales de natură fizică, ce le-au afectat în mod ireversibil sănătatea și le-au privat nu doar pe ele, dar și pe cei din jurul lor (precum nepoata și fiica) de desfășurarea în condiții normale a vieții de familie și a traiului de zi cu zi în general. În acest context, Curtea a reamintit aspecte deja evidențiate, și anume că, după eliberare, fostul deținut politic A. a suferit toată viața de artroză degenerativă severă, având membrele și articulațiile diforme și dureroase, astfel că se deplasa cu dificultate, iar, la un moment dat, a ajuns imobilizat la pat, trebuind să fie hrănit și să i se asigure igiena personală de către membrii familiei, iar fostul deținut politic B., bolnav de ulcer, a suferit două rezeciții de stomac și, din cauza varicelilor de la picioare, avea dureri insuportabile, ajungând și el, spre finalul vieții, la paralizia acelor membre și, astfel, în situația de a nu se putea descurca fără ajutorul soției și al fiicelor sale.

Drept urmare, *Curtea a acordat celor trei părți civile daune morale, al căror cuantum va fi diferențiat între ele, pentru asigurarea unei compensări juste a prejudiciului identificat, astfel încât, în cazul fiecăreia, aceste daune să fie drepte, echitabile, rezonabile și proporționale cu suferința proprie.*

În acest sens, în cazul părții civile L., Curtea a avut în vedere caracterul ireversibil și extrem de dureros al pierderii suferite, prin moartea fratelui său, apreciind că plata sumei de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), asociată pronunțării condamnării persoanei vinovate de producerea aceluși eveniment, îi oferă o satisfacție echitabilă.

Cu privire la partea civilă C., Curtea a reținut că suferința sa a avut drept cauză starea a două persoane de care a fost legată, în mod natural, prin relații afective puternice (tatăl și bunicul), care, deși au supraviețuit detenției perioade îndelungate, au suportat de pe urma acesteia consecințe grave și ireparabile, mai ales asupra sănătății fizice, ce s-au repercutat în mod sever și asupra părții civile, aspect față de care consideră că plata sumei totale de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), câte euro în considerarea fiecăreia dintre acele persoane, alături de condamnarea inculpatului, vinovat de aducerea lor în starea respectivă, asigură o compensație justă pentru prejudiciul moral constat.

În cazul părții civile E., Curtea a avut în vedere suferința ce i-a fost pricinuită de starea fizică degradată și tulburările de natură psihică în care condițiile de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat l-au adus pe soțul său, cu care, după eliberarea acestuia, a conviețuit o perioadă îndelungată, dar și faptul că ea și-a limitat pretențiile cu caracter moral la suma de euro, neputându-i-se acorda astfel, cu acest titlu, în considerarea principiului disponibilității, o sumă mai mare decât cea solicitată, motive față de care va stabili plata în favoarea sa a sumei

respective, care, alăturată condamnării inculpatului, vinovat de producerea acelor consecințe, ce s-au repercutat și asupra ei, este aptă să-i ofere o satisfacție echitabilă.

Pe de altă parte, *Curtea a constatat că părților civile E. și C. nu le pot fi acordate daune materiale.*

În acest sens, Curtea a avut în vedere faptul că prejudiciul material afirmat de cele două părți civile nu a fost dovedit, nici ca existență în patrimoniul lor, nici ca întindere, deși sarcina probei, sub ambele aspecte, le revenea în exclusivitate, conform art.249 din Codul de procedură civilă.

Sub primul aspect, Curtea a menționat faptul, deja evidențiat, că cele două părți civile nu pot valorifica în procesul penal decât drepturi proprii, astfel că, deși nu pune la îndoială împrerurarea realizării de cheltuieli pentru întreținerea și îngrijirea sănătății soțului și, respectiv tatălui și bunicului lor, constată că, în speță, nu a fost prezentată nicio probă din care să rezulte că acele cheltuieli sau măcar o parte din ele ar fi fost suportate de către aceste părți, din surse proprii, pentru a fi îndreptățite să obțină, în favoarea lor, o reparație materială, care, în aceste condiții, nu le poate fi acordată, întrucât ea ar echivala cu o îmbogățire fără justă cauză.

3. Curtea a constatat că *obligația de plată a daunelor morale stabilite a li se cuveni celor trei părți civile incumbă atât inculpatului (pe temeiul deja arătat), cât și celor trei părți responsabile civilmente citate în procesul penal, respectiv ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A PENITENCIARELOR, MINISTERUL AFACERILOR INTERNE și STATUL ROMÂN* (prin Ministerul Finanțelor Publice).

În prealabil, Curtea a menționat că, pentru toate cele trei părți responsabile civilmente, inclusiv Statul, angajarea răspunderii civile, având temei delictual, se întemeiază pe dispozițiile generale ale Codului civil 1864, iar nu pe dispozițiile speciale ale art.5 alin.1 lit.a din Legea nr.221/2009 (declarate neconstituționale prin Decizia nr.1358/2010 a Curții Constituționale).

Astfel, potrivit art.1000 alin.3 din Codul civil 1864, comitenții sunt responsabili de prejudiciul cauzat de prepușii lor în funcțiile ce li s-au încredințat, răspunderea acestora fiind solidară cu cea a celor prepuși, conform art.1003 din același cod.

Angajarea răspunderii comitenților pentru faptele ilicite ale prepușilor, potrivit tezei care s-a impus în doctrină și jurisprudență, se bazează pe ideea de garanție față de persoanele prejudiciate prin acele fapte, derivând din existența autorității celor dintâi de a da celor din urmă instrucțiuni și directive, de a-i supraveghea, îndruma și controla în exercitarea funcțiilor și atribuțiilor încredințate.

În speță, Curtea a arătat deja că *inculpatul a săvârșit faptele reținute a constitui infracțiune în exercitarea funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat (aflat în structura organizatorică a Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă), acționând ca ofițer activ al Ministerului Afacerilor Interne (al cărui cadru în rezervă este și în prezent) și agent al statului.*

Referitor la DIRECȚIA GENERALĂ A PENITENCIARELOR ȘI COLONIILOR DE MUNCĂ, Curtea a menționat că, potrivit art.1 și art.10 din HCM nr.729/1951 (*filele 210-221, vol.II, dosar de urmărire penală*), aceasta era, în perioada de referință, organul Ministerului Afacerilor Interne care asigura executarea pedepselor privative de libertate, iar, pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor și atribuțiilor care îi reveneau în acel scop, avea în structura organizatorică, ca organe exterioare, între altele, penitenciarele.

De asemenea, conform art.1 și art.79 din Regulamentul de funcționare, adoptat în anul 1952 (*filele 222-244, vol.II, dosar de urmărire penală*), Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă era organul central de conducere al tuturor penitenciarelor din țară, acestea fiind unități subordonate.

Totodată, potrivit art.1 și art.5 din Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4045/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 139-176, vol.VI, dosar de instanță*), locurile de deținere a persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate erau organizate și conduse de Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, iar, pentru penitenciarele din categoria a III-a, cum a fost și cel din Râmnicu-Sărat, comandantul era numit în funcție prin ordin al directorului general al acestei instituții, astfel cum s-a întâmplat și în cazul inculpatului.

Pe de altă parte, potrivit art.25 și art.26 din HCM nr.729/1951, comandanții de penitenciare erau subordonați, în activitatea lor, conducerii Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă.

În mod similar, art.1 din Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul nr.4044/1962 al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne (*filele 192-211, vol.VI, dosar de instanță*), prevedea subordonarea comandanților de penitenciare față de directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, căruia, conform art.5 din același regulament, trebuiau să îi raporteze toate evenimentele petrecute în locurile de deținere pe care le conduceau.

Mențiunea din rechizitoriu (preluată de partea responsabilă civilmente Administrația Națională a Penitenciarelor), potrivit căreia Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă nu avea drept de control în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, este nu doar lipsită de temei legal (de altfel, neprecizat), Curtea neidentificând nicio dispoziție cu caracter normativ în acest sens, derogatoriu, în cazul penitenciarului respectiv, de la prevederile anterior menționate, dar este și contrazisă, în mod categoric, de situația de fapt ce rezultă din probatoriul cauzei.

Astfel, inculpatul însuși a arătat, în nota olografă din data de 04 noiembrie 1967, identificată de C.N.S.A.S. în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 230-231 și 236-238, vol.IV, dosar de instanță*), că el raporta evenimentele din penitenciar conducerii Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, în majoritatea cazurilor colonelului L. (n.r. directorul general) și că, în incinta zonei de cazare a deținuților, aveau drept de control, între alții, conducerea instituției respective, precum și șefii ai unor servicii din structura centrală a acesteia (Serviciul Inspecției și Serviciul Pază și Regim).

La rândul său, martorul C., fiind audiat atât de către procuror, cât și de către Curte, a arătat, în declarațiile sale (*filele 95-102, vol.I, dosar de urmărire penală și filele 246-248, vol.II, dosar de instanță*), că el însuși, în calitate de lucrător în aparatul central al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, Serviciul Cadre, a efectuat 7-8 vizite în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, ocazie cu care a susținut că i-ar fi și văzut pe unii dintre deținuții politici, chiar în celulele lor.

Documentele din dosarele personale ale deținuților politici confirmă, mai presus de orice îndoială, exercitarea de către conducerea Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a dreptului de conducere și a celui de control în legătură cu activitatea desfășurată de inculpat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, cu titlu exemplificativ fiind menționate de către Curte următoarele înscrisuri, care acoperă întreaga perioadă în care acesta a îndeplinit funcția de comandant al penitenciarului respectiv:

- adresa din data de 21 ianuarie 1957, prin care Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a solicitat inculpatului, urmare a unei adrese a UM 0123 (Securitatea), să pună la dispoziția unui ofițer de securitate, pentru anchetare în incinta Penitenciarului Râmnicu-Sărat, pe deținutul politic R. (*fila 304, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- adresa din luna martie 1957, prin care Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, Serviciul Evidență a comunicat că, din ordinul locțiitorului directorului general, colonel B., orice transfer și anchetă solicitate cu privire la deținutul politic G. nu se puteau realiza decât cu aprobarea specială a directorului general, colonel L. ori a locțiitorului său (*fila 193, vol.VIII, dosar de urmărire penală*);

- nota din data de 20 august 1957, prin care Direcția Generală a Penitenciarelor, Serviciul Pază și Regim a comunicat inculpatului ordinul directorului general, locotenent colonel Roman Alexandru, ca, în corespondență, să nu mai fie menționate numele deținuților, ci doar inițialele acestora (*fila 167, vol.V, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 16 septembrie 1957, prin care Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a dispus, la cererea UM 0123, transferarea în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, pentru continuarea executării pedepsei, a deținutului politic M. (preluat temporar de acea unitate), pe care este aplicată rezoluția olografă a inculpatului din data de 18 septembrie 1957 „Evidența va confirma primirea deținutului” (*filele 166 și 174, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- adresa Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă din data de 17 aprilie 1959, sub semnătura locțiitorului Constantinescu Marin, prin care s-a comunicat inculpatului că, din ordinul directorului general, colonel L., deținutul politic L. trebuia să rămână încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat și după expirarea duratei pedepsei, până la noi dispozițiuni, pe care este aplicată rezoluția olografă „Deci, și după data de 11 iulie 1959, va rămâne mai departe în unitate”, urmată de o altă adresă, datând din 14 mai 1959, a aceleiași instituții, sub semnătura directorului general, prin care s-a solicitat inculpatului să ia măsuri în vederea eliberării, la data de 11 iulie 1959 și transferării pentru internare în Colonia de Muncă „Culmea”, pe o perioadă de 72 de luni, a deținutului respectiv (*filele 318 și 335, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 12 mai 1959, prin care Penitenciarul Spital Văcărești a comunicat Penitenciarului Râmnicu-Sărat transferarea pe cale administrativă a deținutului politic B., făcând mențiunea că, potrivit ordinului directorului general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, colonel L., acesta trebuia încarcerat singur într-o celulă (*fila 85, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 22 august 1959, prin care Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, Serviciul Pază și Regim a comunicat inculpatului ordinul directorului general, colonel L., ca deținutului aflat în greva foamei (n.r. A.) să-i fie aplicate prescripțiile regulamentare (*fila 546, vol.XI, dosar de urmărire penală*);

- adresa Penitenciarului Râmnicu-Sărat din data de 02 mai 1961, sub semnătura inculpatului, prin care s-a comunicat Formațiunii 0951 (n.r. Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă) decesul deținutului politic P., făcându-se mențiunea că, potrivit ordinului primit din partea colonelului Constantinescu Marin (n.r. locțiitorul directorului general), acel eveniment nu a fost comunicat familiei celui decedat (*fila 244, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- delegația emisă la data de 12 mai 1962 de către UM 0123, pentru ca un ofițer de securitate să-l audieze în incinta Penitenciarului Râmnicu-Sărat pe deținutul politic A., pe care

inculpatul a aplicat rezoluția olografă „s-a obținut aprobarea telefonică a tov. director general” (fila 687, vol.XI, dosar de urmărire penală);

- delegația emisă la data de 13 decembrie 1962 de către UM 0123, pentru ca un ofițer de securitate să-l ancheteze în incinta Penitenciarului Râmnicu-Sărat pe deținutul politic P., pe care inculpatul a aplicat rezoluția olografă „s-a obținut aprobarea telefonică a tov. col. Constantinescu, azi 15.12.1962, orele 12:45” (fila 74, vol.V, dosar de urmărire penală).

Contrar susținerii părții responsabile civilmente Administrația Națională a Penitenciarelor, Curtea a constatat că *Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă avea personalitate juridică proprie*, iar faptul că, în perioada de referință, făcea parte din structura Ministerului Afacerilor Interne și funcționa în subordinea acestuia, activitatea sa fiind reglementată prin regulamente și instrucțiuni emise de către acel minister (conform Decretului nr.38/1951), nu o lipsea de acea personalitate.

În acest sens, Curtea a arătat că Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a luat ființă prin actul de dispoziție al organului competent (Ministerul Afacerilor Interne), fiind îndeplinită astfel cerința art.28 lit.a din Decretul nr.31/1954 (privitor la persoanele fizice și persoanele juridice) și, de asemenea, avea toate atributele unei persoane juridice (organizare proprie, scop determinat și patrimoniu afectat realizării acestuia), ce i-au fost conferite prin HCM nr.729/1951.

Pe de altă parte, conform art.35 alin.3 și alin.4 din Decretul nr.31/1954 (în vigoare în perioada de referință), faptele ilicite săvârșite de organele persoanei juridice, dacă au fost îndeplinite cu prilejul exercitării funcției lor, atrag față de terți nu doar răspunderea civilă personală a celui care le-a săvârșit, ci și răspunderea civilă a persoanei juridice înseși.

Potrivit art.1 din Legea nr.21/1990, *Direcția Generală a Penitenciarelor* a trecut, din subordinea Ministerului de Interne, în subordinea Ministerului Justiției, prevăzându-se, în mod expres, că această trecere s-a realizat „cu întreg activul și pasivul”, iar, conform art.1 din Hotărârea de Guvern nr.1849/2004, **ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A PENITENCIARELOR**, instituție publică de interes național cu personalitate juridică, aflată în subordinea Ministerului Justiției, a fost organizată prin „preluarea atribuțiilor, patrimoniului, personalului și a bugetului aprobat Direcției Generale a Penitenciarelor”.

Rezultă astfel că Administrația Națională a Penitenciarelor este succesoarea Direcției Generale a Penitenciarelor, dobândind, odată cu preluarea întregului patrimoniu (activ și pasiv), nu doar drepturile, ci și obligațiile sale față de terți, inclusiv cele decurgând din săvârșirea, de către organele sale, a unor fapte ilicite pentru care aceasta era ținută, conform legii, să răspundă din punct de vedere civil.

Cu privire la **MINISTERUL AFACERILOR INTERNE**, Curtea a reținut că, potrivit art.49-50 din Constituția din anul 1952, conducătorul acestuia avea atribuția de a da ordine și instrucțiuni și de a controla executarea lor.

Potrivit Decretului nr.38/1951, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a fost organizată în structura și subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care avea drept de a-i reglementa activitatea prin regulamente și instrucțiuni.

Totodată, conform art.1 din HCM nr.729/1951, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă era organ al Ministerului Afacerilor Interne.

Curtea a motivat deja că *atât alegerea persoanei inculpatului, pentru ocuparea funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, cât și selectarea deținuților politici plasați în custodia sa, din rândul „celor mai periculoși dușmani ai regimului”, au fost realizate la nivelul conducerii Ministerului Afacerilor Interne*, chiar de către ministrul însuși (general-colonel D.) și adjunctul său (P.).

De asemenea, Curtea a arătat anterior probatoriul din care rezultă că Penitenciarul Râmnicu-Sărat se afla în permanență în atenția conducerii Ministerului Afacerilor Interne, iar inculpatul era considerat „omul lui A.”.

Inculpatul însuși a confirmat, în nota olografă din data de 04 noiembrie 1967, identificată de C.N.S.A.S. în fondul documentar „Ancheta P.C.R. din 1968, privind abuzurile Securității” (*filele 230-231 și 236-238, vol.IV, dosar de instanță*), implicarea directă a conducerii Ministerului Afacerilor Interne în stabilirea discreționară a condițiilor de detenție pentru deținuții politici, precum și controlul exercitat în incinta Penitenciarului Râmnicu-Sărat de către alte structuri din cadrul aceluiași minister.

Astfel, inculpatul a precizat că, pentru singurul deținut politic căruia i s-a asigurat posibilitatea de a munci și i s-au acordat drepturi la pachet și vorbitor cu familia (n.r. L.), exista aprobare din partea conducerii Ministerului Afacerilor Interne. De asemenea, a arătat că, în zona de cazare a deținuților politici, aveau drept de control, pe lângă cei anterior menționați, și organele de securitate de pe linia „K” (n.r. Serviciul contrainformații penitenciare și miliție al Departamentului Securității din structura Ministerului Afacerilor Interne).

Comanda și supravegherea exercitate în mod direct, de către Ministerul Afacerilor Interne, cu privire la activitatea desfășurată de inculpat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în legătură cu deținuții politici aflați sub paza sa, rezultă și din documente identificate în dosarele personale ale acestora, Curtea menționându-le, drept relevante, pe următoarele:

- nota-raport din data de 15 mai 1959, prin care directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (colonel L.) l-a informat pe adjunctul ministrului Afacerilor Interne (general-maior M.) despre punerea în libertate, prin expirarea duratei pedepsei, la data de 12 august 1959, a deținutului politic A., menționând că: „întrucât sus-numitul a făcut parte din conducerea P.N.Ț. (n.r. Partidul Național Țărănesc), este încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat” (*fila 53, vol.IV, dosar de urmărire penală*), urmată de un referat întocmit la data de 18 iunie 1959 de către Serviciul „C” al Departamentului Securității din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, prin care s-a propus stabilirea domiciliului obligatoriu, pentru acel deținut, la expirarea duratei pedepsei, pe timp de 60 de luni, în comuna Rubla, raionul Călmățui, regiunea Galați, propunerea respectivă fiind motivată cu următoarele argumente: „(...) împreună cu alte elemente dușmănoase, în majoritate foști PNT-ști, a constituit în țară organizația contrarevoluționară denumită «Comitetul Național de Eliberare Regele Mihai I», care avea drept scop răsturnarea prin violență a regimului nostru democrat-popular. A ținut la domiciliul său și al altor membrii ai acestei organizații mai multe ședințe, a redactat câteva memorii, precum și alte documente cu caracter informativ asupra situației politice din R.P.R., tratând în mod tendențios și dușmănos măsurile luate de regimul democrat-popular împotriva foștilor politicieni fruntași burghezi, în frunte cu MANIU, BRĂTIANU, MIHALACHE, etc. De asemenea, a făcut cunoscut despre existența acestei organizații și a cerut ajutor militar din partea S.U.A., pentru a răsturna regimul democrat-popular din R.P.R. Cel în cauză a purtat corespondență cu P., prin intermediul legației franceze, transmițându-i acestuia o serie de informații din țara noastră. Prin intermediul unor fruntași ai P.N.Ț. a primit știrea din partea lui I., care era arestat, că este bolnav și are nevoie de medicamente, pe care i le-a procurat în mod gratuit din farmacia soției sale. Pentru faptele arătate mai sus, a fost condamnat la 10 ani muncă silnică, prin Sentința nr.1067 din 26 iulie 1950 a Tribunalului Militar București, fiind încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat spre executarea pedepsei, care expiră la 12 august 1959. În timpul detenției, nu a fost semnalat informativ, însă, pe linie disciplinară, a fost pedepsit în mai multe rânduri cu un total de 25 zile izolare cu regim sever, pentru călcarea regulamentului, insulte aduse cadrelor și a luat legătura cu alți deținuți” (*filele 57-58, vol.IV, dosar de urmărire penală*);

- nota-raport nr.S/3005 din data de 10 mai 1961, prin care directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă i-a raportat ministrului Afacerilor Interne (general-colonel A.) rezultatul cercetărilor efectuate cu privire la împrejurările ce au condus la decesul, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a deținutului politic P., exprimându-și opinia, neurmată de aplicarea vreunei sancțiuni, nici măcar cu caracter disciplinar, că inculpatul, în calitate de comandant al acelei unități, „s-a orientat greșit”, nesolicitând internarea în spital al deținutului respectiv, prin telefon, cale ce ar fi permis urgentarea luării unor măsuri (*filele 238-239, vol.III, dosar de urmărire penală*);

- adresa din data de 25 noiembrie 1961, expedită de la cabinetul ministrului adjunct al Ministerului Afacerilor Interne, prin care s-a solicitat inculpatului să pună la dispoziția delegatului acelui minister pe deținutul politic R., pentru a fi anchetat în incinta penitenciarului (*fila 284, vol.III, dosar de urmărire penală*).

Totodată, Curtea a menționat că *avansarea succesivă în grad militar a inculpatului, atât pe perioada îndeplinirii funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, cât și ulterior încetării acestei funcții, ca efect al desființării penitenciarului, a fost dispusă prin ordine ale Ministerului Afacerilor Interne*, astfel cum rezultă din fișa de evidență privind evoluția sa profesională (*filele 128-129, vol.II, dosar de instanță*), iar, **în prezent, inculpatul este cadru în rezervă al aceluiași minister**, încasând pensie de la Casa de Pensii Sectorială a ministerului respectiv (*fila 167, vol.II, dosar de instanță*).

Instanța a apreciat că împrejurările anterior expuse sunt suficiente pentru a concluziona că, în fapt, inculpatul a acționat în calitate de prepus nu doar al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, față de care era subordonat în mod direct, ci și al Ministerului Afacerilor Interne, îndeplinind sarcini trasate de această instituție, care a deținut și și-a exercitat, în mod efectiv, autoritatea de comandă și supraveghere asupra sa.

Curtea a considerat că *specificul infracțiunii săvârșite de inculpat obligă însuși STATUL la suportarea prejudiciului cauzat de acesta, în solidar cu el, întrucât situația premisă a infracțiunii respective (relația de adversitate cu deținuții „contrarevoluționari”) s-a întemeiat, în mod esențial, pe politica promovată la nivel statal în perioada când a fost comisă, respectiv aceea prin care Statul apăra „puterea oamenilor muncii”, reprezentată de „regimul democrației populare”, ca regim de stat, împotriva „dușmanilor poporului muncitor”, pe care tot Statul se angaja „să-i facă inofensivi și să-i reprime”, această politică fiind consacrată constituțional (art.16 și art.17 lit.a și lit.e din Constituția Republicii Populare Române din anul 1952, adoptată de Marea Adunare Națională - organ suprem al puterii de stat).*

Infracțiunea reținută în sarcina inculpatului a fost săvârșită în aplicarea acestei politici de stat, prin acte materiale repetate și sistematice, îndreptate împotriva celor considerați de Stat, prin organul suprem al puterii sale, „dușmani”, iar prețuirea care i s-a arătat, în timpul exercitării funcției ce i-a prilejuit comiterea infracțiunii respective, dar și după încetarea ei, prin promovări în aparatul central al Direcției Generale a Penitenciarelor, avansări succesive în grad militar și decorări cu ordine și medalii, este dovada certă a recunoașterii, la nivelul autorităților Statului, a îndeplinirii cu succes a misiunii încredințate.

Curtea nu a omis nici faptul că deținuții politici supraviețuitori, cărora nu le-au expirat, la termen, pedepsele executate, au fost eliberați, la scurtă vreme de la transferarea din Penitenciarul Râmnicu-Sărat, în baza unor decrete colective de grațiere, emise de Marea Adunare Națională, ca organ suprem al puterii de stat, eliberarea acestora, deși în ceea ce îi privește fuseseră pronunțate condamnări severe, pentru infracțiuni considerate de autoritățile vremii foarte grave, iar ei înșiși au fost considerați un pericol pentru regimul de stat, dovedind asumarea, la nivel statal, a caracterului politic al acelor condamnări și al regimului abuziv de

detenție aplicat celor împotriva cărora au fost puse în executare, cu toate consecințele produse asupra deținuților respectivi.

De asemenea, Curtea a considerat relevant a menționa că, potrivit Statutului Curții Penale Internaționale (art.7 parag.1 și parag.2 lit.a), ratificat de România prin Legea nr.111/2002, crimele împotriva umanității sunt asociate, esențialmente, de aplicarea sau sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații (ultima situație fiind nerelevantă în cauza dedusă judecării).

Statul nu se poate prevala, în speță, de dispozițiile art.37 alin.1 teza I rap. la art.35 alin.3 din Decretul nr.31/1954 (legea civilă activă la data faptelor deduse judecării, aplicabilă conform art.6 alin.1 și alin.5 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil), potrivit cărora el nu răspunde civil pentru obligațiile, decurgând inclusiv din fapte ilicite, ale organelor sale și ale celorlalte instituții de stat, dacă acestea sunt ele însele persoane juridice (cazul, deja analizat, al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă și, respectiv, al Ministerului Afacerilor Interne), întrucât obligația civilă reținută de Curte, în considerarea argumentelor anterior expuse, este una proprie Statului, bazată pe crearea de către acesta a fundamentului politic al situației premisă a infracțiunii săvârșite de inculpat.

Din același motiv, Curtea a considerat că, în speță, nu este valabil argumentul, invocat, între altele, în Decizia nr.1358/2010 a Curții Constituționale (prin care au fost declarate neconstituționale dispozițiile art.5 alin.1 lit.a din Legea nr.221/2009), conform căruia nu există o obligație a Statului de a acorda despăgubiri, pentru daunele morale suferite de foștii deținuți politici din perioada comunistă, nici acelor deținuți și, cu atât mai puțin, succesorilor acestora, întrucât obligația reținută de Curte în prezenta cauză nu este una generală și abstractă, independentă de orice culpă a vreunei persoane, precum cea avută în vedere la edictarea dispozițiilor respective, ci una decurgând din angajarea răspunderii civile delictuale a Statului, într-un caz concret, pentru o faptă ilicită determinată a inculpatului, a cărei săvârșire, cu vinovăție în forma intenției directe, în modalitățile ce determină încadrarea juridică stabilită de Curte, a fost posibilă numai ca efect al aplicării de către acesta, ca agent al statului, a unei politici de stat, care a generat însăși situația premisă obligatorie a infracțiunii pentru care el va fi condamnat (raportul de adversitate cu deținuții politici anume plasați în custodia sa, supuși, exclusiv din motive politice, la tratamente neomenoase, tortură și exterminare).

Curtea a menționat și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care, în aplicarea art.2 și art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, a statuat, în mod constant, pe de o parte, responsabilitatea pozitivă a statelor de a proteja viața persoanelor private de libertate, aflate în întregime sub controlul autorităților statale, care au datoria să le protejeze, dată fiind tocmai situația de vulnerabilitate în care acestea se află, iar, pe de altă parte, obligația negativă a statelor de a nu supune astfel de persoane, prin agenții lor, la tortură, tratamente inumane sau degradante (a se vedea, în acest sens, *cauzele Ergi c. Turcia, Ikincisoy c. Turcia și Bursuc c. România*).

În acest context, Curtea a reamintit și jurisprudența instanței europene (deja citată) - pe care a apreciat-o ca fiind relevantă inclusiv pe latură civilă, din perspectiva angajării răspunderii civile delictuale a Statului față de persoanele prejudiciate printr-o infracțiune săvârșită de către un agent al său, în aplicarea unei politici de stat - potrivit căreia este legitim ca, într-un stat de drept, să se efectueze cercetări penale împotriva persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni într-un regim anterior și ca, în acest caz, dispozițiile legale în vigoare la vremea respectivă să fie aplicate și interpretate în lumina principiilor statului de drept (*cauzele Streletz, Kessler, Krenz c. Germania, Kononov c. Letonia și Polednova c. Republica Cehă*).

Astfel de principii sunt, într-un stat de drept, inclusiv cele anterior enunțate, în raport cu care Curtea a apreciat legitimă suportarea, inclusiv de către Stat, a consecințelor de natură civilă decurgând din nerespectarea obligațiilor proprii referitoare la viața și integritatea fizică și psihică ale persoanele private de libertate aflate sub paza unui agent al său.

Potrivit dispozițiilor art.25 alin.1 și alin.2 din Decretul nr.31/1954 (preluate, în mod identic, în art.223 alin.1 din actualul Cod civil), statul va executa obligația stabilită în sarcina sa prin Ministerul Finanțelor Publice.

4. Curtea a constatat nefondată cererea părții civile C., de a se impune inculpatului obligația de a publica în presa scrisă hotărârea de condamnare și de a asigura difuzarea acesteia în presa audiovizuală, iar, în caz de neexecutare, de a fi autorizată să o aducă ea la îndeplinire, pe socoteala inculpatului.

Curtea a arătat că, pe de o parte, că o astfel de obligație nu poate fi impusă inculpatului ca pedeapsă complementară, potrivit art.55 lit.c rap. la art.70 din Codul penal în vigoare, întrucât legea penală identificată a-i fi mai favorabilă nu este acel cod, ci Codul penal 1968 (în reglementarea deja precizată), care nu prevede o pedeapsă complementară de această natură.

Or, potrivit art.12 alin.1 din Legea nr.187/2012 (privind punerea în aplicare a noului Cod penal), în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele complementare se aplică conform legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă.

Mai mult, art.12 alin.2 din aceeași lege prevede, în mod expres, că pedeapsa complementară prevăzută la art.55 lit.c din actualul Cod penal (publicarea hotărârii de condamnare) nu se aplică în cazul infracțiunilor comise anterior intrării în vigoare a acestuia (care s-a produs la data de 01 februarie 2014).

Pe de altă parte, Curtea a apreciat că stabilirea, în sarcina inculpatului, a obligației respective, ca obligație cu caracter civil, destinată să repare atingerea adusă părții civile într-un drept personal nepatrimonial, nu este necesară și nu se justifică prin prisma dispozițiilor art.54 alin.2 din Decretul nr.31/1954 (legea civilă activă la data faptelor deduse judecății, aplicabilă conform art.6 alin.1 și alin.5 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil).

În acest sens, Curtea a avut în vedere că întreaga judecată s-a desfășurat în ședințe publice, la care presa a avut acces neîngrădit și este de notorietate faptul că aceasta a reflectat, pe larg, prin transmiterea de numeroase informații către opinia publică, desfășurarea procedurilor judiciare, inclusiv audierile și dezbaterile care au premers pronunțării hotărârii.

De asemenea, Curtea a considerat că ar fi o măsură discreționară să impună publicarea/difuzarea hotărârii de condamnare numai în ziarele și, respectiv, la posturile de televiziune exhaustiv indicate de partea civilă, întrucât interesul public suscitât de această cauză îndreptățește toate mijloacele de presă, fără discriminare, să prezinte hotărârea respectivă, conform libertății de exprimare garantate de art.30 din Constituție și politiciii editoriale proprii.

5. Față de toate acestea, Curtea, în temeiul art.397 alin.1 rap. la art.25 alin.1 și la art.19 alin.1, alin.2 și alin.5 din Codul de procedură penală, a admis, doar în parte, acțiunile civile formulate în procesul penal de părțile civile I., E. și C. și l-a obligat pe inculpat, în solidar cu părțile responsabile civilmente STATUL ROMÂN (prin Ministerul Finanțelor Publice), MINISTERUL AFACERILOR INTERNE și ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A PENITENCIARELOR, să plătească părții civile I. suma de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), părții civile E. suma de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), iar părții civile C. suma de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății), cu titlu de daune morale.

De asemenea, pentru garantarea efectuării acestor plăți, Curtea, în temeiul art.404 alin.4 lit.c rap. la art.249 alin.5 teza I din Codul de procedură penală, a menținut măsurile asigurătorii (sechestrul și poprirea) instituite prin încheierea din data de 22 octombrie 2014, în vederea reparării pagubei, asupra bunurilor inculpatului (imobilul construcție situat în ..., cu privire la care s-a realizat notare ipotecară, 12 acțiuni deținute la ..., 10 acțiuni deținute la ..., 64 acțiuni deținute la ..., 77 acțiuni deținute la ... și 21 acțiuni deținute la ..., împreună cu dividendele la care aceste acțiuni dau dreptul și, respectiv, cota de 1/3 din pensia încasată lunar de la Casa de Pensii Sectorială a Ministerului Afacerilor Interne), până la concurența sumei de euro (în echivalent în lei la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a României de la data plății daunelor morale către părțile civile).

Cheltuielile judiciare

Ca efect al pronunțării împotriva sa a unei hotărâri de condamnare, inculpatul a fost obligat, în solidar cu părțile responsabile civilmente anterior menționate, potrivit art.398 rap. la art.274 alin.1 și alin.3 din Codul de procedură penală, la plata către stat a cheltuielilor judiciare determinate de desfășurarea urmăririi penale și a judecării în primă instanță, Curtea având în vedere, la stabilirea cuantumului total al acestora (25.000 lei), costurile suportate, din bugetul public alocat organelor judiciare, pentru întocmirea actelor procedurale și efectuarea actelor procesuale necesare justei soluționări a cauzei.

Conform art.404 alin.4 lit.c rap. la art.249 alin.5 teza a II-a din Codul de procedură penală, măsurile asigurătorii anterior precizate vor fi menținute și pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare stabilite în sarcina inculpatului, până la concurența cuantumului acestora.

În temeiul art.272 alin.1 și alin.2 rap. la art.274 alin.1 din Codul de procedură penală, onorariul avocatului din oficiu, desemnat să asigure asistența juridică obligatorie a inculpatului, a dispus să rămână în sarcina statului, fiind acoperit din fondul Ministerului Justiției.

Cuantumul acestui onorariu a fost majorat de Curte, de la suma de 200 lei, menționată în delegația nr.28321, emisă de Baroul București la data de 21 octombrie 2014 (*fila 44, vol.II, dosar de instanță*), la suma de 2.000 lei, potrivit art.82 alin.3 din Legea nr.51/1995, ținând seama, pe de o parte, de complexitatea cauzei, iar, pe de altă parte, de volumul activității desfășurate de avocatul din oficiu, care, după rezilierea contractelor de asistență juridică încheiate de inculpat cu apărătorii aleși, a asigurat apărarea efectivă și calificată a acestuia la 9 termene de judecată, formulând, oral și în scris, concluzii ample, atât cu privire la încadrarea juridică, cât și pe fondul acuzației.

B. APELUL

Împotriva acestei hotărâri au declarat apeluri, inculpatul V., părțile civile E., I. și C., intimatele părți responsabile civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor, criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie, motivele de apel fiind redate datat în încheierea de dezbateri din data de 27 ianuarie 2016.

La Înalta Curte de Casație și Justiție au fost acordate următoarele termene: 14 octombrie 2015, 25 noiembrie 2015 și 27 ianuarie 2016.

În esență, motivele de apel scrise și susținute oral au fost următoarele:

Apelanta intimată parte civilă C., a solicitat admiterea apelului astfel cum a fost formulat, desființarea sentinței în ceea ce privește încadrarea juridică a faptelor săvârșite de inculpat, respectiv din tratamente neomenoase în infracțiuni contra umanității, precum și cu privire la latura civilă a cauzei, respectiv acordarea daunelor materiale în cuantum de euro

pentru bunicul său, V. și euro pentru tatăl său, B.. A arătat și că solicită, în afara existenței unui text legal, publicarea hotărârii de condamnare în mass-media, întrucât actul de justiție are și un scop educativ.

De asemenea, a solicitat acordarea daunelor morale în cuantumul majorat, respectiv de euro pentru bunicul său și de euro pentru tatăl său, cu scopul de a folosi acești bani în cadrul Fundației Ioan Bărbuș.

Apelanta intimată parte civilă E., a solicitat admiterea apelului așa cum a fost formulat, întrucât Curtea de Apel nu a acordat daune materiale în cuantum de euro și euro daune morale, conform petiției de constituire de parte civilă la instanța de fond și a concluziilor scrise depuse și a arătat că a trăit timp de 33 de ani alături de soțul său, care a ajuns în detenție la greutatea de 30 kg și suferind de o depresie care l-a urmărit toată viața. A menționat că dorește să îi ridice acestuia un bust, având și acordul primăriei Constanța în sensul ca un bulevard să poarte numele soțului său.

Apărătorul desemnat din oficiu al apelantului - inculpat V., avocat D., a arătat că apelul declarat de inculpat este structurat pe cinci critici.

În susținerea apelului a arătat că, în primul rând, a criticat hotărârea *cu privire la situația de fapt reținută* și la modul de administrare a probelor.

În acest sens a arătat că instanța de fond s-a referit la conjunctura existentă în penitenciar, scoțând-o din situația globală internă și externă, respectiv perioada 1956-1963 sub puterea sovietică, după un război de pe urma căruia se achitau datorii, foamea existând în toată țara, astfel că oricât de diligent ar fi fost un comandant de penitenciar, nu a r fi putut face față altfel tuturor măsurilor dispuse prin acele regulamente și ordine interne date de către administrație. A menționat că toate acestea aveau un impact indirect asupra activității inculpatului, deoarece oricâte memorii ar fi făcut acesta, nu ar fi putut satisface cererile deținuților în mod complet, nici cu privire la hrană, la căldură, sau la igienă. A arătat că toate elementele configurate în rechizitoriu și în sentință, figurau în ordine, regulamente și în sentințele de condamnare ale deținuților politici, care erau condamnați pentru muncă silnică și temniță grea. A menționat că traducerea acestor sintagme era făcută în regulamente și ordine pe care inculpatul le primea de la superiori și care existau în penitenciarele din întreaga țară.

A specificat referitor la mențiunea părții civile E., în sensul că suferințele fizice se datorau și deținerii în penitenciarul Aiud, unde a avut loc și o revoltă împotriva condițiilor mizere de la acea vreme, precum și față de legislația de atunci care era în lumina marxism-leninismului, a prevederilor sovietice și a persoanelor de la conducere precum numitul D., care dădeau ordine pe care inculpatul în calitate sa de militar nu avea cum să nu le respecte.

De asemenea, a arătat că nu toți cei 14 deținuți au decedat în regimul V., ci doar 6, opinând că nu există raport de cauzalitate între aceste decese și faptele inculpatului, având în vedere că deținuții au venit la Râmnicu Sărat după executarea unui cuantum îndelungat în „grotele” de la Penitenciarul Aiud, fiind după greva foamei cu impact asupra sănătății, precum și după munca silnică prestată la acest din urmă penitenciar, astfel că timpul și vârsta și-au pus amprenta asupra stării de sănătate fizică și mentală a inculpaților, astfel că nu era necesar ca inculpatul să acționeze într-un anume fel pentru deteriorarea stării de sănătate a deținuților.

A mai precizat că din hotărârea atacată rezultă că inculpatul a fost sancționat de către superiori, respectiv încarcerat de vreo cinci ori, când a încercat să acorde dreptul la pachet sau la vorbitor deținuților și acesta a făcut rapoarte și referate de transfer al deținuților în cauză la Penitenciarul Văcărești, care trebuiau aprobate de Direcția Generală a Penitenciarelor, care nu le aproba sau le aproba cu întârziere, fiind prea târziu pentru aceștia.

Astfel, a apreciat că inculpatul era în imposibilitate obiectivă de a face mai mult în calitate de militar, în raport de regulamentele și hotărârile de condamnare existente, de supervizarea organelor de securitate care făceau anchetele așa cum le făceau.

În raport de frigul invocat, a arătat că penitenciarul a fost construit înainte de 1907 și în el au fost deținuți o parte din țărani participanți la răscoala din 1907, din care 11.000 au fost uciși fără să își pună cineva problema dacă s-a săvârșit vreo crimă împotriva umanității. A mai menționat și că, fiind de curând la Penitenciarul Târgșor, a observat că acolo era foarte frig și că modul de construcție al clădirii face imposibilă încălzirea la parametrii optimi.

A mai arătat și că instanța de fond a avut în vedere mai mult memoriile unor deținuți politici, precum și declarațiile unor martori indirecti care au trecut totul prin filtrul lor subiectiv, cu relevanță sub aspect istoric. A apreciat că, sub aspect juridic, o relevanță mai mare ar fi avut documentele din acea perioadă care stabileau drepturile și obligațiile deținuților și ale inculpatului, care în hotărâre nu sunt analizate în raport cu faptele deduse judecării.

În ceea ce privește administrarea probelor, a apreciat că nu existat o loialitate în administrare, în sensul că, spre exemplu martorii indirecti care au fost audiați în cauză au adus cărți, memorii, ziare, pe care le-au depus în susținerea acelor afirmații, apreciind că art.114 Cod procedură penală, nu oferă posibilitatea ca martorul să își susțină declarația prin beletristică de o mare emotivitate din punct de vedere artistic, neavând însă forța probantă a probelor conform legii, din punct de vedere juridic. A apreciat incorectă administrarea de probatorii împotriva inculpatului de către martori și în acest context a apreciat că ar fi fost utilă o expertiză psihiatrică.

În continuare, a solicitat o reapreciere a tuturor probelor pentru a se da relevanță probelor cu caracter juridic, iar nu cărților și memoriilor cu valoare artistică. În ceea ce privește înregistrările foștilor deținuți, a arătat că acestea sunt trecute prin subiectivismul deținuților, fiind evident că starea de singurătate este marcantă și că uneori trecerea timpului face ca amintirile să fie exacerbate în loc să se estompeze. Totuși, există și mărturii în sensul că stăteau chiar și doi deținuți în celulă și a făcut referire la declarația audio vizuală a dl.C. care a susținut că nu îi era frică de inculpat, ci de securitate, care îl bătea, numai atunci fiind supus acelor torturi.

În ceea ce privește contradicția dintre considerente și dispozitiv invocată, a arătat că instanța de fond a apreciat în considerente calitatea procesuală pasivă a părților responsabile civilmente și în dispozitiv nu a consemnat sau nu a motivat deloc, așa cum este cazul Administrației Penitenciarelor.

De asemenea, a arătat că inițial s-a reținut că inculpatul este artizanul acțiunii, chinurile deținuților datorându-se acestuia, pentru ca ulterior să se afirme că inculpatul nu ar fi putut face singur acele lucruri, dacă nu ar fi avut ordinele superiorilor și dacă nu ar fi fost instigat de persoane din conducerea Ministerului de Interne, respectiv D. și P., precum și dacă nu ar fi existat complicități care băteau deținuții, respectiv L..

A apreciat că dacă s-a constatat existența și a altor participanți, încă din faza procesuală a camerei preliminare dosarul ar fi trebuit dosarul restituit la Parchet pentru ca ancheta să se completeze. A arătat că nu înțelege să invoce vreo excepție care vizează procedura de cameră preliminară, apreciind însă util să se realizeze o reluare a urmăririi penale cu anchetarea tuturor celor care l-au determinat pe inculpat să respecte acele ordine, dar, întrucât instanța nu a ridicat din oficiu acest aspect în procedura de cameră preliminară, lasă această chestiune la latitudinea Înaltei Curți. De asemenea, a arătat că în legislația statului român există prevederea că ordinul superiorului se execută, în caz contrar existând sancțiuni, negăsind vreo reglementare cu privire la ordinul nelegal și a mai specificat și că inculpatul,

raportat la legislația și situația din acea vreme, nu era în măsură să aprecieze dacă un ordin era legal sau nelegal.

Cu privire la încadrarea juridică dată faptelor de tratamente neomenoase, a arătat că aceasta este incorectă, deoarece marii juriști ai țării susțin că subiectul pasiv al unei astfel de infracțiuni este circumstanțiat, respectiv: prizonieri de război, persoane civile căzute în puterea adversarului, astfel că de esența acestei infracțiuni este conflictul armat sau nu.

A apreciat că în speță nu există această situație, întrucât infracțiunea se săvârșește împotriva unei mase largi, or, la Penitenciarul Rm. Sărat era o populație civilă restrânsă, iar atacurile ar trebui să fie răspândite și sistematice, ceea ce nu era posibil în cadrul penitenciarului, chiar dacă deținuții erau în paza inculpatului, dar nu în puterea acestuia. A opinat că nu există nici situația premisă anterioară, a conflictului.

Astfel, a apreciat că în cauză subiectul pasiv, astfel cum este infracțiunea incriminată, nu există, de asemenea lipsind atacul sistematic și a opinat că încadrarea juridică optimă a faptelor este aceea prevăzută art.486 și 487 Cod penal 1936 - Carol al II-lea, republicat în 1948, întrucât deținuții erau în custodia inculpatului și nu a putut să facă prea mult pentru aceștia.

Cu privire la prescripția invocată, a arătat că nu este de acord cu opinia conform căreia existența regimului comunist a suspendat cursul prescripției, deoarece la acel moment nu se știa că sistemul comunist va dispărea, sau cât va dura. Apărarea a arătat că, există inculpați în alte cauze care au beneficiat de această prescripție, chiar dacă este vorba despre alte fapte.

Raportat la criticile pe latura civilă, a învederat că după anul 1990, au fost o multitudine de decrete legi care apar ca legi speciale în raport de dreptul comun, exemplificând: Legea nr.118/1990, Ordonanța guvernului nr.214/1999, Ordinul nr.62/2010, Legea nr.221/2009 până la declararea neconstituțională a art.5.

În opinia apărării, instanța de fond ar fi trebuit să disjunga acțiunea civilă, pentru ca părțile să se adreseze organelor administrative pentru aplicarea drepturilor conferite de aceste legi, iar nu să aplice dreptul comun.

Având în vedere că apărarea urmărește în principal achitarea inculpatului conform art.16 lit.b) Cod procedură penală, a solicitat respingerea acțiunii civile.

Apărarea, a arătat că, inculpatului, i s-a aplicat poprirea pe pensie înainte ca hotărârea să fie definitivă, precum și că răspunderea e solidară cu părțile responsabile civilmente, astfel că a solicitat ca, în situația în care nu se respinge acțiunea civilă, să fie ridicată poprirea. Totodată, a solicitat să nu se aplice măsura degradării militare, căci pentru dânsul aceasta ar fi cea mai gravă pedeapsă care i s-ar putea da, deoarece inculpatul în sufletul său este militar de carieră.

În subsidiar, a solicitat să fie avut în vedere quantumul pedepsei în sensul reducerii la un nivel rezonabil, care să poată fi executat efectiv de inculpat în cazul condamnării, având în vedere cariera sa de militar anterioară și ulterioară, când nu și-a pus nimeni problema că ar fi săvârșit fapte contra umanității, precum și vârsta înaintată și starea de sănătate precară a inculpatului.

Reprezentantul Ministerului Public, a solicitat admiterea apelului, desființarea sentinței apelate și respingerea acțiunii civile față de partea responsabilă civilmente Statul Român.

Procurorul a făcut referire la art.37 din Decretul lege nr.31/1954 în vigoare la momentul săvârșirii faptelor, de unde reiese că statul român nu răspunde pentru instituțiile

sale cu personalitate juridică și faptele acelor organe, astfel că răspunderea Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice nu poate exista.

Procurorul a apreciat că nu sunt întrunite nici condițiile răspunderii civile delictuale, deoarece Statul Român nu poate fi comitent al inculpatului, neavând un contract direct de muncă cu acesta. Inculpatul era angajat la Penitenciarul Rm. Sărat, care avea personalitate juridică, cu atribuții și funcții de care răspundea în nume propriu și a solicitat respingerea tuturor celorlalte apeluri declarate în cauză.

Reprezentantul Ministerului de Interne, a solicitat respingerea apelurilor formulate de părțile civile în ceea ce privește majorarea cuantumului despăgubirilor, precum și respingerea apelului formulat de inculpat.

Cu privire la calitatea procesuală a Ministerului de Interne, a arătat că în sentință nu este motivat suficient în fapt și în drept existența raportului de prepușenie cu inculpatul, susținerile fiind nedovedite pe acest aspect și a arătat că în situație reținerii unei culpe a Ministerului, trebuia verificat dacă foștii miniștri de la acea vreme mai sunt în viață, pentru ca acestia să fie trași la răspundere penală, întrucât Ministerul avea rapoarte de prepușenie directă cu aceștia, iar nu cu inculpatul V. și că la acel moment Direcția Generală a Penitenciarului era subordonată Ministerului de Interne, care era în subordinea Guvernului României, dar nu este cazul prepușeniei directe cerute de art.1000 alin.3 Cod civil. A opinat că inculpatul V., era prepusul Direcției Generale a Penitenciarelor care l-a numit și i-a stabilit atribuțiile. A precizat și că unitatea de parchet a început cercetarea în anul 2013 și nu în anul 1990, cu relevanță în raport de susținerile părții civile Eremia care a suferit lângă soț până în anul 2004, or, dacă această condamnare se întâmpla în anul 1990, cuantumul acestor daune morale nu mai era același.

În raport de susținerile anterioare privind prescripția, a învederat că sunt avute în vedere Codul penal al lui Carol al II-lea, Codul penal din 1968 și legea penală actuală, or toate faptele au fost săvârșite sub imperiul legii lui Carol al II-lea, iar sub imperiul acelei legi faptele imputate inculpatului erau prescriptibile, astfel că dacă se apreciază intervenirea suspendării prescripției pe perioada sistemului comunist, tot ar fi intervenit prescripția acestor fapte din anul 2005. Imprescriptibilitatea nu poate fi considerată ca lege mai favorabilă.

În acest sens, a arătat că în dosarul REVOLUȚIEI însăși Ministerul Public arată că faptele de genocid din anul 1990 sunt prescrise, or, același minister afirmă în cauză că fapte din anul 1963 sunt imprescriptibile și a concluzionat că legea penală aplicabilă este legea în vigoare la data săvârșirii faptelor. A solicitat respingerea apelurilor formulate de părțile civile, fără cheltuieli de judecată.

Reprezentantul Administrației Naționale a Penitenciarelor, a arătat că aceasta a fost înființată prin HG nr.1949/2004, iar Direcția Generală a Penitenciarelor, era o structură în cadrul Ministerului de Interne, iar nu de sine stătătoare cum este Administrația Națională a Penitenciarelor și a specificat că în fața instanței de fond s-a ridicat această excepție, care nu a fost analizată de instanță, nemotivându-se de ce răspunderea Administrației Naționale a Penitenciarelor poate fi atrasă.

S-a precizat că Administrația Națională a Penitenciarelor nu a preluat clădirile sau angajații de la Direcția Generală a Penitenciarelor, astfel că angajații săi din anul 2004 sunt funcționari publici cu statut special și nu erau militari. Penitenciarul Rm. Sărat s-a desființat în anul 1963, când Administrația Națională a Penitenciarelor nu exista, iar patrimoniul este propriu fiecărui penitenciar, Administrația Națională a Penitenciarelor nedeținând în patrimoniu decât clădirea din Pantelimon unde își desfășoară activitatea.

A opinat că nu a existat un raport de prepușenie între Administrația Națională a Penitenciarelor și inculpatul V. care a fost pensionat în anul 1977. arând că la momentul săvârșirii faptelor, militarii din cadrul penitenciarelor erau angajații Ministerului de Interne.

A concluzionat, lăsând la aprecierea instanței aspectul raportului de prepușenie și a considerat că instanța a stabilit în mod corect că nu au fost succesori care să poată pretinde daune materiale în cauză și a arătat că daunele nu au fost dovedite și că nu toate victimele au decedat în penitenciar.

A solicitat respingerea apelurilor părților civile ca nedovedite, precum și admiterea apelului inculpatului pe latură civilă. A opinat că pe latură penală este aplicabil codul penal din anul 1938, astfel că a apreciat intervenită prescripția răspunderii penale față de inculpatul V..

Reprezentanta Ministerului Public, având cuvântul asupra apelurilor formulate, a arătat că hotărârea Curții de Apel este exhaustivă și deplin motivată.

În ceea ce privește apelul declarat de inculpat, a solicitat respingerea acestuia, și în raport de susținerile apărării, a arătat că instanța a fost sesizată cu ceea ce sub conducerea inculpatului V. s-a întâmplat în Penitenciarul Rm.Sărat, iar circumstanțele vremii puteau să fie avute în vedere de instanță la individualizarea pedepsei, ca circumstanțe, dacă era cazul.

Procurorul a apreciat că nu are relevanță dacă alte persoane au fost sau nu vinovate în același context faptic, în condițiile art.378 Cod procedură penală, chiar dacă instanța de fond a identificat și alți făptuitori. A conchis că răspunderea inculpatului nu poate fi înlăturată pe aceste considerente.

Cu privire la probele considerate mărturii indirecte de către apărare, a arătat că din punct de vedere procedural, instanța de fond a întrebat dacă inculpatul contestă probele și modul de administrare a acestora, iar inculpatul personal și prin apărător nu a contestat aceste probe. A făcut referire la art.374 alin.7 Cod procedură penală astfel că probele necontestate rămân câștigate cauzei. A mai menționat că singura apărare a inculpatului a fost în sensul că a acționat în acel context politic și la ordinul superiorului, iar ordinul superiorului se execută, deși în legislație se prevede că ordinul nelegal nu se execută. A mai precizat că la dosar nu există vreun ordin expres din care să rezulte că deținuții trebuiau ținuti în acele condiții, ci Curtea de Apel a reținut că a existat o indicație în sensul ca deținuții să fie ținuti în regim de izolare. Regulamentele penitenciarelor erau comune tuturor penitenciarelor unde erau deținuți politici și prevedeau norme de hrană și de asistență medicală, precum și regimul de detenție. A fost de acord că starea de sănătate nu putea fi prea bună în situația în care fuseseră deținuți și în alte penitenciare, raportat la trecerea timpului, dar mărturiile unor deținuți arată că exact în acele penitenciare erau deținuți care aveau condiții mai bune de hrană sau de detenție, iar izolarea din perioada Rm. Sărat era limitată pe o anumită perioadă, nu pentru a sta ani de zile singuri, iar 20 de ore din 24 să stea pe un scăunel, fără a avea voie să vorbească, cu hainele rupte franjuri. Din datele dosarului rezultând că inculpatul vizita deținuții împreună cu un procuror o dată pe lună, fără ca să se ia măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor.

Cu privire la „*felicitările*” primite de inculpat de la alți deținuți pentru calitățile sale umane, a învederat că aceste scrisori sunt scrise și trimise în perioada comunistă și nu pot face dovada față de probele de la dosar și din care nu rezultă vreo apărare în favoarea inculpatului. A specificat și că în nici un alt penitenciar inculpații nu erau tratați ca la Rm. Sărat, astfel că regimul politic nu poate fi invocat și chiar persoanele care erau deținute ca deținuți de drept comun au arătat că regimul de detenție al deținuților politici era de necomparat.

A precizat că, în calitate de comandant al penitenciarului, inculpatul nu a avut nici o clipă inițiativa îmbunătățirii acelor condiții de detenție, iar inculpatul nu a putut formula apărări în acest sens.

În ceea ce privește succesiunea de legi în timp, a arătat că activitatea infracțională a început la 1 iulie 1956 și s-a epuizat în anul 1963, fiind cu caracter continuat, astfel că în opinia procurorului sunt aplicabile dispozițiile penale de la momentul epuizării infracțiunii, respectiv art.231 ind.1 alin.1 Cod penal 1936 – supunerea la tratamente neomenoase și că elementele constitutive ale infracțiunii se regăsesc, ca element de continuitate, în dispozițiile art.358 alin.1 Cod penal 1968 și cele modificate prin Decretul lege nr.6/1990 și în actualul art.439 Cod penal actual.

În consecință a apreciat că în mod corect, instanța de fond a stabilit că legea mai favorabilă aplicabilă este reprezentată de art. 358 alin.1 Cod penal 1968 – supunerea la tratamente neomenoase, astfel cum a fost modificată prin Decretul lege nr.6/1990, deoarece prevedea ca pedeapsă alternativă detenției pe viață, închisoarea de la 10 la 20 ani, iar actualul cod prevede alternativ închisoarea de la 15 la 25 ani.

Astfel, a apreciat că nu pot fi primite nici cererea de schimbare a încadrării juridice într-o infracțiune mai ușoară (față de raportul de adversitate în care inculpatul se afla cu deținuții și care întrunește condiția elementului material al infracțiunii reținute de instanța de fond), nici cererea de agravare a încadrării nu pot fi primite.

Cu privire la art.164 Cod penal 1936 și art.121 Cod penal din 1968 care introduce instituția imprescriptibilității, a arătat că prescripția poate constitui un criteriu pentru stabilirea legii penale mai favorabile.

În acest sens, a arătat că după completările codului din anul 1936, România a aderat în anul 1969 la Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor de război, unde se menționează că aceste infracțiuni sunt imprescriptibile indiferent de momentul la care au fost săvârșite, astfel că nici nu se mai pune problema suspendării cursului prescripției ca urmare a existenței regimului comunist.

În concluzie a solicitat respingerea cererii de constatare a intervenirii prescripției în cauză, deoarece infracțiunea a fost asimilată infracțiunilor contra păcii și omenirii care au fost ulterior declarate imprescriptibile și a apreciat că față de dreptul intern prevalează Convenția europeană la care a aderat și România.

Procurorul a considerat că pedeapsă de 20 de ani nu este excesivă, chiar dacă vârsta este un criteriu de individualizare a pedepsei, întrucât vârsta de 90 de ani înseamnă altceva când vorbim de un regim de tortură la care inculpatul și-a adus contribuția în mod nemijlocit.

În ceea ce privește degradarea militară, a arătat că nu există motive pentru neaplicarea acestei pedepse complementare obligatorii, mai ales că din actele dosarului nu rezultă că ar fi fost demn de statutul de militar, nici măcar de cel de pensionar militar după 90 de ani.

Procurorul a considerat că, scopul pedepsei este de a asigura prevenția specială, ceea ce ar presupune reformarea valorilor morale încălcate, reeducarea inculpatului V. față de situația acestuia, menționând că scopul pedepsei se poate asigura, considerând că o perioadă lungă de detenție va face ca poate inculpatul să scrie o carte în care să își ceară iertare față de urmașii deținuților și față de noi toți, pentru ceea ce a făcut. A precizat că liberarea condiționată îl va face să nu execute mai mult de 10 ani închisoare, astfel că pedeapsa este corespunzător dozată față de vârsta sa.

Din punct de vedere al traumelor părților civile urmașe ale persoanelor victime subiecți pasivi ale infracțiunilor săvârșite de inculpat, a apreciat că sumele cerute cu titlu de daune morale sunt rezonabile, chiar minime, raportat la faptul că daunele morale nu pot fi apreciate după criterii neapărat obiective, ci trebuie raportate la infracțiunea săvârșită, astfel că a solicitat admiterea apelurilor și majorarea daunelor morale la cuantumul de constituire de parte civilă. În privința daunelor materiale a apreciat hotărârea atacată ca fiind corectă,

întrucât nu există probe pentru a dovedi acțiunea civilă pe acest aspect, solicitând respingerea apelurilor părților civile sub acest aspect.

Cât privește calitatea persoanelor responsabile civilmente, a apreciat că:

- din actele dosarului a rezultat că inculpatul era angajat de Ministerul de Interne, fiind doar numit în funcția de comandant al penitenciarului, fără ca dobândirea funcției să îl despartă de calitatea de angajat al Ministerului de Interne de la care primea și ordine.

- ANP a preluat nu numai patrimoniul, ci și persoana juridică a fostei DGP, iar faptul că anterior angajații erau militari ai Ministerului de Interne nu are legătură cu preluarea personalității, căci întreg personalul Ministerului de Interne a devenit funcționari publici cu statut special din 2003.

- instanța de fond a acordat Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice responsabilitatea invocând statutul Curții Penale Internaționale, conform căruia crimele împotriva umanității sunt asociate esențialmente cu aplicarea politicii unui stat, apreciind corect că răspunderea statului este una proprie întrucât se bazează pe crearea de către stat a fundamentului politic a situației premisă a infracțiunii săvârșită de inculpat și a subliniat că tratatele și convențiile internaționale au prioritate în fața legislației naționale.

Față de toate aceste susțineri, reprezentantul Ministerului Public, a solicitat respingerea apelurilor inculpatului și părților responsabile civilmente și admiterea apelurilor formulate de părțile civile conform celor anterior specificate.

Examinând apelurile formulate în cauză, prin prisma motivelor invocate și a dispozițiilor art.417 Cod procedură penală, Înalta Curte de Casație și Justiție, cu majoritate, constată că acestea sunt nefondate, urmând a fi respinse ca atare, pentru următoarele considerente:

a) ***Prealabil***, întrucât probele administrate în apel la solicitarea inculpatului și a părților civile nu au condus la schimbarea stării de fapt reținută de către instanța de fond, Înalta Curte *retine în fapt* că inculpatul V. în perioada 01 iulie 1956 - 13 aprilie 1963, în calitate de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, conform unei rezoluții unice, prin acte materiale repetate (constând în acțiuni și inacțiuni), care s-au succedat în timp conform naturii specifice a fiecărui tip de asemenea acte, săvârșite cu încălcarea sau nesocotirea legii ori a obligațiilor impuse de acea calitate sau ca urmare a exercitării discreționare, prin abuz de funcție, a atribuțiilor sale, având la bază un raport de adversitate asumat de acesta, a supus, din motive politice, colectivitatea deținuților „contrarevoluționari” încarcerați în acel penitenciar, cealaltă parte a aceluiași raport, aflați sub puterea sa, la tratamente neomenești (inumane și degradante), tortură (fizică și psihică) și exterminare.

Înalta Curte constată că probele dosarului dovedesc în mod indubitabil concluzia la care a ajuns judecătorul cauzei, respectiv că faptele inculpatului V. au avut, drept situație premisă, o stare de adversitate, în care acesta s-a plasat conform voinței și prin manifestări neechivoce proprii, în raport cu întreaga colectivitate a acelor deținuți, considerați, potrivit ideologiei politice impuse la nivel statal, chiar prin dispoziții cu caracter constituțional, „dușmani” ai „regimului de democrație populară” pe care el a fost desemnat să îl reprezinte în „lupta” cu aceștia, pentru a asigura „reprimarea” lor.

De asemenea, probele dovedesc fără echivoc că aceste fapte s-au concretizat, sub aspect obiectiv, în tratamente neomenești (inumane și degradante), aplicate cu regularitate și în mod sistematic, timp de ani, deținuților respectivi, cărora le-au fost cauzate suferințe fizice și tulburări psihice puternice (prin înfometare permanentă, privare de asistență medicală sau acordarea ei în condiții improprii realizării unui tratament corespunzător bolilor de care sufereau, ținere în frig pe timp de iarnă și, respectiv, în condiții mizere de cazare și

echipament pe toată perioada încarcerării), tortură fizică și psihică (prin bătăi repetate, sancțiuni disciplinare numeroase și severe, disproporționate față de abaterile invocate și, mai ales, chinuitoare prin condițiile concrete de executare, „pedepse” inventate dureroase și umilitoare, aplicate inclusiv deținuților grav bolnavi și paralizați, împiedicarea permanentă, cu scop de distrugere mintală și alienare socială, a oricărui tip de contact uman și privarea, în același scop, de orice formă de activitate) și exterminare (prin ucidere sau împingere la sinucidere, precedate de suferințe de durată, intense și chinuitoare, a șase dintre acei deținuți).

Potrivit probelor existente la dosarul cauzei Înalta Curte reține că acestea în ansamblul lor confirmă modul în care inculpatul V. a înțeles să comită faptele penale de care este acuzat, sens în care exemplifică înscrisurile constituite din declarații ale supraviețuitorilor (deținuți politici) sistemului de încarcerare condus de către inculpat, ce sunt consemnate în diferite înscrisuri referitoare la Penitenciarul Râmnicu Sărat :

•**C.**, a afirmat că: *„Pe harta românească a locurilor de martiraj, cred că Râmnicu-Sărat se situează pe primul loc. Eu, care am cunoscut toate pușcăriile regimului comunist, pot să pun mâna pe inimă că închisoarea de la Râmnicu-Sărat a fost cea mai dură. Râmnicu-Sărat a depășit prin duritate toate vestitele închisori: Zarca de la Gherla, Zarca de la Aiud, închisoarea tereziană de la Suceava. Râmnicu-Sărat a fost cel mai oribil loc de detențiune pe care l-au inventat comuniștii. Mai ales, prin metodele aplicate, de o barbarie absolut incredibilă”* - lucrarea memorialistică „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat” (fila 299, vol.III, dosar CAB),

•**A.**, a arătat că: *„Regimul de la Râmnicu-Sărat a fost de o sălbăticie pe care mintea unui om sănătos nu poate crede că a fost posibilă. Acesta a fost rodul omului-animal, produs al regimului totalitar. Citind astăzi literatura despre lagărele de exterminare din U.R.S.S.-ul marxist și Germania hitleristă, cei ce am supraviețuit Râmnicului-Sărat constatăm că România comunistă din timpul lui G. nu a fost cu nimic mai prejos și a avut și ea de alde Beria, Dzerjinski, Himmler, Eichman sau alți odioși criminali - și ai noștri se numeau A.V., A.N., P.B. sau alte nume tot așa de sinistre”* - aceeași lucrare memorialistică,

•**B.**, a susținut că: *„Râmnicu-Sărat a fost cea mai tragică închisoare prin regimul ei, nemiîntâlnit ca duritate și ca durată. A fost drumul fără întoarcere, închisoarea fără speranță”* - aceeași lucrare memorialistică

•**V.**, a arătat următoarele: *„Dacă comandantul e o persoană sinistră, bestială, atunci și subalternii sunt abuzivi și cruzi. (...) Am trecut prin multe închisori, în țară și în U.R.S.S., sub fasciști și comuniști, dar un penitenciar cu atâta supraveghere și atâtea măsuri de siguranță nu mai întâlnisem. Această maximă vigilență se aplica numai deținuților politici; cei de drept comun erau foarte liberi Nu de criminali se temeau comuniștii, căci cu acest gen de indivizi își făceau treburile, ci de anticomuniști, fiindcă numai ei le tulburau domnia tiranică”* - lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste” (filele 165-168, vol.IV, dosar CAB),

•**G.**, a afirmat că: *„A fost cea mai severă închisoare din România. Cel care ajungea acolo fie își încheia pedeapsa și era un om liber, fie murea acolo. Acolo nu erai cruțat!”* În pușcăria asta îngrozitor de nemiloasă, față de care celelalte închisori românești erau o joacă de copii. Acolo erau aduși doar cei destinați morții. Adică nu-i împușcau, dar făceau în așa fel încât să-i lichideze încetul cu încetul” - lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!” (filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar CAB),

•**E.**, a numit Penitenciarul Râmnicu-Sărat „locaș de cult al cruzimii bolnave” în care au fost anume încarcerate „cei socotiți adversarii cei mai primejdioși ai regimului, vârful opoziției politice” de care „stăpânirea se teme cel mai mult” și, destăinuindu-se soției sale, a

susținut că „*dacă iadul există, atunci iadul a fost acolo*” - lucrarea autobiografică „*Insula Robinson*” (fila 233, vol.I, dosar CAB)

• C., martor, comparând regimurile de detenție din penitenciarele în care a fost încarcerat, a susținut, (filele 223-227, vol.II, dosar CAB), că cel din Penitenciarul Râmnicu-Sărat a fost cel mai dur, din toate punctele de vedere, reușind să-i supraviețuiască numai prin experiențe de natură spirituală.

Înalta Curte reține că în mod corect judecătorul fondului cauzei a identificat caracteristicile definitorii ale regimului aplicat deținuților politici în Penitenciarul Râmnicu-Sărat de către inculpatul V.:

- 1. izolarea completă și permanentă** - ca formă de tortură psihică;
- 2. tratamentele inumane și degradante aplicate în celule** - prin impunerea unui așa-zis „program de cameră” cu efecte devastatoare asupra stării fizice și psihice a deținuților politici, lipsa încălzirii, condiții mizere de cazare și nerespectarea normelor de echipament;
- 3. înfometarea permanentă** - prin nerespectarea normelor de hrană prevăzute în instrucțiuni;
- 4. lipsa asistenței medicale sau acordarea ei în condiții improprii;**
- 5. aplicarea discreționară de pedepse disciplinare severe** - ce, prin conținutul, durata și repetarea lor, au devenit acte de tortură fizică și psihică - disproporționate față de abaterile invocate, cărora li s-au adăugat „pedepse” inventate, cu același scop, al torturării deținuților politici;
- 6. utilizarea bătăii** - ca mijloc de menținere a disciplinei, dar și ca instrument de anchetă, în ambele cazuri transformată în act de tortură fizică;
- 7. folosirea deliberată și conjugată a acestor mijloace în vederea exterminării fizice a deținuților politici.**

Înalta Curte constată că probele administrate confirmă ceea ce de altfel chiar inculpatul V. a scris la data comiterii faptelor - Notă în legătură cu unele probleme de la fostul Penitenciar Râmnicu-Sărat, desființat în anul 1963” (filele 230-231 și 236-238, vol.IV, dosar CAB) - respectiv faptul că în perioada 1956-1963, cât timp a comandat penitenciarul respectiv, acolo au fost încarcerați deținuți C.S.S. (contra securității statului), împărțiți în următoarele categorii: „*foști membri ai guvernelor burghezo-moșierești și conducători ai Partidului Național Țărănesc și ai Partidului Național Liberal; foști conducători ai diverselor organizații subversive; foste cadre de conducere după data de 23 august 1944; foste cadre ale Ministerului Afacerilor Interne după data de 23 august 1944; foști conducători ai diverselor „secte religioase”; alte cazuri, considerate de inculpat „mai izolate*” – înscris ce se constituie într-o dovadă indubitabilă a rezoluției infraționale luate și a modului de aducere la îndeplinire a acesteia.

Înalta Curte, reține că în referire concretă la tratamentele inumane și degradante aplicate în celulele din penitenciarul condus de către inculpatul V., judecătorul cauzei a reținut o corectă stare de fapt, sens în care reiterează unele dintre acestea:

Regimul sever de izolare a fost agravat, pentru deținuții politici încarcerați în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, de tratamentele inumane și degradante (cauzatoare de suferințe fizice și psihice intense sau de umilințe greu de suportat) ce le-au fost aplicate în celule, acestea prezentând următoarele *caracteristici*:

- în condițiile absenței oricărei forme de activitate, deținuților politici li s-a impus un așa-zis „program de cameră”, supravegheat prin vizete de către gardieni la intervale regulate, de 5 minute, potrivit căruia, în cursul unei zile, timp de 17 ore (de la ora 05:00 până la ora

22:00), aveau interdicție de a se așeza pe pat, fiind obligați fie să stea în picioare și, eventual, să se deplaseze, într-un spațiu restrâns (pe o distanță de 2-3 metri), fie să folosească un scaunel incomod, fără spătar, rudimentar confecționat, iar, pe timp de noapte, să doarmă numai întinși pe spate, cu capul spre ușă, pentru a putea fi văzuți și cu mâinile deasupra păturii, nerespectarea oricăreia dintre aceste măsuri fiind aspru pedepsită disciplinar;

- orice mișcare în celulă, precum închiderea geamului ferestrei (prevăzută pe exterior cu grilaj și oblon din scândură), trebuia raportată, nerespectarea acestei obligații, chiar dacă era motivată de frig, atrăgând pedepse disciplinare;

- condițiile de cazare erau mizere, întrucât în fiecare celulă exista o tinetă pentru colectarea materiilor fecale, golită conform programului stabilit pentru deținuții de drept comun folosiți la această activitate, care emana mirosuri insuportabile și, din cauza spațiului restrâns (de 4 mp), nu putea fi ținută decât în apropierea locurilor unde se mânca și se dormea;

- deținuții politici, în lipsa dreptului de folosire a echipamentului personal, purtau, timp de mai mulți ani, indiferent de anotimp, aceleași echipament de penitenciar, chiar și după ce obiectele de îmbrăcăminte și încălțăminte se uzau și chiar se rupeau, devenind impropriei utilizării;

- îndeosebi în vremea anotimpului rece, deținuții politici sufereau de un frig pătrunzător, în condițiile în care foloseau aceeași pătură precum în anotimpul cald, iar sobele mici din celule, și așa răcoroase inclusiv pe timp de vară, erau rudimentar confecționate, iar materialul combustibil primit era insuficient și de slabă calitate (câteva bucăți de lemn și cărbune sub formă de praf, de multe ori umed), făcând aproape imposibilă încălzirea și, concomitent, trebuiau să suporte intemperiiile naturii, întrucât, pe timp de viscol, zăpada pătrundea prin ferestrele neizolate, iar gerul făcea să înghețe apa în căni.

Astfel este relevantă în acest sens depoziția martorului C.: „Programul de cameră era anunțat prin lovituri de toacă, iar, de la momentul când se dădea deșteptarea și până la momentul stingerii, nu avea voie să se așeze pe pat, ci trebuia fie să se deplaseze prin celulă, pe o distanță de cel mult 3 metri, fie să se așeze pe o băncuță din lemn, fără spătar, orice abatere de la acest program fiind sancționată de comandantul penitenciarului, în urma rapoartelor făcute de gardieni, care îl verificau periodic prin vizetă ce făcea și, pentru ca prezența lor să nu fie sesizată, purtau păslari peste încălțăminte obișnuită.

Mobilierul celulei consta într-un pat metalic, cu saltea și pernă, ambele din paie și o pătură simplă, uzată, pe care o folosea atât vara, cât și iarna, o măsuță mică din lemn, cu picioare în formă de X, pe care mânca, băncuța din lemn anterior menționată, o sobă mică din teracotă și tineta.

Combustibil pentru încălzire primea începând cu jumătatea lunii noiembrie, însă consta doar în câteva lemne și cărbuni umezi, astfel că se chinuia să aprindă focul, care dura cel mult două ore. Drept urmare, suferea cumplit de frig, iar, în nopțile geroase, nici nu putea să doarmă din cauza frigului pătrunzător. Câteodată, în celulă era atât de frig încât îngheța apa în cană. Fereastra din celulă consta într-un geam nechituit, grilaj și oblon din scândură și, întrucât nu era bine izolată, pe timp de iarnă, viscolul aducea zăpada înăuntru.

Echipamentul era același, fie vară, fie iarnă, respectiv o pereche de pantaloni și o cămașă în dungii, niște cărpe pe post de obiele și bocanci fără șireturi, precum și o așa-zisă manta, confecționată însă din același material precum cămașa. Îmbrăcăminte nu a fost niciodată schimbată și nici măcar nu era spălată, la spălat fiind date numai obiectele de lenjerie intimă, care erau marcate. Când îmbrăcăminte ajungea într-un stadiu avansat de uzură, primea, pentru a o cârpi, un petic din același material, ac și ață, operațiunea respectivă fiind făcută sub supravegherea gardianului” - (filele 130-135, vol.I, dosar urmărire penală și 223-227, vol.II, dosar CAB)

Mărturiile despre tratamentele inumane și degradante aplicate în celule sunt date și de mai mulți deținuți politici ce au supraviețuit perioadei de detenție, însă au decedat înainte de începerea urmăririi penale față de inculpat, fiind reținute în acest sens următoarele:

- C., în mărturiile audio-video, administrate, ca mijloace de probă, în prezența inculpatului și a apărătorului său (*filele 144, vol.I, dosar urmărire penală și 74, vol.IV, dosar CAB*), a relatat, cu referire la acest subiect, următoarele aspecte: „Frigul era permanent, întrucât penitenciarul, construit la început de secol XX, avea ziduri groase, astfel că, indiferent de anotimp, temperatura interioară rămânea aproape nemodificată, iar încălzire nu exista.

În celule, erau condiții mizere, lipsind cele mai elementare măsuri de igienă, însă nici această împrejurare, nici frigul, nici foamea nu constituiau, în opinia sa, principală racilă, ci faptul că, din 24 de ore ale unei zile, nu avea dreptul să utilizeze patul decât 7 ore, între două sonerii de alarmă, iar, în rest, trebuia să stea în picioare și să se plimbe prin celulă, situație în care au rezistat numai cei bine dotați psihic, care și-au găsit preocupări intelectuale.”

- D., într-o mărturie înregistrată audio-video, administrată, ca mijloc de probă, la instanța de fond, în prezența inculpatului și a apărătorului său (*fila 144, vol.I, dosar urmărire penală*), a indicat, între caracteristicile regimului de detenție din Penitenciarul Râmnicu-Sărat - pe lângă izolarea „de mormânt”, foamea cumplită și actele de tortură fizică constând în bătăi - mizeria greu de suportat, făcând referire la păstrarea tinetei în interiorul celulei și, respectiv, frigul pătrunzător, pe care l-a asemănat cu cel din „Zarca Aiudului”, vorbind despre „ierni făcute fără foc”, întrucât, drept combustibil, primea doar 2 surcele și un pumn de cărbuni, iar așa-zisă sobă era doar o tablă.

- G., în lucrarea autobiografică „Iezuit. Nu câinele comuniștilor!”, administrată, în extras, ca mijloc de probă de către prima instanță (*filele 300-309, vol.III și 169-176, vol.IV, dosar CAB*), a descris astfel condițiile de viață din celula în care a fost plasat: „Strictețea a devenit, deodată, mult mai mare. Cel dintâi care ne-a afectat simțitor a fost scăunelul. Și cine făcea lucruri ca acele scăunele? V.. Era tâmplar. Au început să aducă scăunelele unul după altul. Am primit și eu unul. Mi-a plăcut forma, dar apoi am regretat bucuria asta. Ofițerul de serviciu vine și-mi spune: «De azi înainte nu mai stai pe marginea patului, ci stai pe scăunel. Dacă îndrăznești să te așezi pe marginea patului, vine pedeapsa». «Ei, mi-am spus, acesta ne e sfârșitul». (...) Din cauza slăbiciunii, nu puteam să stăm în picioare, iar statul pe scăunelul acela era foarte chinător. (...) Au suspendat și odihna. (...) Nu am înțeles niciodată de ce Dante, ca să redea cel mai mare chin, zugrăvește un tablou în care Lucifer, cu picioarele înghețate deasupra unui lac, sfășie sufletele. Acum am înțeles. Nu e frigul care îți îngheață mâinile și picioarele, e cu totul alt frig. Fiecare suflare pătrunde ca un cuțit în organismul slăbit. Până la os. Este un chin îngrozitor. Sunt convins că, dacă am fi fost întrebați ce dorim: o zi de chin sau să fim împușcați, dacă nu l-aș fi supărat pe Dumnezeu, aș fi cerut și eu să fiu împușcat. Atât de grele au fost lunile de iarnă. Friguri îngrozitoare au fost atunci în Moldova. Crivățul a suflat încontinuu timp de 13 nopți și zile. (...) Eu nu mai văzusem așa ceva. Dacă mă opream în mijlocul camerei, îmi azvârlea în obraz, prin ferestrele mici de sus, ace de zăpadă. (...) Și situația asta a durat câțiva ani. (...) Bucuria sau tristețea noastră evolua în funcție de comportamentul păienjenilor. Dacă ieșeau, știam că frigul acesta îngrozitor e pe sfârșite și se înmoaie. Iar când dispăreau, știam că vom suferi îngrozitor din pricina frigului și de foame. (...) Cel mai rău am suferit de pe urma frigului. Gardienii din incintă purtau cojoace, ca ale ceferiștilor. Erau complet echipați, cu cizme și căciuli de iarnă și, în plus, își puneau deasupra niște pelerine mari, căptușite cu blană de miel. Peste cizme, își mai puneau și «pantofi de elefant» (opinci). Iar noi stăteam acolo cu două rânduri de zdrențe. Există încălzire: lipeau două cărămizi, în fața lor era o ușă mica din tablă. Ne dădeau pentru încălzire o gamelă de cocs, din care jumătate era praf, iar cealaltă jumătate era praf de cărbune presat

sub formă de ou. Și ne mai dădeau și vreo două sau trei bucăți de lemn. Ei aduceau jarul după-amiază, îl puneau în sobă. Între timp, trebuia să ne întoarcem cu fața la perete. Puneau deasupra lemnele și cocsul. Și, eventual, improvizatia asta devenea călduță. N-avea niciun efect. Nu crede nimeni când povestesc cât de îngrozitor era frigul. De bine, de rău, stăteam în zdrențe”.

• P., în lucrarea autobiografică „Zile de încercare și de har - Amintiri din închisoare”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în fața instanței de fond (*filele 310-316, vol.III, dosar CAB*), a prezentat condițiile de viață din celula sa, după cum urmează: „Ajunși la închisoare, am rămas uimiți de gradul cu totul lipsit de civilizație al penitenciarului. (...) Ni s-a făcut percheziție severă, ni s-au luat toate hainele, lăsându-ni-se numai o singură flaneluță peste cămașă și dându-ni-se hainele gri de pușcăriși, numite zeghe, care constau în pantaloni, veston, un fel de manta și o bonetă pe cap, toate din postav simplu de culoarea vărgată a pușcăriei. Mai mare ne-a fost surpriza și mirarea când ne-am văzut în celule. Am fost repartizați fiecare într-o celulă separată. (...) După mai puțin de jumătate de oră, eram dus într-o cameră mizerabilă, care avea drept podea un strat de asfalt peste ciment, dar cu multe gropi ce trebuia să mă străduiesc cu atenție să le evit când voiam să circul prin camera. Sus în tavan, șine de tren, acoperind tot tavanul. Un pat de fier, având o saltea de pânză de sac plină cu paie, o pernă în același fel, un cearșaf și pătură, precum și o tinetă, era tot mobilierul camerei. Mai era și o sobă rudimentară, mică, din cărămidă, în stil țărănesc, pentru care aveam să primesc o gamelă de cărbuni, trei bucăți de lemne și câțiva cărbuni aprinși, ca să aprind focul, introducând combustibilul primit în sobă, care totuși rămânea rece. (...) Timpul, deși în aprilie, era foarte frigos, combustibilul ce îl primeam pentru a face foc, pe lângă că era puțin, îmi scotea în cameră un fum extraordinar, întrucât soba era sub orice critică. În acest fum am fost constrâns să stau ore întregi, deoarece nu aveam voie să mă urc la geam să-l deschid decât dacă venea milițianul la ușă și mă supraveghea prin vizetă. Se întâmpla însă că de multe ori băteam în ușă și milițianul nu apărea, poate fiind ocupat pe undeva sau din intenționată neglijență. Astfel, timp de mai multe săptămâni, am stat în fum, inhalându-l în mine. (...) Însă viața aici, față de Sighet, era mult mai grea. (...) Apoi, programul zilnic apăsător: scularea era la ora 5 dimineața. La ora 7 era deschiderea, când serviciul de noapte al milițienilor se schimba și venea serviciul de zi. La ora deschiderii, când auzeam că afară se umblă la lacătul cu care îmi era încuiată ușa, trebuia să mă așez în picioare cu fața la perete și să nu mă mișc, nici să nu vorbesc, dacă nu eram întrebat. În caz că eram bolnav sau aveam nevoie de un ac cu ață pentru a-mi coase eventual un nasture, ridicam mâna în sus și raportam despre ce aveam nevoie și mi se aducea. (...) Nu era permis a ne întinde pe pat până seara la ora 10, când era stingerea. În ziua de 10 august 1955, (...) am fost dus într-o altă cameră a închisorii, cu numărul 10. Aici am rămas singur-singurel, numai cu Dumnezeu și cu îngerul păzitor, până la data eliberării mele. (...) Am reluat vechiul regim: culcare la ora 10 seara, scularea la ora 5 dimineața, ședere pe pat, dar nu culcat, plimbare prin camera cu gropi și umiditate, ședere cu fața la perete când se descuia ușa și venea cineva, întrebându-mă ceva și dându-mi modesta porție de mâncare, interzicerea totală de a vorbi cu milițianul sau cu altcineva, doar dacă eram întrebat. (...) În felul descris până acum, trecând cu bine și cele trei ierni de închisoare la Râmnicu-Sărat, când am tremurat mult, am avut și zăpadă în cameră, fiindcă aveam un singur rând de geam și nici acesta nu se închidea bine, s-au scurs cei trei ani de închisoare la Râmnicu-Sărat”.

• B., citat în lucrarea „Prin ungherele iadului comunist. Râmnicu-Sărat”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 299, vol.III, dosar CAB*), astfel: „Ferestrele aveau obloane. Nu se vedea afară și giurgiuvelele erau căscate de un deget. (...) Seara eram obligați să ne culcăm cu mâinile afară din pătură, în cămașă și izmene, cu capul la geam și fața spre ușă, iar zăpada care intra pe fereastră în timpul nopții o scuturam ziua de pe pătură (...) Frigul în aceste celule sinistre ținea de la căderea primei ploii din luna septembrie și

până la începutul verii. Cămașa de pe mine, pe care o aveam de patru ani, ajunsese ca o apărătoare de muște și, deși protestam să nu mi-o mai ia la spălat că se rupe, mi-o luau în fiecare săptămână, că trebuie să fim «igienici». (...) Îmi da un mosor de ață să mi-o cos, fâșie de fâșie, dar pânza era atât de putredă că ața o rupea și mai rău. Arătam precum Garda elvețiană de la Vatican, numai în panglici, iar când le spuneam că nu mai am cămașă pe mine, au zis că e mai bună decât a lu' ăla de la 4 (...). Haine nu aveam decât ce era pe noi, plus două obiele de grosimea și mărimea unei batiste. Schimburile de lenjerie ni le dădeau săptămânal, ca să nu îmbrăcăm două cămăși sau doi chiloți. Am purtat timp de șase ani o pereche de bocanci care nu mai aveau talpă. Am pus un tub de pastă de dinți turtit, ca să nu stau cu talpa pe ciment. Când le-am arătat cât de ruși erau bocancii, m-au luat la bătaie, zicând că am băgat tubul acolo ca să rup ghetele. În 1961 mi-au degerat toate degetele de la picioare, s-au înroșit, apoi s-au făcut vinete, au început să mă mănânce și mi-a căzut pielea de pe ele. (...) Fiindcă era iarnă, am raportat că nu aveam îmbrăcăminte decât ruptă și un ofițer mi-a dat un pumn în gură de m-a trântit pe pat și mi-a rupt un dinte”.

- V., în lucrarea autobiografică „Din închisorile fasciste în lagărele și închisorile comuniste”, administrată, în extras, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*filele 165-168, vol.IV, dosar CAB*), făcând referire la condițiile de viață din celula în care a fost plasat, a relatat următoarele aspecte: „Eu am fost urcat la etajul întâi, într-o celulă strâmtă, cu un pat, o măsuță pe trei picioare, o banchetă mică, un vas cu apă și hârdăul. (...) Ușa era din fier masiv cu un vizor și o deschizătură pentru gamela cu mâncare. O fereastră, în formă de crenel, aducea în minuscula încăpere o lumină opacă. Constat că plafonul e din tablă ondulată, groasă, peste care era cărămidă acoperită cu asfalt. Deci, atât plafonul, cât și dușumeaua erau construite la fel. (...) Patul din lemn, fără etaj, avea o saltea de paie. Dormeam bine pe ea, mai ales că orele de somn erau puține: scularea la 5 dimineața. Ziua mi-o petreceam mișcându-mă pe suprafața celor doi-trei metri pătrați. Uneori, după prânz, gardianul mă anunța că mă pot întinde pe pat, timp de o oră. Nu știu dacă această odihnă era regulamentară sau se datora unei bunăvoințe, pentru că eram anunțat întotdeauna de anumiți gardieni, nu de toți. (...) Peste tot domnea o liniște de cimitir. Paznicii aveau papuci de pâslă, ca să nu se simtă când se deplasează dintr-un loc în altul mai ales, ca să poată supraveghea interiorul celulelor fără să fie auziți. (...) La două săptămâni, făceam baie, tot de unul singur și însoțit de cerberi. Instalația era mizerabilă. După ce te spălai, erai mai năclăit decât înainte. Acum primeam și albituri de corp, așa-zicând curate. (...) Pentru bărbierit, veneau o dată pe săptămână frizerul și un însoțitor. Era un frizer improvizat, care mai mult smulgea barba decât o tăia”.

- E., în lucrarea autobiografică „Insula Robinson”, administrată, în întregime, ca mijloc de probă, în cursul judecății (*fila 233, vol.I, dosar CAB*), astfel: „Mai întâi s-a auzit un târșit înfundat, ca niște pași de jivină care se apropie de pradă. După câteva secunde, oceanul înfipt în blana de stejar a ușii cu zăvoare grele a scăpărat ca un amnar. (...) Acum mă caută prin mormântul meu de gheață. (...) Iscodește camera, scăunelul meu de ocnaș, patul de fier din spate, salteaua de paie, cearșaful, grătiile de la fereastră. (...) Exact după cinci minute, pașii de jivină se aud iarăși. (...) Și așa mereu, în fiecare ceas, în fiecare zi. Iar noaptea, ochiul obsedant mă urmărește și în somn și îmi preface visul în coșmar. (...) Este limpede: ochiul diabolic vrea să vadă dacă cele patru chinuri perfecte la care am fost osândit: foamea, frigul, încremenirea și singurătatea acționează din plin, își fac efectul pe de-a-ntregul. (...) Vrea să vadă, apoi, dacă m-am învinețit de frig, dacă dinții îmi clănțnesc, dacă mâinile îmi tremură ca varga și dacă trupul mi se cutremură sub biciul de gheață al crivățului. El îmi spionează mâinile și buzele, ca să vadă dacă cetluirea și amuțirea mea sunt depline. (...) Mai vrea să vadă dacă nu cumva mi-am îngăduit să zăvorăsc pleoapele, sătul de zidul lepros al celulei sau dacă am adormit de-a binelea, spre a uita de foame și de frig și a face să lungească clipele de singurătate și încremenire. Dacă mă prinde în greșală, mă așteaptă carcera, adică un frig și mai cumplit și o foame și mai necruțătoare. (...) Scrutează îndelung tâblia patului,

spre a vedea dacă nu cumva am îndrăznit să-mi reazim de ea șira spinării, căci sunt silit să stau, șaptesprezece ore pe zi, cu spinarea încovoiată și nesprijinită pe scăunelul meu fără spătar. Dacă încalc, în această privință, regulamentul închisorii, întocmit de o minte bolnavă și sadică, mă așteaptă, de asemenea, carcera. Mai rău ca în Evul Mediu, când osânditul era lăsat să zacă în voie pe paiele temniței sale. (...) Îmi iscodește privirile ca să vadă dacă ele au rămas țintuite în gol și dacă pupilele s-au dilatat ca la nebuni ori dacă sunt bântuit de vedenii și fac urât, precum se întâmplă cu unii dintre bieții mei tovarăși de suferință. (...) Privește cu luare aminte cearșaful, ca să vadă dacă nu cumva l-am dosit spre a-l preface - în timpul nopții, când supravegherea este ceva mai puțin cruntă - în ștreang de atârnat de gratiile ferestrei, cu gâtul meu cu tot. El crede că așa putea să încerc o astfel de aventură macabră, înfrânt de foame, frig, încremenire și însingurare și vrea să mă împiedice. Căci nu am voie nici măcar să mor! (...) A te sprijini cu spinarea de pat, pentru a-ți dezdoi o clipă coloana vertebrală obligată să stea încordată și nerezemată șaptesprezece ore pe zi este, cum am spus, o gravă încălcare a regulamentului închisorii, ce se pedepsește cu carcera. A primi peste pedepșa deja aplicată încă un supliment de zile de carceră însemna, în condițiunile de atunci, o adevărată sinucidere. Pesemne că de acest lucru mi-am dat seama în mod instinctiv, de vreme ce contactul cu speteaza patului a avut efectul unui șoc electric. Cred că-mi intrase în reflex, ca și celorlalți deținuți, grija de a nu atinge patul cu spinarea. De teama de a nu săvârși acest cumplit sacrilegiu anatemitat de canoanele pușcării, am sărit în picioare și am început să mă plimb în cușca mea de gheață. (...) Mă aflu, după calendarul meu mintal, în iunie 1961. Această iarnă a fost un ger cumplit (...) Deși este cald afară, zidurile celulei mele, așezate spre miază-noapte, abia acum s-au dezghețat, după gerul cel năprasnic care a bântuit aici, astă iarnă, patru luni în șir. În sfârșit, e cald și în cripta mea! Poate prea cald pentru un om obișnuit să tremure cea mai mare parte a anului. (...) Îmi consult calendarul format pe răbojul minții și aflu că astăzi este 21 ianuarie 1962. Iarna a fost ceva mai blândă decât precedentele două. E frig și acum, mai ales că, așa cum am mai spus, celula mea este orientată spre Nord și este în bătaia Crivățului, dar nu mai e gerul nemilos din anii 60 și 61”.

- Părțile civile E. și C., precum și martorii B., J., C., L., M., B., G., H. și B., au evidențiat în declarațiile date la instanța de fond a Curții de Apel București aspecte factice cunoscute de la deținuții politici cu care au relaționat după eliberare, efectele pe care condițiile de viață din celule le-au avut asupra sănătății acestora, iar unii dintre ei au expus și constatări proprii sau obținute prin documentare personală, fiind decisive următoarele:

- E. (*filele 140-141, vol.II, dosar CAB*), soțul său, E., i-a relatat că a fost chinuit de frig, motiv pentru care s-a și îmbolnăvit de arterită și a avut, până la moarte, dureri cumplite de picioare.

- C. și martora B. (*filele 103-114, vol.I, dosar urmărire penală și filele 242-244, vol.II și 284-286, vol.III, dosar CAB*), au declarat că au aflat următoarele aspecte: În cursul fiecărei zile, de la ora 05:00 până la ora 22:00, deținuții politici nu aveau voie să se așeze pe pat, ci puteau să stea doar pe un scăunel (care, în celula tatălui lor, era dezechilibrat și nu a fost niciodată reparat), unii folosind, în acest scop, și tineta, însă tot timpul cu fața spre vizetă, prin care erau supravegheați de gardieni, iar noaptea erau obligați să doarmă numai într-o anumită poziție, inconfortabilă, și anume culcați pe spate, cu capul spre fereastră și cu mâinile afară din pătură, pentru ca orice mișcare să poată fi văzută de gardieni, aceste măsuri fiind menite să îi împiedice să se odihnească, iar atunci când, pe timpul zilei, din cauza oboselii, așteptau, erau aspru pedepsiți. Igiena era precară, iar mizeria permanentă, întrucât tineta din celulă genera mirosuri insuportabile și, întrucât spațiul era foarte mic, nu putea fi ținută decât aproape de locurile în care se mânca și se dormea. Deținuții politici au suferit cumplit de frig, aceștia relatând și faptul că, întrucât ferestrele nu erau izolate, ploaia și zăpada pătrundeau în celule, iar ei erau obligați să stea și chiar să doarmă suportând acele intemperii. Din cauza acestor condiții, toți s-au îmbolnăvit foarte grav, rămânând cu sechele pentru tot restul vieții.

Pe de altă parte, referindu-se la consecințele condițiilor de detenție asupra sănătății tatălui și bunicului lor, partea civilă și martora au relatat următoarele aspecte: Tatăl lor, B., pe lângă boala de ulcer pentru care nu a primit tratament, suferea deja de varice când a ajuns în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, întrucât anterior purtase lanțuri, iar acestea s-au agravat acolo din cauza faptului că nu putea să se așeze pe pat în timpul zilei, ci era obligat să folosească acel scaunel, pe care sta într-o poziție incomodă, astfel că, la momentul eliberării, după ce a fost transferat o scurtă perioadă în Penitenciarul Spital Văcărești, abia mai putea să meargă, iar, ulterior, se deplasa foarte greu, fiind nevoit să stea la pat în majoritatea timpului.

Din cauza frigului, bunicul lor, A., a contractat un reumatism puternic, astfel că, la eliberare, când i s-a stabilit domiciliul obligatoriu în Bărăgan, nu se putea ține singur pe picioare, trebuind să fie susținut, iar starea deplorabilă în care se afla i-a determinat pe milițienii care l-au așteptat la destinație să afirme că „nici acesta nu mai apucă primăvara”, pentru ca, ulterior, tot restul vieții, să sufere de artroză, picioarele fiindu-i deformatate și dureroase și ajungând la imobilitate, în ultimii ani.

Această ultimă împrejurare rezultă și dintr-o notă informativă identificată în arhiva C.N.S.A.S. (*filele 37-38, vol.V, dosar CAB*), în care informatorul „sursă” relatează o discuție purtată cu B. în ziua de 04 februarie 1978, ocazie cu care acesta a afirmat că A. (socrul său) „*este bolnav și nu se poate mișca din pat, iar B. îl duce pe brațe ori de câte ori are nevoie*”.

- Martorii J., C. și L. (rude și, respectiv, afini ai deținuților politici A. și B.) au arătat cu referire la starea în care se găseau aceștia la momentul eliberării, la cauzele acelei stări și la modul cum ea a evoluat (*filele 282-283, 287-288 și 289-290, vol.III, dosar CAB*), astfel: La momentul eliberării, A. nu se putea ține pe picioare, astfel că a trebuit să fie cărat de către gardieni până în localitatea unde i s-a stabilit domiciliul forțat, iar multă vreme nu a avut putere nici să-și țină nepoții în brațe. Toată viața a suferit de artroză degenerativă severă, avea membrele și articulațiile diforme și dureroase, se deplasa cu dificultate, iar, la un moment dat, nu a mai putut să meargă decât sprijinindu-se în baston, pentru ca, spre finalul vieții, să fie imobilizat la pat, trebuind să fie hrănit și să i se asigure igiena personală de către membrii familiei.

În perioada imediat ulterioară eliberării, B. stătea aproape tot timpul în pat, întrucât nu se putea ține pe picioare, având membrele inferioare subțiri precum cele ale unui paralytic, iar ulcerele varicoase îi dădeau dureri insuportabile, spre finalul vieții conducând la o stare de infirmitate. Acesta relatează că a fost afectat, în mod special, de faptul că, în perioada încarcerării, pe timpul zilei, nu putea să se așeze pe patul din celulă și era nevoit să folosească, în acest scop, un scaun mic și strâmb, care nu-i permitea să-și mențină echilibrul, în condițiile în care el avea o constituție naturală athletică, situație ce a condus la agravarea bolii varicoase de care deja suferea. Tot acesta vorbește și despre hainele subțiri care îi erau date spre a le îmbrăca, ce nu ofereau protecție împotriva frigului, dar și despre lipsa de igienă, susținând că, împreună cu înfometarea, aveau rol de exterminare.

- Martorul M. (*filele 295-296, vol.III, dosar CAB*), a declarat că deținuții politici D. (al cărui strănepot este), C., B. și P. i-au relatat că, dintre toate penitenciarele în care au fost încarcerati, în cel din Râmnicu-Sărat au simțit cel mai puternic frig, fapt pe care îl consideră real, întrucât, cu ocazia vizitelor făcute acolo după anul 1990, a constatat că acel penitenciar nu era dotat cu un sistem de încălzire. Potrivit martorului, din cauza condițiilor inumane de detenție, îndeosebi a frigului pătrunzător, D. a contactat o boală de plămâni, de care a suferit toată viața.

De altfel, relatări despre frigul din incinta penitenciarului au făcut și alți trei vizitatori ai acestuia și în acest sens martorul B., care a vizitat Penitenciarul Râmnicu-Sărat împreună cu D., a precizat că atât acesta, cât și alți doi deținuți politici cu care a discutat, C. și B., i-au vorbit despre frigul pătrunzător de acolo, despre care afirmă că era atât de sever încât îngheța

apa în cană și a constituit cauza pentru care atât ei, cât și mulți dintre cei încarcerați au dobândit afecțiuni pulmonare grave (*filele 61-62, vol.IV, dosar CAB*).

- Martorul B. a prezentat, în declarația sa (*filele 283-286, vol.II, dosar CAB*), cu privire la condițiile de viață din celule, aspecte constatate prin documentare personală, astfel: Celulele aveau dotări minimale, respectiv un pat, pe care deținuților, cazați individual, le era interzis să se așeze în cursul zilei, un scaunel și o improvizație de sobă, care, pe timp de iarnă, nu asigura căldură suficientă.

Ferestrele, deși oblonite, nu erau suficient de bine izolate, astfel că, pe timp de iarnă, zăpada pătrundea în celule. Deținuții nu primeau îmbrăcăminte adecvată, neexistând nicio consemnare din care să rezulte că, pe timpul anotimpurilor friguroase, le erau puse la dispoziție obiecte de vestimentație diferite de cele din anotimpurile călduroase, mai groase.

Înalta Curte constată că judecătorul cauzei a analizat în mod detaliat toate apărările inculpatului și a dat un răspuns just acestor apărări, în coroborare cu probatoriul administrat, așa încât criticile formulate în apel de către apărarea inculpatului sunt nefondate.

Înalta Curte achiesează la concluzia instanței de fond a Curții de Apel București, în sensul că elementele caracteristice ale tratamentelor inumane și degradante aplicate în celule, sunt într-adevăr dovedite, mai presus de orice îndoială, chiar prin documente identificate în dosarele personale ale deținuților politici, care confirmă și oferă deplină credibilitate mărturiilor anterior prezentate în acuzare. În concret, este vorba, în principal, despre rapoartele pe baza cărora inculpatul V., în calitate de comandant al penitenciarului, a dispus pedepsirea disciplinară repetată a numeroși deținuți politici, din acele rapoarte, întocmite cu scopul sancționării lor, sub pretextul nerespectării „programului de cameră”, rezultând, în mod explicit, tratamentele inumane și degradante la care aceștia erau supuși în celule.

Acestea rezultă chiar și din înscrisurile purtând semnătura inculpatului V., potrivit cărora, pentru pretinse abateri disciplinare, având legătură cu viața în celule, deținuții politici au fost pedepsiți de către acesta, după cum urmează:

deținutul politic M.

- la data de 30 ianuarie 1957 (când se afla în celula nr.33), cu o zi de izolare, pentru că a aruncat „în mod dușmănos” cărbunii care i-au fost dați pentru foc, pe care i-a pus în gamela de mâncare, afirmând că aceștia sunt numai praf, iar el este bătrân și bolnav, înțelegându-se, din contextul relatării, că acei cărbuni nu puteau fi folosiți pentru încălzire, vreme de iarnă fiind (*filele 182-185, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 19 septembrie 1957 (când se afla în celula nr.2), cu o zi de izolare, pentru că a stat culcat în pat, iar, când i s-a cerut să se scoale, a refuzat, afirmând că nu poate sta altfel, întrucât este bolnav (*filele 167-169, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 07 decembrie 1957 (când se afla în celula nr.2), cu o zi de izolare, pentru că, la ora 20:30, nu a respectat „ordinul privitor la pat”, fiind găsit învelit cu pătura, iar, când i s-a atras atenția, i-a spus gardianului „să ia ceva să-i dea în cap”, continuând să stea culcat și învelit cu pătura (*filele 161-163, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 16 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare (pedeapsă menționată și în capitolul precedent), pentru că, pe lângă faptul că a bătut în ușă și a strigat din cameră, l-a acuzat pe comandant de „ostilitățile” desfășurate împotriva sa, reclamând calitatea slabă a combustibilului dat pentru încălzire - „praf de cărbune și lemn de brad” (*filele 158-159, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 30 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu o zi de izolare, pentru că, la ora 05:20, deși se dăduse deșteptarea, nu a vrut să se scoale din pat, cerând să mai fie lăsat

să doarmă, întrucât nu a dormit în timpul nopții (*filele 153 și 157, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 02 aprilie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu o zi de izolare, pentru că, la un control efectuat în cameră, în lipsa deținutului, sub tinetă, a fost găsită o sfoară, iar, la aducerea lui în celulă, când a fost pus să măture, a scos acel obiect pe fâraș, afirmând că i s-a făcut o „înscenare” (*filele 149-150, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 14 iulie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu muștrare, pentru că s-a culcat înainte de a se da stingerea (*fila 142, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 23 iulie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că, la ora 20:00, nu a respectat programul ordonat, fiind găsit culcat pe pat și, atrăgându-i-se atenția, nu a vrut să se scoale (*filele 144-145, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 15 august 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că, la ora 20:30, nu a respectat programul, și-a pus o cârpă peste ochi, spunând că i-a dat-o medicul, dar, în realitate, dormea (*fila 137, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 23 august 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 21:35, s-a culcat pe jos cu hainele penale și, la ordinul gardianului, a refuzat să se ridice (*filele 135-136, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 24 septembrie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 7 zile de izolare, pentru că, la ora 15:00, nu a respectat programul și s-a culcat în pat, iar, când a fost atenționat, a strigat că „poate să vie toți Dumnezeii de pe fața pământului și el tot stă în pat” (*fila 131, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 30 septembrie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 08:00, a luat perna de pe pat și a pus-o pe scaun, iar, când a fost atenționat, a afirmat „mai bine să mă împușcați, decât așa viață” (*fila 132, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 09 decembrie 1958 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 20:10, a încercat să închidă geamul de la fereastră fără a raporta mai întâi șefului de secție (*filele 126-127, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 12 februarie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 09.00, în timp ce era program de aerisire a camerelor, a închis geamul fără să raporteze, motivând, conform referatului olograf al ofițerului de serviciu, că „nu mai putea suporta frigul” (*filele 128-129, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 07 martie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit culcat în pat și a refuzat să se scoale, motiv pentru care gardianul a intrat în celulă și l-a răsturnat cu patul (*filele 122-123, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 20 iunie 1959 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 22:00, a fost găsit închizând geamul, fără aprobarea șefului de secție, iar, când i s-a atras atenția, a început să facă gălăgie în cameră (*filele 118-119, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 23 martie 1960 (când se afla în celula nr.35), cu 2 zile de izolare, pentru că, după ce s-a dat deșteptarea, nu a vrut să se scoale, lucru pe care l-a făcut abia când a auzit sirena de la fabrică la ora 05:30 (*filele 104-105, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 18 octombrie 1961 (când se afla în celula nr.35), cu 3 zile de izolare, pentru că a fost găsit destrămand obielele, care erau noi și, fiind chestionat în legătură cu gestul său, a început să facă zgomot în cameră (*filele 89-90, vol.III, dosar urmărire penală*);

- la data de 28 noiembrie 1961 (când se afla în celula nr.35), cu 2 zile de izolare, pentru că a vărsat cenușa pe jos și a împrăștiat-o în cameră, iar, când i s-a dat motorină să curețe pe

jos, a aruncat-o și pe aceasta, spunând că își bat joc de el, după care a început să țipe de se auzea în toată secția, afirmând că măsurile care se iau asupra lui „sunt venite de la centru” (filele 87-88, vol.III, dosar urmărire penală).

deținutul politic A.

- la data de 26 august 1957, cu 7 zile de izolare, pentru că, la ora 21:20, nu a respectat programul de seară, în sensul că s-a dezbrăcat și s-a băgat sub pătură, pentru a se culca, deși i s-a spus că, având aprobat drept la pat, putea doar să stea întins, iar nu să și doarmă, după care a devenit recalcitrant, afirmând că „el, unde a fost, nu s-a cerut așa program” și a început să înjure cadrele penitenciarului, folosind cuvintele „bandiți” și „criminali”, strigătele sale tulburând liniștea în secție (filele 475, 479 și 481, vol.XI, dosar urmărire penală);

- la data de 14 februarie 1958, cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 05:00, când s-a dat deșteptarea, cerându-i-se să scoată tineta, a spus că nu se poate ridica din pat, întrucât îl doare capul, iar, după ce gardianul supraveghetor a închis ușa, a început să adreseze injurii cadrelor penitenciarului, folosind cuvintele „criminalilor” și „câinilor” (filele 335, 462 și 485, vol.XI, dosar urmărire penală);

- la data de 07 mai 1958, cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 09:50, gardianul care a deschis ușa celei pentru a-i da apă, l-a găsit stând în șezut pe pat, iar, când i-a cerut să se ridice în picioare, a răspuns răstit că „nu îi facem noi educație aici, că educația i-au făcut-o alții” (filele 484, 493 și 499, vol.XI, dosar urmărire penală și fila 102, vol.II, dosar CAB);

- la data de 06 august 1958, cu 5 zile de izolare, pentru că, la ora 20:30, a pus mantaua pe jos și s-a culcat, iar, când i s-a ordonat să se ridice, a afirmat că, pentru el, gardianul supraveghetor este un „asasin”, după care s-a dezbrăcat de pantaloni și zeghe și s-a culcat din nou pe jos (fila 502, vol.XI, dosar urmărire penală și fila 100, vol.II, dosar CAB);

- la data de 14 august 1958, cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 20:30, în timp ce era supravegheat prin vizetă, a aruncat perna pe jos, iar, când i s-a ordonat să o ridice și să o pună pe pat, a afirmat că este ruptă și a dat cu picioarele în ea, băgând-o sub pat (fila 501, vol.XI, dosar urmărire penală);

- la data de 19 august 1958, cu 3 zile de izolare, pentru că nu a respectat programul în cameră, fiind găsit dormind pe scaun, cu capul așezat pe tinetă, iar, când i s-a ordonat să se scoale, s-a ridicat, s-a dezbrăcat de cămașă și indispensabili și s-a culcat pe jos (filele 320, 457 și 459, vol.XI, dosar urmărire penală și fila 101, vol.II, dosar CAB);

- la data de 20 octombrie 1958, cu 2 zile de izolare, pentru că a închis geamul, fără să raporteze și, fiind întrebat, a afirmat că a uitat (filele 496-497, vol.XI, dosar urmărire penală și 95-96, vol.II, dosar CAB).

deținutul politic L.

- la data de 27 decembrie 1956 (când se afla în celula nr.16), cu o zi de izolare, pentru că, la momentul efectuării unei percheziții, atunci când i s-a dat ordin să se dezbrace, a început să strige la gardieni că sunt „oameni fără suflet și păgâni” și că „tocmai în ziua de Crăciun îl pedepsesc” și, deși i s-a ordonat să tacă, a continuat cu „manifestările dușmănoase”, strigând și mai tare (filele 386-387, vol.IV, dosar urmărire penală);

- la data de 17 august 1957 (când se afla în celula nr.13), cu o zi de izolare, pentru că, la percheziție, s-a găsit asupra lui un pachet de pansament și, fiind întrebat ce face cu el, a răspuns că îi trebuie când vine frigul, după care a început să facă gălăgie, spunând că el a crezut că „se mai termină cu torturile” (filele 367-369, vol.IV, dosar urmărire penală);

- la data de 31 ianuarie 1958 (când se afla în celula nr.13), cu 3 zile de izolare, pentru că, la ora 05:50, după ce s-a dat deșteptarea, a fost găsit dormind rezemat de pat și, fiind

atenționat, a întrebat „*ce porcărie este aceasta?*”, afirmând că un „comportament atât de dur față de el nu a pomenit de când este în penitenciar” (*filele 360-362, vol.IV, dosar urmărire penală*);

- la data de 08 martie 1959 (când se afla în celula nr.13), cu 4 zile de izolare, pentru că, după ce i s-a atras atenția în legătură cu aprinderea focului și folosirea rogojinii, a început să facă gălăgie și să bată în ușă, solicitând prezența ofițerului de serviciu, pe motiv că a fost învinuit pe nedrept (*fila 324, vol.IV, dosar urmărire penală*).

deținutul politic D.

- la data de 07 decembrie 1957 (când se afla în celula nr.14), cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 21:00, a fost găsit dormind în pat, învelit cu pătura și, fiind întrebat de ce nu respectă ordinul de program, a întrebat despre ce ordin este vorba, continuând să rămână culcat, învelit cu pătura peste brațe și picioare (*fila 678, vol.XI, dosar urmărire penală*);

- la data de 30 ianuarie 1961 (când se afla în celula nr.2), cu 3 zile de izolare, pentru că a rupt o bucată de pânză dintr-un crac de izmană și a avut o comportare neregulamentară, răspunzând fără să fie întrebat (*fila 206, vol.IV și fila 670, vol.XI, dosar urmărire penală*).

deținutul politic P.

- la data de 09 octombrie 1961, cu 3 zile de izolare, pentru că a refuzat să dea hainele la spălat, motivând că sunt curate, însă, fiind controlat, s-a constatat că era îmbrăcat cu două cămăși murdare, împrejurare față de care a afirmat că îi era frig (*filele 79-80, vol.V, dosar urmărire penală*);

- la data de 29 decembrie 1961, cu 3 zile de izolare, pentru că, după distribuirea rufelor, a reclamat că nu și-a primit prosopul, care fusese dat la „reparat”, urmând să-i fie dat ulterior (*filele 77-78, vol.V, dosar urmărire penală*).

deținutul politic R.

- la data de 09 octombrie 1958, cu muștrare, pentru că, după ora 21:00, a fost găsit dormind, de două ori, motivând că îi era somn (*fila 386, vol.III și fila 253, vol.XI, dosar urmărire penală*);

- la data de 09 noiembrie 1958, cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit dormind la ora 11:00, dar și în cursul după-amiezii (*fila 385, vol.III și fila 252, vol.XI, dosar urmărire penală*);

- la data de 10 ianuarie 1959, cu muștrare, pentru că a închis geamul fără să raporteze și, fiind întrebat, a afirmat că nu a știut că trebuie să procedeze astfel (*fila 251, vol.XI, dosar urmărire penală*).

deținutul politic A.

- la data de 19 august 1958 (când se afla în celula nr.7), cu 2 zile de izolare, pentru că, la ora 21:30, nu a respectat programul, fiind găsit dormind, iar, când a fost întrebat, a motivat că era bolnav (*fila 44, vol.IV, dosar urmărire penală*);

- la data de 23 iunie 1962 (când se afla în celula nr.32), cu 7 zile de izolare, pentru că a fost văzut destrăbând obielele, care erau noi și, fiind întrebat de ce a procedat astfel, a răspuns că îi trebuia ață (*filele 36-37, vol.IV, dosar urmărire penală*).

deținutul politic A.

- la data de 03 mai 1961, cu 5 zile de izolare, pentru că a fost găsit dezbrăcat în indispensabili, iar când ofițerul de serviciu i-a atras atenția să nu se mai prezinte în acest fel, i-a spus acestuia că el ar trebui să-și scoată mâna din buzunar în fața unui „*colonel nenorocit*,”

care este pedepsit pe nedrept”, deși este comunist și posedă un carnet roșu în buzunar, după care a avut o comportare neregulamentară, adresându-i-se acelui ofițer cu cuvântul „*dumneata*” (*filele 693-694, vol.XI, dosar urmărire penală*);

- la data de 18 octombrie 1961, cu 7 zile de izolare, pentru că, la ora 15:30, a fost găsit învelit cu pătura peste picioare, cu toate că, în urmă cu 2 zile, i se atrăsese atenția că nu are voie să facă acest lucru, iar, după ce a fost informat despre nerespectarea programului, a afirmat „*Iartă-l Doamne, că răutatea nu-i de la el, i-au sădit-o alții*”, vorbind apoi singur prin cameră, de se auzea în toată secția (*fila 689, vol.XI, dosar urmărire penală*);

- la data de 31 martie 1963, cu 5 zile de izolare, pentru că, în timpul unei percheziții generale, a refuzat să execute ordinul de a muta tineta din locul în care se găsea, spunându-i gardianului să o mute acesta, dacă are interes, întrucât este mai gras și mai robust, în timp ce el nu poate (*fila 684, vol.XI, dosar urmărire penală*).

Concomitent instanța de apel a Înaltei Curții, având în vedere că pentru pretinse abateri disciplinare de aceeași natură, inculpatul V. a pedepsit și alți deținuți politici, astfel:

- A. - la data de 20 octombrie 1958, cu o zi de izolare, în condițiile în care medicul a menționat că acesta suferea de „*neurastenie*”, fiind iresponsabil, pentru că, la ora 19:15, a închis geamul fără să raporteze și, fiind întrebat de ce a procedat astfel, a răspuns că nu a știut (*fila 13, vol.IV, dosar urmărire penală*);

- A., cu 7 zile de izolare, pentru că a rupt fața de pernă (*fila 56, vol.IV, dosar urmărire penală*);

- V. - la data de 02 august 1959, cu 3 zile de izolare, pe motiv că, la momentul scoaterii la plimbare, a fost găsit cu cămașa ruptă la poale, constatându-se că nu a procedat astfel cu rea-credință, ci, din lipsă de petice, întrucât peticul rupt a fost folosit pentru a repara aceeași cămașă, la spate (*fila 253, vol.V, dosar urmărire penală*);

- R. - la data de 07 februarie 1958, cu 4 zile de izolare, pentru că a refuzat să se conformeze ordinului de a scoate din tinetă o bucată de scândură căzută când șeful de secție a verificat în celula acestuia dacă geamul era închis, cu toate că, la acel moment, deținutul era paralizat (*fila 294, vol.III, dosar urmărire penală*);

- E. - la data de 03 februarie 1961 (când se afla în camera nr.5), cu o zi de izolare, pentru că, fiind supravegheat, a fost văzut destrămand din pătură pe o lungime de 3 degete și, fiind întrebat de ce a procedat astfel, nu a răspuns nimic, dar l-a rugat pe gardian să nu-i facă raport (*fila 150, vol.I, dosar CAB*);

- I. - la data de 17 ianuarie 1958, cu mustrare, pe motiv că, la ora 19:50, a pus batista la geam și, când i s-a dat ordin să o ia de acolo, a refuzat să-l execute, spunând că bate vântul (*fila 286, vol.IV, dosar urmărire penală*);

Tratamentele inumane și degradante la care erau supuși deținuții politici în celule rezultă și din alte înscrisuri (adrese și note) întocmite de cadre ale penitenciarului sau chiar de inculpatul V., după cum urmează:

- nota întocmită de oficiantul sanitar la data de 29 decembrie 1956, adresată comandantului penitenciarului, în care se menționa că deținutul de la celula nr.3, matricola nr.110, respectiv deținutul T. refuza să facă baie de o lună, pe motiv că „*nu poate, fiind bolnav și având frig în celulă*” și, în nenumărate rânduri, s-a plâns că nu poate să-și scoată tineta din celulă, fiind în pat bolnav (*fila 172, vol.V, dosar urmărire penală*).

- raportul din aceeași dată, întocmit de un sergent major ce aducea la cunoștință comandantului penitenciarului că același deținut a refuzat plimbarea, începând cu data de 01 noiembrie 1956, motivând că este bolnav și, de asemenea, a refuzat aerisirea celulei, afirmând

că „*este frig în cameră și, dacă mai dă și drumul la geam, nu ar mai putea sta acolo*”, soluția găsită de supraveghetor fiind aceea de a băga niște cârpe și o batistă, pentru a nu mai veni frig și curent pe la geam, iar, în continuarea raportului, se arăta că, de două săptămâni, deținutul nu se mai scula din pat și a refuzat să fie dus la baie, pe motiv că avea crampe intestinale și cea mai mică mișcare îi producea dureri foarte grave (*fila 174, vol.V, dosar urmărire penală*).

- adresă din data de 31 iulie 1957, prin care Penitenciarul Râmnicu-Sărat, sub semnătura inculpatului, transmitea către Direcția Generală a Penitenciarelor, Serviciul de Pază și Regim două cereri ale deținutului politic T., în care se arăta că, la data de 27 iulie 1957, acesta a primit vizita procurorului militar însărcinat cu supravegherea, căruia i s-a plâns de „*teroarea și tortura*” din acel penitenciar, susținându-se în adresa respectivă că nu a dat, însă, exemple (*fila 175, vol.V, dosar urmărire penală*).

b) Prescripția răspunderii penale

Înalta Curte constată că faptele inculpatului V., așa cum sunt dovedite prin probele administrate și necontestate de către inculpat, sunt imprescriptibile.

Prioritar, Înalta Curte constată că nu există niciun argument juridic a considera că faptele comise de către inculpatul V. nu ar fi fost prevăzute de legea penală pe toată perioada dintre săvârșirea de către inculpat a primelor acte materiale de executare și până în prezent și achiesează întru-totul la concluziile judecătorului cauzei.

Deoarece aceste aspecte de drept nu au fost contestate de către inculpat ori celelalte părți, consideră redundant a reitera întreaga argumentație, care de altfel este regăsită în prezenta decizie.

Având în vedere faptele reținute în sarcina inculpatului V., în raport de momentul epuizării infracțiunii de tratamente neomenoase, respectiv data de 13 aprilie 1963, Înalta Curte constată că încadrarea juridică era cea prevăzută de art.231⁴ alin.1 și alin.3 din Codul penal 1936, pentru care era prevăzut un termen de prescripție al răspunderii penale de 15 ani, după cum dispunea art.164 alin.1 pct.1 din același cod.

Înalta Curte având în vedere că răspunderea penală a inculpatului V. s-ar fi prescris la data de **12 aprilie 1978**, iar dacă s-ar lua în considerare termenul prescripției speciale prevăzut de art.165 din același cod, potrivit căruia *incriminarea este prescrisă, oricâte întreruperi ar interveni, dacă întregul termen de prescripție a fost depășit cu încă jumătate*, ceea ce ar fi însemnat 22 ani și 6 luni, răspunderea penală a inculpatului s-ar fi prescris la data de **12 octombrie 1985**.

Așa cum s-a constatat anterior faptele comise de către inculpatul V. au fost prevăzute de legea penală pe toată perioada dintre săvârșirea de către inculpat a primelor acte materiale de executare și până în prezent.

Așadar, Înalta Curte reține că răspunderea penală pentru această faptă, regăsită și în dispozițiile art.358 alin.1 și alin.3 din Codul penal 1968 din titlul referitor la „*infracțiuni contra păcii și omenirii*”, a fost declarată imprescriptibilă, conform art.121 alin.2 din același cod.

Și în actualul Cod penal - Legea nr.286/2009, intrat în vigoare la data de 01 februarie 2014, a fost menținută dispoziția din Codul penal 1968, potrivit căreia prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor contra umanității, indiferent de data la care au fost comise (art.153 alin.2 lit.a).

Or, prevederea Codului penal 1968 este o reflectare a angajamentului asumat odată cu ratificarea Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității, realizată prin Decretul Consiliului de Stat nr.547/1969, publicat în *Buletinul Oficial nr.83 din data de 30 iulie 1969*, în sensul prevăzut la art.I lit.b,

respectiv că infracțiunile (*crimele*) contra umanității, indiferent dacă sunt săvârșite în timp de război sau în timp de pace, sunt imprescriptibile, **oricare ar fi data la care au fost comise**.

Rezultă astfel, fără putință de tăgadă, că **înaintea împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale a inculpatului V.** pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art.231⁴ alin.1 și alin.3 din Codul penal 1936, **acest gen de infracțiuni au fost declarate imprescriptibile.**

Pe cale de consecință, Înalta Curte constată că atâta vreme cât răspunderea penală pentru faptele imputate inculpatului V. a fost declarată imprescriptibilă prin lege, înainte ca termenul de prescripție prevăzut la data comiterii lor să se fi împlinit, din acel moment nu se mai poate discuta de instituția prescripției și a efectelor acesteia în raport de legea penală mai favorabilă.

Această concluzie este în acord cu Decizia Curții Constituționale nr.511/2013, prin care s-a statuat, cu valoare de principiu, constituționalitatea prevederilor din Codul penal 1968 privitoare la aplicarea imediată a dispozițiilor, mai severe, referitoare la imprescriptibilitate, inclusiv în cazul infracțiunilor comise anterior reglementării acesteia, *exceptând situația când termenul de prescripție inițial prevăzut era deja împlinit la data intrării în vigoare a acelor dispoziții.*

În această decizie, Curtea Constituțională a arătat că sunt nerelevante controversele doctrinare cu privire la natura juridică a instituției prescripției (*de drept material sau de drept procesual*), deoarece în interpretarea și aplicarea art.7 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, prescripția răspunderii penale nu se circumscrie sferei de acțiune a principiului legalității incriminării ci a celui al legalității pedepsei.

De altfel, art.7 alin.2 din Convenție prevede, în mod expres, că dispozițiile alin.1, care statuează aceste principii, nu aduc atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept, recunoscute de națiunile civilizate.

Mai mult decât atât, Înalta Curte reiterează argumentația judecătorului fondului cauzei, referitoare la suspendarea cursului prescripției, timp în care același gen de infracțiuni au fost declarate imprescriptibile printr-un alt act normativ.

Astfel, prin Ordonanța Guvernului nr.91/1999, publicată în Monitorul Oficial nr.425 din data de 31 august 1999, aprobată prin Legea nr.68/2000, România a ratificat și Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război, adoptată la data de 25 ianuarie 1974, iar conform art.11 alin.2 din Constituția României din anul 1991, dispozițiile din convenția ratificată au devenit parte a dreptului intern. Potrivit art.1 alin.1 din această convenție, fiecare stat contractant se angajează să ia măsurile necesare pentru ca prescripția să fie inaplicabilă urmării infracțiunilor contra umanității, în măsura în care acestea sunt susceptibile de pedeapsă în legislația națională. Conform art.2 pct.2 din aceeași convenție, *dispozițiile sale se aplică inclusiv pentru infracțiunile comise înainte de intrarea ei în vigoare în statul contractant, în cazurile în care termenul de prescripție nu expirase încă la acea dată.*

În acest context, *cum atât Codul penal 1936 (în art.167 alin.1 și alin.2), cât și Codul penal 1968 (în art.128 alin.1 și alin.3) prevăd suspendarea cursului prescripției pe timpul cât o dispoziție legală sau o împrejurare invincibilă împiedică începerea urmăririi penale, prescripția își reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare.*

De la data epuizării faptelor ce fac obiectul judecării și până la înlăturarea regimului politic comunist la sfârșitul lunii decembrie a anului 1989, organele de urmărire penală au fost împiedicate să efectueze cercetări și să dispună începerea urmăririi penale cu privire la acele

fapte și participanți la comiterea lor, din cauza unei împrejurări invincibile, atitudinea pasivă fiindu-le impusă, din exterior, de structuri ale statului aparținând puterii executive, conduse de membrii de frunte ai Partidului Comunist Român, care le controlau în mod absolut și decideau, în locul lor, ce fapte și ce persoane să nu fie urmărite (*în același sens Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția Penală, Decizia nr.2579/2009 în Dosarul nr.61/81/2008*).

Astfel fiind, termenul prescripției de 15 ani, prevăzut de art.164 alin.1 pct.1 din Codul penal 1936 (*modificat și completat prin Decretul nr.212/1960*), care și-a reluat cursul la momentul încetării cauzei de suspendare (*sfârșitul lunii decembrie a anului 1989*), nu era împlinit la data când, urmare a ratificării Convenției europene, dispozițiile acesteia (*referitoare la imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității, inclusiv în cazul infracțiunilor comise înainte de intrarea ei în vigoare, sub rezerva ca termenul de prescripție anterior prevăzut să nu fi expirat*) au devenit parte a dreptului intern, conform prevederii constituționale deja citate (*reluată ca atare în art.11 alin.2 din actuala Constituție*).

Potrivit art.11 alin.1 din actuala Constituție, revizuită (*intrată în vigoare la data de 29 octombrie 2003*), statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile care îi revin din tratatele la care este parte, între care se află ambele convenții anterior menționate - Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității și, respectiv, Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor împotriva umanității și a crimelor de război.

În fine, având în vedere susținerile orale ale reprezentantului Ministerul Afacerilor Interne din timpul dezbaterilor asupra apelului de față, ocazie cu care a argumentat prin întrebări retorice inactivitatea organelor de urmărire penală în investigarea faptelor reținute în sarcina inculpatului V., împrejurări ce ar fi condus astfel la prescrierea faptelor, Înalta Curte are în vedere cele stabilite de conducerea Ministerul Afacerilor Interne în urmă cu peste 4 (patru) decenii.

Astfel, Înalta Curte reține că între probele dosarului se regăsește raportul întocmit la data de 12 iunie 1968, cu privire la cazul deținutului politic P. (încarcerat și decedat chiar în Penitenciarul Râmnicu-Sărat), raport la care judecătorul fondului cauzei a făcut trimitere expresă: *în concluziile raportului întocmit la data de 12 iunie 1968, cu privire la cazul deținutului politic P. de către o comisie a Consiliului Securității Statului, care, substituindu-se unui organ de urmărire penală, a constatat că acesta a fost victima unui act de exterminare săvârșit în acel penitenciar, împotriva sa fiind comisă o infracțiune de omor, cu participația, între alții, a însuși ministrului Afacerilor Interne, D., hotărând însă ca participații la săvârșirea acelei infracțiuni, identificați de comisie, să fie trași la răspundere numai pe „linie de partid”*.

De altfel, Înalta Curte constată că substituirea totală a puterii executive în atribuțiile specifice organelor de urmărire penală și, concomitent, împiedicarea acestora, de la îndeplinirea acelor atribuții rezultă din hotărârea luată la finalizarea anchetei dispuse în anul 1968, cu privire la „abuzurile Securității”, când M. - *prim-ministru, membru în Comitetul Central al Partidului Comunist Român și membru al comisiei de anchetă* - a afirmat: *„(...) însă, ce ar însemna acest proces? (...) Apărarea lui Drăghici va scoate la iveală o serie de lucruri urâte nu numai în ceea ce privește anumite părți ale conducerii într-o anumită epocă, dar și legătura acestei practici cu alte practici de unde s-au inspirat. (...) Așa că mie mi se pare că soluția cea mai bună este să lăsăm lucrurile să se îndrepte spre prescripție din punct de vedere judiciar, să nu luăm o hotărâre, să spunem să nu fie trimis în judecată și împotriva omului să fie luate hotărârile politice. Mai sunt câteva luni până la prescripție”*.

În raport de această hotărâre luată acum mai bine de 4 (patru) decenii, susținerile reprezentatului Ministerul Afacerilor Interne, Înalta Curte observă că doar în timpul derulării procesului penal, la solicitarea judecătorului fondului cauzei, Guvernul României a

declasificat informațiile referitoare la activitatea sistemului penitenciar, ce au fost emise de către Ministerul Afacerilor Interne în perioada 1957-1962:

- Hotărârea de Guvern nr.288/2015, publicată în Monitorul Oficial nr.302 din data de 04 mai 2015 (*filele 93-100, vol.VI*), prin care au fost declassificate următoarele documente, atașate la dosar: Ordinul ministrului Afacerilor Interne nr.108/1957, referitor la măsuri privind separațiunea deținuților (*filele 116-119, vol.VI*); Instrucțiunile nr.200/1961, aprobate prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.3500/1961, privind aplicarea normelor de echipament și gospodărie pentru minori și deținuți (*filele 120-138, vol.VI*); Regulamentul privitor la aplicarea regimului în locurile de deținere, aprobat prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.4045/1962 (*filele 139-176, vol.VI*); Instrucțiunile nr.320/1961, aprobate prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.3820/1961, privind aplicarea normelor de hrană pentru minori, reținuți și deținuți (*filele 177-191, vol.VI*); Regulamentul privitor la organizarea pazei interioare și exterioare a locurilor de deținere, aprobat prin Ordinul vicepreședintelui Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Interne nr.4044/1962, cap.I, art.21-29 și cap.X-XI, art.129-192 (*filele 192-211, vol.VI*);

- Hotărârea de Guvern nr.539/2015, publicată în Monitorul Oficial nr.520 din data de 13 iulie 2015 (*filele 102-103, vol.VII*), prin care a fost declassificat următorul document, atașat la dosar: Anexa la Instrucțiunile nr.320/1961, cuprinzând normele de hrănire pentru minori, reținuți și deținuți (*filele 107-134, vol.VII*).

Or, date fiind aceste acte cu caracter normativ de acum peste 5(cinci) decenii, ce nu au fost declassificate de către acest Minister nici după anul 1989 și atâta vreme cât până și fișa de evidență privind evoluția profesională a inculpatului V. a fost depusă de către acest Minister numai la solicitarea instanței de judecată, concluziile orale ale reprezentantului Ministerul Afacerilor Interne nu explică, în opinia Înaltei Curți, decât adevăratele motive pentru care Statul Român a înființat Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului, instituit ce are posibilitate să sesizeze organele de urmărire penală, deoarece se constată că și în prezent reprezentanții instituțiilor ai căror prepuși au comis astfel de fapte penale, „reproșează” tot organelor judiciare inactivitatea, deși au fost ori sunt în posesia unor probe ce pot clarifica adevărul.

c) Cu privire la **latura civilă**, în ceea ce privește solicitarea de majorare a cuantumului daunelor morale, Înalta Curte apreciază că judecătorul cauzei a analizat corespunzător situația fiecăreia dintre acestea, iar argumentele prezentate în apel nu justifică o astfel de majorare.

În ce o privește pe partea civilă I. se reține că acesta și-a pierdut fratele - deținutul politic A., nu a cunoscut nimic despre soarta lui, iar, ulterior decesului său, prin demersuri personale, după mai mult de 4 ani, a reușit identificarea presupusului loc de înhumare, ce era în realitate o groapă comună, ridicarea osemintelor și organizarea unei ceremonii religioase de înmormântare, suferința pricinuită de toate aceste împrejurări fiind de necontestat.

Partea civilă E., soția fostul deținut politic E., a suportat, în mod direct, în timpul conviețuirii cu acesta, timp de aproximativ 33 de ani, consecințe morale de netăgăduit, în planul relației de cuplu și al vieții de familie, ale traumelor fizice și psihice pe care faptele inculpatului i le-au produs soțului său, marcându-l până la sfârșitul vieții, atât prin afectarea gravă a stării de sănătate fizică, cât, mai ales, prin generarea unei stări depresive cu manifestări repetate, una dintre ele concretizându-se într-o tentativă de suicid.

Partea civilă C., a suportat și ea, în persoană proprie, încă din vremea copilăriei, consecințe morale dureroase, trăind alături de persoane atât de apropiate afectiv și văzându-le

în stare de neputință, nevoite să pretindă permanent ajutor, chinuite de efectele maltratării la care au fost supuse în perioada de detenție petrecută în acel penitenciar, care, în cazul amândurora, a lăsat sechele, mai ales de natură fizică, ce le-au afectat în mod ireversibil sănătatea și le-au privat nu doar pe ele, dar și pe cei din jurul lor (precum nepoata și fiica) de desfășurarea în condiții normale a vieții de familie și a traiului de zi cu zi în general.

Așadar, daunele morale stabilite de către judecătorul cauzei, în cuantum de euro pentru partea civilă I., de euro pentru partea civilă C. și de euro pentru partea civilă E., alăturate condamnării inculpatului, ce se face vinovat de producerea acelor consecințe oferă o satisfacție echitabilă.

d) Referitor la **părțile responsabile civilmente**, Înalta Curte constată că în mod corect judecătorul cauzei a reținut că angajarea răspunderii civile, având temei delictual, se întemeiază pe dispozițiile generale ale Codului civil 1864, iar nu pe dispozițiile speciale ale art.5 alin.1 lit.a din Legea nr.221/2009, care au fost declarate neconstituționale prin Decizia nr.1358/2010 a Curții Constituționale.

Astfel, potrivit art.1000 alin.3 din Codul civil 1864, comitenții sunt responsabili de prejudiciul cauzat de prepușii lor în funcțiile ce li s-au încredințat, răspunderea acestora fiind solidară cu cea a celor prepuși, conform art.1003 din același cod.

Este astfel dovedit prin probatoriul administrat că inculpatul a săvârșit faptele reținute în exercitarea funcției de comandant al Penitenciarului Râmnicu-Sărat, penitenciar ce s-a aflat în structura organizatorică a Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, dar în același timp a acționat ca ofițer activ al Ministerului Afacerilor Interne, al cărui cadru în rezervă este și în prezent, deci de „*agent al statului*”.

Referitor la Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă se reține că acesta asigură executarea pedepselor privative de libertate, avea în structura organizatorică, ca organe exterioare, între altele, penitenciarele, fiind organul central de conducere al tuturor penitenciarelor din țară, ce erau unități subordonate. Comandanții de penitenciare erau subordonați, în activitatea lor, conducerii Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, căreia trebuiau să îi raporteze toate evenimentele petrecute în locurile de deținere pe care le conduceau.

Este exclusă situația ca în perioada în care inculpatul V. a comis faptele să nu se fi aflat în relație de prepușenie cu Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, probele administrate și evocate de către judecătorul cauzei fiind elocvente fără a mai fi necesară reamintirea lor.

Pe de altă parte, se reține că Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă avea personalitate juridică proprie, iar faptul că, în perioada de referință, făcea parte din structura Ministerului Afacerilor Interne și funcționa în subordinea acestuia, nu o lipsea de acea personalitate, întrucât această Direcție Generală a luat ființă prin actul de dispoziție al organului competent (Ministerul Afacerilor Interne), fiind îndeplinită astfel cerința art.28 lit.a din Decretul nr.31/1954 (privitor la persoanele fizice și persoanele juridice) și avea toate atributele unei persoane juridice (organizare proprie, scop determinat și patrimoniu afectat realizării acestuia), ce i-au fost conferite prin HCM nr.729/1951.

Potrivit art.1 din Legea nr.21/1990, Direcția Generală a Penitenciarelor a trecut, din subordinea Ministerului de Interne, în subordinea Ministerului Justiției, prevăzându-se, în mod expres, că această trecere s-a realizat „cu întreg activul și pasivul”, iar, conform art.1 din Hotărârea de Guvern nr.1849/2004, ADMINISTRAȚIA NAȚIONALĂ A PENITENCIARELOR, instituție publică de interes național cu personalitate juridică, aflată în subordinea Ministerului Justiției, a fost organizată prin „preluarea atribuțiilor, patrimoniului, personalului și a bugetului aprobat Direcției Generale a Penitenciarelor”.

Rezultă așadar că întradevăr Administrația Națională a Penitenciarelor este succesoarea Direcției Generale a Penitenciarelor, dobândind, odată cu preluarea întregului patrimoniu (activ și pasiv), nu doar drepturile, ci și obligațiile sale față de terți, inclusiv cele decurgând din săvârșirea, de către organele sale, a unor fapte ilicite pentru care aceasta era ținută, conform legii, să răspundă din punct de vedere civil.

Referitor la MINISTERUL AFACERILOR INTERNE, Înalta Curte constată că motivele invocate în apelul acesteia nu sunt justificate, deoarece potrivit art.49-50 din Constituția din anul 1952, conducătorul acestuia avea atribuția de a da ordine și instrucțiuni și de a controla executarea lor. Potrivit Decretului nr.38/1951, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă a fost organizată în structura și subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care avea drept de a-i reglementa activitatea prin regulamente și instrucțiuni și conform art.1 din HCM nr.729/1951, Direcția Generală a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă era organ al Ministerului Afacerilor Interne.

Față de susținerile orale ale reprezentantului acestui minister, Înalta Curte reține că este dincolo de orice contraargument de fapt ori de drept, că activitatea desfășurată de către inculpatul V. în Penitenciarul Râmnicu-Sărat în legătură cu deținuții politici aflați sub paza sa, s-a realizat sub comanda și supravegherea exercitate în mod direct, de către Ministerul Afacerilor Interne, aspecte ce rezultă fără dubiu din următoarele înscrisuri:

- nota-raport din data de 15 mai 1959, prin care directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă (colonel L.) l-a informat pe adjunctul ministrului Afacerilor Interne (general-maior M.) despre punerea în libertate, prin expirarea duratei pedepsei, la data de 12 august 1959, a deținutului politic A., menționând că: „întrucât sus-numitul a făcut parte din conducerea P.N.Ț. (n.r. Partidul Național Țărănesc), este încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat” (fila 53, vol.IV, dosar de urmărire penală), urmată de un referat întocmit la data de 18 iunie 1959 de către Serviciul „C” al Departamentului Securității din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, prin care s-a propus stabilirea domiciliului obligatoriu, pentru acel deținut, la expirarea duratei pedepsei, pe timp de 60 de luni, în comuna Rubla, raionul Călmățui, regiunea Galați, propunerea respectivă fiind motivată cu următoarele argumente: „(...) împreună cu alte elemente dușmănoase, în majoritate foști PNȚ-iști, a constituit în țară organizația contrarevoluționară denumită «Comitetul Național de Eliberare Regele Mihai I», care avea drept scop răsturnarea prin violență a regimului nostru democrat-popular. A ținut la domiciliul său și al altor membrii ai acestei organizații mai multe ședințe, a redactat câteva memorii, precum și alte documente cu caracter informativ asupra situației politice din R.P.R., tratând în mod tendențios și dușmănos măsurile luate de regimul democrat-popular împotriva foștilor politicieni fruntași burghezi, în frunte cu MANIU, BRĂȚIANU, MIHALACHE, etc. De asemenea, a făcut cunoscut despre existența acestei organizații și a cerut ajutor militar din partea S.U.A., pentru a răsturna regimul democrat-popular din R.P.R. Cel în cauză a purtat corespondență cu Popa Augustin, prin intermediul legației franceze, transmițându-i acestuia o serie de informații din țara noastră. Prin intermediul unor fruntași ai P.N.Ț. a primit știrea din partea lui I., care era arestat, că este bolnav și are nevoie de medicamente, pe care i le-a procurat în mod gratuit din farmacia soției sale. Pentru faptele arătate mai sus, a fost condamnat la 10 ani muncă silnică, prin Sentința nr.1067 din 26 iulie 1950 a Tribunalului Militar București, fiind încarcerat în Penitenciarul Râmnicu-Sărat spre executarea pedepsei, care expiră la 12 august 1959. În timpul detenției, nu a fost semnalat informativ, însă, pe linie disciplinară, a fost pedepsit în mai multe rânduri cu un total de 25 zile izolare cu regim sever, pentru călcarea regulamentului, insulte aduse cadrelor și a luat legătura cu alți deținuți” (filele 57-58, vol.IV, dosar de urmărire penală);

- nota-raport nr.S/3005 din data de 10 mai 1961, prin care directorul general al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă i-a raportat ministrului Afacerilor Interne

(general-colonel A.) rezultatul cercetărilor efectuate cu privire la împrejurările ce au condus la decesul, în Penitenciarul Râmnicu-Sărat, a deținutului politic P., exprimându-și opinia, neurmată de aplicarea vreunei sancțiuni, nici măcar cu caracter disciplinar, că inculpatul, în calitate de comandant al acelei unități, „s-a orientat greșit”, nesolicitând internarea în spital al deținutului respectiv, prin telefon, cale ce ar fi permis urgentarea luării unor măsuri (filele 238-239, vol.III, dosar de urmărire penală);

• adresa din data de 25 noiembrie 1961, expediată de la cabinetul ministrului adjunct al Ministerului Afacerilor Interne, prin care s-a solicitat inculpatului să pună la dispoziția delegatului acelui minister pe deținutul politic R., pentru a fi anchetat în incinta penitenciarului (fila 284, vol.III, dosar de urmărire penală).

Înalta Curte conchide că inculpatul V. a acționat în calitate de prepus nu doar al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă, față de care era subordonat în mod direct, ci și al Ministerului Afacerilor Interne, îndeplinind sarcini trasate de această instituție, care a deținut și și-a exercitat, în mod efectiv, autoritatea de comandă și supraveghere asupra sa.

Statul nu se poate prevala, în speță, de dispozițiile art.37 alin.1 teza I rap. la art.35 alin.3 din Decretul nr.31/1954 (legea civilă activă la data faptelor deduse judecății, aplicabilă conform art.6 alin.1 și alin.5 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil), potrivit cărora el nu răspunde civil pentru obligațiile, decurgând inclusiv din fapte ilicite, ale organelor sale și ale celorlalte instituții de stat, dacă acestea sunt ele însele persoane juridice (cazul, deja analizat, al Direcției Generale a Penitenciarelor și Coloniilor de Muncă și, respectiv, al Ministerului Afacerilor Interne), întrucât obligația civilă, în considerarea argumentelor anterior expuse, este una proprie Statului, bazată pe crearea de către acesta a fundamentului politic al situației premisă a infracțiunii săvârșite de inculpat.

În raport de toate considerentele anterioare, urmează a fi respinse, ca nefondate apelurile declarate de inculpatul V., de părțile civile E., I. și C. și de intimatele părți responsabile civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor împotriva sentinței penale nr.122/F din 24 iulie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I penală, în dosarul nr...../2/2014 (..../2014).

PENTRU ACESTE MOTIVE
ÎN NUMELE LEGII
D E C I D E:

Cu majoritate:

I. Respinge, ca nefondat apelul declarat de inculpatul V., împotriva sentinței penale nr.122/F din 24 iulie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I penală, în dosarul nr./2/2014 (..../2014).

II. Respinge, ca nefondate, apelurile declarate de părțile civile E., I. și C., împotriva aceleiași sentinței penale.

III. Respinge, ca nefondate, apelurile declarate de intimatele părți responsabile civilmente **Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor**, împotriva aceleiași sentinței penale.

Obligă apelantul inculpat V. la plata sumei de 630 lei cheltuieli judiciare către stat, din care suma de 430 lei, reprezentând onorariul convenit apărătorului desemnat din oficiu, se va avansa din fondul Ministerului Justiției.

Obligă apelantele părți civile E., I. și C., la plata sumei de câte 100 lei cheltuieli judiciare către stat.

Obligă, apelantele părți responsabile civilmente Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor la plata sumei de câte 200 lei cheltuieli judiciare către stat.

Definitivă.

Pronunțată, în ședință publică, azi 10 februarie 2016.

Cu opinia separată, în sensul admiterii apelului declarat de inculpatul V., împotriva sentinței penale nr. 122/F din 24 iulie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I Penală, în dosarul nr./2/2014 (.../2014), numai în ceea ce privește latura penală a cauzei, desființării sentinței penale și, în baza art. 16 lit. f teza a II-a Cod procedură penală, încetării procesului penal pornit împotriva inculpatului V., pentru săvârșirea infracțiunii prev. de art. 231² Cod penal de la 1936, ca urmare a intervenirii prescripției speciale.

Justiția se înfăptuiește în baza legii, indiferent de fapte sau de făptuitori.

Problema de drept incidentă în cauză privește determinarea criteriului alegerii legii penale mai favorabile în cazul în care pot fi incidente criteriul sancțiunii și cel al cauzei de înlăturare a răspunderii penale (prescripția). Este indubitabil că cel mai favorabil criteriu este cel al cauzei de înlăturare a răspunderii penale ce impune soluția încetării procesului penal, în detrimentul criteriului sancțiunii ce presupune pronunțarea unei soluții de condamnare. La momentul epuizării activității infracționale, stabilit conform rechizitoriului, în anul 1963, infracțiunea de genocid avea un caracter prescriptibil. Legea care a reglementat imprescriptibilitatea a intrat în vigoare la un interval de 6 ani după epuizarea infracțiunii cercetate și nu poate retroactiva. Termenul de prescripție de 22 ani și 6 luni a curs de la 1 ian. 1990 și s-a împlinit în iulie 2012, cu peste un an înaintea sesizării organului judiciar de către Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului. Lipsa de reacție a autorităților a determinat împlinirea termenului de prescripție cu consecința înlăturării răspunderii penale.

În actul de sesizare s-a reținut că, în perioada 1956-1963 au fost săvârșite faptele ce pot avea ca încadrare juridică în legea în vigoare la momentul epuizării, art.231², text introdus prin Decretul nr.212/1960 ce a modificat Codul penal de la 1936.

De la momentul epuizării faptelor și până în prezent s-au succedat 3 legi penale, respectiv: Codul penal de la 1936 (Carol al II-lea), Codul de la 1968 și Codul penal actual. Datorită existenței acestei succesiuni de legi, este necesar a se determina legea penală mai favorabilă. Pentru această analiză se va pleca de la textul în vigoare la momentul săvârșirii faptei. Astfel, potrivit art.231² din Codul penal de la 1936, constituie *infracțiunea de genocid și se pedepsește cu moartea, săvârșirea în scop de a distruge, în întregime sau în parte, un grup sau o colectivitate omenească, din motive de rasă, naționalitate ori religie, a vreuneia din următoarele fapte: a) uciderea membrilor grupului; b)vătămarea gravă a integrității fizice sau mintale a membrilor grupului; c)supunerea grupului la condiții de existență sau tratamente de natură să ducă la distrugerea lui fizică.* Pedeapsa cu moartea a fost abolită prin Decretul-Lege nr.6 din 7 ianuarie 1990 și a fost înlocuită cu pedeapsa închisorii pe viață.

Această incriminare s-a menținut în legile succesive. Fapta are corespondent potrivit susținerilor din rechizitoriu, a susținerilor orale ale reprezentantului Ministerului Public, precum și potrivit argumentelor instanței de fond și de control judiciar în art.439 alin.1 lit.j Cod penal. Potrivit acestui text din legea actuală, constituie infracțiuni contra umanității și se pedepsesc cu detențiune pe viață sau închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi, *persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin priverie de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acestor drepturi, pe motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios, sexual ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional.*

Pentru a ajunge la această încadrare juridică s-a considerat că legea penală mai favorabilă este legea în vigoare la momentul judecării, folosind ca unic criteriu de determinare, sancțiunea prevăzută în norma de incriminare incidentă din legile succesive.

În ceea ce privește determinarea legii penale mai favorabile, jurisprudența recentă generată de intrarea în vigoare a Codului penal actual a identificat ca posibile criterii alternative de determinare a legii penale mai favorabile: pedeapsa principală, pedeapsa rezultantă, pedeapsa complementară, modalitatea de executare, cauza de înlăturare a răspunderii penale.

Este indubitabil că o soluție de favoare produce alegerea cauzei de înlăturare a răspunderii penale spre deosebire de criteriul sancțiunii, independent de nivelul acesteia în norma aleasă.

În ceea ce privește cauza de înlăturare a răspunderii penale, respectiv prescripția, se constată următoarele:

La momentul epuizării infracțiunii, în anul 1963, potrivit art.164 din Codul penal din 1936, modificat prin Decretul nr. 22/1960 „prescripția stinge incriminarea pentru infracțiunile pedepsite cu moartea, munca silnică sau detențiune grea, prin 15 ani împliniți, iar pentru cele pedepsite cu temniță grea sau detențiune riguroasă, prin 10 ani împliniți.” Potrivit art.165 în cazul infracțiunii continuate termenul curge de la comiterea ultimului act, iar potrivit textului următor (alin.3), incriminarea este prescrisă, oricâte întreruperi ar interveni, dacă întregul termen de prescripție a fost depășit cu încă jumătate.

Ca urmare, termenul de prescripție în cauză, față de faptele epuizate în 1963, este de 22 ani și 6 luni (15 ani plus 7 ani și 6 luni), în cazul prescripției speciale. Chiar dacă s-ar aprecia că acest termen curge de la data instaurării regimului democratic, respectiv din ianuarie 1990, termenul prescripției speciale s-a împlinit în cursul anului 2012.

Sesizarea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului a fost înregistrată ulterior împlinirii termenului de prescripție, respectiv la 1.08.2013.

În aceste condiții, în raport cu legea în vigoare la momentul săvârșirii faptelor s-a împlinit termenul prescripției speciale care stinge acțiunea penală exercitată.

Ideea imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității a apărut în perioada anilor 1960 când s-a pus problema prescripției răspunderii penale pentru crimele atroce comise în timpul celui de-al II-lea război mondial (D.Diaconu, *Curtea Penală Internațională, Istorie și realitate*, Ed.All Back, București, 1999, p.25; G.Rîpeanu, *Imprescriptibilitatea infracțiunilor contra păcii și omenirii, articol în Analele Universității București nr.1/1970, p.79-89*).

România a ratificat *Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și crimelor contra umanității*, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, la 26.11.1968, prin Decretul nr.547 din 29.07.1969, publicată în Buletinul Oficial nr.83 din 30.07.1969. În art.1 se prevede că infracțiunile (crimele) enumerate sunt imprescriptibile. Aceste crime sunt individualizate prin trimitere la o serie de documente internaționale, făcându-se referire la crimele de război definite în Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nurnberg din 8.08.1945 și crimele împotriva umanității săvârșite în timp de pace sau de război, enumerate și definite în același Statut.

Urmare a ratificării documentului internațional, în Codul penal de la 1968, în art.121 alin.2, s-a introdus faptul că „prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor contra păcii și omenirii”. Textul a fost preluat în Codul penal actual în art.153 alin.2 lit.a potrivit căruia „prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, indiferent de data la care au fost comise”. Acest text exclude posibilitatea stingerii acțiunii penale și neputând fi considerat mai favorabil, nu poate retroactiva.

Decizia 265/2014 pronunțată de Curtea Constituțională a introdus obligativitatea aplicării în mod global a legii penale mai favorabile. Față de situația analizată, legea penală mai favorabilă, în integralitatea sa, este Codul penal de la 1936 care exclude posibilitatea angajării răspunderii penale datorită incidenței prescripției speciale.

Este dificil a justifica cum poate fi mai favorabilă legea penală actuală care presupune angajarea răspunderii penale și aplicarea unei pedepse, în comparația cu soluția încetării procesului penal, ca urmare a intervenției prescripției speciale.

Fără a contesta gravitatea extremă a faptelor și probele temeinice în susținerea acestei acuzații, legea penală mai favorabilă aplicabilă dictează obligatoriu și indubitabil soluția de încetare a procesului penal.

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA PENALĂ

Dosar nr./2/2014

ÎN C H E I E R E

Ședința publică din 27 ianuarie 2016

...

Pe rol se află soluționarea cauzei ce are ca obiect apelurile declarate de: inculpatul **V.**, intimații - părți civile **E.**, **I.** și **C.**, precum și de intimații - părți responsabile civilmente **Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor**, împotriva sentinței penale nr. 122/F din 24 iunie 2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I penală, pronunțată în dosarul nr./2/2014 (..../2014).

Conform dispozițiilor art. 369 alin. 1 Cod procedură penală, ședința de judecată a fost înregistrată cu mijloace tehnice audio, stocarea realizându-se în memoria computerului.

La apelul nominal făcut în ședință publică s-au prezentat: apelantul inculpat **V.**, asistat de apărător desemnat din oficiu **D.**, în substituirea dl. avocat **O.**, apelantele intimate părți civile **C.** și **E.**, precum și apelantele intimate părți responsabile civilmente **Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice**, prin consilier juridic **T.**, **Ministerul Afacerilor Interne**, prin consilier juridic **T.** și **Administrația Națională a Penitenciarelor**, prin consilier juridic **T.**.

A lipsit: apelanta intimată parte civilă **I.**

Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către magistratul asistent, care a învederat că apelanta parte civilă **C.** a depus o cerere de eliberare a unor înscrisuri de la dosar, cerere care a fost valorificată la 19 ianuarie 2016, precum și că termenul de astăzi a fost stabilit în vederea audierii inculpatului **V.**, după care:

*Apărătorul desemnat din oficiu al apelantului - inculpat **V.**, avocat **D.**, a învederat Înaltei Curți că, în raport de actele medicale existente la dosar din care rezultă că inculpatul suferă de, inculpatul **V.** nu va de declarație la acest termen, menținându-și observațiile făcute la termenele anterioare.*

Totodată, a solicitat încuviințarea depunerii unor înscrisuri, respectiv completarea motivelor de apel deja existente la dosar, note de ședință și un memoriu al inculpatului sub aspectul degradării militare, precum și extrase din *Tratat de drept Penal* de **V. D.**, *Tratat de drept Penal* de **Dr. Vasiliu** și *Cod penal adnotat* de **Scăunaș**, având în vedere că apărarea tinde la invocarea incidenței prescripției și la schimbarea încadrării juridice.

A solicitat în baza art. 100 și 184 C.p.p. efectuarea unei expertize psihiatrice, apreciind-o necesară și oportună în raport de cele 6 infracțiuni de omor care i se impută

inculpatului, pentru a se stabili dacă inculpatul are discernământul păstrat la momentul săvârșirii faptelor și în prezent.

Reprezentanta Ministerului Public, a arătat că nu se opune încuviințării depunerii extraselor din doctrină și a solicitat admiterea acestei cereri, precum și că solicită respingerea ca nefondată a cererii de efectuare a unei expertize psihiatrice în raport de dispozițiile art. 184 C.p.p. care nu prevăd obligativitatea unei asemenea expertize în cauze de omor, iar dialogul care se poate purta cu inculpatul arată că acesta are discernământ. Având în vedere că înscrisurile medicale depuse nu justifică o astfel de expertiză, a solicitat respingerea cererii ca nefondată.

La interpelarea Înaltei Curți, **apelantul - intimat V.**, personal, a arătat că nu dorește să dea declarație pe fondul infracțiunilor imputate în sarcina sa, având în vedere și situația sa medicală. A precizat și că în afara memoriului scris, nu poate să dea o declarație olografă, având în vedere situația medicală.

De asemenea, a arătat că dorește neapărat să fie evaluat psihiatric și că în trecut nu a suferit de astfel de afecțiuni.

La interpelarea Înaltei Curți, **apărătorul din oficiu al inculpatului**, a arătat că pentru momentul săvârșirii faptelor este în imposibilitate obiectivă de a procura acte medicale provenind din anul 1963, mai ales că nu se poate baza pe cele relatate de inculpat.

Apelanta intimată parte civilă C., a arătat că nu este de acord cu efectuarea unei expertize psihiatrice deoarece un expert nu se poate pronunța cu privire la discernământul moral avut de inculpat acum 60 de ani. De asemenea, a arătat că nu se opune administrării înscrisurilor, în măsura în care aceasta nu implică acordarea unor noi termene de judecată.

Apelanta intimată parte civilă E., a solicitat respingerea cererii de efectuare a unei expertize psihiatrice și a arătat că nu se opune încuviințării depunerii înscrisurilor.

Reprezentantul Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice, a arătat că se opune încuviințării probelor cu înscrisuri și cu expertiza psihiatrică, apreciind că proba cu înscrisuri nu apare utilă, întrucât doctrina poate fi valorificată în concluzii, precum și că în raport de actele dosarului și interogarea instanței, valoarea probatorie a expertizei psihiatrice nu a fost dovedită.

Reprezentantul Ministerului de Interne, a arătat că nu se opune administrării probei cu înscrisuri și că solicită respingerea probei cu expertiza psihiatrică, fiind irelevantă.

Reprezentantul Administrației Naționale a Penitenciarelor, a solicitat admiterea administrării probei cu înscrisuri și a lăsat la aprecierea instanței soluția ce se va pronunța cu privire la expertiza psihiatrică

După deliberare, **Înalta Curte**, văzând concluziile favorabile ale Ministerului Public și părților, a încuviințat proba cu înscrisuri și o consideră administrată prin depunerea la dosar a înscrisurilor, astfel cum au fost solicitate de apărătorul desemnat din

oficiu al apelantului - inculpat V., avocat D.. Totodată, respinge ca nepertinentă cererea de efectuare a unei expertize psihiatrice, în condițiile art. 184 teza ultimă C.pr.pen., având în vedere că apărătorul din oficiu al inculpatului nu a depus la dosar nici un act care să tindă la configurarea unor elemente de fapt relative la inexistența discernământului sau la existența unui discernământ diminuat al inculpatului la data săvârșirii faptelor.

Nefiind cereri de formulat sau excepții de invocat, Înalta Curte a constatat cauza în stare de judecată și a acordat cuvântul în dezbateri asupra apelurilor formulate. Totodată a învederat părților că pronunțarea în cauză va fi amânată la data de 10 februarie 2016, având posibilitatea de a depune note de concluzii suplimentare.

Apelanta intimată parte civilă C., a solicitat admiterea apelului astfel cum a fost formulat, desființarea sentinței în ceea ce privește încadrarea juridică a faptelor săvârșite de inculpat, respectiv din tratamente neomenoase în infracțiuni contra umanității, precum și cu privire la latura civilă a cauzei, respectiv acordarea daunelor materiale în cuantum de euro pentru bunicul său, V. și euro pentru tatăl său, B.. A arătat și că solicită, în afara existenței unui text legal, publicarea hotărârii de condamnare în mass-media, întrucât actul de justiție are și un scop educativ. De asemenea a solicitat acordarea daunelor morale în cuantumul majorat, respectiv de euro pentru bunicul său și de euro pentru tatăl său, cu scopul de a folosi acești bani în cadrul Fundației B..

Apelanta intimată parte civilă E., a solicitat admiterea apelului așa cum a fost formulat, întrucât Curtea de Apel nu a acordat daune materiale în cuantum de euro și euro daune morale, conform petiției de constituire de parte civilă la instanța de fond și a concluziilor scrise depuse. A arătat că a trăit timp de 33 de ani alături de soțul său, care a ajuns în detenție la greutatea de 30 kg, și a suferit de o depresie care l-a urmărit toată viața. A menționat că dorește să îi facă acestuia un bust, având și acordul primăriei Constanța în sensul ca, un bulevard să poarte numele soțului său.

Apărătorul desemnat din oficiu al apelantului - inculpat V., avocat D., a arătat că apelul declarat de inculpat este structurat și vizează cinci critici.

În susținerea apelului a arătat că, în primul rând, s-a criticat hotărârea *cu privire la situația de fapt reținută* și la modul de administrare a probelor. În acest sens a arătat că instanța de fond s-a referit la conjunctura existentă în penitenciar, scoțând-o din situația globală internă și externă, respectiv perioada 1956-1963 sub puterea sovietică, după un război de pe urma căruia se achitau datorii, foametea existând în toată țara, astfel că oricât de diligent ar fi fost un comandant de penitenciar, nu ar fi putut face față altfel tuturor măsurilor dispuse prin acele regulamente și ordine interne date de către administrație. A menționat că toate acestea aveau un impact indirect asupra activității inculpatului, deoarece oricâte memorii ar fi făcut acesta, nu ar fi putut satisface cererile deținuților în mod complet, nici cu privire la hrană, la căldură, sau la igienă.

La interpelarea instanței, a arătat că toate elementele configurate în rechizitoriu și în sentință, figurau în ordine, regulamente și în sentințele de condamnare ale deținuților politici, care erau condamnați pentru muncă silnică și temniță grea. A menționat că

traducerea acestor sintagme era făcută în regulamente și ordine pe care inculpatul le primea de la superiori și care existau în penitenciarele din întreaga țară. A invocat susținerea părții civile E., în sensul că suferințele fizice se datorau și deținerii în penitenciarul Aiud, unde a avut loc și o revoltă împotriva condițiilor mizere de la acea vreme.

În continuare, apărarea a arătat că, faptele s-au derulat în raport de legislația de atunci care era în lumina marxism-leninismului, a prevederilor sovietice și a persoanelor de la conducere, precum numitul D. de la care inculpatul primea ordine, pe care în calitate sa de militar nu avea cum să nu le respecte.

La interpelarea instanței cu privire la ceea ce a stabilit tribunalul de la Nuremberg, respectiv că ordinul nelegal al superiorului nu exonerează de răspundere pe cel trimis în judecată, a arătat că în Statutul de la Roma există art. 33 care stipulează că, va fi absolvit de pedeapsă cel care a acționat sub o obligație legală de a executa ordinele superiorului, nu a cunoscut că ordinul a fost ilegal sau ordinul nu a fost vădit ilegal. În acest sens a precizat că la acel moment, inculpatul nu putea ști dacă acele ordine erau ilegale, deoarece existau hotărâri de condamnare la temniță grea și muncă silnică, existau regulamente care impuneau izolarea și lipsa de comunicare, precum și modul de executare în general a pedepselor. A subliniat că inculpatul nu putea să nu respecte ordinul superiorului, precizând și că vechiul și noul cod penal prevăd existența unor „scuze” în prezența ordinului superiorului.

De asemenea, a arătat că nu toți cei 14 deținuți au decedat în regimul V., ci doar 6, iar la interpelarea instanței, a opinat că nu există raport de cauzalitate între aceste decese și faptele inculpatului, având în vedere că deținuții au venit la Râmnicu Sărat după executarea unui quantum îndelungat în „grotele” de la Penitenciarul Aiud, fiind după greva foamei cu impact asupra sănătății, precum și după munca silnică prestată la acest din urmă penitenciar, astfel că timpul și vârsta și-au pus amprenta asupra stării de sănătate fizică și mentală a acestora, astfel că nu era necesar ca inculpatul să acționeze într-un anume fel pentru deteriorarea stării de sănătate a deținuților.

A mai precizat că din hotărârea atacată, rezultă că inculpatul a fost sancționat de către superiori, respectiv încarcerat de vreo cinci ori, când a încercat să acorde dreptul la pachet sau la vorbitor unor deținuți. Acesta a făcut rapoarte și referate de transfer al deținuților în cauză la Penitenciarul Văcărești, care trebuiau aprobate de Direcția Generală a Penitenciarelor, care nu le aproba sau le aproba cu întârziere, fiind prea târziu pentru aceștia. Astfel, a apreciat că inculpatul era într-o imposibilitate obiectivă de a face mai mult în calitate de militar, în raport de regulamentele și hotărârile de condamnare existente, de supervizarea organelor de securitate care făceau anchetele așa cum le făceau.

Cu referire de frigul invocat, a arătat că, penitenciarul a fost construit înainte de 1907 și în el au fost deținuți o parte din țărani participanți la răscoala din 1907, din care 11000 au fost omorâți fără să își pună cineva problema dacă s-a săvârșit vreo crimă

împotriva umanității. A mai menționat și că, fiind de curând la Penitenciarul Târgșor, a observat că acolo era foarte frig și că modul de construcție al clădirii face imposibilă încălzirea la parametri optimi.

A mai arătat și că instanța de fond a avut în vedere mai mult memoriile unor deținuți politici, precum și declarațiile unor martori indirecti care au trecut totul prin filtrul lor subiectiv, cu relevanță sub aspect istoric. A apreciat că, sub aspect juridic, o relevanță mai mare ar fi avut documentele din acea perioadă care stabileau drepturile și obligațiile deținuților și ale inculpatului, care în hotărâre nu sunt analizate în raport cu faptele deduse judecății.

În ceea ce privește administrarea probelor, a apreciat că nu existat o loialitate în administrare, în sensul că, spre exemplu martorii indirecti care au fost audiați în cauză au adus cărți, memorii ziare pe care le-au depus în susținerea celor afirmații, apreciind că art. 114 C.pr.pen. nu oferă posibilitatea ca martorul să își susțină declarația prin beletristică de o mare emotivitate din punct de vedere artistic, neavând însă forța probantă a probelor conform legii, din punct de vedere juridic. A apreciat incorectă administrarea de probatorii împotriva inculpatului de către martori.

În acest context a apreciat că ar fi fost utilă o expertiză psihiatrică.

În continuare, a solicitat o reapreciere a tuturor probelor pentru a se da relevanță probelor cu caracter juridic, iar nu cărților și memoriilor cu valoare artistică. În ceea ce privește înregistrările foștilor deținuți, a arătat că acestea sunt trecute prin subiectivismul deținuților, fiind evident că starea de singurătate este marcantă și că uneori trecerea timpului face ca amintirile să fie exacerbate în loc să se estompeze. Totuși, există și mărturii în sensul că stăteau chiar și doi deținuți în celulă. A făcut referire la declarația audio video a dl. C. care spunea că, nu îi era frică de inculpat, ci de securitate, care îl bătea, numai atunci fiind supus acelor torturi.

În ceea ce privește contradicția dintre considerente și dispozitiv invocată, a arătat că instanța a apreciat în considerente calitatea procesuală pasivă a părților responsabile civilmente și în dispozitiv nu a mai fost consemnată sau nu a fost motivată deloc, așa cum este cazul Administrației Penitenciarelor.

De asemenea, a arătat că inițial s-a reținut că inculpatul este artizanul acțiunii, chinurile deținuților datorându-se acestuia, pentru ca ulterior să se afirme că inculpatul nu ar fi putut face singur acele lucruri, dacă nu ar fi avut ordinele superiorilor și dacă nu ar fi fost instigat de persoane din conducerea Ministerului de Interne, respectiv D. și P., precum și dacă nu ar fi existat complicii care băteau deținuții, respectiv L.. A apreciat că dacă s-a constatat existența și a altor participanți, încă din faza procesuală a camerei preliminare dosarul ar fi trebuit restituit la Parchet pentru ca ancheta să se completeze.

La interpelarea instanței, apărarea a arătat că, nu înțelege să invoce vreo excepție care vizează procedura de cameră preliminară, apreciind însă util să se realizeze o reluare a urmăririi penale cu anchetarea tuturor celor care l-au determinat pe inculpat să respecte

acele ordine, dar, întrucât instanța nu a ridicat din oficiu acest aspect în procedura de cameră preliminară, lasă această chestiune la latitudinea Înaltei Curți. De asemenea, a răspuns că în legislația statului român există prevederea că ordinul superiorului se execută, în caz contrar existând sancțiuni, negăsind vreo reglementare cu privire la ordinul nelegal. A mai specificat și că inculpatul, raportat la legislația și situația din acea vreme, nu era în măsură să aprecieze dacă un ordin era legal sau nelegal.

Cu privire la încadrarea juridică dată faptelor de tratamente neomenești, a arătat că aceasta este incorectă, deoarece marii juriști ai țării spun că subiectul pasiv al unei astfel de infracțiuni este circumstanțiat, respectiv: prizonieri de război, persoane civile căzute în puterea adversarului, astfel că de esența acestei infracțiuni este conflictul armat sau nu. A apreciat că în speță nu suntem în această situație, întrucât infracțiunea se săvârșește împotriva unei mase largi, or la Penitenciarul Rm. Sărat era o populație civilă restrânsă, iar atacurile ar trebui să fie răspândite și sistematice, ceea ce nu se putea în cadrul penitenciarului, chiar dacă deținuții erau în paza inculpatului, dar nu în puterea acestuia. A opinat că nu există nici situația premisă anterioară, a conflictului.

La interpelarea Înaltei Curți privind cele scrise de profesorul D. relativ la subiectul pasiv în accepția convențiilor de la Geneva, privind protejarea drepturilor prizonierilor de război, a invocat jurisprudența CEDO unde se prevede că prin atac răspândit se înțelege atacul împotriva unei multitudini de victime ca parte a unui comportament agresiv, în comiterea multiplă de acte, în sprijinirea unei sau aplicarea politicii unui stat sau organizații, iar prin atac sistematic se înțelege atac orchestrat, organizat, coordonat de un grup de oameni astfel încât să indice o constantă în atitudine. A arătat că aceeași definiție este dată și de alți autori menționați în scris.

Astfel, a apreciat că în cauză subiectul pasiv, astfel cum este infracțiunea incriminată, nu există, de asemenea lipsind atacul sistematic. A opinat că încadrarea juridică optimă a faptelor este aceea prevăzută art. 486 și 487 C.pen 1936 - Carol al II-lea, republicat în 1948, întrucât deținuții erau în custodia inculpatului și nu a putut să facă prea mult pentru aceștia.

În ceea ce privește solicitarea părții vătămate C., a arătat că se opune admiterii, existând principiul aplicării legii penale mai favorabile, care în opinia apărării este cea anterior menționată.

Cu privire la prescripția invocată, a arătat că nu este de acord cu opinia conform căreia existența regimului comunist a suspendat cursul prescripției, deoarece la acel moment nu se știa că sistemul comunist va dispărea, sau cât va dura. Există inculpați în alte cauze care au beneficiat de această prescripție, chiar dacă este vorba despre alte fapte, cu rezerva că va dezvolta acest aspect prin note scrise.

Raportat la criticile pe latura civilă, a învederat că după anul 1990 au fost o multitudine de decrete legi care apar ca legi speciale în raport de dreptul comun, respectiv, ca exemple, Legea nr. 118/1990, Ordonanța guvernului nr. 214/1999, Ordinul nr. 62/2010, Legea nr. 221/2009 până la declararea neconstituțională a art. 5. Astfel,

instanța de fond ar fi trebuit să disjunga acțiunea civilă, pentru ca părțile să se adreseze organelor administrative pentru aplicarea drepturilor conferite de aceste legi, iar nu să aplice dreptul comun.

Având în vedere că apărarea urmărește în principal achitarea inculpatului conform art. 16 lit. b) C.pr.pen., a solicitat respingerea acțiunii civile.

La solicitarea inculpatului, a învederat că i s-a aplicat poprirea pe pensie înainte ca hotărârea să fie definitivă, precum și că răspunderea e solidară cu părțile responsabile civilmente, astfel că a solicitat ca, în situația în care nu se respinge acțiunea civilă, să fie ridicată poprirea. Totodată, a solicitat să nu se aplice măsura degradării militate, căci pentru dânsul aceasta ar fi cea mai gravă pedeapsă care i s-ar putea da, deoarece inculpatul în sufletul său este militar de carieră.

În subsidiar, a solicitat să fie avut în vedere cuantumul pedepsei în sensul reducerii la un nivel rezonabil, care să poată fi executat efectiv de inculpat în cazul condamnării, având în vedere cariera sa de militar anterioară și ulterioară, când nu și-a pus nimeni problema că ar fi săvârșit fapte contra umanității, precum și vârsta și starea de sănătate a inculpatului.

Reprezentantul Ministerului Public, având cuvântul, a solicitat admiterea apelului, desființarea sentinței apelate și respingerea acțiunii civile față de partea responsabilă civilmente Statul Român.

A făcut referire la art. 37 din Decretul lege nr. 31/1954 în vigoare la momentul săvârșirii faptelor, de unde reiese că statul român nu răspunde pentru instituțiile sale cu personalitate juridică și faptele acelor organe, astfel că răspunderea Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice nu poate exista.

A apreciat că nu sunt întrunite nici condițiile răspunderii civile delictuale, deoarece Statul Român nu poate fi comitent al inculpatului neavând un contract direct de muncă cu acesta. Inculpatul era angajat la Penitenciarul Rm. Sărat, care avea personalitate juridică, cu atribuții și funcții de care răspundea în nume propriu.

La interpelarea Înaltei Curți a solicitat respingerea tuturor celorlalte apeluri declarate în cauză.

Reprezentantul Ministerului de Interne, având cuvântul, a solicitat respingerea apelurilor formulate de părțile civile în ceea ce privește majorarea cuantumului despăgubirilor, precum și respingerea apelului formulat de inculpat.

Cu privire la calitatea procesuală a Ministerului de Interne, a arătat că nu este motivat suficient în fapt și în drept existența raportului de prepușenie cu inculpatul, susținerile fiind nedovedite pe acest aspect. A arătat că în situație reținerii unei culpe a Ministerului trebuia verificat dacă foștii miniștri de la acea vreme mai sunt în viață, pentru ca acestea să fie trase la răspundere penală, întrucât Ministerul avea rapoarte de prepușenie directă cu aceștia, iar nu cu inculpatul V..

La interpelarea instanței a arătat că la acel moment Direcția Generală a Penitenciarului era subordonată Ministerului de Interne, care era în subordinea

Guvernului României, dar nu este cazul prepușeniei directe cerute de art. 1000 alin. 3 C.Civ. A opinat că inculpatul V. era prepusul DGP care l-a numit și i-a stabilit atribuțiile.

A precizat și că unitatea de parchet a început cercetarea în anul 2013, iar nu 1990, cu relevanță în raport de susținerile părții civile E. care a suferit lângă soț până în anul 2004, or dacă această condamnare se întâmpla în anul 1990, cuantumul acestor daune morale nu mai era același.

În raport de susținerile anterioare privind prescripția, a învederat că sunt avute în vedere C.pen. al lui Carol al II-lea, C.pen din 1968 și legea penală actuală, or toate faptele au fost săvârșite sub imperiul legii lui Carol al II-lea, iar sub imperiul acelei legi faptele imputate inculpatului erau prescriptibile, astfel că dacă se apreciază intervenirea suspendării prescripției pe perioada sistemului comunist, tot ar fi intervenit prescripția acestor fapte din anul 2005. Imprescriptibilitatea nu poate fi considerată ca lege mai favorabilă. În acest sens a arătat că în dosarul revoluției însăși Ministerul Public arată că faptele de genocid din anul 1990 sunt prescrise, or același minister afirmă în cauză că fapte din anul 1963 sunt imprescriptibile. A concluzionat că legea penală aplicabilă este legea în vigoare la data săvârșirii faptelor.

A solicitat respingerea recursurilor formulate de părțile civile și nu a solicitat cheltuieli de judecată.

Reprezentantul Administrației Naționale a Penitenciarelor, având cuvântul, a arătat că instituția al cărei reprezentant este s-a înființat prin HG nr. 1949/2004, iar DGP era o structură în cadrul Ministerului de Interne, iar nu de sine stătătoare cum este ANP. A specificat că în fața instanței de fond s-a ridicat această excepție, care nu a fost analizată de instanță, nemotivându-se de ce răspunderea ANP poate fi atrasă. A precizat că ANP nu a preluat clădirile sau angajații de la DGP, astfel că angajații săi din anul 2004 sunt funcționari publici cu statut special și nu erau militari. Penitenciarul Rm. Sărat s-a desființat în anul 1963, când ANP nu exista, iar patrimoniul este propriu fiecărui penitenciar, ANP nedeținând în patrimoniu decât clădirea din Pantelimon unde își desfășoară activitatea.

A opinat că nu a existat un raport de prepușenie între ANP și inculpatul V. care a fost pensionat în anul 1977.

La interpelarea instanței a arătat că la momentul săvârșirii faptelor, militarii din cadrul penitenciarelor erau angajații Ministerului de Interne.

A concluzionat, lăsând la aprecierea instanței aspectul raportului de prepușenie și a considerat că instanța a stabilit în mod corect că nu au fost succesori care să poată pretinde daune materiale în cauză. De asemenea, a arătat că daunele nu au fost dovedite și că nu toate victimele au decedat în penitenciar.

A solicitat respingerea apelurilor părților civile ca nedovedite, precum și admiterea apelului inculpatului pe latură civilă. A opinat că pe latură penală este aplicabil codul penal din anul 1938, astfel că a apreciat intervenită prescripția răspunderii penale față de inculpatul V..

Reprezentanta Ministerului Public, având cuvântul asupra apelurilor formulate, a arătat că hotărârea Curții de Apel este exhaustivă și deplin motivată.

În ceea ce privește apelul declarat de inculpat, a solicitat respingerea acestuia, și în raport de susținerile apărării, a arătat că instanța a fost sesizată cu ceea ce sub conducerea inculpatului V. s-a întâmplat în Penitenciarul Rm. Sărat, iar circumstanțele vremii puteau să fie avute în vedere de instanță la individualizarea pedepsei, ca circumstanțe, dacă era cazul. A apreciat că nu are relevanță dacă alte persoane au fost sau nu vinovate în același context faptic, în condițiile art. 378 C.pr.pen., chiar dacă instanța de fond a identificat și alți făptuitori. A concluzionat că răspunderea inculpatului nu poate fi înlăturată pe aceste considerente.

Cu privire la probele considerate mărturii indirecte de către apărare, a arătat că din punct de vedere procedural, instanța de fond a întrebat dacă inculpatul contestă probele și modul de administrare a acestora, iar inculpatul personal și prin apărător nu a contestat aceste probe. A făcut referire la art. 374 alin.7 C.pr.pen. astfel că probele necontestate rămân câștigate cauzei. A mai menționat că singura apărare a inculpatului a fost în sensul că a acționat în acel context politic și la ordinul superiorului, iar ordinul superiorului se execută, iar în legislație se prevede că ordinul nelegal nu se execută. A mai precizat că la dosar nu există vreun ordin expres din care să rezulte că deținuții trebuiau ținuti în acele condiții, ci Curtea de Apel a reținut că a existat o indicație în sensul ca deținuții să fie ținuti în regim de izolare. Regulamentele penitenciarelor erau comune tuturor penitenciarelor unde erau deținuți politici și prevedeau niște norme de hrană și de asistență medicală, precum și regimul de detenție. A fost de acord că starea de sănătate nu putea fi prea bună în situația în care fuseseră deținuți și în alte penitenciare, măcar raportat la trecerea timpului, dar mărturiile unor deținuți arată că exact în acele penitenciare erau deținuți care aveau condiții mai bune de hrană sau de detenție, iar izolarea din perioada Rm. Sărat era limitată pe o anumită perioadă, iar nu să stea ani de zile singuri, iar 20 de ore din 24 să stea pe un scaunel, fără a avea voie să vorbească, cu hainele rupte franjuri. Din datele dosarului rezultă că inculpatul vizita deținuții împreună cu un procuror o dată pe lună, fără ca să se ia măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor.

Cu privire la „felicitățile” primite de inculpat de la alți deținuți pentru calitățile sale umane, a învederat că aceste scrisori sunt scrise și trimise în perioada comunistă și nu pot face dovada față de probele de la dosar și din care nu rezultă vreo apărare în favoarea inculpatului. A specificat și că în nici un alt penitenciar inculpații nu erau tratați ca la Rm. Sărat, astfel că regimul politic nu poate fi invocați. Chiar persoanele care erau deținute ca deținuți de drept comun au arătat că regimul de detenție al deținuților politici era de necomparat.

A precizat că, în calitate de comandant al penitenciarului, inculpatul nu a avut nici o clipă inițiativa îmbunătățirii acelor condiții de detenție, iar inculpatul nu a putut formula apărări în acest sens.

În ceea ce privește succesiunea de legi în timp, a arătat că activitatea infracțională a început la 1 iulie 1956 și s-a epuizat în anul 1963, fiind cu caracter continuat, astfel că sunt aplicabile dispozițiile penale de la momentul epuizării infracțiunii, respectiv art.231 ind. 1 alin. 1 C.pen. 1936 – supunerea la tratamente neomenoase. Elementele constitutive ale infracțiunii se regăsesc, ca element de continuitate, în dispoz. art. 358 alin. 1 C.pen. 1968 și cele modificate prin Decretul lege nr. 6/1990 și în actualul art. 439 C.pen. actual. În mod corect instanța de fond a stabilit că legea mai favorabilă aplicabilă este reprezentată de art. 358 alin. 1 C.pen. 1968 – supunerea la tratamente neomenoase, astfel cum a fost modificată prin Decretul lege nr. 6/1990, deoarece prevedea ca pedeapsă alternativă detenției pe viață, închisoarea de la 10 la 20 ani, iar actualul cod prevede alternativ închisoarea de la 15 la 25 ani.

Astfel, a apreciat că nu pot fi primite nici cererea de schimbare a încadrării juridice într-o infracțiune mai ușoară (față de raportul de adversitate în care inculpatul se afla cu deținuții și care întrunește condiția elementului material al infracțiunii reținute de instanța de fond), nici cererea de agravare a încadrării nu pot fi primite.

La interpelarea instanței, cu privire la art. 164 C.pen. 1936 și art. 121 C.pen. 1968 care introduce instituția imprescriptibilității, a arătat că prescripția poate constitui un criteriu pentru stabilirea legii penale mai favorabile. În acest sens, a arătat că după completările codului din anul 1936, România a aderat în anul 1969 la Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor de război, unde se menționează că aceste infracțiuni sunt imprescriptibile indiferent de momentul la care au fost săvârșite, astfel că nici nu se mai pune problema suspendării cursului prescripției ca urmare a existenței regimului comunist. În concluzie a solicitat respingerea cererii de constatare a intervenirii prescripției în cauză, deoarece infracțiunea a fost asimilată infracțiunilor contra păcii și omenirii care au fost ulterior declarate imprescriptibile. A apreciat că față de dreptul intern prevalează Convenția europeană la care a aderat și România.

A considerat că pedeapsă de 20 de ani nu este prea mare, chiar dacă vârsta este un criteriu de individualizare a pedepsei, întrucât vârsta de 90 de ani înseamnă altceva când vorbim de un regim de tortură la care inculpatul și-a adus contribuția în mod nemijlocit.

În ceea ce privește degradarea militară, a arătat că nu există motive pentru neaplicarea acestei pedepse complementare obligatorii, mai ales că din actele dosarului nu rezultă că ar fi fost demn de statutul de militar, nici măcar pe cel de pensionar militar după 90 de ani.

La interpelarea instanței legat de scopul pedepsei de a asigura prevenția specială, ceea ce ar presupune reformarea valorilor morale încălcate, reeducarea inculpatului V. față de situația acestuia, a arătat că scopul pedepsei se poate asigura, considerând că o perioadă lungă de detenție va face ca poate inculpatul să scrie o carte în care să își ceară iertare față de urmașii deținuților și față de noi toți, pentru ceea ce a făcut. A precizat că liberarea condiționată îl va face să nu execute mai mult de 10 ani închisoare, astfel că pedeapsa este corespunzător dozată față de vârsta sa.

Din punct de vedere al traumelor părților civile urmașe ale persoanelor victime subiecți pasivi ale infracțiunilor săvârșite de inculpat, a apreciat că sumele cerute cu titlu de daune morale sunt rezonabile, chiar minime, raportat la faptul că daunele morale nu pot fi apreciate după criterii neapărat obiective, ci trebuie raportate la infracțiunea săvârșită, astfel că a solicitat admiterea apelurilor și majorarea daunelor morale la cuantumul de constituire de parte civilă. În privința daunelor materiale a apreciat hotărârea atacată ca fiind corectă, întrucât nu există probe pentru a dovedi acțiunea civilă pe acest aspect, solicitând respingerea apelurilor părților civile sub acest aspect.

Cât privește calitatea persoanelor responsabile civilmente, a apreciat că:

- din actele dosarului arată că inculpatul era angajat de Ministerul de Interne, fiind doar numit în funcția de comandant al penitenciarului, fără ca dobândirea funcției să îl despartă de calitatea de angajat al Ministerului de Interne de la care primea și ordine.
- ANP a preluat nu numai patrimoniul, ci și persoana juridică a fostei DGP, iar faptul că anterior angajații erau militari ai Ministerului de Interne nu are legătură cu preluarea personalității, căci întreg personalul Ministerului de Interne au devenit funcționari publici cu statut special din 2003.
- instanța de fond a acordat Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice responsabilitatea invocând statutul Curții Penale Internaționale, conform căruia crimele împotriva umanității sunt asociate esențialmente cu aplicarea politicii unui stat, apreciind corect că răspunderea statului este una proprie întrucât se bazează pe crearea de către stat a fundamentului politic a situației premisă a infracțiunii săvârșită de inculpat. A subliniat că tratatele și convențiile internaționale au prioritate în fața legislației naționale.

A solicitat respingerea apelurilor inculpatului și părților responsabile civilmente și admiterea apelurilor formulate de părțile civile conform celor anterior specificate.

Inculpatul V., având ultimul cuvânt, a arătat că achiesează la concluziile apărătorului său și că dorește să fie lăsat să moară. A specificat că tatăl său a murit înainte de nașterea sa, fiind dat spre adopție la C. unde a fost numai slugă până să fie militar, când i s-a dat posibilitatea să poată vorbi și el.

A precizat că nu se simte vinovat și a făcut referire la scrisorile din toate colțurile țării ale deținuților de drept comun dar recidiviști, care îi scriau pentru a-i mulțumi.

A opinat că deținuții nu au murit din cauza sa, mai ales că orice deces al unui deținut era cercetat de organele de securitate de la Ploiești. A precizat că erau doi doctori la penitenciar și că acei deținuți nu aveau nici o legătură cu familiile lor, la Rm. Sărat nefiind nici dosarele acelor deținuți politici, nimeni neavând voie să le cunoască datele, nici măcar cum îi chema, nici măcar inculpatul. A apreciat că deținuții au murit datorită timpului îndelungat stat în penitenciar și vârstei lor, cum pot atesta medicii G. și D., salariați ai penitenciarului.

La interpelarea instanței a arătat că nu le-a interzis deținuților accesul la tratament medical, cu precizarea că nu poate să taie nici un pui de găină.

ÎNALTA CURTE,

Având nevoie de timp pentru a delibera,

D I S P U N E :

Amână pronunțarea la data de 10 februarie 2016.

Pronunțată în ședință publică, azi, 27 ianuarie 2016.

